

T.C.

**İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BİRLİKTE VEKÂLET

ONUR YILMAZ

2501140672

TEZ DANIŞMANI

DOÇ. DR. M. SERKAN ERGÜNE

İSTANBUL 2017

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : ONUR YILMAZ Numarası : 2501140672
Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı : ÖZEL HUKUK Danışmanı : DOÇ.DR.M.SERKAN ERGÜNE
Tez Savunma Tarihi : 15.08.2017 Saati : 15.30
Tez Başlığı : BİRLİKTE VEKALET

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜNE OYBİRLİĞİ / ~~OYÇOKLUĞUYLA~~ karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF.DR.M.TUFAN ÖĞÜZ		Kabul
2- PROF.DR.SUAT SARI		Kabul
3- DOÇ.DR.M.SERKAN ERGÜNE		Kabul
4- DOÇ.DR.TUBA AKÇURA KARAMAN		Kabul
5- DOÇ.DR.ARZU ARIDEMİR		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- YRD.DOÇ.DR.CÜNEYT BELLİCAN		
2- YRD.DOÇ.TÜLAY AYDIN ÜNVER		

ÖZ

Birlikte Vekâlet

Onur Yılmaz

Vekâlet sözleşmesinin özel bir görünümünü oluşturan birlikte vekâlet, sözleşmenin taraflardan en az birinin vekâleti birlikte üstlenenler veya bir kişiye birlikte vekâlet verenlerin oluşturduğu vekâlet sözleşmesini ifade eder. Türk Borçlar Kanunu’nun 511. maddesinin 1. fıkrası vekilin birden fazla olduğu birlikte vekâleti, 2. fıkrası ise vekâlet verenin birden fazla olduğu birlikte vekâleti düzenlemiştir. Kanun koyucu gerek birlikte vekâlet verenlerin gerekse de birlikte vekillerin oluşturduğu birlikte vekâlet bakımından müteselsil sorumluluk karinesinin doğacağını hükme bağlamıştır. Bunun yanında kanunda birlikte vekiller bakımından ayrıca birlikte hareket zorunluluğu karinesine de yer verilmiştir. Bu çalışmada birlikte vekâlet, kuruluşundan sona ermesine kadar bir bütün olarak ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: “birlikte vekâlet”, “vekil”, “vekâlet veren”, “müteselsil sorumluluk”, “sözleşme”, “birlikte hareket zorunluluğu karinesi”

ABSTRACT

Joint Agency

Onur Yılmaz

Joint Agency describes a specific type of agency contract, in which, at least one of the parties are joint principles or joint agents. Article 511 paragraph 1 of the Turkish Code of Obligations sets out the joint agency in which there is more than one agent, whereas Paragraph 2 sets out the joint agency in which there is more than one principal. The legislator concluded that the presumption of joint and several liability would arise in terms of joint agency constituted by joint principals or joint agents. Besides, the presumption of compulsory joint action is also set out in law concerning joint agents or principals. In this thesis, joint agency is reviewed in a whole from its establishment until its termination.

Key Words: “joint agency”, “agent”, “principal”, “joint and several liability”, “contract”, “presumption of compulsory joint action”

ÖNSÖZ

Bu çalışma İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans programında yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Tez çalışması kapsamında birlikte vekâlet sözleşmesi doğumundan sona ermesine kadar bir bütün olarak ele alınmış, birlikte vekâletin görünümleri çeşitli açılardan değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Her çalışmada insan ürünü olması nedeniyle az çok kusur, eksiklik bulunur. Bu çalışmada da olabilecek hata ve eksiklikler tümüyle yazarına aittir, varılan doğru sonuçlara ise şüphesiz kıymetli hocalarımla desteği ve yönlendirmeleriyle ulaşılmıştır. Bu kapsamda tez konumun belirlenmesinde ve yazım sürecinde yardımlarını ve desteğini esirgemeyen, değerli fikirleri ile çalışmama katkı sağlayan tez danışmanım Sayın Doç. Dr. M. Serkan Ergüne'ye teşekkürlerimi borç bilirim. Yine tezimle ilgili aklıma takılan her türlü soruyu büyük bir ilgi ve sabırla cevaplayan, kıymetli görüşlerini paylaşarak tezimin gelişimine önemli ölçüde katkıda bulunan Sayın Doç. Dr. Tuba Akçura Karaman'a da sağladığı katkılarından dolayı şükranlarımı sunarım.

İş hayatının yoğunluğuna rağmen kendinden fedakarlık ederek tezin oluşturulması sürecinde her türlü desteği sunan, eşsiz kütüphanesinden faydalanma imkânı sağlayarak tezin zenginleşmesine katkı sağlayan, değerli fikirleriyle ufkumu açan Sayın Av. Mahmut Karaman'a da teşekkürlerimi borç bilirim. Bunun gibi tezin oluşturulması sürecinde karşılaştığım her türlü zorluğu aşmam da yardımcı olan Karaman Hukuk Bürosu ailesini de anmadan geçemem.

Şüphesiz her çalışmanın zorlukları vardır. Bu çalışmanın tamamlanmasında da türlü zorluklarla karşılaşmıştır. Tezin oluşturulması sürecinde karşılaştığım zorluklarda daima desteğini hissettiğim, kendi tez çalışmaları nedeniyle yoğun zaman baskısına rağmen tezim için her zaman gayret ve fedakarlık gösteren sevgili nişanlım Araş. Gör. Aslı Çalışkan'a sonsuz teşekkürler. Yine bu vesileyle yaşamım boyunca karşılaştığım her türlü zorlukta benden desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen canım aileme teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak çalışmalarımı sürdürmem için 2211 Yurt İçi Lisansüstü Burs Programı kapsamında burs imkânı sağlayan Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu'na da müteşekkirim.

Onur Yılmaz, İstanbul

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR LİSTESİ	xiv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK VEKÂLET SÖZLEŞMESİ

I. VEKÂLET SÖZLEŞMESİNİN TANIMI, UNSURLARI VE HUKUKİ NİTELİĞİ.....	4
A. Yasal Düzenleme ve Uygulama Alanı	4
B. Vekâlet Sözleşmesinin Tanımı ve Unsurları	5
1. Bir İşin Görülmesi ya da İşlemin Gerçekleştirilmesi	7
2. İş veya İşlemin Vekâlet Veren Menfaatine ve İradesine Uygun Olarak Yapılması	9
3. Vekilin Zaman Kaydına Bağlı Olmaksızın, Bağımsız ve Edim Fiilinden Sorumlu Olarak İş Görmesi	10
4. Vekâlet Sözleşmesinde Ücretin Zorunlu Unsur Olmaması Kuralı ve İstisnaları	13
C. Vekâlet Sözleşmesinin Hukuki Niteliği, Kurulması ve Kapsamı	16
1. Vekâlet Sözleşmesinin Hukuki Niteliği ve Kurulması	16
2. Vekâlet Sözleşmesinde Vekâletin Kapsamı	20
II. VEKÂLET SÖZLEŞMESİNİN HÜKÜMLERİ	24
A. Vekilin Hak ve Borçları	24
1. İş Özenle Görme Borcu	25
2. Vekilin Sadakat ve Sır Saklama Borcu	27

3. Vekilin İŖi Vekâlet Verenine Talimatına Uygun Biçimde Görme Borcu	29
4. Vekilin Hesap Verme Borcu	32
5. Vekilin İade Borcu	33
6. Vekilin İŖi Ŗahsen Yapma Borcu	38
a. Vekâlet verenine rızası	39
b. Teamûlün Mümkün Kılması	40
c. Durumun Zorunlu Kılması	41
B. Vekâlet Verenine Hak ve Borçları	41
1. Vekil Tarafından Yapılan Masrafları ve Verilen Avansları Ödeme Borcu	42
2. Vekili Vekâlet Verenine Hesabına Yüklendiğı Borçlardan Kurtarma Borcu	44
3. Vekilin Uğradığı Zararları Giderme Borcu	45

İKİNCİ BÖLÜM

BİRLİKTE VEKÂLET SÖZLEŖMESİ

I. BİRLİKTE VEKÂLET KAVRAMI, DOĞUMU, UNSURLARI VE BENZER KURUMLARLA KARŖILAŖTIRILMASI	48
A. Birlikte Vekâlet Kavramı	48
B. Birlikte Vekâletin Doğumu	54
1. Vekiller Bakımından	54
2. Vekâlet Verenler Bakımından	57
C. Birlikte Vekâletin Benzer Kurumlarla KarŖılaŖtırılması	58
1. Alt Vekâlet Sözleşmesi	58
a. Alt Vekâlet Kavramı	58
b. Birlikte Vekâlet ile Alt Vekâlet Arasındaki Farklılıklar	61
2. İkame Vekâlet Sözleşmesi	64
a. İkame Vekâlet Kavramı	64
b. İkame Vekâlet ile Birlikte Vekâlet Arasındaki Farklılıklar	67

3. Yardımcı Kişi	68
a. Yardımcı Kişi Kavramı	68
b. Borçlunun Yardımcı Kişilerden Dolayı Sorumluluğunun Şartları.....	70
(1) Borçlu borcun ifasında veya borç ilişkisinden doğan hakkın kullanılmasında yardımcı kişiden yararlanmış olmalıdır	70
(2) Yardımcı Kişi, Borçlunun Borcuna Aykırı Bir Davranışla Alacaklıya Zarar Vermiş Olmalıdır	71
(3) Borç bizzat borçlu tarafından ifa edilseydi, zarardan borçlu sorumlu tutulabilecek olmalıdır	72
(4) Yardımcı kişinin fiilinden borçlunun sorumluluğunu sınırlandıran ya da kaldıran anlaşma bulunmamalıdır	73
c. Yardımcı Kişi ile Birlikte Vekâlet Arasındaki Farklılıklar	74
II. BİRLİKTE VEKÂLETİN UNSURLARI	76
A. Genel Olarak	76
B. Vekiller Bakımından Birlikte Vekâletin Unsurları.....	77
1. Birden Çok Vekilin Bulunması	77
a. Avukatlık hukuku bakımından	78
b. Adi ortaklık bakımından	88
c. Alt vekâlet bakımından	90
d. Miras ortaklığı bakımından	90
e. İnançlı işlemler bakımından	92
f. Birden fazla vasiyeti yerine getirme görevlisinin olduğu haller bakımından.....	96
g. Ticaret şirketleri bakımından	97
2. Vekiller Tarafından Görülen İşte Ayniyet Olması.....	99
3. Vekillerin Birlikte Hareket İradesine Sahip Olması ya da Birlikte Hareket İradesinin Kanundan Doğması	100
C. Vekâlet Verenler Bakımından Birlikte Vekâletin Unsurları	104
1. Birden Çok Vekâlet Vereninin Bulunması.....	104

a. Adi ortaklık bakımından.....	105
b. Miras ortaklığı bakımından.....	106
c. Sözleşmesel birlikte vekâlet ve özellikle avukatlık hukuku bakımından.....	106
2. Gördürülen İşte Ayniyet veya Ortak Yarar Bulunması.....	108
3. İş Birlikte Gördürme İradesi veya Kanunî Zorunluluk Bulunması	110

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BİRLİKTE VEKÂLETİN HÜKÜMLERİ

I. GENEL OLARAK.....	113
II. BİRLİKTE VEKÂLET KAPSAMINDA MÜTESELSİL SORUMLULUK	114
A. Genel Olarak Müteselsil Sorumluluk.....	114
1. Tanım	114
2. Müteselsil Sorumluluğun Özellikleri	116
a. Tüm Borçluların Borcun Tamamını İfa ile Yükümlü Olması.....	116
b. Alacaklının Müteselsil Sorumlulardan Dilediğine Başvurabilmesi .	118
c. Alacaklının Tatmin Edilmesi Oranında Diğer Borçluların Borçtan Kurtulması.....	119
B. Birlikte Vekâlet Çerçevesinde Müteselsil Sorumluluk	120
1. Genel Olarak	120
2. Birlikte Vekâlet Açısından Müteselsil Sorumluluğun Kabulünü Gerektiren Nedenler	123
a. Borçlular Arasındaki Menfaat Birliğinin Kuvvetli Olması.....	123
b. Alacaklıya Teminat Sağlama Amacının Kuvvetli Olması	124
c. Bir Zarardan Birden Fazla Kişinin Sorumlu Olması.....	126
d. Görüşümüz	126
3. Birlikte Vekillerin Müteselsil Sorumluluğu.....	128
a. Genel Olarak.....	128

b. Avukatlık Hukuku Bakımından Avukatların Müteselsil Sorumluluğu	130
c. Miras Ortaklığı Bakımından Müteselsil Sorumluluk	133
d. Adi Ortaklık Bakımından Müteselsil Sorumluluk	135
e. Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Ortaklığa Karşı Sorumluluğu: Farklılaştırılmış Teselsül	137
4. Birlikte Vekâlet Verenlerin Müteselsil Sorumluluğu	142
a. Genel Olarak.....	142
b. Avukatlık Hukuku Bakımından Birden Fazla İş Sahibinin Müteselsil Sorumluluğu	143
c. Adi Ortaklık Bakımından Birlikte Vekâlet Verenlerin Müteselsil Sorumluluğu	145
d. Miras Ortaklığı Ortaklık Bakımından Birlikte Vekâlet Verenlerin Müteselsil Sorumluluğu	146
C. Birlikte Vekâlet Çerçevesinde Müteselsil Sorumluluğun Hükümleri	148
1. Genel Olarak	148
2. Alacaklı ile Borçlular Arasındaki Hukuki Durum (Dış İlişki).....	149
3. Müteselsil Sorumlu Birlikte Vekil ya da Vekâlet Verenler Arasındaki Hukuki Durum (İç İlişki)	151
a. Genel Olarak.....	151
b. Birlikte Vekillerin Kendi Aralarındaki Hukuki İlişki	152
c. Birlikte Vekâlet Verenlerin Kendi Aralarındaki Hukuki İlişki	156
d. Vekâlet Sözleşmesi Çerçevesinde İfa Edilen Borcun İç İlişkide Paylaştırılması (Borçluların Birbirine Rücu Hakkı)	157
D. Birlikte Vekâlette Birlikte Vekil ya da Vekâlet Verenin Alacaklı Olması	160
1. Genel Olarak	160
2. Birlikte Vekillerin Vekâlet Verene Karşı Alacaklılık Durumu.....	161
3. Birlikte Vekâlet Verenlerin Vekile Karşı Alacaklılık Durumu.....	163

III. BİRLİKTE HAREKET ZORUNLULUĞU	164
A. Genel Olarak	164
B. Birlikte Hareket Zorunluluğu Karinesinin Şartları.....	166
1. Birden Fazla Vekil Bulunması	166
2. Vekâletin Hukuki İşleme İlişkin Olması.....	167
3. İşlemin Vekâlet Vereni Borç Altına Sokacak Nitelikte Olması.....	168
4. Vekâlet Veren Tarafından Aksi Yönde Talimatın Bulunmaması	169
C. Hükme Aykırılığın Sonuçları	170

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BİRLİKTE VEKÂLET SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ

I. GENEL OLARAK VEKÂLET SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ	173
A. Genel olarak	173
B. Vekâlet Sözleşmesinin Sona Erme Sebepleri.....	175
1. Vekâletin İşin Görülmesi veya Belirlenen Sürenin Dolması İle Sona Ermesi	175
a. Vekâletin İş Görme Borcunun İfası ile Sona Ermesi	175
b. Vekâletin Sözleşmede Belirlenen Sürenin Dolması İle Sona Ermesi ..	176
2. Vekâlet Sözleşmesinin Tarafların Tek Taraflı İradesiyle Sona Ermesi (Azil ve İstifa)	177
a. Genel Olarak.....	177
b. Azil ve İstifa Hakkının Hukuki Niteliği ve Kullanım Şartları	178
c. Uygun Olmayan Zamanda Vekâlet Sözleşmesinin Sona Erdirilmesi ve Sonuçları	182
3. Vekâlet Sözleşmesinin Taraflardan Birinin Ölümü, Ehliyetsizliği ve İflası Sebebiyle Sona Ermesi	184
a. Genel Olarak.....	184
b. Taraflardan Birinin Ölümü.....	185
c. Taraflardan Birinin Ehliyetini Kaybetmesi	186

d. Taraflardan Birinin İflası.....	186
II. BİRLİKTE VEKÂLET BAKIMINDAN VEKÂLET SÖZLEŞMESİNİN	
SONA ERMESİ	187
A. Genel olarak	187
B. Birlikte Vekâlette Azil ve İstifa.....	189
1. Birden Fazla Kişinin Vekâleti Birlikte Kabul Etmesi Halinde Azil ve	
İstifa.....	189
2. Birden Fazla Kişinin Birlikte Vekâlet Vermesi Halinde Azil ve İstifa	195
3. Azil ve İstifanın Birlikte Vekâlet Açısından Sonuçları.....	199
C. Birlikte Vekâlette Taraflardan Birinin Ölümü, Ehliyetsizliği ve İflası	
Sebebiyle Vekâlet Sözleşmesinin Sona Ermesi	202
SONUÇ.....	206
KAYNAKÇA	213

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
a.g.t.	: Adı geçen tez
Art	: Artikel
aşa.	: aşağıda
Aufl.	: Auflage (Bası)
AÜEHFD	: Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
Av. K.	: Avukatlık Kanunu
BGB	: Alman Medeni Kanunu
Bkz.	: Bakınız
c.	: Cümle
C.	: Cilt
CCF	: Fransız Medeni Kanunu
Çev.	: çeviren
dn.	: Dipnot
E.	: Esas
eBK	: 818 sayılı Borçlar Kanunu
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İİK	: İcra ve İflâs Kanunu
İsv. BK.	: İsviçre Borçlar Kanunu

İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar
m.	: Madde
RG	: Resmi Gazete
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
TBK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
vd.	: ve devamı
Y.	: Yıl
Yarg.	: Yargıtay
yuk.	: yukarıda

GİRİŞ

Hukukumuzda sözleşmeler çeşitli açılardan sınıflandırılmış olup bunlar içerisinde en önemli yeri hiç şüphesiz iş görme sözleşmeleri işgal etmektedir. Kendi içinde çeşitli dallara ayrılan iş görme sözleşmelerinden birini oluşturan vekâlet sözleşmesi de diğer iş görme sözleşmelerine nazaran günlük hayatta en sık karşılaşılan sözleşme türünü oluşturmaktadır.

Vekâlet sözleşmesinin bu şekilde yaygın uygulama alanı bulması sebebiyle bu sözleşme tipi hemen hemen her yönüyle incelenmiş, çeşitli çalışmalara konu olmuştur. Vekâlet sözleşmesi yazınsal alanda çok çeşitli açılardan ele alınmış olmakla birlikte, tespit edebildiğimiz kadarıyla TBK m. 511 hükmünde düzenlenen birlikte vekâlet sözleşmesi, bugüne kadar bir monografiye konu olmamıştır.

Birlikte vekâlet sözleşmesinin bugüne değin bir incelemede ele alınmaması, sözleşmeler hukukunda sözleşmenin taraflarının genellikle tek kişiden oluşması gerçeğine dayandırılabilir. Nitekim hukukumuzda hemen hemen tüm sözleşme tipleri tarafların tek kişiden oluştuğu varsayımıyla düzenlenmiştir. Aynı varsayım Türk Borçlar Kanunu'nda vekâlet sözleşmesine ilişkin hükümler açısından da söz konusudur. Ancak kanun koyucu vekâlet sözleşmesinde, sözleşmenin taraflarının birden fazla kişiden oluşmasının arz ettiği önemi göz önünde bulundurarak bu konu için ayrı bir hüküm sevk etmiş, onların tâbi olduğu sorumluluk rejimini ayrıca düzenleme ihtiyacı hissetmiştir.

Gerçekten de günümüzde iş ilişkilerinin karmaşıklaşması bireylerin belli alanlarda uzmanlaşması ihtiyacını doğurmakta, uzmanlaşmış bireylerin birlikte iş görmeleri kaçınılmaz bir hal almaktadır. Bu durum özellikle vekâlet sözleşmesi bakımından uzmanlık gerektiren işlerde vekillerin ve vekâlet verenlerin birlikte iş görmesini zorunlu kılmaktadır. Bunun gibi vekâlet sözleşmesinin temelini oluşturan güven ilişkisi de sözleşmenin taraflarının birden fazla kişiden oluşmasını arzu etmelerini gerektirmektedir. Bu durum özellikle vekâlet verenlerin vekillerin ancak birlikte hareket etmesi halinde ona güvendiği düşüncesinde kendini göstermektedir.

Diğer yandan bazı hallerde vekâlet sözleşmesinin taraflarının birden fazla kişiden oluşması kanuni bir zorunluluk da teşkil etmektedir. Söz gelimi miras ortaklığının

sözleşmeye taraf olması halinde birlikte vekâlet bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla günlük hayatta azımsanmayacak şekilde rastlanan ve çeşitli ihtiyaçlara cevap veren birlikte vekâlet sözleşmesi, üzerinde ayrıca çalışılmayı hak eden bir kurumdur. İşte bu nedenlerle bu çalışmada birlikte vekâlet sözleşmesi doğumundan sona ermesine kadar bir bütün olarak ele alınmış, birlikte vekâletin görünümleri çeşitli açılardan değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Bu çerçevede çalışmanın birinci bölümünde vekâlet sözleşmesi genel olarak ele alınmıştır. Bu bölüm altında vekâlet sözleşmesinin kapsamı, unsurları, hükümleri, tarafların hak ve borçları, buna ilişkin sonuçlar değerlendirilmiştir. Böylelikle birlikte vekâlet sözleşmesine ilişkin açıklamalara yer verilmeden önce vekâlet sözleşmesi genel olarak tanıtılmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde birlikte vekâlet kavramı ve unsurları ele alınmıştır. Bu bölüm altında ilk olarak birlikte vekâlet sözleşmesinin doğumu ve kurulması irdelenmiş, bu konuda adi vekâlet sözleşmesine göre özellik arz eden durumlar değerlendirilmiştir. İkinci olarak birlikte vekâlet sözleşmesinin benzer kurumlardan farkı üzerinde durulmuş, böylece benzer kavramlar gibi görünmesine rağmen aralarında ciddi farklılıklar bulunan alt vekâlet, ikame vekâlet, adam çalıştıran kavramları ile birlikte vekâlet arasındaki sınır ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu bölüm altında üçüncü olarak birlikte vekâlet sözleşmesinin hangi unsurlardan meydana geldiği, birlikte vekâlet verenler ile birlikte vekiller bakımından alt başlıklar halinde ayrı ayrı irdelenmiştir.

Çalışmamızın üçüncü bölümü birlikte vekâlet sözleşmesinin hükümlerine tahsis edilmiştir. Bu bölüm altında ilk olarak müteselsil sorumluluk genel itibarıyla ele alınmış, ardından birlikte vekâlet kapsamında müteselsil sorumluluğun özellikleri üzerinde durulmuştur. Birlikte vekâlet çerçevesinde müteselsil sorumluluk irdelendikten sonra müteselsil sorumluluğun hükümleri ortaya konulmuştur. Bu bölüm altında ikinci olarak birlikte vekâletin diğer hükmü olan vekillerin birlikte hareket zorunluluğu ve buna ilişkin unsurlara yer verilmiştir.

Çalışmamızın dördüncü bölümü ise, birlikte vekâletin sona ermesine tahsis edilmiştir. Bu bölüm altında öncelikli olarak vekâlet sözleşmesinin sona ermesi genel

olarak açıklanmış, sonrasında da vekâlet sözleşmesinin sona ermesinin birlikte vekâlet açısından arz ettiği önem üzerinde durulmuştur. Bu çerçevede özellikle birden fazla vekilin ya da vekâlet verenin bulunduğu hallerde azil ve istifa hakkının ne şekilde kullanılacağı ile ölüm, iflas ve ehliyetsizliğin birlikte vekâlet sözleşmesi üzerindeki etkisi incelenmeye çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK VEKÂLET SÖZLEŞMESİ

I. VEKÂLET SÖZLEŞMESİNİN TANIMI, UNSURLARI VE HUKUKİ NİTELİĞİ

A. Yasal Düzenleme ve Uygulama Alanı

Türk Borçlar Kanunu¹'nin “Özel Borç İlişkileri” konusunu düzenleyen 2. Kısımının 9. Bölümünde “Vekâlet İlişkileri” bahsine yer verilmiştir. Bu bölümde yer alan “Vekâlet İlişkileri” de “Vekâlet Sözleşmesi”, “Kredi Mektubu ve Kredi Emri” ve “Simsarlık Sözleşmesi” olmak üzere üç ayrımda düzenlenmiştir².

Vekâlet sözleşmesine ilişkin hükümler Türk Borçlar Kanunu'nun ilgili kısmının birinci ayrımında (502-514. maddelerinde) düzenlenmiş olmakla beraber, vekâlete ilişkin hükümler bunlarla sınırlı değildir. Gerçekten de Hukuk Muhakemeleri Kanunu, Avukatlık Kanunu, Noterlik Kanunu, Kadastro Kanunu gibi çeşitli kanunlarda da vekâlete ilişkin hükümlere yer verildiği görülmektedir³. Dolayısıyla öncelikle bu konuda ilgili kanundaki hükümler uygulanacak, TBK m.502-514 hükümleri genel nitelikte olduğundan ancak özel kanunlarda konuya ilişkin düzenleme olmaması halinde uygulama alanı bulacaktır.

¹ RG, 04.02.2011, S. 27836.

² Cevdet Yavuz, **Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, İstanbul, Beta, 2014, s.1119; M. Alper Gümüş, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler C.II**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2014, s. 121. Burada yer verilen “Vekâlet Sözleşmesi” ifadesi 818 sayılı Borçlar Kanunu'ndaki “alehtlak vekâlet (genel anlamda vekâlet) kavramına karşılık gelmektedir. Esasen TBK sistemine bakıldığında da birinci ayrım adi vekâlet hükümlerine; ikinci ve üçüncü ayrım nitelikli vekâlet hükümlerine tahsis edilmiştir. Bkz. Şebnem Akipek, **Alt Vekâlet**, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2003, s. 32. Çalışmamızın temelini oluşturan birlikte vekâlette esas itibariyle adi vekâlete ilişkin hükümler göz önünde bulundurulduğundan “vekâlet” ifadesi aksi belirtilmedikçe adi vekâlet kavramına karşılık gelecektir.

³ Yavuz, **Özel Hükümler**, s.1119. Ayrıca TBK'daki vekâlete ilişkin hükümler kanun hükümlerinin atfı dolayısıyla kanunda düzenlenen diğer sözleşmeler bakımından da uygulama alanı bulacaktır. Nitekim kredi mektubuna ilişkin TBK m.515/1, simsarlık sözleşmesine ilişkin TBK m.520/2 ile komisyon sözleşmesine ilişkin TBK m.532/2 hükümlerinde açıkça özel hükümler saklı kalmak koşuluyla vekâlet sözleşmesine ilişkin TBK m.502-514 hükümlerinin uygulanacağı düzenlendiği gibi, kanundaki birçok sözleşmede tarafların sorumluluğu bakımından vekilin sorumluluğunu düzenleyen hükümlere atıf yapılmıştır. Gerçekten de örneğin adi ortaklık sözleşmesi bakımından TBK m. 628/3 “*Ortaklık işlerini ücret karşılığı yürüten ortaklık, vekâlet hükümlerine göre sorumlu olur.*” şeklindeki hükmüyle vekilin sorumluluğuna ilişkin vekâlet sözleşmesi hükümlerine atıf yapılmıştır.

Öte yandan TBK m. 502/2’de öngörülen, “*Vekâlete ilişkin hükümler, niteliklerine uygun düştükleri ölçüde, bu Kanunda düzenlenmemiş olan işgörme sözleşmelerine de uygulanır.*” şeklindeki hükümle, vekâlet sözleşmesine ilişkin hükümlerin Türk Borçlar Kanunu’nda düzenlenmemiş iş görme sözleşmeleri hakkında da uygulanacağını ortaya konulmuştur⁴. Dolayısıyla Kanunda özel olarak düzenlenmemiş iş görme sözleşmeleri bakımından TBK m.502-514 hükümleri uygulama alanı bulacaktır⁵.

B. Vekâlet Sözleşmesinin Tanımı ve Unsurları

TBK m.502/1’de vekâlet sözleşmesi şu şekilde tanımlanmıştır: “*Vekâlet sözleşmesi, vekilin vekâlet verenin bir işini görmeyi veya işlemini yapmayı üstlendiği sözleşmedir.*”

Söz konusu tanım vekâletin unsurlarını ihtiva etmek bakımından yetersiz kaldığı gerekçesiyle doktrinde eleştirilmiş ve vekâlet sözleşmesine ilişkin çeşitli tanımlamalar yapılmıştır⁶.

Doktrinde Yavuz⁷ vekâlet sözleşmesini,

⁴ Doktrinde Yavuz, TBK m.502/2 çerçevesinde Kanun’da düzenlenmeyen iş görme sözleşmelerine vekâlet hükümlerinin uygulanması gibi, Kanun’da düzenlenen iş görme sözleşmeleri bakımından da, bu sözleşmelerin kanunen düzenlenmeyen hususlarında vekâlete ilişkin hükümlerin uygulanması gerektiğini savunmaktadır. Bkz. Cevdet Yavuz, **Türk-İsviçre ve Fransız Medeni Hukuklarında Dolaylı Temsil**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1983, s. 92. Aynı yönde Aydın Zevkliler/Emre Gökyayla, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, İstanbul, Turhan Kitabevi, 2016, s. 629.

⁵ Şüphesiz bu hükümler TBK m. 502/2’de belirtildiği şekilde “*niteliğine uygun düştüğü ölçüde*” uygulanacaktır. Belirtelim ki 818 sayılı Borçlar Kanunu döneminde bu hükmün karşılığı olan eBK m.386/2’da yer alan “*Diğer akitler hakkındaki kanuni hükümlere tabi olmayan işlerde dahi, vekâlet hükümleri cari olur.*” düzenlemesi, TBK m. 502/2’de belirtilen şekilde açık bir ifade içermediğinden vekâlet sözleşmesine özgü bazı hükümlerin, özellikle TBK m. 512’de düzenlenen sözleşmeyi tek taraflı olarak sona erdirmenin diğer iş görme sözleşmeleri bakımından da uygulanıp uygulanmayacağı konusu doktrinde tartışmalara neden olmaktadır. Bu konuda tartışmalar için bkz. Halûk Tandoğan, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri C. II**, İstanbul, Vedat Kitabevi, 2010, s. 384 vd.; Yavuz, **Özel Hükümler**, 1125. TBK m. 512 (eBK m. 396) özelinde değerlendirmeler için bkz. Suat Sarı, **Vekâlet Sözleşmesinin Tek Taraflı Olarak Sona Erdirilmesi**, 1. Baskı, İstanbul, Beşir Kitabevi, 2004, s. 309 vd.

⁶ Tandoğan, **II**, s. 355; Yavuz, **Özel Hükümler**, 1120; Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 121. Her ne kadar 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu ile 818 sayılı Borçlar Kanunu’nun 386. maddesinde yer alan “*Vekâlet öyle bir akittir ki onunla vekil mukavele dairesinde kendisine tahmil olunan işin idaresini veya takabbül eylediği hizmetin ifasını iltizam eyler.*” şeklindeki tanımlamada yer alan edim belirsizliği “*vekâlet verenin bir işini görmeyi veya işlemini yapmayı*” ifadesi ile gidermişse de vekâlet sözleşmesinin tüm unsurlarını ihtiva etmemesi bakımından eksik kalmıştır.

⁷ Yavuz, **Özel Hükümler**, 1120.

“vekilin sözleşme ile belirlenen işi görmeyi veya işlemi yapmayı borçlandığı ve vekilin yerine getireceği edimin kanun hükümleriyle düzenlenen akitlerden herhangi birinin konusuna girmediği, buna karşılık ancak sözleşme veya teamül olan durumlarda vekilin ücret ödemeye hak kazandığı bir sözleşmedir.”

şeklinde tanımlamıştır.

Becker’e⁸ göre, “vekâlet (mandat) vekilin müvekkile karşı bir iş ya da özel bir sözleşme tipine girmeyen bir hizmet edimi görmekle yükümlü olduğu bir sözleşmedir.”

Aral/Ayrancı⁹, kanundaki tanımdan hareketle vekâlet sözleşmesini “vekilin başkasının menfaatine ve iradesine uygun olarak bir iş görme borcu altına girdiği bir sözleşme olarak” tanımlamıştır.

Gümüüş’e¹⁰ göre,

“Adi vekâlet sözleşmesi öyle bir sözleşmedir ki, vekil, müvekkili ile arasındaki güven ilişkisine dayalı şekilde, müvekkilin menfaatine ve hesabına olarak ve nispeten yersel, zamansal ve maddi bağımsızlık içerisinde bir iş veya hizmeti, ücretsiz veya sözleşmede kararlaştırılmış ya da teamül varsa ücretli olarak görmeyi borçlanır.”

Tandoğan¹¹ ise vekâlet sözleşmesini

“vekâlet öyle bir akittir ki, vekile müvekkilin menfaatine ve iradesine uygun bir sonuca yönelen iş görmeyi bir zaman kaydına bağlı olmaksızın ve nisbeten bağımsız olarak yapma borcunu, sonucun elde edilememe rizikosunu ona ait olmamak üzere yükler.”

şeklinde tanımlamıştır.

Kanaatimizce Tandoğan tarafından yapılan tanım, kanuni tanımda yer alan eksikleri kapatan ve vekâlet sözleşmesini en iyi şekilde ifade eden tanımdır. Bu çerçevede söz konusu tanım doğrultusunda denilebilir ki, vekâlet sözleşmesinde vekil, vekâlet

⁸ Herman Becker, **İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi**, Çev. A. Suat Dura, Ankara Yargıtay Yayını No:24 1993, s. 683.

⁹ Fahrettin Aral/Hasan Ayrancı, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2015, s. 407

¹⁰ Gümüüş, **Borçlar Özel C.II**, s.122.

¹¹ Tandoğan, **II**, s. 356 vd.

verenin iradesine ve menfaatine uygun bir işi, sonucun elde edilememesi rizikosuna ve zaman kaydına bağlı olmaksızın bağımsız bir şekilde gerçekleştirir. Ancak gerçekleştirdiği iş için ücret ancak tarafların anlaşması ya da teamül halinde gündeme gelir. Bu doğrultuda vekâlet sözleşmesinin unsurları şöyle sıralanabilir:

1. Bir İşin Görülmesi ya da İşlemin Gerçekleştirilmesi

Vekâlet sözleşmesinde vekil, “*vekâlet verenin bir işini görmeyi veya işlemini yapmayı*” üstlenmektedir (TBK m.502/1)¹². İş görme sözleşmesi niteliğinde olan vekâlet sözleşmesinin temel karakteristiğini vekilin müvekkilin bir işini görmesi veya bir işlemini yapması oluşturmaktadır. Dolayısıyla vekilin sözleşmeyle yüklendiği edimin konusunu hukuki işlemler oluşturabileceği gibi maddi fiiller de oluşturabilir¹³. Öte yandan hukuki işlem benzeri fiillerin de vekâlet sözleşmesinin konusunu oluşturması mümkündür¹⁴.

Ancak yapmama edimleri vekâlet sözleşmesinin konusunu oluşturamaz. Bunlar ancak yan yükümlülük olarak taahhüt edilebilirler¹⁵. Bunun gibi hukuka aykırı fiillerin icrası da vekâlet sözleşmesine konu edilemez¹⁶. Yine nişanlanma, evlenme, manevi tazminat isteme gibi işlemler kişiye sıkı sıkıya bağlı işlem niteliğinde olmaları sebebiyle vekâlet sözleşmesine konu olamazlar¹⁷.

¹² 818 sayılı Borçlar Kanunu’nda bu borç “*tahmil olunan işin idaresini veya takabbül eylediği hizmetin ifası*” şeklinde ifade edilmişti. Doktrinde Tandoğan, “işin idaresi” hem hukuki işlemi hem de maddi fiili kapsadığından mehzaz kanun 1881 tarihli İsviçre Borçlar Kanunu m.394’e 1911 tarihinde “hizmetin ifası” ifadesinin eklenmesinin isabetli olmadığı görüşündedir. Bkz. Tandoğan, **II**, s.356; Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s. 407. Doktrinde Gümüş’e göre ise, 1881 tarihli Kanunda vekâlet, vekilin “iş görmesi” ile sınırlandırılmıştı. Maddi fiiller ise sadece bir malvarlığı hukukuna ilişkin edimlerin ifası ile bağlantılı olduğu takdirde vekâletin konusu olabiliyordu. M. Alper Gümüş, **Türk-İsviçre Borçlar Hukukunda Vekilin Özen Borcu**, İstanbul, Beta, 2001, s.27.

¹³ Fransız Medeni Kanunu (m.1984), Avusturya Medeni Kanunu (m.1002) ve İtalyan Medeni Kanunu’nda (m. 1703) vekâlet sözleşmesinin konusunu sadece hukuki işlemler olacağı düzenlenmiştir. Esasen anılan hukuklardaki bu düzenlemeyi temsilin vekâletin dış görünmesini oluşturduğu düşüncesine dayandırmaktayız. Oysaki hukukumuzda İsviçre ve Alman Medeni Kanunlarında olduğu gibi vekâletin kapsamına maddi fiiller de girebilmektedir. Tandoğan, **II**, s. 357. Nitekim maddi fiillerin vekâlet sözleşmesinin kapsamına girdiği vurgulanmak için İsviçre Borçlar Kanunu metnine 1911 yılında “hizmetin ifası” değişimi eklenmiştir.

¹⁴ Vekâlet sözleşmesinin temerrüt ihtarında bulunmayı konu edinmesi halinde durum böyledir. Barlas, **Temerrüt**, s. 26.

¹⁵ Tandoğan, **II**, s.356; Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.406 vd.; Gümüş, **Özen**, s.28; Gümüş, **Borçlar Özel C. II** s.118; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 33.

¹⁶ Tandoğan, **II**, s.356; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s.631; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 33.

¹⁷ Tandoğan, **II**, s.359; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s.631.

Vekâlet sözleşmesi konusuna göre hukuki fiillere ilişkin vekâlet ile maddi fiillere ilişkin vekâlet olarak ikiye ayrılmaktadır¹⁸. Hukuki fiillere ilişkin vekâlette sözleşmenin konusunu hukuki bir fiilin gerçekleştirilmesi oluşturur. Örneğin bir taşınmazın devri, alacağın temliki, taşınır ya da taşınmazın kiraya verilmesi veya bağışlanması hukuki fiillere ilişkin vekâletin kapsamına girer. Yine ihtar ve mehil tayini gibi hukuki işlem benzeri fiiller de hukuki fiillere ilişkin vekâlet kapsamında değerlendirilmektedir¹⁹. Bu tür vekâlette vekil doğrudan veya dolaylı temsil yetkisine sahiptir. Dolayısıyla vekil hukuki işlemi vekâlet verenin temsilcisi olarak gerçekleştirir.

Maddi fiillere ilişkin vekâlette ise, vekilin vekâlet veren için hukuki işlem ya da hukuki işlem benzeri fiilleri gerçekleştirerek hak kazanması ya da vekâlet vereni borç altına sokması söz konusu değildir. Burada vekil vekâlet verene her türlü maddi fiilin ya da fiili bir işin ifası borcu altına girer²⁰. Bu iş çok kere bedensel bir faaliyet ya da fikri bir uzmanlık gerektirir. Örneğin bir hekim tarafından hastanın tedavi edilmesi, öğretmen tarafından özel ders verilmesi, hukukçunun hukuki görüş vermesi bu kapsamda değerlendirilir²¹. Dolayısıyla vekâletin bu şekilde vekil fikri ya da bedeni bir faaliyetle vekâlet sözleşmesinden doğan borcunu ifa eder. Bu borcun ifasında da kural olarak vekâlet vereni üçüncü kişilere karşı temsil etmez. Ancak kuşkusuz vekâletin her iki şeklinin bir arada bulunmasına da engel yoktur.

¹⁸ Bu ayrımın önemi uygulanacak kanun hükümlerinin tespitinde kendini gösterir. Gerçekten de vekâlete ilişkin bazı hükümler (örneğin TBK m.504/2,3) sadece hukuki işlemlere ilişkin vekâlete uygulanır, maddi fiillere ilişkin vekâlete uygulanmaz.

¹⁹ Tandoğan, **II**, s.357; Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.408; Gümüş, **Özen**, s.29; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 33.

²⁰ Tandoğan, **II**, s.359; Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.409; Gümüş, **Özen**, s.30; Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s.118. Vekil bu borcunu ifa ederken vekâlet verenin temsil yetkisine ihtiyaç duymaz. Esasen bu mümkün de değildir. Zira temsil müessesesi maddi fiilleri konu almaz. Maddi fiillere ilişkin vekâlette vekilin vekâlet veren adına bir üçüncü kişiyi işlem yapmayacağından kendisini temsil edeceği bir üçüncü kişi bulunmaz.

²¹ Vekâlet sözleşmesine ilişkin uygulamada karşılaşılan çeşitli örnekler için bkz. Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s.116 vd.

2. İş veya İşlemin Vekâlet Veren Menfaatine ve İradesine Uygun Olarak Yapılması

Vekil vekâlet sözleşmesi ile yüklendiği iş veya işlemi vekâlet verenin menfaatine uygun olarak görmeyi üstlenir²². Vekâlet veren vekâlet sözleşmesi ile belli bir işlemin gerçekleştirilmesini ya da belli bir işin görülmesini amaçlamaktadır. Vekâlet veren menfaatine iş veya işlem gerçekleştirme, vekilin vekâlet verenin sözleşme ile amaçladığı sonuçları gerçekleştirmeye ve korumaya yönelik faaliyette bulunmasını ifade eder²³.

Gerçekten de bir kimsenin sadece kendisine ait bir iş veya işlemi yapması, kural olarak akdi bir borç doğurmaz²⁴. Zira akdi bir yükümlülük ancak sözleşmenin karşı tarafına yönelik olabilir. Dolayısıyla işlemin karşı tarafı olmayan durumda bu şekilde bir taahhütten söz edilemez. Ancak vekilin vekâlet verenin menfaatine hareket etmesi yanında üçüncü kişi menfaatine hareket edebilmesine de bir engel yoktur. Bu halde “üçüncü kişi lehine vekâlet” gündeme gelir²⁵. Bunun yanında hem vekilin hem de vekâlet verenin menfaatine sözleşme yapılması da mümkündür. Örneğin vekâlet sözleşmesinde ücret kararlaştırılması²⁶ ya da ücret ödemenin teamül olduğu hallerde

²² Başkasına ait iş veya işlem yapılmasına ilişkin sözleşmelerde, işin ait olduğu kimsenin menfaatinin gözetilmesi bu sözleşmelerin doğal sonucu ve unsurudur. Becker, **Şerh**, s.683; Tandoğan, **II**, s. 361; Cevdet Yavuz/Faruk Acar/Burak Özen, **Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler)**, İstanbul, Beta, 2016, s.525. “Hemen belirtmek gerekir ki, vekil edilenin vekalet görevini, kendisini vekil edenin yararına kullanması asıldır. Bir kimsenin bir taşınmaz malı dilediğine dilediği bedelle satışa yetkili kılınması kendisine dürüstlük kurallarını ve günün ekonomik koşullarını gözardı ederek gerçek değerden çok düşük bir bedelle o taşınmazı satma yetkisini veremez. Hele, vekil ile temellük edenin, el ve düşünce birliği içerisinde hareketle, vekil eden aleyhine ve zararına bir temlik tasarrufu gerçekleştirdiklerinin anlaşılması durumunda, vekilin vekil eden adına yaptığı bu tasarruf işlemin MK.nun 2. maddesinde deyimini bulan hakkın kötüye kullanılması söz konusu olacağından vekil edeni bağlamayacağı kuşkusuzdur. Nitekim HGK.nun 18.9.1991 gün ve 3084-418 sayılı kararında da aynı görüş benimsenmiştir.” Yargıtay HGK E. 1992/1-273, K. 1992/391, T. 19.06.1992 (www.kazanci.com erişim tarihi 11.03.2017).

²³ Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s.120 ve s.120 dn. 637’de zikredilen yazar.

²⁴ Tandoğan, **II**, s. 360.

²⁵ Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 34; Gümüş, **Özen**, s. 33 ve s. 33 dn 130’da zikredilen yazarlar. Sadece vekilin çıkarına vekâlet sözleşmesi yapılamayacağı hakkında bkz. Becker, **Şerh**, s. 683; Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s. 409; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 34.

²⁶ Tandoğan, **II**, s. 362; Becker, **Şerh**, s. 683; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 34. Ancak bu durumun sözleşmeyi hem vekâlet veren lehine hem de vekil lehine sözleşme haline getirip getirmediği hususu doktrinde tartışmalıdır. Tandoğan’a göre hukukumuzda vekâletin ücretli olması ve ücretli vekâletin yaygınlaşması bu sözleşmenin hem vekâlet verenin hem de vekilin menfaatine olabileceğini göstermektedir. Meslekleri gereği para karşılığı mütalâa ve tavsiyelerde bulunan doktor, avukat, vergi müşaviri, reklamcı gibi kimseler bu konuda örnek olarak sayılabilir. Tandoğan, **II**, s. 361. Aynı yönde Georg

(TBK m.502/3) sözleşme hem vekâlet verenin hem de vekilin menfaatine vekâlet sözleşmesi haline gelir²⁷. Ayrıca vekilin vekâlet sözleşmesinden ücret alması gibi doğrudan menfaat sağlaması yanında dolaylı olarak menfaat sağlaması da mümkündür. Örneğin avukatın müvekkili lehine tahsil ettiği paradan pay alması halinde durum böyledir. Bu gibi hallerde vekâlet sözleşmesi ile adi ortaklık ilişkisinin birbirinden ayırt edilmesinde zorluk çekilebilir. Kanaatimizce bu halde sözleşmenin vekâlet sözleşmesi olarak nitelendirilmesi uygun olur. Zira adi ortaklık sözleşmesinden farklı olarak vekil burada sadece vekâlet veren hesabına hareket etmektedir. Oysaki adi ortaklık sözleşmesinde her bir adi ortak, tüm ortaklar (ve bu arada da kendi) hesabına hareket etmektedir²⁸.

3. Vekilin Zaman Kaydına Bağlı Olmaksızın, Bağımsız ve Edim Fiilinden Sorumlu Olarak İş Görmesi

Vekâlet sözleşmesinde vekil, sözleşmeden doğan edimini kural olarak herhangi bir zaman kaydına bağlı olmaksızın ifa eder. Vekâlet sözleşmesinin bu unsuru TBK’da açıkça düzenlenmemiş olmakla birlikte, TBK m.502/2’in zıt anlamından ve hizmet sözleşmesinin tanımı göz önünde bulundurulduğunda ortaya çıkmaktadır²⁹. Gerçekten de hizmet sözleşmesine ilişkin TBK m. 393 işverenin zamana göre ücret ödemeyi üstlendiğinden söz etmektedir. Dolayısıyla TBK m.502/2 uyarınca kanunda düzenlenen diğer iş görme sözleşmelerine (ve bu arada hizmet sözleşmesine) ilişkin unsurların varlığı, o sözleşmenin vekâlet sözleşmesi olarak nitelendirilmesini engeller.

Gautschi, George: Berner Kommentar, Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Das Obligationenrecht, 2 Abt., Die einzelnen Vertragsverhältnisse, 4. Teilband, Der Einfache Auftrag, Art. 394-406 OR, 3. Aufl., Bern 1971, **Art 394 N.44, a**; Yavuz, **Özel Hükümler**, 1128; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 34. Doktrinde Aral/Ayrancı ise vekâlet verenin ücret ödemekle yükümlü olmasının sözleşmeyi hem vekâlet veren hem de vekil menfaatine sözleşme haline getirmediği kanaatindedir. Zira vekilin ücrete ilişkin menfaati vekâlet verenin işin görülmesine ilişkin menfaatine göre tali nitelik taşır. Bundan dolayı vekil faaliyetlerini genişleterek ücretini arttırma imkânına sahip değildir. Bkz. Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.410. Aynı yönde Gümüş, **Özen**, s. 33 ve s. 33 dn. 129’da zikredilen yazarlar. Ancak bu görüşe katılmaya imkân göremiyoruz. Yine vekilin ücretini arttırmak için faaliyet alanını genişletemediği gerekçesinde de isabet bulunmamaktadır. Zira tarafların menfaatlerinin denk olmaması ya da vekilin ücretini arttırmak için faaliyet alanını genişletememesi vekilin sözleşmeden menfaat sağladığı gerçeğini değiştirmez. Aynı yönde Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 1128, 1129.

²⁷ Vekâlet sözleşmesinde ücret kararlaştırılmadığı ve ücretin teamülden olmadığı hallerde de vekâletin hem vekâlet veren hem de vekil menfaatine olması mümkündür. Bu konuda bkz. Tandoğan, **II**, s.361 vd.

²⁸ Aynı yönde bkz. Tandoğan, **II**, s.363; Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.410; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 35.

²⁹ Tandoğan, **II**, s.363 vd.; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 35.

Zira zaman kaydına bağılı olarak edimin görüldüğü hizmet sözleşmesinin ayrıca kanunda düzenlenmiş olması, TBK m. 502 hükmü çerçevesinde vekâlet sözleşmesinin zaman kaydına bağılı olmadığı sonucunu doğurur. Bu durumda vekil zaman kaydına bağılı olmadan edimini ifa eder.

Vekâlet sözleşmesinin bir diğere unsuru vekilin, vekâlet sözleşmesinden doğan edimini vekâlet verenden bağımsız ifa etmesidir. Bu unsur da TBK m.502/2'nin zıt anlamı ile işçinin edimini işverene bağımlı olarak ifa edeceğini düzenleyen TBK m.393 hükmünden çıkmaktadır³⁰. Bağımsızlık unsuru vekilin vekâlet sözleşmesinden doğan borcunu ifa ederken sözleşmede öngörülen amaca erişmek için belli ölçüde karar alma zorunluluğunda bulunmasının bir sonucudur³¹. Dolayısıyla vekil vekâletin gerektirdiği işi icra ederken, bu konuda karar alırken bağımsız olmak zorundadır. Hizmet sözleşmesinden farklı olarak vekil vekâlet verenin iş organizasyonunun bir parçası olarak hareket etmez³².

³⁰ Bağımsızlık unsuru bakımından vekâlet sözleşmesi ile hizmet sözleşmesini karşılaştıran Yargıtay 22. HD Kararı: “*Vekalet sözleşmesine dair hükümlerde, iş sözleşmesinin aksine sosyal nitelikte edimlere ve koruma yükümlülüklerine rastlanmaz. Bağımsız olarak iş gören, bu sebeple faaliyetini sürdüreceği zamanı belirlemede kısmen de olsa serbestliğe sahip olan, bütün zamanını tek bir müvekkile hasretmek zorunda olmayan vekil, farklı kişilerle ayrı vekalet sözleşmeleri yapabilmekte ve bu şekilde ekonomik olarak tek bir işveren bağılı olmaktan kurtulmaktadır. İş sözleşmesini belirleyen kriter hukuki-kişisel bağımlılıktır. Gerçek anlamda hukuki bağımlılık, işçinin işin yürütümüne ve işyerindeki davranışlarına dair talimatlara uyma yükümlülüğünü üstlenmesi ile doğar. İşçi edimini işverenin karar ve talimatları çerçevesinde yerine getirmektedir. İşçinin bu anlamda işveren karşı kişisel bağımlılığı ön plana çıkmaktadır. Bu anlamda işveren ile işçi arasında hiyerarşik bir bağ vardır. İş sözleşmesine dayandığı için hukuki, işçiyi kişisel olarak işveren bağladığı için kişisel bağımlılık söz konusudur.*” Yargıtay 22. HD E. 2013/24966, K. 2015/613, T. 20.01.2015 (www.kazanci.com erişim tarihi 11.03.2017). Ancak belirtelim ki vekâlet sözleşmesinin ölüm ile sona ermeyeceği kararlaştırılmış olsa dahi böyle bir kayıt mirasçılardan vekâlet sözleşmesini her zaman sona erdirebilmesine engel değildir. Bilge, **a.g.e.**, s. 302; Şaban Kayıhan/Mustafa Ünlütepe, “Vekâlet Sözleşmesinin Kendine Özgü Sona Erme Sebepleri”, **Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi**, S. 3 Y. 2014 Bahar, s. 193. Bu devam hususunun küllî halefiyet prensibi ile açıklanacağı görüşü için bkz. Tandoğan, **II**, s. 648.

³¹ Tandoğan, **II**, s.375.

³² Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.411; Gümüş, **Özen**, s.31; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 36. Kuşkusuz çok kere vekil bu borcunu vekâlet verenden ayrı bir muayenehane ya da büroda ifa edecek olmakla birlikte, bağımsızlık unsuru bakımından bu bir zorunluluk teşkil etmez. Vekilin vekâlet verenin iş organizasyonuna tabi olduğu hallerde sözleşmenin niteliğinin ne olacağı ise doktrinde tartışmalıdır. Tandoğan’a göre iş gören sadece talimatla sınırlı olmayıp, genel olarak bir veya az sayıda işverene ekonomik bakımdan bağımlı olarak, çalışmasının tamamını ona ait işyerinde, onların sağladığı araçlarla yapması halinde hizmet sözleşmesinin varlığı kabul edilmelidir. Tandoğan, **II**, s.377. Doktrinde Gümüş’e göre ise, organizasyonel bağımsızlık söz konusu olduğu sürece vekilin işletmeye bağılı işyerinde veya kendi bürosunda iş görmesinin bir önemi yoktur. Buna karşılık vekilin bir işletme organizasyonuna tabi olarak ve geçimini sağlamaya yönelik işletmeye ilişkin iş ve hizmet yürüttüğü hallerde asli unsurlarını hizmet ve vekâlet sözleşmesinin oluşturduğu “karma sözleşme” mevcuttur.

Ancak doktrinde kabul edildiğine göre vekilin bu bağımsızlığı nisbî bağımsızlıktır³³. Gerçekten de vekil vekâlet sözleşmesi kapsamında borcunu ifa ederken vekâlet verenin bu yöndeki açık talimatlarına uymakla yükümlüdür (TBK m.505/1). Vekil vekâlet verenin talimatından ayrılma hakkı olmadığı hallerde talimattan ayrılırsa bundan doğan zararı gidermedikçe işi görmüş olsa bile, vekâlet borcunu ifa etmiş olmaz (TBK m.505/3).

Vekil vekâlet sözleşmesinden doğan borcunu edim fiilinden sorumlu olarak yerine getirir. Dolayısıyla vekil vekâlet sözleşmesiyle edim sonucunu değil, belirli bir sonuca yönelik edim fiilinde bulunmayı taahhüt etmiştir³⁴. Vekilin sadece edim fiilinden sorumlu olması nedeniyle, o vekâlet sözleşmesiyle belli bir sonucu (eseri) taahhüt etmiş olmaz, o sözleşmede kendisine yüklenen edimi gereği gibi ifa ile borcundan kurtulur.

Vekâlet sözleşmesinde önem arz eden husus vekilin sözleşme ile yüklendiği işi özenle ifa etmesidir. Ancak vekil gerekli özeni göstermesine rağmen sonuç meydana gelmezse, bundan dolayı vekilin sorumluluğu bulunmamaktadır. Bu sebeple vekâlet sözleşmesinde sonucun elde edilememesi rizikosu vekâlet verene aittir. Diğer bir deyişle, sonucun kısmen ya da tamamen elde edilememesinin neticelerine vekâlet veren katlanır³⁵. Vekâlet sözleşmesinin bu unsuru kanunda açıkça düzenlenmemiş olmasına rağmen TBK m.502/2'nin zıt anlamı ile eser sözleşmesinde sonuç taahhüdü öngören TBK m.470 hükmünden çıkmaktadır³⁶.

Gümüş, **Özen**, s.31. Aynı yönde bkz. Hüseyin Hatemi/Rona Serozan/Abdülkadir Arpacı (Hatemi), **Borçlar Hukuku: Özel Hükümler**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1992, s.389.

³³ Tandoğan, **II**, s.374; Yavuz, **Ders Kitabı**, s. 531. Vekilin bu bağımsızlığı özel uzmanlık gerektiren hallerde kuşkusuz daha fazla olacaktır.

³⁴ Bu haliyle vekilin borcunun bir sonuç borcu değil, vasıta borcu olduğu ifade edilmiştir. Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.410 ve s.411 ve dn.19'da zikredilen yazarlar.

³⁵ Tandoğan, **II**, s.374; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s.627.

³⁶ Gerçekten de vekâlet sözleşmesi ile eser sözleşmesi arasındaki en temel fark, eser sözleşmesinde yüklenici belli bir eser meydana getirmeyi taahhüt ederken, vekâlet sözleşmesinde vekil sözleşme konusu iş veya işlemi özenle ifa etmeyi üstlenir. Gerekli özen gösterilmesine rağmen sonuç elde edilemezse, buna vekâlet veren katlanır. Bkz. Hatemi/Serozan/Arpacı (Hatemi), **Borçlar Özel**, s.389 vd.; Turgut Öz, **İş Sahibinin Eser Sözleşmesinden Dönmesi**, İstanbul, Kazancı Kitap Ticaret, 1989, s. 8 vd.; Zekeriya Kürşat, "Eser ve Vekâlet Sözleşmelerinin Nitelendirilmesi Sorunu ve Nitelendirmenin Hükümü", **İÜHFİM C. LXVII**, S.1-2, 2009, s. 145 vd. "Eser sözleşmelerini, diğer iş görme sözleşmelerinden ayıran önemli hususlardan birisi de sonuç sorumluluğu, yani tarafların iradeleri doğrultusunda yüklenici tarafından bir sonucun meydana getirilmesi taahhüdüdür. Burada, vekâlet akdindeki gibi sonuç taahhüt edilmeksizin sadece bir işin görülmesi taahhüdü bulunmamakta, bir

4. Vekâlet Sözleşmesinde Ücretin Zorunlu Unsur Olmaması Kuralı ve İstisnaları

Kökleri Roma hukukuna dayanan vekâletin ivazsızlığı düşüncesi, Alman Hukukunda aynen benimsenirken bu konu Türk ve İsviçre Hukukunda farklı düzenlenmiştir³⁷. TBK m. 502/3 hükmü vekâletin ivazsızlığı kuralını getirip “*Sözleşme veya teamül varsa vekil, ücrete hak kazanır.*” düzenlemesine yer vermiştir. Bu hüküm ile kanun koyucu vekâlet sözleşmesinde vekilin edimi karşılığında ücrete hak kazanamayacağı karinesine yer vermiştir³⁸. Dolayısıyla vekâlet sözleşmesinde kural ücretin zorunlu olmamasıdır³⁹.

Vekâlet sözleşmesinde vekilin ücrete hak kazanabilmesi için bu hususun sözleşmeyle kararlaştırılması veya bu yönde bir teamülün ya da kanun hükmünün bulunması gerekir.

Hukukumuzda kabul edilen sözleşme özgürlüğü çerçevesinde vekilin ücret alacağı hususu vekâlet sözleşmesi ile kararlaştırılabilir. Vekâletin ücretli olduğu sözleşmenin

eserin-sonucun yaratılıp teslim edilmesi borcu altına girilmektedir.” Yargıtay 3. HD E. 2015/11672, K. 2016/4827, T. 29.03.2016 (www.kazanci.com erişim tarihi 11.03.2017).

³⁷ Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 128; Sarı, **a.g.e.**, s. 73. Roma’da ivazsız emek sağlayan köleler sayesinde oldukça geniş zamana sahip olan efendiler, toplumsal hayatta aktif faaliyette bulunuyordu. Bu kapsamda da fikri faaliyet ile yardımda bulunup bu faaliyet karşılığı ücret almıyordu. Roma Hukuku’nda vekilin vekâlet verenin hak ve menfaatlerini koruması hatır için yapılan onurlu bir hizmet sayılıyordu. Zira Romalılar fikri hizmetleri yüksek hizmet olarak kabul ederlerdi. Vekil bu hizmeti için vekâlet verene karşı dava edilebilir bir hakka sahip değildi, ancak vekâlet veren kendiliğinden şeref ücreti (honorarium) verirse bunu geri alamıyordu. Salvatore Di Marzo **Roma Hukuku**, İstanbul, Sulhi Garan Matbaası, 1954 (çev. Ziya Umur), s.401; Becker, **Şerh**, s. 688; Türkan Rado, **Roma Hukuku Ders Notları**, İstanbul 1987, s. 374; Tandoğan, **II**, s.365; Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.411; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s.633; Haluk Emiroğlu, “Roma Hukuku’nda Vekâlet Sözleşmesi (Mandatum) Hukuki İşlerde Temsil”, **AÜHFD**, C.52, S.1, 2003, s. 105 vd.; Roma hukukunda benimsenen bu kural Alman Hukuku’nda aynen kabul edilmiş, İsviçre Hukuku (OR art. 394) ve Türk Hukuku (TBK m.502/3) bakımından farklı bir anlayış benimsenmiştir. Bkz. Gümüş, **Özen**, s.38; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 39, 40.Fransız Medeni Kanunu’nun 1986. maddesinde de taraflarca aksi kararlaştırılmaması halinde vekâletin ivazsız olduğu düzenlenmiştir.

³⁸ Gümüş, **Özen**, s.40 dn. 154’te zikredilen yazarlar. Doktrinde bir kısım yazarlar, günümüzde uzmanlığa dayalı hizmet edimlerinin yaygınlaşması ve buna bağlı olarak vekâlet konusu hizmet edimlerinin ticarileşmesi, TBK m.502/3 hükmünün vekâletin ivazsızlığı karinesi olarak değil ve fakat yedek hukuk kuralı niteliğindeki bu hükmün ücretin teamül gereği var olduğu şeklinde yorumlanması gerektiğine işaret etmiştir. Bkz. Zevkliler/ Gökyayla, **a.g.e.**, s. 633. Aynı doğrultuda bkz. Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.411; Gümüş, **Özen**, s.40.

³⁹ Tandoğan, **II**, s.364; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 634; Yavuz, **Ders Kitabı**, s. 527; Hatemi/Serozan/Arpacı(Hatemi), **Borçlar Özel**, s.391; Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s. 411; Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 123; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 39; Emre Gökyayla, **Avukatlık Sözleşmesinin Avukatın Azil veya İstifasıyla Sona Ermesi**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2007, s. 17.

akdi esnasında kararlaştırılabileceği gibi daha sonra da kararlaştırılabilir. Ancak ücrete ilişkin zımni anlaşmanın yeterli olup olmayacağı hususu doktrinde tartışmalıdır⁴⁰. Kanaatimizce vekilin işi ücret karşılığında yapacağı halin gereklerinden çıkarılabiliyorsa vekil ile vekâlet veren arasında ücretin varlığı konusunda zımni bir anlaşmanın olduğu kabul edilmelidir. Zira bu durumda taraflar ücret hususunu sözleşmelerinde açıkça belirtmemiş olsalar dahi iş veya işlemin ücret karşılığında yapıldığı halin icabından çıkmaktadır ve tarafların iradesi bu doğrultuda uyusmaktadır. Böyle bir durumda vekâletin ücretli olduğu kabul edilmelidir.

Vekâlet sözleşmesinde ücretin kararlaştırılması halinde bu ücret götürü olarak belirleneceği gibi haftalık, aylık veya yıllık olarak da tespit edilebilir⁴¹. Bu anlamda sözleşme özgürlüğü, ücretin nasıl ödeneceği (ifa edileceği) konusunu belirleme serbestisini de içerir.

Taraflar sözleşmelerinde ücret ödeneceğini kararlaştırmış ve fakat miktarını tayin etmemişlerse ya da ücret ödenmesi teamül icabı olup ne kadar ödeneceği belirlenmemişse bu durumda hakim yapılan işin niteliği (ekonomik değeri, gerektirdiği uzmanlık derecesi) ile harcanan emek ve mesaiye göre benzer işlerde teamül olarak ödenen ücreti⁴² dikkate alarak vekilin hak kazandığı ücreti tespit eder⁴³.

Tarafların anlaşması yanında TBK m. 502/3 hükmü doğrultusunda ücret karşılığında iş görmenin teamülden olduğu durumlar da vekilin ücrete hak kazanması için tarafların anlaşmalarında bu hususa yer vermelerine gerek olmadığı gibi teamülü açıkça zikretmelerine de ihtiyaç yoktur⁴⁴. Özellikle serbest meslek sahiplerinin iş ve işlemleri ücret karşılığında yerine getireceği teamül olarak kabul edilir. Örneğin

⁴⁰ Bu tartışmalar hakkında detaylı bilgi için bkz. Tandoğan, **II**, s.365; Yavuz, **Ders Kitabı**, s. 528.

⁴¹ Tandoğan, **II**, s.367; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s.634. Ücretin günlük, aylık ya da yıllık olarak belirlenmesi sözleşmeyi hizmet sözleşmesi haline getirmez. Tandoğan, **II**, s.367.

⁴² Teamülün tespitinde, ilgili meslek kuruluşlarının hazırladığı asgari ücret tarifeleri göz önünde tutulacaktır.

⁴³ Burada vekâlet verenin ekonomik durumunu dikkate alınmaz. Bkz. Tandoğan, **II**, s.367; Yavuz, **Ders Kitabı**, s. 528. Bu konuda Fransız Medeni Kanunu'nda açık düzenleme bulunmaktadır.

⁴⁴ Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.412.

hekimlerin, mimarların doktorların, bankanın faaliyetleri karşılığında ücrete hak kazandığı teamülen kabul edilmektedir⁴⁵.

TBK m.502/3'te açıkça belirtilmiş olmamakla birlikte, vekilin ücret isteme hakkı özel kanunla da düzenlenmiş olabilir. Bu hal de vekâlet sözleşmesinde vekilin ücret isteme hakkının olmadığı karinesine istisna teşkil etmektedir. Örneğin vasiyeti yerine getirme görevlisi "*Vasiyeti yerine getirme görevlisi hizmetinin karşılığında uygun bir ücret isteyebilir.*" şeklindeki MK m.550/4 hükmü çerçevesinde ücret isteme hakkına sahiptir. Yine TTK m.20'de tacirlerin aralarında kararlaştırmamış olsa dahi ücrete hak kazanacağı hükme bağlanmıştır:

"2. Ücret isteme hakkı

MADDE 20- (1) Tacir olan veya olmayan bir kişiye, ticari işletmesiyle ilgili bir iş veya hizmet görmüş olan tacir, uygun bir ücret isteyebilir. Ayrıca, tacir, verdiği avanslar ve yaptığı giderler için, ödeme tarihinden itibaren faize hak kazanır."

Söz konusu hüküm tacirlerin ticari işletmesiyle ilgili bir işi görmeleri halinde ücrete hak kazanacağını düzenlemiştir. Şu halde taraflar sözleşmelerinde açıkça ücret konusunu kararlaştırmamış olsa dahi, tacir vekil ticari işletmesiyle ilgili bir işi görmesi halinde ücrete hak kazanır⁴⁶.

Öte yandan Avukatlık Kanunu'nun⁴⁷ 164/4. maddesinde de avukatların yüklendikleri iş sebebiyle ücrete sözleşmede açıkça kararlaştırılmasa bile ücrete hak kazanacağı öngörülmüştür⁴⁸. Dolayısıyla burada da vekilin ücret isteme hakkı kanundan doğmaktadır.

⁴⁵ Yavuz, **Ders Kitabı**, s. 528; Gümüş, **Özen**, s.41. Belirtelim ki birliklerin ücret tarifesi yayımladığı durumlarda bu birlik mensuplarının vekâlet kapsamında gerçekleştirdikleri faaliyetlerin ücretli olacağı sonucu ortaya çıkmaktadır. Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 41.

⁴⁶ Yavuz, **Ders Kitabı**, s. 529.

⁴⁷ RG, 7.4.1969, S.13168.

⁴⁸ Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 634; Nejat Aday, **Avukatın Sözleşmeden Doğan Hukukî Sorumluluğu**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2016, s. 55; Candaş İlgün, **Avukatlık Ücret Sözleşmesi**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2015, s. 21 vd;

C. Vekâlet Sözleşmesinin Hukuki Niteliği, Kurulması ve Kapsamı

1.Vekâlet Sözleşmesinin Hukuki Niteliği ve Kurulması

Vekâlet sözleşmesi bir özel hukuk sözleşmesi olup, iş görme sözleşmeleri içerisinde yer alır⁴⁹. Dolayısıyla kural olarak sözleşmenin tarafları eşittir ve sonuçlarını özel hukuk alanında doğurur. Ayrıca taraflardan birinin devlet ya da kamu tüzel kişisi olması halinde de durum değişmez⁵⁰. Zira sözleşme özel hukuk hükümlerine tabi olduğu sürece tarafların niteliği önem arz etmemektedir. Ancak özel hukuk ilişkisi çerçevesinde olmayıp, devletin veya resmi bir görevle görevlendirilen gerçek ve kamu tüzel kişilerinin vekâlet sözleşmesinde vekil konumunda olduğu durumlarda kamu hizmeti görülmesi ve dolayısıyla bir kamu ilişkisi söz konusu olduğundan bahse konu vekâlet sözleşmesi özel hukuk hükümlerine tabi değildir⁵¹. Örneğin serbest iş gören bir avukatın adli yardım kapsamında görevlendirilmesi halinde avukat (vekil) ile müvekkil arasındaki ilişki kamu hukuku hükümlerine tabidir⁵².

Vekâlet sözleşmesi taraflara yüklediği borçlar açısından değerlendirildiğinde, eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşme içerisinde ele alınması gerekmektedir^{53,54}. Gerçekten de yukarıda da işaret edildiği üzere⁵⁵ vekâlet sözleşmesinde vekil ancak sözleşme ile kararlaştırılmışsa ya da bu konuda teamül varsa ücrete hak kazanır (TBK m.502/3).

⁴⁹ Tandoğan, **II**, s.355; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 625; Yavuz, **Ders Kitabı**, s. 533; Hatemi/Serozan/Arpacı(Hatemi), **Borçlar Özel**, s. 387 vd.; Gümüş, **Borçlar Özel C. II** s. 116; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 42.

⁵⁰ Gümüş, **Özen**, s.12; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 42.

⁵¹ Bu durumda özel hukuk hükümlerine tabi bir sözleşmenin varlığından bahsedilemeyeceğinden vekâlete ilişkin TBK hükümlerinin tamamının bu ilişkiye uygulanması mümkün değildir. Örneğin vekâlet sözleşmesinde olan vekilin sözleşmeyi her zaman sona erdirmeye hakkı burada sınırlandırılmıştır.

⁵² Gümüş, **Özen**, s.12; Aday, **a.g.e.**, s. 146. Bu durumda avukat (vekil) ile devlet arasında ayrı bir hukuki ilişki, vekil ile müvekkil (adli yardımdan faydalanan) arasında ayrı bir hukuki ilişki olduğu gözden uzak tutulmamalıdır. Noterlerce res'en düzenlenen ya da imzası tasdik edilen senetler bakımından da aynı durum söz konusudur.

⁵³ Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.408; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 43. Eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşme kavramı için bkz. Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2017, s. 211 vd.

⁵⁴ Ancak doktrinde Yavuz, vekâlet sözleşmesinin tek tarafa borç yükleyen sözleşmelerden olduğunu ifade etmektedir. Vekâletin ücretli olması halinde ise sözleşmenin tam iki tarafa borç yükleyen sözleşme haline geldiğine işaret etmektedir. Yavuz, **Ders Kitabı**, s. 532.

⁵⁵ Bkz. yuk. Birinci Bölüm, I, B, 4.

Dolayısıyla vekâletin ücretsiz olması kural olduğundan vekil her zaman vekâlet sözleşmesinden doğan edimi özenle ifa etme borcu altındayken, vekâlet veren bazen (örneğin vekil vekâleti ifa ederken bundan dolayı borç altına girmişse onu bu borçtan kurtarması) borç altına girer. Vekâlet verenin bu borcu vekilin iş görme borcunun tam karşılığını oluşturmaz⁵⁶. Vekâletin ücretli olması halinde ise, vekâlet sözleşmesi tam iki taraflı sözleşme halinde gelir⁵⁷.

Vekâlet sözleşmesinin sürekli edimli mi yoksa ani edimli bir sözleşme mi olduğu hususu doktrinde tartışmalıdır. Genel olarak bir sözleşmenin sürekli veya ani edimli olduğunu tespit ederken hangi hususların dikkate alınacağını belirlenmesi önem arz etmektedir. Doktrinde bir kısım yazarlara göre sözleşmenin sürekli olup olmadığının belirlenmesinde “edim sonucu” dikkate alınacak ve alacaklının edimden elde ettiği menfaat ani mi yoksa zamana mı yayıldığı hususu göz önünde bulundurulacaktır⁵⁸. Diğer bir görüşe göre ise, bir sözleşmenin ani edimli ya da sürekli olup olmadığının tespitinde edim sonucunun değil “edim fiili”nin dikkate alınması gerekir. Bu görüşte olan yazarlar edimini ifa eden tarafın davranışının zamana yayılıp yayılmadığına bakılarak sözleşmenin niteliğinin tespit edileceği kanaatindedir⁵⁹.

Bizce vekâlet sözleşmesinin ani edimli ya da sürekli edimli olduğu, vekilin üstlendiği edimin niteliğine bakılarak tespit edilmelidir. Bu edimin niteliğine göre vekil, sözleşmeden doğan iş görme borcunu ani olarak ya da zamana yayılmış olarak ifa edecektir. Dolayısıyla burada önemli olan vekilin vekâlet verenin menfaatine gördüğü iş veya işlemin zamana yayılmış olarak mı yoksa ani olarak mı ifa

⁵⁶ Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.408. Zira vekâlet verenin bu borcu asıl edim niteliğinde olmayıp, ancak yan edimdir.

⁵⁷ Tandoğan, **II**, s.355; Yavuz, **Ders Kitabı**, s. 532; Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.408; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 43.

⁵⁸ Özer Seliçi, **Borçlar Kanununa Göre Sözleşmeden Doğan Sürekli Borç İlişkisinin Sona Ermesi**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 1977, s. 7 vd.; Öz, **İş Sahibinin Eser Sözleşmesinden Dönmesi**, s. 14; Hatemi/Serozan/Arpacı(Hatemi), **Borçlar Özel**, s.432; Kemal Oğuzman/ Turgut Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler C.I**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2016, s. 10-11.

⁵⁹ Necip Kocayusufpaşaoğlu/Hüseyin Hatemi/Rona Serozan/Abdülkadir Arpacı (Kocayusufpaşaoğlu), **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt: I**, İstanbul, Filiz Kitabevi 2014, s. 37; Rona Serozan, **Sözleşmeden Dönme**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2007, s. 162; Salamon Kaniti, **Akdin İfa Edilmediği Defi**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 1962, s. 71; Ahmet Kılıçoğlu, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2016, s. 7; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 44.

edildiğidir⁶⁰. Ancak belli bir işin veya işlemin ifasını amaçlayan vekâlet sözleşmesi hariç, kural olarak vekâlet sözleşmesi edimin mahiyeti gereği sürekli borç ilişkisi doğurmaktadır⁶¹.

Vekâlet sözleşmesi rızai bir sözleşmedir. Sözleşmenin kurulabilmesi için tarafların bu hususta iradelerinin uyuşması gereklidir^{62,63}. Bunun dışında sözleşmenin ifası kurulması bakımından önem arz etmez.

Vekâlet sözleşmesi kural olarak hiçbir şekil şartına bağlı değildir⁶⁴ (TBK m.12). Bu durum özel hukuk alanındaki şekil serbestisinin doğal sonucudur⁶⁵. Dolayısıyla tarafların sözleşmeyi sözlü, adi yazılı ya da resmi şekilde akdetmelerine hiçbir mâni bulunmamaktadır. Aynı şekilde vekâlet sözleşmesinin konusunu oluşturan işlem şekle tabi olsa dahi vekâlet sözleşmesinin şekle bağlı olarak akdedilme zorunluluğu bulunmamaktadır⁶⁶. Zira işlemin gerçekleştirilmesi vekâlet sözleşmesinin ifasını

⁶⁰ Aynı yönde Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 628. Doktrinde *Sarı*'ya göre vekâlet sözleşmesi vekilin belirli bir malı veya işi yönettiği durumlarda her zaman, iş görme kapsamında ulaşılmak istenen somut bir amaç ve edim sonucunun bulunduğu hallerde ise kural olarak sürekli edimli borç ilişkisi niteliğini taşır. Belirli bir alacağın ifasının kabulüne ya da belirli bir havale ya da ödeme talimatına ilişkin edim söz konusu ile vekâlet sözleşmesi ani edimlidir. *Sarı*, **a.g.e.**, s. 44 vd. Aynı yönde Hatemi/Serozan/Arpacı(Hatemi), **Borçlar Özel**, s.432; Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.408 ve s.408 dn. 5'te zikredilen yazarlar. Doktrinde *Eren* vekâlet sözleşmesini sürekli sözleşme benzeri bir sözleşme olarak nitelendirmekle beraber aynı sonuca varmaktadır. Bkz. Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2017, s. 700. Buna mukabil *Gümüş*'e göre, vekâlet sözleşmesi her zaman sürekli borç ilişkisidir. Zira vekâlet sözleşmesinin konusu her zaman için vaad edilen bir hizmetin görülmesinden veya belirli bir işin görülmesine yönelik faaliyette bulunulmasından ibaret olup ve bu faaliyet ve hizmet süreklilik gerektirmektedir. Dolayısıyla vekâlet sözleşmesi her zaman süreklilik arz etmektedir. *Gümüş* bu görüşünü ayrıca TBK m.512 (eBK m.396) hükmüne dayanarak kanun koyucunun da vekâlet sözleşmesini sürekli edimli saydığı düşüncesine dayandırmaktadır. Çünkü ilgili hüküm ileriye etkili (ex nunc) fesih hakkı tanımakta olup, bu ise sürekli borç ilişkilerine özgüdür. Bkz. *Gümüş, Özen*, s.24 vd.

⁶¹ Aynı yönde Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.408; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 44; *Sarı*, **a.g.e.**, s. 48.

⁶² Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.414; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 43.

⁶³ Vekâlet sözleşmesinin kurulması hususu aşağıda "birlikte vekâlet" özelinde detaylı olarak değerlendirilecektir.

⁶⁴ Tandoğan, **II**, s. 390; Yavuz, **Ders Kitabı**, s. 533; Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.416; Hatemi/Serozan/Arpacı(Hatemi), **Borçlar Özel**, s.394; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 636; Eren, **Borçlar Özel**, s. 706; *Gümüş*, **Borçlar Özel C. II**, s. 131; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 37.

⁶⁵ Şekil serbestisi hakkında detaylı bilgi için bkz. Selahattin Sulhi Tekinay/Sermet Akman/Halûk Burcuoğlu/Atilla Altop, **Tekinay Borçlar Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1993, s. 99 vd.; Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı (Kocayusufpaşaoğlu), **a.g.e.**, s. 270; Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku C. I**, s. 138 vd.; Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 264 vd.; Kılıçoğlu, **Genel Hükümler**, s. 88 ve özellikle 115 vd.

⁶⁶ Yavuz, **Ders Kitabı**, s. 533; *Gümüş*, **Borçlar Özel C. II**, s. 132.

ilgilendiren bir husustur. Nitekim sözleşmenin zımni kabul ile kurulabileceğini düzenleyen TBK m.503 hükmü de buna cevaz vermektedir⁶⁷.

Öte yandan bazı özel vekâlet çeşitlerinin geçerliliği kanunen şekle bağlanmıştır. Gerçekten de TBK m. 520/3'e göre, taşınmazları konu alan simsarlık sözleşmesinin yazılı şekilde yapılmaması, sözleşmenin geçersiz olmasına yol açmaktadır. Yine TBK m.516, c. son uyarınca kredi emri yazılı olmadıkça emri veren sorumlu olmaz. Aynı şekilde TBK m.583/2'de öngörülen *"kendi adına kefil olma konusunda özel yetki verilmesi ... de aynı şekle tabidir."* şeklindeki düzenleme ile kefalet sözleşmesinde şekil şartı kefil olma konusunda yetki verilmesini konu alan vekâlet sözleşmesi açısından da aranacaktır⁶⁸. Buna göre, söz konusu vekâlet sözleşmesi yazılı şekilde yapılmadıkça ve kefilin sorumlu olduğu azami miktar ve kefalet tarihi belirtilmedikçe geçerli olmaz. Buradaki yazılılık şartını el yazılı olarak yapılan işlem karşılayacaktır (TBK m. 583/1).

Diğer yandan taşınmazların devrini konu alan vekâlet sözleşmesinin resmi şekilde yapılacağına ilişkin Türk Medeni Kanunu'nda ve Türk Borçlar Kanunu'nda herhangi bir düzenleme bulunmamakla beraber, Tapu Sicil Tüzüğü'nün⁶⁹ 13. maddesinin 4.fikrasında taşınmazların devrine ilişkin olarak,

"İstem vekâleten yapılmışsa vekilden Noterlik Kanunu'na göre düzenlenmiş ve istem konusu işleri yapmaya yetkili olduğunu gösterir vekâletname istenir. Vekil tevkil yetkisine dayalı olarak bir başkasını vekil tayin etmiş ise, ayrıca dayanağı olan vekâletname de aranır."

düzenlenmesine yer verilmiştir. Noterlik Kanunu⁷⁰ m. 89'da da tapuda işlem yapılmasını gerektiren vekâletnamelerin düzenleme suretiyle yapılması gerektiği

⁶⁷ Yavuz, **Ders Kitabı**, s. 533; Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.416.

⁶⁸ Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 133.

⁶⁹ RG. 17.8.2013, S.28738.

⁷⁰ RG. 5/2/1972, S. 14090.

öngörülmüştür. Dolayısıyla taşınmazların devrini konu alan vekâlet sözleşmesinin resmi şekilde yapılması gerekecektir^{71,72}.

2. Vekâlet Sözleşmesinde Vekâletin Kapsamı

Vekâletin kapsamı vekâlet sözleşmesinde tespit edilen ya da işin niteliğinden belirlenen sınırlar dâhilinde vekilin işi nasıl ve hangi koşullarda dahilinde yürüteceğini ifade eder. Bu sınırlar TBK m. 504 hükmü doğrultusunda görülecek iş bakımından oluşturulabileceği gibi kişi ve hatta yer ve zaman bakımından oluşturulabilir.

Vekilin göreceği iş bakımından vekâletin kapsamı ve sınırları bu başlık altında değerlendirilecek, çalışmamızın asıl konusunu oluşturan kişi bakımından sınırlandırma ekseninde birlikte vekil ile vekâletin sınırlandırılması ise ikinci bölümde detaylı olarak ele alınacaktır.

Vekâletin kapsamını taraflar sözleşme özgürlüğü çerçevesinde serbestçe kararlaştırabilirler. Nitekim TBK m. 504/1’de “*Vekâletin kapsamı, sözleşmede açıkça gösterilmemişse, görülecek işin niteliğine göre belirlenir.*” şeklindeki düzenleme ile tarafların sözleşmede vekâletin kapsamına ilişkin düzenleme yapabileceklerine işaret edilmiştir. Sözleşmede vekilin kapsamının tespit edilmiş olması halinde vekil sözleşmede öngörülen kapsam dışına çıkamaz⁷³.

⁷¹ Doktrinde genel kabule göre bu şekil şartı geçerlilik şartı değil ve fakat ispat şartıdır. Bkz. Yavuz, **Ders Kitabı**, s. 533; Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.416 vd; ; Eren, **Borçlar Özel C. II**, s. 133. Hatemi buradaki kuralı “düzen kuralı” olarak yorumlamaktadır. Hatemi/Serozan/Arpacı(Hatemi), **Borçlar Özel**, s.394. Aynı yönde Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 637.

⁷² Ayrıca Avukatlık Kanunu’nda 02.05.2001 tarihinde 4667 sayılı yasa ile değişiklik yapılmadan önceki 163/5. maddesindeki “*Dava, takip ve her türlü danışma ücretleri hakkındaki anlaşmaların yazılı şekilde olması şarttır.*” düzenlemesi avukatlık sözleşmesinin yazılı şekilde yapılmasını zorunlu kılmaktaydı. 4667 sayılı yasa ile yapılan değişiklik ile getirilen “*Avukatlık sözleşmesi serbestçe düzenlenir. Avukatlık sözleşmesinin belli bir hukukî yardımı ve meblâğı yahut değeri kapsamaması gerekir. Yazılı olmayan anlaşmalar, genel hükümlere göre ispatlanır. Yasaya aykırı olmayan şarta bağlı sözleşmeler geçerlidir.*” şeklindeki düzenlemesi ile anlaşmaların yazılılık şartı kaldırılmıştır. Yavuz, **Ders Kitabı**, s. 533; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s.637. Bu konuda bkz. Danıştay 7. Dairesinin 2008/5114 E., 2009/1342 K. sayılı ve 09.03.2009 tarihli kararı.

⁷³ Tandoğan, **II**, s.393; Yavuz, **Ders Kitabı**, s. 537; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s.641; Gümüş, **Borçlar Özel C. II** s. 133.

Vekâletin kapsamı sözleşme ile açıkça tayin edilmemişse, işin kapsamı görülecek işin niteliğine göre tespit edilir⁷⁴. İşin niteliği, işin görülmesi ile erişilmek istenen amaç, olayın özellikleri, bu konudaki teamüller vekilin neler yapması ve nelerden kaçınması gerektiğini belirler⁷⁵. Vekil uzmanlığı gerektiren konularda vekâletin kapsamını, neleri yapıp yapmayacağını özen ve sadakat yükümlülüğü kapsamında kendisi tayin edecektir⁷⁶.

Vekâletin kapsamının tayininde vekâlet verenin talimatları da hiç kuşkusuz belirleyici olacaktır. Zira vekâlet veren talimatlarla vekâletin kapsamını daraltabilir veya vekili azledebilir⁷⁷.

Öte yandan doktrindeki genel kabule göre⁷⁸ vekile bazı işlemleri yapma konusunda yetki verilmesi o işlemi yapma yükümlülüğü doğurmazsa da vekilin o işlemi yapması özen ve sadakat yükümlülüğünün gereği ise vekil o işlemi yapmakla yükümlüdür⁷⁹.

Hukuki işlemlere ilişkin vekâlette vekilin doğrudan temsilci ya da dolaylı temsilci olması vekâletin kapsamını değiştirecektir. Gerçekten de vekilin dolaylı temsilci olduğu durumlarda işlem tarafından kazanılan hakları vekâlet veren hesabına kullanacağı ve şeyleri idare edeceği için vekâletin kapsamı doğrudan vekâlete kıyasla daha geniş olacaktır⁸⁰.

⁷⁴ Tandoğan, **II**, s.393; Yavuz, **Ders Kitabı**, s. 537; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s.640-641. *Gümüş* vekâletin kapsamının tayininde vekil tarafından belirlenebilir nitelikte olan vekâlet verenin subjektif menfaatlerinin esas alınması gerektiği kanaatindedir. Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 134.

⁷⁵ Tandoğan, **II**, s.393; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s.641.

⁷⁶ Tandoğan, **II**, s.393; Yavuz, **Ders Kitabı**, s. 537; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s.641; Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 133.

⁷⁷ Vekâlet veren talimat ile vekâletin kapsamını daraltabilir fakat genişletemez. Tandoğan, **II**, s.393; Yavuz, **Ders Kitabı**, s. 550, 551. Zira sözleşenler tek taraflı olarak sözleşmenin koşullarını ağırlaştıramazlar. Bu sebeple vekâlet verenin vekâletin kapsamını genişletebilmesi için vekilin buna muvafakat etmesi gerekir.

⁷⁸ Tandoğan, **II**, s.393; Yavuz, **Ders Kitabı**, s. 537; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 641.

⁷⁹ Örneğin vekile sulh olma yetkisi verilmesi halinde vekilin sulh olma yükümlülüğünün olduğu söylenemez. Buna mukabil sulh teklifinin vekâlet verenin beklentilerini karşılayacak nitelikte olması halinde vekilin bu yola başvurması bir yükümlülük olarak değerlendirilebilir. Zira bu halde vekâlet veren bu yetkiyi vererek vekilin sulh yoluna başvurması konusunda muvafakatini açıkça ortaya koyduğu gibi bu yol ile vekâlet verenin vekâlet sözleşmesinden beklediği menfaate uygun bir iş de gerçekleştirilmiş olmaktadır.

⁸⁰ Tandoğan, **II**, s.394; Yavuz, **Ders Kitabı**, s. 537.

TBK m.504/2'ye göre vekâlet, özellikle vekilin üstlendiği işin görülmesi için gerekli hukuki işlemlerin yapılması yetkisini de kapsar⁸¹. Bu hüküm TBK m.504/1'den farklı olarak sadece hukuki işlemlere ilişkin vekâlete yöneliktir⁸². Buna göre kendisine bir iş görmesi için vekâlet verilen vekil üstlendiği işin görülmesi için gerekli olan hukuki işlemleri gerçekleştirmek bakımından da yetkili sayılır. Örneğin vekilin taşınmazın idaresi ile görevlendirilmesi halinde o işin ifası için gerekli olan hukuki muameleleri (taşınmazın boya badanası için boya alınması, temizliği için malzeme alınması) yapma yetkisi de TBK m. 504/2 hükmü gereği bulunmaktadır⁸³.

TBK m.504/3,

“Vekil, özel olarak yetkili kılınmadıkça dava açamaz, sulh olamaz, hakeme başvuramaz, iflas, iflasın ertelenmesi ve konkordato talep edemez, kambiyo taahhüdünde bulunamaz, bağışlama yapamaz⁸⁴, kefil olamaz, taşınmazı devredemez ve bir hak ile sınırlandıramaz.”

şeklindeki düzenleme ile bazı işlemlerin ancak özel yetki verilerek yapılabileceğine işaret etmiştir⁸⁵.

⁸¹ Hükümün gereksiz olduğu yönünde görüş için bkz. Tandoğan, **II**, s.394

⁸² Burada iç ilişki (vekil ile vekâlet veren arasında temsil ilişkisi) bakımından bir düzenleme getirildiği, hükmün ratio legis'inin ayrıca bir temsil yetkisi verilmesine gerek olmaksızın hukuki işlem yapılabilmesine imkan tanınması olduğu yönündeki isabetli değerlendirmeler için bkz. Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 134, 135.

⁸³ Burada vekilin dolaylı temsil yetkisine mi yoksa doğrudan temsil yetkisine mi sahip olduğu hususu doktrinde tartışmalıdır. Tandoğan'a göre bu konu sözleşmede açıkça düzenlenmemişse sözleşmesinin yorumlanması suretiyle sonuca varılacak olmakla birlikte vekâlet konusu işin niteliği gereği işin dolaylı ya da doğrudan temsil yollarından herhangi biriyle yapılmasında sakınca yoksa ve buna olanak varsa temsil yetkisinin doğrudan olduğu karine olarak kabul edilmelidir. Tandoğan, **II**, s.395. Aksi yönde görüş için bkz. Tandoğan, **II**, s.395, dn.165'te zikredilen yazar. Buna karşılık Yavuz'a göre işlemi gerçekleştirmek bakımından iki eşit araç olan dolaylı ya da doğrudan temsilin hangisi ile işlemin gerçekleştirileceği konusunda takdir vekile ait olmalıdır. Yavuz, **Ders Kitabı**, s. 536.

⁸⁴ Mutad ve âdetten olan hediyeler ile bahşişler için özel yetki aranmamalıdır. Tandoğan, **II**, s.399.

⁸⁵ Kanunda yer alan bu saymanın sınırlı olup olmadığı hususu doktrinde tartışmalıdır. Kimi yazarlar üçüncü kişilerin hangi işlemler açısından özel yetkinin gerekli olduğunu bilmeleri ve böylece ilerde işlemin özel yetki bulunmaması sebebiyle geçersiz sayılması tehlikesiyle karşı karşıya kalmaması için özel yetki gerektiren hallerin kanunda sınırlı olarak sayıldığı görüşündedir. Bu konuda bkz. Tandoğan, **II**, s.397; Yavuz, **Ders Kitabı**, s. 538; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 642; Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 135. Buna karşılık Kuru, HMK m.74 özelinde yaptığı değerlendirmede işlemlerin vekâlet veren açısından arz ettiği önem dolayısıyla kanunda belirtilen işlemlerin dışında özel önem arz eden işlemler için de özel yetki verilebileceği görüşündedir. Baki Kuru, **Hukuk Muhakemeleri Usulü C.II**, İstanbul Demir Demir Müşavirlik ve Yayıncılık, 2001, s. 1281. Karş. Baki Kuru/Ramazan Arslan/Ejder Yılmaz, **Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2012, s. 242. Birinci görüşte olan yazarlar dahi TBK m. 504/3 ile çok yakın benzerliği bulunan sınırlı hallerde ve dava ile ilgili vekâlet veren bakımından önem arz eden bazı işlemlerde sınırlı sayma kuralından sapılabileceğini

Belirtelim ki, özel yetki gerektiren haller sayılan işlemlerle sınırlı değildir. Gerçekten de HMK m. 74 davada özel vekâlet hallerini düzenlemiştir:

“Açıkça yetki verilmemiş ise vekil; sulh olamaz, hâkimi reddedemez, davanın tamamını ıslah edemez, yemin teklif edemez, yemini kabul, iade veya reddedemez, başkasını tevkil edemez, haczi kaldıramaz, müvekkilinin iflasını isteyemez, tahkim ve hakem sözleşmesi yapamaz, konkordato veya sermaye şirketleri ve kooperatiflerin uzlaşma yoluyla yeniden yapılandırılması teklifinde bulunamaz ve bunlara muvafakat veremez, alternatif uyuşmazlık çözüm yollarına başvuramaz, davadan veya kanun yollarından feragat edemez, karşı tarafı ibra ve davasını kabul edemez, yargılamanın iadesi yoluna gidemez, hâkimlerin fiilleri sebebiyle Devlet aleyhine tazminat davası açamaz, hangileri hakkında yetki verildiği açıklanmadıkça kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarla ilgili davaları açamaz ve takip edemez.”

Bunun dışında TBK m. 506’ya paralel olarak Avukatlık Kanunu m. 171/2 de vekil tarafından başkasını tevkil, 44 sayılı Anayasa Mahkemesi Kanunu m.31 Anayasa Mahkemesi’nde dava açılabilmesi için özel yetki gerekmektedir⁸⁶. Yine Türk Medeni Kanununun Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzük⁸⁷ m.39/2 hükmü uyarınca mirasın reddi istemi için vekilin vekâletnamesinde özel yetki bulunması gerekir.

Vekilin vekâlet veren adına ve hesabına bizzat kendisi ile işlem yapabilmesi hususu TBK’da düzenlenmemiş olmakla birlikte⁸⁸ bu konuda doktrinde⁸⁹ ve uygulamada⁹⁰

savunmaktadır. Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 642. *Kanaatimizce* önceden sınırlı ve kesin olarak bazı işlemler için özel yetki verilmesi kanunda düzenlenmesi uygun olmaz. Kanun bu konuda örnek kabilinde işlemleri sayarak yol gösterici bir niteliğe sahiptir.

⁸⁶ Yavuz, **Ders Kitabı**, s. 539.

⁸⁷ RG. 16.9.1965, S.12102.

⁸⁸ Bu konuda Alman Medeni Kanunu Art. 181’de şöyle bir düzenleme getirilmiştir: *“Bir mümessil, aksine davranışına müsaade edilmiş olmadıkça, kendisi ile kendi adına veya bir üçüncü kişinin temsilcisi olarak işlem yapamaz, meğer ki bu hukuki muamele münhasıran bir borcun ifasını teşkil etmekte bulunsun.”* Bkz. Nihat Yavuz, “Vekilin; Müvekkil Adına veya Hesabına Bizzat Kendisi İle İşlem Yapabilmesi (Kendisiyle Sözleşme Yapması) ve Sözleşmenin İki Tarafını Temsil Edebilmesi (Çifte Temsil) Sorunu”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi** C. XII, Y. 2008, Sa. 1-2, s.1296. Ayrıca bkz. Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s. 421.

⁸⁹ Tandoğan, **II**, s.400; Nihat Yavuz, **a.g.m.**, s. 1295 vd.; Yavuz, **Ders Kitabı**, s. 540.

⁹⁰ *“Bir kişinin birkaç gerçek ve tüzel kişiyi temsil etmesine yasal bir engel bulunmamaktadır. Ancak birden fazla gerçek veya tüzel kişiyi temsil eden kişi kendi kendisiyle değil üçüncü bir kişiye karşı hukuki muamelede bulunur. Çifte temsil halinde temsilciye açık bir yetki verilmişse veya böyle bir mua-*

kabul edildiğine göre bunun için temsilciye bu hususta özel yetki verilmesi ya da yapılacak işlemin, hukuki niteliği itibarıyla temsil olunana zarar verecek nitelikte olmaması gerekir.

II. VEKÂLET SÖZLEŞMESİNİN HÜKÜMLERİ

Vekâlet sözleşmesinin yukarıda anılan unsurları kapsamında, sözleşmenin kurulması aşamasında ve kurulmasından sonra tarafların birtakım hak ve yükümlülükleri söz konusudur. Gerçekten de vekâlet sözleşmesi genel kabul doğrultusunda (ücretsiz olması halinde) eksik iki taraflı bir sözleşme olduğundan vekilin her zaman vekâlet verenin ise bazen birtakım yükümlülükleri bulunmaktadır.

Burada öncelikle vekilin, ardından vekâlet verenin hak ve borçları ele alınacak, ikinci bölümde de vekillerin ve vekâlet verenlerin sorumluluğu birlikte vekâlet kapsamında detaylı olarak değerlendirilecektir.

A. Vekilin Hak ve Borçları

Vekâlet sözleşmesi diğer iş görme sözleşmelerine göre geniş ölçüde tarafların güvenine dayanmaktadır. Özellikle vekilin borçlarının çoğu bu güven unsurundan ve vekilin vekâlet verenin menfaatine uygun davranma borcundan doğmaktadır⁹¹. Bu doğrultuda vekâlet sözleşmesinde vekilin borçları buna uygun olarak, vekâlet sözleşmesi kapsamında üstlendiği işi özenle görme borcu, sadakat ve sır saklama borcu, vekâlet verenin talimatlarına uyma borcu, hesap verme ve vekâlet ilişkisi dolayısıyla aldıklarını iade borcu ile işi şahsen ifa borcu olarak sıralanabilir.

Bu başlık altında genel olarak vekilin hak ve borçları incelenecek, birlikte vekillerin sorumluluğu ise, çalışmamızın asıl konusunu teşkil eden birlikte vekâlet kavramı tanıtıldıktan sonra ele alınacaktır.

meleden dolayı temsil olunanın zarara uğraması tehlikesi yoluna çifte temsil geçerlidir. Somut olayda davacı şirket temsilcinin mallarını gerçek fiyatının çok altında temsil yetkisi bulunan davalı şirkete sattığını ileri sürdüğüne göre zarar uğrama ihtimali mevcuttur. Bu nedenle temsilcinin yaptığı işlem dava- cıyı bağlamaz. Mahkemece bu yönde gözetilerek malların rayiç bedeline göre davacının uğradığı zararın tespit edilerek yazılı şekilde hüküm kurulmasında bir isabetsizlik bulunmamaktadır.” Yargıtay 19. Hukuk Dairesi, 6832/692, 1.2.2007 (www.kazanci.com erişim tarihi 15.01.2017).

⁹¹ Tandoğan, II, s.407.

1. İşi Özenle Görme Borcu

Vekil vekâlet sözleşmesi kapsamında yüklendiği işi özen ve sadakatle yerine getirme yükümlülüğü altındadır. Vekilin bu borcu TBK m. 506/2’de “*Vekil üstlendiği iş ve hizmetleri, vekâlet verenin haklı menfaatlerini gözeterek, sadakat ve özenle yürütmekle yükümlüdür.*” şeklinde ifade edilmiştir⁹². Vekilin özen borcunun konusu, vekâlet sözleşmesi kapsamında üstlenilen edim sonucunun başarı ile gerçekleştirilmesi için hayat tecrübelerine ve işlerin olağan akışına göre vekâlet verenin yararına yapılması gereken davranışlarda bulunma, ona zarar verecek davranışlardan da kaçınmadır⁹³.

Özen borcundan doğan sorumluluğun belirlenmesi bakımından dikkate alınacak kriter “*benzer alanda iş ve hizmetleri üstlenen basiretli bir vekilin göstermesi gereken davranış*”tır⁹⁴ (TBK m. 506/3). Dolayısıyla vekilin göstermesi gereken özen onun

⁹² Bu hükmün gereği gibi ifa etmeme hali ile sınırlılığı olmadığı, tüm sözleşme ihlallerini kapsadığı yönünde bkz. Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 152.

⁹³ Tandoğan, **II**, s.410; Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.421; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 643-644.; Eren, **Borçlar Özel**, s. 723; Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 153.

⁹⁴ 818 sayılı Borçlar Kanunu döneminde vekilin göstermesi gereken özenin ölçüsü eBK m. 390/1’in “*Vekilin mes’uliyeti, umumî surette işçisinin mes’uliyetine ait hükümlere tâbidir.*” şeklindeki düzenleme ile hizmet sözleşmesindeki eBK m. 321’e göre belirlenmekteydi. “İhtimam mecburiyeti” başlıklı eBK m. 321 hükmü uyarınca “*İşçi, taahhüt ettiği şeyi ihtimam ile ifaya mecburdur. Kasıt veya ihmâl ve dikkatsizlik ile işsahibine iras ettiği zarardan mesuldür. İşçiye terettüp eden ihtimamın derecesi, akde göre tayin olunur ve işçinin o iş için muktazi olup işsahibinin malûmu olan veya olması icabeden malrecesi ve mesleki vukufu keزالik istidat ve evsafı gözetebilir.*” Bu hüküm çerçevesinde vekilin göstermesi gereken özen ölçüsünün belirlenmesinde objektif ve sübjektif olmak üzere iki kıstas söz konusuydu. Sübjektif kıstasa göre, vekilin göstermesi gereken özen, vekâlet veren tarafından bilinen ya da bilinmesi gereken bilgi durumu, öğrenim derecesi ve yeteneklerinin dikkate alınmasına göre belirlenmekteydi. Fakat bu hüküm uzmanlığı gerektiren hizmet ve sanat ile resmi bir kanun ya da resmi makamlar tarafından verilen yetki sonucu icra edilen işler bakımından uygulanmamaktaydı. Bu hüküm iki açıdan isabetsizdi. *Birincisi* vekilin bilgi durumu ve yeteneklerinin bilinmesi işçinin kadar mümkün değildir. Zira vekâlet verenin vekâlet konusu uzmanlık gerektiren işi ve o iş konusunda vekilin yeteneklerini bilmesi her zaman mümkün değildir. *İkincisi* bu kişilerin haksız fiil sorumluluğu objektif kıstasa dayanırken sözleşmesel sorumluluğunun sübjektif kıstasa dayanması çelişkili bir durum yaratmaktadır.

Vekilin özen yükümlülüğünü ihlal edip etmediğinin tespitinde esas alınacak diğer bir kıstas olan objektif kıstas ise, sözleşmeye uygun olarak görülecek işin çeşidini, güçlüğü ve gerektirdiği öğrenim ve mesleki bilgi derecesi göz önünde bulundurulacak ve sorumluluğun derecesi buna göre tespit edilecektir. İşin önemi, vekâletin ücretli olup olmaması gibi hususlar sorumluluğun tespitinde belirleyici olacaktır. Kanun atfına rağmen uzmanlığı gerektiren hizmet ve sanat ile kanun ya da resmi makamlar tarafından verilen yetki sonucu icra edilen işler bakımından işçinin sorumluluğu açısından söz konusu olan sübjektif sorumluluk değil, objektif sorumluluk esas alınmaktaydı. Bkz. Tandoğan, **II**, s.410 vd.; Yavuz, **Ders Kitabı**, s. 546; Gümüş, **Özen**, s.45 vd.; Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 154; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 54 vd. Açıkça olmamakla birlikte aynı yönde Hatemi/Serozan/Arpacı(Hatemi), **Borçlar Özel**, s.417 vd.

kişisel yetenek ve becerilerine göre değil (sübjektif kritere göre değil), benzer alanlarda iş ve hizmetleri üstlenen basiretli vekile göre (objektif kritere göre) tespit edilecektir. Şu halde vekil öğrenim, bilgi ve deneyim eksikliğini, işin ağırlık ve çokluğunu, yenilikleri takip konusunda yetersizliğini ileri süremez⁹⁵.

Vekilin gördüğü işin uzmanlığı gerektirip gerektirmemesi ya da vekâletin ücretli olup olmaması göstermesi gereken özenin derecesinde belirleyici olacaktır⁹⁶. Örneğin uzmanlığı gerektiren işin görülmesinde ya da ücretli vekâlette vekilin göstermesi gereken özen şüphesiz daha fazla olacaktır. Yine yapılan işin vekâlet veren tarafından arz ettiği önem de vekilin göstermesi gereken özenin tespitinde belirleyici olacaktır.

Vekilin özen borcunu ihlal ettiğini ispat yükümlülüğü vekâlet verenin üzerindedir. Bu anlamda vekâlet sözleşmesi kapsamında vekâlet verenin ifadan elde edeceği menfaatin elde edilemediğini ispat etmesi yeterli değildir⁹⁷. Vekâlet veren ayrıca vekilin benzer alanda iş ve hizmetleri üstlenen basiretli bir vekilin göstermesi gereken davranışı göstermediğini de ispat etmelidir. Vekâlet verenin söz konusu ispat yükümlülüğünü yerine getirmesi halinde vekilin sorumluluktan kurtulabilmesi için bu husustaki kusursuzluğunu ispat etmesi gerekir⁹⁸. Örneğin avukatın müvekkilin yanlış beyanı sebebiyle zamanaşımına uğramış bir alacak için dava açması durumunda, vekilin bu durumu ispat etmesiyle sorumluluktan kurtulacaktır⁹⁹.

⁹⁵ Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.421; Eren, **Borçlar Özel**, s. 724. Ayrıca bkz. Madde Gerekçesi.

⁹⁶ Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 643; Eren, **Borçlar Özel**, s. 724.

⁹⁷ Zira vekâlet sözleşmesinde vekil sonuç taahhüdünde bulunmamaktadır. Dolayısıyla sözleşme kapsamında sonucun gerçekleşmemesi ve bu hususun ispatı vekilin sorumluluğuna gidilebilmesi bakımından yeterli değildir.

⁹⁸ Tandoğan, **II**, s.432; Yavuz, **Ders Kitabı**, s. 547. Konunun karşılaştırmalı hukuk açısından değerlendirilmesi ve özen yükümü ihlalinin ispatına ilişkin geniş bilgi için bkz. Gümüş, **Özen**, s.383 vd.

⁹⁹ Şüphesiz vekilin bu sorumluluktan kurtulabilmesi için alacağın zamanaşımına uğradığı hususunun dosya kapsamından anlaşılması gerekir.

Vekilin sorumluluğunu sınırlandıran ya da kaldıran anlaşmaların geçerli olup olmadığı hususu doktrinde tartışmalıdır¹⁰⁰. Kanaatimizce vekilin sorumluluğunun TBK m. 115¹⁰¹ hükmü doğrultusunda sınırlandırılması mümkündür.

2. Vekilin Sadakat ve Sır Saklama Borcu

Vekilin sadakat borcu¹⁰², vekâlet sözleşmesi sırasında ve hatta sonrasında sözleşmesinin ifasına uygun olarak vekâlet verenin menfaatlerini sözleşme ile güdülen amaç çerçevesinde koruması ve kendi menfaatini vekilin menfaatine tabi kılmasını ifade eder^{103,104}. Vekilin sadakat borcu vekâlet sözleşmesinin doğasında bulunmaktadır. Gerçekten de sözleşmede açıkça kararlaştırılmasa bile vekil vekâlet verenin menfaatine hareket etmek, ona zarar verecek davranışlardan kaçınmak yükümlülüğü altındadır¹⁰⁵. Sadakat borcunun kapsamına bilgi verme ve sır saklama

¹⁰⁰ Özellikle uzmanlığı gerektiren işler bakımından vekilin sorumluluğunun sınırlandırılmayacağı yönünde Gautschi, **Art 398, N 25 a** ; Tandoğan, **II**, s.432; Yavuz, **Ders Kitabı**, s. 547. Buna karşılık hakim görüş TBK m. 115 şartları çerçevesinde vekilin sorumluluğunun sınırlandırılabilceği yönündedir. Bkz. Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 158 dn. 865'te zikredilen yazarlar. Vekilin sorumluluğunun sınırlandırılmasına ilişkin anlaşmanın geçerli sayılabilmesi için vekil ile vekâlet veren arasında sorumluluk anlaşması yapılmadan önce sorumluluğun sınırlandırılmasının anlamının tam ve eksiksiz olarak vekâlet verene açıklanmasının zorunlu olduğu hakkında bkz. Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 158.

¹⁰¹ “**Sorumsuzluk anlaşması**

MADDE 115- Borçlunun ağır kusurundan sorumlu olmayacağına ilişkin önceden yapılan anlaşma kesin olarak hükümsüzdür.

Borçlunun alacaklı ile hizmet sözleşmesinden kaynaklanan herhangi bir borç sebebiyle sorumlu olmayacağına ilişkin olarak önceden yaptığı her türlü anlaşma kesin olarak hükümsüzdür.

Uzmanlığı gerektiren bir hizmet, meslek veya sanat, ancak kanun ya da yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütülebiliyorsa, borçlunun hafif kusurundan sorumlu olmayacağına ilişkin önceden yapılan anlaşma kesin olarak hükümsüzdür.”

¹⁰² 818 sayılı Borçlar Kanunu döneminde vekilin sadakat borcu eTBK m. 390/2’de yer alan “*vekâleti iyi bir suretle ifa*” ifadesi kaynak kanuna uygun olarak “*özen ve sadakatle ifa*” şeklinde yorumlanmaktaydı. Bkz. Tandoğan, **II**, s.407; Hatemi/Serozan/Arpacı(Hatemi), **Borçlar Özel**, s.417. 6098 sayılı TBK 506/2’nin “*Vekil üstlendiği iş ve hizmetleri, vekâlet verenin haklı menfaatlerini gözeterek, sadakat ve özenle yürütmekle yükümlüdür.*” şeklindeki ifadesi ile vekilin sadakat borcunu açıkça hüküm altına almıştır.

¹⁰³ Tandoğan, **II**, s.407; Yavuz, **Ders Kitabı**, s. 555.

¹⁰⁴ Bu borcun asli edim yükümlülüğü olan işgörme borcundan bağımsız olduğu yönünde bkz. Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 646. Tandoğan’a göre sadakat borcu, işi vekâlet verenin iradesine ve menfaatine uygun olarak görme borcundan çıkabileceği gibi, bu borç sadakat borcundan da çıkabilir. Bu iki borç iç içe geçmiştir. Tandoğan, **II**, s.408. Sadakat borcunun yan edim olduğu yönünde bkz. Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 59. Özen borcunu tamamlayan bir borç olduğu yönündeki görüşler için bkz. Eren, **Borçlar Özel**, s. 726.

¹⁰⁵ Tandoğan, **II**, s.407; Yavuz, **Ders Kitabı**, s. 553; Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.420; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 644-645; Eren, **Borçlar Özel**, s. 726; Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 147; Sarı, **a.g.e.**, s.299; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 58.

yükümlülüğü girer¹⁰⁶. Vekil vekâlet sözleşmesinin ifası sürecinde vekâlet verene bilgi vermek, menfaatine olan konularda dikkatini çekmek ve onu uyarmakla yükümlüdür. Örneğin vekilin vekâlet veren ile arasında menfaat çatışması olması halinde bunu vekâlet verene bildirmekle yükümlüdür¹⁰⁷.

Vekilin saklamakla yükümlü olduğu sırlar, vekâlet sözleşmesi kapsamında görevi dolayısıyla edindiği bilgilere ilişkindir. Dolayısıyla bilginin edinilmesi ile vekâletin ifası arasında uygun illiyet bağı bulunmadığı hallerde meslek sırrından söz edilemez¹⁰⁸.

Vekilin sır borcu gerek sözleşme aşamasında gerekse sözleşmenin sona ermesinden sonra devam eder. Bu kapsamda vekil sözleşmenin sona ermesinden sonra da vekâlet verenin menfaatinin bulunması halinde, yapmış olduğu iş dolayısıyla öğrendiği sırlarını saklamakla yükümlüdür¹⁰⁹. Ancak sırrın saklanmasında vekâlet verenin menfaati bulunsa bile eğer vekâlet verenin sırrın ifşasına rızası varsa, vekilin sır saklama yükümlülüğü bulunmamaktadır. Bunun gibi çeşitli kanun hükümleri (örneğin HMK m.249) de vekilin vekâlet verene ait sırları bilgi isteyen mercilere açıklamasını zorunlu kılabilir.

Sır saklama borcuna aykırılık halinde vekilin şartları oluşmuşsa maddi ve manevi tazminat ödeme yükümlülüğü gündeme gelebileceği gibi ayrıca TCK m.155 kapsamında güveni kötüye kullanma ya da TCK m.258 kapsamında meslek sırlarını açıklama suçu oluşabilir¹¹⁰. Öte yandan bu fiil aynı zamanda haksız fiil teşkil

¹⁰⁶ Eren, **Borçlar Özel**, s. 726.

¹⁰⁷ Avukatlık Kanunu m. 38/1(b) uyarınca böyle bir durumda avukat işi reddetmek zorundadır.

¹⁰⁸ Aday, **a.g.e.**, s. 373; Özcan Günergök, “Avukatın Sır Saklama Yükümlülüğü”, **AÜEHFD**, C.VII, A.1-2, s. 657.

¹⁰⁹ Oysaki vekilin özen yükümlülüğü sözleşme süresince devam eder, sözleşmenin sona ermesinden sonra sona eder. Aday, **a.g.e.**, s. 377; Günergök, **Sır Saklama**, s. 660.

¹¹⁰ Yavuz, **Ders Kitabı**, s. 554; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 646; Eren, **Borçlar Özel**, s. 727; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 58. Avukatlık Kanunu m. 36 uyarınca “Avukatların, kendilerine tevdi edilen veya gerek avukatlık görevi, gerekse Türkiye Barolar Birliği ve barolar organlarındaki görevleri dolayısıyla öğrendikleri hususları açığa vurmaları yasaktır.” Avukatlık Kanunu m.36’ya aykırı davranan avukat hakkında TCK m. 258 (765 sayılı TCK m. 198) hükmü uygulanır. Bkz. Semih Güner, “Sır Saklama Yükümlülüğü”, **Ankara Barosu Dergisi**, Y. 2000, S. 3, s.44. 765 sayılı TCK m. 198’den farklı olarak 5237 sayılı TCK m. 258’de açıkça suçun failinin kamu görevlisi olması öngörüldüğünden bu hükmün artık avukatların sır saklama yükümlülüğü bakımından uygulanmayacağı görüşü için bkz. Aday, **a.g.e.**, s. 373. Avukat iş sahibinin oluru, haklı bir çıkarın bulunması veya Meslek Kuralları veya diğer düzenlemelerdeki ayırık kuralların varlığı halinde bu yükümlülüğünden kurtulur. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Güner, **Sır Saklama**, s. 50 vd.

edeceğinden vekâlet verenin TBK m.49 hükmüne dayanarak haksız fiile dayalı tazminat talebinde de bulunabilmesi mümkündür¹¹¹.

3. Vekilin İşi Vekâlet Veren Talimatına Uygun Biçimde Görme Borcu

Vekilin sözleşme kapsamında göreceği iş çok kere sözleşmenin kurulması aşamasında belli olmakla birlikte, vekâlet veren sözleşme konusu edimi vereceği talimatlarla daraltabilir ve somutlaştırabilir. Vekil vekâlet verenin iradesine ve özellikle talimatına uygun bir şekilde iş görmekle borcu altına girdiğinden vekâlet verenin bu talimatlarına uymakla yükümlüdür¹¹². Vekilin bu yükümlülüğü TBK m. 505/1’de “*Vekil, vekâlet verenin açık talimatına uymakla yükümlüdür.*” şeklinde ifade edilmiştir.

Doktrinde talimat, vekâlet verenin vekâlet sözleşmesinin kurulmasından sonra vekile kendisine tevdi edilen işi nasıl göreceğini belirttiği, tek taraflı ve varması gerekli irade açıklaması olarak tanımlanmaktadır^{113,114}. Talimat ile sözleşmenin kapsamı sınırlandırılır, konusu somutlaştırılır veya ifa tarzı belirlenebilirse de sözleşmenin kapsamı içerisinde olmayan (konusunu oluşturmayan) bir hususun daha sonra talimat ile sözleşmeye dahil edilmesi veya vekilin durumunun ağırlaştırılması mümkün değildir. Ancak vekâlet verenin bu beyanı yeni bir sözleşmenin kurulması için icap

¹¹¹ Yavuz, **Ders Kitabı**, s. 554; Aday, **a.g.e.**, s. 374.

¹¹² Ancak vekâlet verenin talimatı vekili bağımlı çalışan haline getirmez. Vekil hizmet sözleşmesindeki işçiden farklı olarak bağımsızdır. Vekâlet verenin talimatına uymak istemeyen vekil, vekâlet sözleşmesini sona erdirebilir. TBK m. 512 hükmü doğrultusunda vekilin sözleşmeyi dilediği zaman sona erdirebilmesi talimatın vekilin bağımsızlığını ortadan kaldırmadığının göstergesidir. Bu konuda bkz. Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 648; Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 150.

¹¹³ Tandoğan, **II**, s.436; Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.425; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 648; Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 149. Talimatın çeşitleri hakkında bkz. Tandoğan, **II**, s.444 vd.

¹¹⁴ Talimatın hukuki niteliği doktrinde tartışmalıdır. Kimi yazarlara göre talimat verme yenilik doğuran hakkın kullanılması niteliğini taşır. Bkz. Gautschi, **Art 397, N 2 a**; Tandoğan, **II**, s.436; Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 1166. Bazı yazarlar ise talimat vermenin yenilik doğuran hakkın kullanılması teşkil etmeyeceği kanaatinde. Bunu yenilik doğuran haklardan farklı olarak talimatın verilmesinden sonra her zaman geri alınabileceği düşüncesine dayandırmaktadırlar. Bu yönde bkz. Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.425; Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 149; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 60. *Kanaatimizce* talimatın yenilik doğuran bir hak olarak nitelendirilmesi mümkün değildir. Zira yenilik doğuran haklar bir kez kullanıldıklarında sona erer, şarta bağlanamaz ve hak kullanıldıktan sonra bir daha geri dönülemez. Oysaki talimat verme hakkı bu unsurların hiçbirini bünyesinde taşımamaktadır. Gerçekten de talimatın yenilik doğuran hak olduğunu savunan yazarlar dahi (yenilik doğuran hakların geri alınamayacağını göz ardı ederek) vekâlet verenin talimat yerine getirilinceye kadar talimattan vazgeçebileceğini veya onu değiştirebileceğini savunmaktadır. Bkz. Tandoğan, **II**, s.440.

teşkil eder, vekil vekâlet verenin bu icabını kabul edebilir veya reddedebilir¹¹⁵. Vekilin bu icabı reddetmesi vekâlet sözleşmesini ihlal ettiği sonucunu doğurmaz. Vekâlet veren bu talimatında ısrar ederse vekil sözleşmeyi sona erdirebilir.

Aynı şekilde vekil, vekâlet verenin hukuka ya da ahlaka aykırı olan veya irade bozukluğu sebebiyle geçerli olmayan talimatına da uymak zorunda değildir¹¹⁶. Bunun gibi vekil, amaca elverişli olmayan ya da ifası mümkün olmayan talimat halinde, bu durumu (talimatın amaca uygun olmadığını veya ifasının mümkün olmadığını) gerekçeleriyle birlikte vekâlet verene bildirmekle yükümlüdür¹¹⁷.

TBK m. 505/1, c.2 uyarınca vekilin vekâlet verenin talimatından ayrılması ancak, vekâlet verenden izin alma imkanının bulunmadığı ve durumu bilse vekâlet verenin izin vereceğinin açık olduğu hallerde mümkündür¹¹⁸. Bunun dışındaki durumlarda vekil, talimattan ayrılırsa, bundan doğan zararı karşılamadıkça işi görmüş olsa bile, vekâlet borcunu ifa etmiş olmaz (TBK m. 505/2)¹¹⁹. Dolayısıyla vekilin haksız olarak talimattan ayrılması halinde bundan doğan zararı tazmin etmesi gerekir¹²⁰. Vekilin

¹¹⁵ Tandoğan, **II**, s.438; Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.426; Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 1167; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 648; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 60.

¹¹⁶ Bu tür talimatlar hukuken geçersiz sayılmaktadır. Bkz. Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.426; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 60. İrade bozukluğu sebebiyle geçersiz olan talimata bu durumu bilerek uyan vekil de talimata aykırı davranan vekil gibi yaptığı iş sebebiyle vekâlet verenin uğradığı zararlardan sorumlu olur. Tandoğan, **II**, s.449; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 649.

¹¹⁷ Bu durum vekilin sadakat borcunun bir sonucudur. Bkz. Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.426.

¹¹⁸ Kanunun ifadesinden bu iki şartın alternatif olduğu izlenimi uyansa da bu iki şartın kümülatif olduğu yönünde Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 149.

¹¹⁹ Ancak belirtelim ki, vekil, akdedilen sözleşmenin edimi ile hiç alakası olmayan bir iş görmüşse ya da yapılan iş sözleşmeye uygun olarak yapılması gereken iş yanında çok önemsiz kalıyorsa veya art arda yetki aşımaları söz konusu ise, artık vekâlet sözleşmesi hükümleri değil iç ilişkide vekâletsiz iş görme hükümleri uygulanmalıdır. Bu durumda vekâlet hükümleri uygulanmayacağından TBK m.505/2 hükmü doğrultusunda vekilin yetki aşımından doğan zararı üzerine alması halinde de vekâlet sözleşmesinden doğan borcunu ifa etmiş olmaz, meğerki vekâlet veren yapılan işleme icazet vermiş olsun. Bkz. Tandoğan, **II**, s.448; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 648-649. TBK’da vekilin zararları karşılaması düzenlenmişken mehz İsv. BK m. 397/2’de vekilin olumsuz sonuçları üzerine alması öngörülmüştür. Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 151.

¹²⁰ Vekâlet veren de vekilin haksız olarak talimatına uymaması halinde talimatında ısrar edebilir ya da vekâlet sözleşmesini sona erdirebilir. Vekilin talimata uymamada direnmesi halinde vekâlet veren edimin ifasının imkânsızlaşması sebebiyle tazminat isteyebilir. Açık olmamakla birlikte bu yönde Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.427. Aynı yönde Sarı, **a.g.e.**, s.55-56. Benimsediğimiz görüşe göre, vekâlet veren alacaklının ifayı kesin elde edemeyeceği şu durumda borcun ifasının imkânsızlaştığını kabul edip tazminat talep etmesi mümkündür. Bu yönde bkz. Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku C. I**, s. 449 vd.; Özer Seliçi, **İnşaat Sözleşmelerinde Müteahhidin Sorumluluğu**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1978, s. 74 vd. Ne var ki doktrindeki ağırlıklı görüşe borçlu vekilin dilerse ifayı gerçekleştirebilecek olduğu şu durumda alacaklı bu sağlayamayacak olsa bile imkânsızlık kabul edilmemektedir. Bu konuda bkz. Halûk Tandoğan, **Mesuliyet Hukuku**, Ankara, Ajans Türk Matbaası, 1961, s. 396;

zararı tazmin etmesi halinde vekâlet veren ifayı gereği gibi kabul etmek zorunda olup, başkaca tazminat talebinde bulunamaz.

Vekilin talimattan haksız olarak ayrılması halinde, bu durum vekil ile işlem yapan üçüncü kişiye ancak üçüncü kişinin bu durumu biliyor ya da bilmesinin gerekiyor olması halinde ileri sürülebilir. Bu halde yapılan işlem vekâlet vereni bağlamaz¹²¹. Üçüncü kişinin iyi niyetli olduğu (talimat ile getirilen sınırlamayı bilmediği ve bilmesinin gerekmediği) hallerde vekâlet veren vekilin yaptığı işlemle bağlı olur. Ancak bu durumda vekil, vekâlet verenin bu yüzden uğradığı zararı tazmin etmedikçe vekâletten doğan borcunu ifa etmiş olmaz (TBK m. 505/2). Örneğin vekil vekâlet verenin alınacak bir taşınmazın bedeline ilişkin 100.000 TL tutarındaki talimatına haklı bir sebep yokken uymayıp bu taşınmazı 150.000 TL'ye satın almışsa ve işlemin tarafı üçüncü kişi iyi niyetli ise, vekil ancak vekâlet verenin 50.000 TL bedel farkından doğan zararını karşıladığı takdirde vekâlet sözleşmesinden doğan borcunu ifa etmiş olur¹²².

Dolaylı temsili gerektiren vekâlette ise¹²³, üçüncü kişilerin iyi niyetli olup olmaması vekâlet verenin işlemle bağlı olması açısından önem arz etmez. Zira bu halde işlemin tarafı doğrudan vekilin kendisidir¹²⁴. Dolaylı vekil vekâlet verenin talimatına haksız olarak uymamışsa vekâlet verenin bundan doğan zararını tazminle yükümlüdür.

Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, **Tekinay Borçlar Hukuku**, s.907 vd.; Yavuz, **Borçlar Özel**, s. 1186; Serozan, **İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme**, s. 198 vd. İmkânsızlığın sözleşme üzerindeki etkisini Alman Hukuku bakımından değerlendiren bir eser için bkz. Mehmet Serkan Ergüne, "Reform Sonrası Alman Medenî Kanununda İmkânsızlık Hâlleri ve Sonuçları", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, cilt. LXII, s.351-380, 2004.

¹²¹ Tandoğan, **II**, s.447.

¹²² Benzer örnekler için bkz. Eren, **Borçlar Özel**, s. 723; Tandoğan, **II**, s.449; Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 151.

¹²³ Maddi fiillere ilişkin vekâlette vekil vekâlet veren adına üçüncü kişi ile hukuki işlem yapmadığından talimattan haksız olarak ayrılmanın üçüncü kişileri etkilemesi söz konusu olmaz. Tandoğan, **II**, s.450.

¹²⁴ Ancak istisnaen vekâlet verene zarar vermek kastı ile ahlaka aykırı olarak vekille işlem yapan üçüncü kişi vekâlet verenin uğradığı zarardan vekille birlikte TBK m. 49/2 uyarınca müteselsilen sorumlu olur. Bkz. Tandoğan, **II**, s.450.

4. Vekilin Hesap Verme Borcu

Vekil, vekâlet verenin istemi üzerine yürüttüğü işin hesabını vermekle yükümlüdür (TBK m.508). Hesap verme borcu esasen vekilin üçüncü kişinin (vekâlet verenin) işini görmesinin doğal sonucudur. Vekâlet veren bu sayede işin gidişatı, işe başlanıp başlanmadığı ve gereği gibi ifa edilip edilmediği hakkında bilgi sahibi olur¹²⁵. Vekilin hesap verme yükümlülüğü sadakat borcunun bir uzantısı niteliğindedir. Bu sebeple TBK m. 508/1’de vekilin “*vekâlet verenin istemi üzerine*” hesap vermekle yükümlü olduğundan söz etmişse de vekil talep edilmese bile, gerekmesi halinde gördüğü işler hakkında vekâlet verene bilgi ve hesap vermekle yükümlüdür¹²⁶. Gerçekten de hesap ve bilgi verme vekâlet verenin zararını azaltacak ya da artmasını engelleyecekse vekilin hesap ve bilgi vermesi sadakat borcunun bir gereğidir. Dolayısıyla vekilin hesap verme borcu işin başlangıcından sona ermesine kadarki süreçte devam eder¹²⁷. Diğer yandan hesap vermenin kapsamı vekâlet sözleşmesinin konusunu oluşturan edime göre değişiklik gösterecektir. Örneğin taşınmazın idaresine ilişkin vekâlette vekilin hesap verme borcu basit bir hukuki işleme ilişkin vekâlete göre çok daha geniştir¹²⁸.

Vekil vekâletin ifası kapsamında üçüncü kişilerden aldığı mameleki değerler ile kendi ücreti, masrafları ve tazminat alacakları hakkında vekâlet verene hesap vermekle yükümlüdür¹²⁹. Bu yükümlülük hem vekâlet veren hem de vekil yararınadır. Zira bu sayede vekâlet veren, sözleşme kapsamında vekilin elde ettiği veya kendisinin verdiği fakat kullanılmamış değerlerin kendisine teslimi ile sözleşmenin gereği gibi ifa edilmemesi sebebiyle doğacak tazminat taleplerine dayanak oluşturacak; vekil ise,

¹²⁵ Tandoğan, **II**, s.479; Yavuz, **Ders Kitabı**, s. 555. Hesap verme borcu geniş anlamda bilgi borcu olarak değerlendirilmektedir. Bkz. Tandoğan, **II**, s.479.

¹²⁶ Komisyoncu için öngörülen TBK m. 532’deki esas burada da benimsenmelidir. Tandoğan, **II**, s.480; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 62.

¹²⁷ Her ne kadar TBK’da mehzaz İBK m.400/1’deki gibi “her zaman” hesap vermekle yükümlü olduğu açıkça belirtilmemişse de, vekilin işin yürütülmesi sırasında gerektiğinde hesap vermekle yükümlü olduğunda tereddüt bulunmamaktadır. Bkz. Tandoğan, **II**, s.480; Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.427. Talebin hesap verme borcunu muaccel hale getireceği yönünde görüş için bkz. Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 169.

¹²⁸ Benzer örnekler için bkz. Tandoğan, **II**, s.482.

¹²⁹ Tandoğan vekilin bu yükümlülüğünü dar anlamda hesap verme yükümlülüğü olarak nitelendirmektedir. Tandoğan, **II**, s.481. Bu durum özellikle vekil ile vekâlet veren arasında cari hesap ilişkisi olması halinde kendini gösterir.

sözleşme kapsamında alacaklarına, ibra talebine ve sözleşmeyi layıkıyla icra ettiğine ilişkin ispat aracı elde edecektir¹³⁰.

Hesap verme borcu sadece hukuki işlemlere ilişkin vekâlet sözleşmesi bakımından değil, maddi fiillere ilişkin vekâlet bakımından da söz konusu olur¹³¹.

Hesap verme yükümlülüğünün sözleşme ile kaldırılıp kaldırılamayacağı doktrinde tartışmalı olmakla birlikte, ağırlıklı olarak vekilin hesap verme borcunun sözleşme ile kaldırılamayacağı kabul edilmektedir¹³². Zira hesap verme borcundan kaçınmak daima iyiniyet kuralları ile bağdaşmaz. Öte yandan hesap verme borcu ile aldıklarını iade borcu birbiri ile sıkı sıkıya bağlı olduğundan bu anlaşma çok kere iade borcunu eksik borç haline getirir.

Hesap verme borcu bir yapma borcu olduğundan yerine getirilmemesi durumunda vekâlet veren TBK m. 113 hükmü doğrultusundan işin başkasına yaptırılmasını mahkemeden isteyebilir. Bu doğrultuda aldığı ilamı icraya koyabilir. İş üçüncü kişinin yapması mümkün değilse, vekâlet veren bu sebeple uğradığı zararların tazminini vekilden talep edebilir¹³³.

5. Vekilin İade Borcu

Vekil, vekâletle ilişkili olarak aldıklarını vekâlet verene vermekle yükümlüdür (TBK m. 508/1). Vekilin bu yükümlülüğü başkası hesabına iş görmesinin tabii sonucudur¹³⁴. Vekilin iade borcunun kapsamına üçüncü kişilerden aldıkları girdiği gibi bizzat vekâlet veren tarafından verilen ve fakat kullanılmayan hak ve alacaklar da

¹³⁰ Tandoğan, **II**, s.481; Yavuz, **Ders Kitabı**, s. 555.

¹³¹ Tandoğan, **II**, s.482; Yavuz, **Ders Kitabı**, s. 556; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 654; Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 169; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 63.

¹³² Bu konudaki görüşler hakkında detaylı bilgi için bkz. Tandoğan, **II**, s.483.

¹³³ Tandoğan, **II**, s.485; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 63. Bu halde vekâlet verende edimin ifasına imkan olmadığı kanaati oluşması halinde kusura dayanan imkansızlık dolayısıyla TBK m.112 çerçevesinde vekâlet veren vekilden tazminat talebinde bulunabilir.

¹³⁴ Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.428.

girmektedir¹³⁵. Yine vekilin iade borcu hem hukuki fiillere ilişkin vekâlette hem de maddi fiillere ilişkin vekâlette söz konusu olabilir¹³⁶.

İade borcu, iş görme borcundan bağımsız olarak ayrı bir verme borcu teşkil eder¹³⁷. Dolayısıyla iş görme borcu gereği gibi ifa edilmiş olsun ya da olmasın, bu hususta vekilin özen borcunu ihlal etmiş olup olmadığına bakılmaksızın vekil, sözleşme kapsamında elde ettiklerini vekâlet verene iade borcu altındadır¹³⁸. Bu kapsamda vekil, üçüncü kişilerden elde ettiği hak ve alacaklar ile vekâlet verenden aldığı ve kullanılmayan avans, makbuz, belge (satılamayan taşınmazlara ilişkin tapu senetleri), sertifika (satılamayan yata ilişkin sicil sertifikaları), fatura, muhasebe kayıtları ile alet ve araçları somut olay çerçevesinde dürüstlük kuralına göre iade ile yükümlü olduğu zamanda geri vermelidir.

Vekilin iade ile yükümlü olduğu belgeleri vermede gecikmesi durumunda vekâlet verenin bundan doğan zararını da tazmin yükümlülüğü bulunmaktadır. Kanun koyucu vekilin vekâlet verene teslimde geciktiği paranın faizini de ödemekle yükümlü olduğunu öngörmüştür (TBK m.508/2). Vekilin ödemekle yükümlü olduğu faiz

¹³⁵ Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 169. Dolayısıyla bu kapsama hak ve alacaklar da girmektedir. Ne var ki TBK m. 508/1 hükmünün karşılığı teşkil eden eBK m. 392/1’de, “*şeyi müvekkile tediye mecburdur.*” ifadesine yer verilmişti. Bahse konu hüküm bu şekliyle yanlış anlaşılmaya müsaitti. Zira “şey”in kapsamına alacaklar girmediği gibi “tediye” ifadesi de para borçları için kullanıldığı için sanki vekilin sadece para borcunu iade yükümlülüğü olduğu izlenimi doğmaktaydı. Ancak doktrinde hüküm lafzına sıkı sıkıya bağlı kalınmadan ve eBK m. 534/1, c.1 ile eBK m.393/1 kıyas yoluyla göz önünde tutularak yorumlanmakta, aynı hakların, alacak haklarının ve hatta fikri hakların dahi hükmün kapsamında olduğu sonucuna varılmaktaydı. Bu konuda detaylı bilgi için bkz. Tandoğan, **II**, s.492. Vekilin iade borcu yalnızca para vermekle sınırlı olmamakla birlikte çok kere bu borcun konusuna bir miktar paranın vermesi girecektir. Hatta bazı vekâlet türlerinde (tahsil vekâleti) her zaman para borcunun iadesi söz konusu olur. Vekilin kendi yaptığı masraflar ile vekâlet ücretiyle iade borcu altında olduğu parayı takas edebileceği kabul edilmektedir. Yine iade etmekle yükümlü olduğu şey üzerinde hapis hakkını kullanabilmesi mümkündür. Tandoğan, **II**, s.493.

¹³⁶ Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.428; Eren, **Borçlar Özel**, s. 728. Bu borcun vekilin hukuki fiillere ilişkin vekâlette asli edim borcu, maddi fiillere ilişkin vekâlette de yan edim borcu olduğu yönünde Eren, **Borçlar Özel**, s. 728 vd.

¹³⁷ Gerçekten de vekil üçüncü kişilerden ya da vekâlet verenden bir hak veya alacak almadığı zaman işin yapılması borcunun yanında iade borcu bulunmamaktadır. Örneğin vekilin vekâlet verenden herhangi bir şey almaksızın ona ait taşınmazı idare etmesi. Ayrıca iki borç nitelik olarak da birbirinden ayrılmaktadır. Zira vekilin iade borcunu ifa etmemesi (iade ile yükümlü olduklarını vermemesi) halinde vekilin bundan doğan sorumluluğu sonuç sorumluluğudur. Oysaki vekâlet sözleşmesinde işin ifası borcundan doğan sorumluluk bir sonuç sorumluluğu olmayıp özen eksikliğinden doğan sorumluluktur. Tandoğan, **II**, s.489, 490. Ayrıca iade borcu bağımsız bir akdi borç olduğundan ifa edilmesine ilişkin borç tazminat borcu değildir. Yavuz, **Ders Kitabı**, s. 556.

¹³⁸ Tandoğan, **II**, s.490; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 64.

sözleşme ile kararlaştırılabilir. Bu konuda tarafların sözleşmede düzenleme yapmamaları halinde vekilin ödemekle yükümlü olduğu faiz ana para faizidir¹³⁹.

TBK m. 508 hükmünden ayrı olarak, kanun koyucu, TBK m.509’da “*Edinilen hakların vekâlet verene geçişi*” başlıklı düzenleme ile vekâlet veren lehine kanuni temlik öngörmüştür. Söz konusu hüküm vekilin dolaylı temsil yoluyla vekâleti bakımından düzenlenmiştir¹⁴⁰. Zira dolaylı temsil yoluyla vekâlette vekil işi vekâlet veren hesabına ve fakat kendi adına yaptığından, iş görme borcunu yerine getirmesi için kendisine verilen ya da iş görme dolayısıyla üçüncü kişilerden almış olduğu hak ve alacaklar kendisine ait olur¹⁴¹. Bu sebeple vekilin işi görürken elde ettiği hak ve alacakları vekâlet verene devretmesi gerekir. Vekil bunu taşınırlarda zilyetliğin devri, taşınmazlarda tapuda tescil¹⁴², alacaklarda yazılı temlik yapmakla yerine getirir.

Ancak kanun koyucu TBK m. 509/1 hükmü ile “*Vekilin, kendi adına ve vekâlet veren hesabına gördüğü işlerden doğan üçüncü kişilerdeki alacağı, vekâlet verenin vekile karşı bütün borçlarını ifa ettiği anda, kendiliğinden vekâlet verene geçer.*” alacaklar bakımından devir sözleşmesine ihtiyaç olmadan kanuni temliki öngörmüştür¹⁴³.

TBK m.509 hükmünün uygulanabilmesi için öncelikle vekilin kendi adına vekâlet veren hesabına bir hukuki işlem yapılmış olması gerekmektedir¹⁴⁴. Bu işlem

¹³⁹ Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 168. Anapara faizi vekilin parayı verme borcunun muacceliyeti ile başlar. Para borcunun ne zaman muaccel olacağı hakkında detaylı bilgi için bkz. Nami Barlas, **Para Borçlarının İfasında Borçlunun Temerrüdü ve Bu Temerrüt Açısından Düzenlenen Genel Sonuçlar**, İstanbul, Kazancı Hukuk Yayınları, 1992, s. 21 vd.

¹⁴⁰ Doğrudan temsil yoluyla vekâlette böyle bir düzenlemeye gidilmesine ihtiyaç yoktur. Zira bu halde vekil vekâlet veren nam ve hesabına hareket ettiği için üçüncü kişilerden kazandığı hak ve alacaklar doğrudan vekâlet veren üzerine doğar. Ancak bu halde dahi vekil vekâlet verenden aldığı ya da sözleşme kapsamında üçüncü kişilerden iktisap ettiği paranın maliki olacağından bu meblağı devretme borcu ortaya çıkar. Tandoğan, **II**, s.500; Hatemi/Serozan/Arpacı(Hatemi), **Borçlar Özel**, s.420; Eren, **Borçlar Özel**, s. 729; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 63.

¹⁴¹ Vekil bu hakların hukuken maliki olduğundan bunlar üzerinde mülkiyetin tüm (kullanma, semerelerinden faydalanma ve tüketme) yetkilerine sahiptir. Bu konudaki uyuşmazlıklarda husumetin vekâlet verene yöneltilmesi gerektiği yönünde bkz. Tandoğan, **II**, s.488 vd.; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 655. Ancak vekilin bu haklar üzerinde haksız tasarrufta bulunması halinde vekâlet sözleşmesinden doğan sadakat yükümlülüğünü ihlal etmiş olur.

¹⁴² Vekil ile vekâlet veren arasındaki dolaylı temsil yetkisi veren vekâletin (inanç anlaşmasının) tescil işlemine temel teşkil edip etmeyeceği hususu tartışmalıdır. Bu konuda bkz. aşağı. İkinci Bölüm, II, B, 1.

¹⁴³ TBK m.509 hükmünün getirilme sebepleri hakkında detaylı bilgi için bkz. Tandoğan, **II**, s.512 vd.

¹⁴⁴ Tandoğan, **II**, s.515; Yavuz, **Ders Kitabı**, s. 557; Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.428; Eren, **Borçlar Özel**, s. 730; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 655; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 64.

dolayısıyla vekil lehine bir alacak doğmuş olmalıdır¹⁴⁵. Ayrıca vekâlet veren vekile karşı vekâlet sözleşmesinden doğan tüm borçlarını ifa etmiş olmalıdır. Vekâlet verenin ifası ile kanuni temlik gerçekleşmiş olur. Dolayısıyla ifa zamanı kanuni temlikin gerçekleşme zamanı bakımından belirleyicidir. İfa anının önemi vekilin bu anda vekâlet kapsamında elde ettiği alacaklardan tasarruf edip etmediğinin tespit edilmesidir. Gerçekten de vekâlet verenin söz konusu hakları kanuni temlik yoluyla iktisap edebilmesi için vekâlet verenin vekile karşı borçlarını ifa anında, vekilin vekâleti dolayısıyla elde ettiği alacaklar ortadan kalkmış (sona ermiş) olmamalıdır¹⁴⁶.

Bu şartlarının tümünün gerçekleşmesi halinde vekâlet veren bahse konu alacakların alacaklısı haline gelir¹⁴⁷. Vekilin kişiliğine ilişkin olanlar dışındaki alacağa yönelik tüm haklar (rehin hakları, temerrütten doğan haklar, asıl alacağa ilişkin işlemiş faizler, ayıba ve zapta karşı tekeffülden doğan haklar, itirazlar, def'iler) kanuni temlik ile birlikte vekâlet verene geçer (TBK m.189/1)¹⁴⁸. Vekil vekâlet verene alacak senedi ile diğer belgeleri teslim etmek ve alacağını ileri sürebilmesi için gerekli bilgileri vermekle yükümlüdür (TBK m.190).

Vekilin iflas etmesi halinde üçüncü kişilerden olan alacakları kural olarak kendiliğinden iflâs masasına geçer (İİK m.184/1). Dolaylı temsil yoluyla vekâlette vekilin iş görme kapsamında üçüncü kişilerden elde ettiği alacakların iktisadi maliki vekâlet veren olduğundan bahse konu alacakların iflâs masasına yazılması vekâlet veren bakımından olumsuz sonuç doğuracaktır. Kanun koyucu bu durumu öngörerek TBK m.509/2'de *"Vekilin iflası hâlinde vekâlet veren, bu alacağın kendisine geçmiş olduğunu iflas masasına karşı da ileri sürebilir."* düzenlemesine yer vermiştir.

¹⁴⁵ Sadece alacaklar kanuni temlikin konusunu teşkil ederler. Vekilin taşınır ya da taşınmazlara ilişkin olarak elde ettiği mülkiyet hakkı kanuni temlikin konusunu oluşturmaz. Dolayısıyla vekilin vekâlet kapsamında elde ettiği taşınır ve taşınmazlar kanuni temlik yoluyla vekâlet verene geçmez. Tandoğan, **II**, s.517.

¹⁴⁶ Tandoğan, **II**, s.522.

¹⁴⁷ Ancak TBK m. 191 hükmü doğrultusunda, vekilin özen yükümlülüğünü gereği gibi yerine getirmiş olmak kaydıyla, üçüncü kişiden olan alacağın mevcut olmamasından ya da üçüncü kişinin ödeme gücünün bulunmamasından ayrıca taahhüt etmemiş olması halinde sorumlu olmadığı kabul edilmektedir. Tandoğan, **II**, s.525.

¹⁴⁸ Ancak TBK m.186 kanuni temlik halinde de uygulama alanı bulacaktır. Dolayısıyla borçlu alacağın devredildiği, devreden veya devralan tarafından kendisine bildirilmemişse, önceki alacaklıya; alacak birkaç kez devredilmişse, son devralan yerine önceki devralanlardan birine iyiniyetle ifada bulunarak borcundan kurtulur. Tandoğan, **II**, s.522; Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.429; Eren, **Borçlar Özel**, s.731.

Dolayısıyla kanuni temlik gerçekleştikten (vekâlet veren vekile karşı vekâlet sözleşmesinden doğan bütün borçlarını ifa ettikten) sonra vekilin iflâsına karar verilse dahi vekâlet veren söz konusu alacakların kendisine geçmiş olduğunu iflas masasına karşı ileri sürebilecektir.

Vekilin üçüncü kişilerden elde ettiği taşınırılar bakımından TBK m. 509/3'te ayırma hakkı tanınmıştır. Gerçekten de bu konuda “*Vekâlet veren, vekilin kendi adına ve vekâlet veren hesabına edinmiş olduğu taşınır eşyanın iflas masasından ayrılarak kendisine verilmesini isteyebilir.*” düzenlemesi ile müflis dolaylı vekilin sözleşme kapsamında üçüncü kişiden elde ettiği taşınırılarının iflas masasından ayrılması¹⁴⁹ öngörölmüřtür¹⁵⁰. Vekâlet verenin ayırma hakkını kazanabilmesi için vekâlet sözleşmesi kapsamında vekile olan bütün borçlarını ifa etmesi gerekir. Öte yandan aynı fıkrada vekile taşınır şey üzerinde hapis hakkı tanınmıřtır¹⁵¹. Vekâlet veren hapis hakkını iflas masasına karşı da ileri sürebilir. Ancak bunun için de vekâlet verenin TBK m. 509/1'deki şartları yerine getirmesi gerekir. Aksi halde müflis vekilin sahip olduğu hapis hakkından iflas masası yararlanır¹⁵².

Taşınmazlar bakımından vekâlet veren lehine kanuni temlik öngörölmemiřtir¹⁵³. Zira taşınmazlarda kanuni temlik yoluyla vekâlet verenin sicil dışı olarak taşınmazın maliki olması, tapu siciline güven ilkesini aykırılık teşkil eder. Bu sebeple dolaylı temsil yoluyla taşınmazın maliki olan vekil taşınmazı tapuda yapılacak tescille vekâlet verene devretmesi gerekir¹⁵⁴.

Öte yandan kanun koyucu TBK m. 509/3 hükmünde öngörölen ayırma hakkını da taşınmazlara teşmil etmemiřtir¹⁵⁵. Dolayısıyla taşınmazlar bakımından vekâlet verenin

¹⁴⁹ Göröldüğü üzere söz konusu düzenleme, vekâlet verene taşınırın mülkiyeti hakkını değil, iflas masasına karşı masadan ayrılması hakkını vermektedir. Aynı yönde Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.429.

¹⁵⁰ Tandoğan, **II**, s.528 vd.; Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.429; Eren, **Borçlar Özel**, s. 731, 732; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 655; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 64.

¹⁵¹ Vekilin sahip olduğu bu hapis hakkının şahsi nitelikte olduğu görüşü için bkz. Eren, **Borçlar Özel**, s. 732.

¹⁵² Eren, **Borçlar Özel**, s. 732.

¹⁵³ Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.428; Eren, **Borçlar Özel**, s. 732; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 655; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 64.

¹⁵⁴ Vekilin borcunun kanundan doğması sebebiyle bu devrin resmi şekilde yapılmasına gerek olmadığı yönünde bkz. Tandoğan, **II**, s.496 vd.; Eren, **Borçlar Özel**, s. 732.

¹⁵⁵ Tandoğan, **II**, s.531.

müflis vekil adına kayıtlı taşınmazın iflas masasından ayrılarak kendisine devredilmesini isteyemez.

6. Vekilin İşi Şahsen Yapma Borcu

Vekâlet sözleşmesinde vekilin kişiliğinin, mesleki bilgisinin ve tecrübesinin önemli olması ve sözleşmenin taraflar arasındaki güven ilişkisine dayanması sebebiyle, vekil işi bizzat görmekte yükümlüdür¹⁵⁶. Gerçekten de vekâlet veren vekilin kişisel yeteneklerine, mesleki tecrübesine güvenliği için kişiyi vekil tayin etmektedir. Dolayısıyla vekilin işi bizzat ifa etmesinde vekâlet verenin menfaatinin olduğu sözleşmenin niteliğinden anlaşılmaktadır¹⁵⁷. Bu durum TBK m. 506/1’de “*Vekil, vekâlet borcunu bizzat ifa etmekle yükümlüdür.*” şeklinde ifade etmiştir¹⁵⁸.

Belirtmek gerekir ki, vekâlet sözleşmesinde diğer bütün iş görme sözleşmelerine nazaran güven ilişkisi çok daha yoğundur¹⁵⁹. Bu güven vekâlet sözleşmesinin en önemli ve ayırıcı unsurunu oluşturur. Bu sebeple vekil kural olarak TBK m. 506/1 uyarınca işi bizzat ifa ile yükümlüdür¹⁶⁰.

¹⁵⁶ Tandoğan, II, s. 456; Zevkliler/Gökyayla, a.g.e., s. 649; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 108.

¹⁵⁷ Tandoğan, II, s.456; Aral/Ayrancı, a.g.e., s.422; Zevkliler/Gökyayla, a.g.e., s.650; Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 141. Oysaki Türk Borçlar Kanunu’nun Genel Hükümler kısmında yer alan TBK m.83 hükmünde “*Borcun, bizzat borçlu tarafından ifa edilmesinde alacaklının menfaati bulunmadıkça borçlu, borcunu şahsen ifa etmekle yükümlü değildir.*” düzenlemesine yer verilerek alacaklının şahsen ifayı talep edebilmesi için borçlunun borcu bizzat ifa etmesinde alacaklının menfaatinin bulunmasını aramıştır. Andreas von Tuhr, **Borçlar Hukuku 1-2**, Çev. Cevat Edege, Ankara, Yargıtay Yayınları, 1983, s. 483, Doktrinde buna “ifanın gayri şahsiliği” denilmektedir. Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 924; Eren, **Borçlar Özel**, s. 717; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Alttop, **Tekinay Borçlar Hukuku**, s.767; Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku C. I**, s. 252; Kocayusufoğlu, Necip/Hatemi, Hüseyin/Serozan, Rona/Arpacı, Abdülkadir (Serozan), **Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2016, s. 31; Kılıçoğlu, **Genel Hükümler**, s. 583; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 109. İfanın gayri şahsiliği kuralı her türlü borç bakımından uygulama alanı bulur.

TBK m. 83 kapsamında öngörülen alacaklının borçlunun borcunu şahsen ifa etmesinde menfaatinin hukuka uygun ve özellikle dürüstlük kuralı uyarınca göz önünde tutulmaya değer olmasına dikkat edilmelidir. Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku C. I**, s. 252.

¹⁵⁸ Aynı kurala hizmet sözleşmesinde (TBK m.395) ve eser sözleşmesinde (TBK m. 471/3) de yer verilmiştir.

¹⁵⁹ Zevkliler/Gökyayla, a.g.e., s. 626.

¹⁶⁰ Kural bu olmakla birlikte, bu kural vekilin yardımcı kişi kullanmasına engel değildir. Örneğin ameliyat yapacak cerrah, elbise dikecek terzi kural olarak yerine başkasını geçiremezse de cerrah ameliyat sırasında bir hemşireden, terzi dikim sırasında kalfadan yararlanabilir ve bu kişiler TBK m.116 kapsamında yardımcı kişi sayılır. Ancak taraflar edimin ifasında yardımcı kişinin kullanılamayacağını da kararlaştırabilir. Tandoğan, II, s. 459; Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku C. I**, s. 253;

TBK m. 506/1,c.1 ile vekilin işi bizzat yapma kuralını ortaya konulduktan sonra ikinci cümle ise, bu kurala üç tane istisna getirilmiştir: Buna göre vekâlet veren vekâlete konu işi başkasının görmesine açık veya zımni olarak rıza gösterebilir veya teamül işin başkası tarafından görülmesini mümkün kılabilir veya işin başkası tarafından yapılmasını durum zorunlu kılabilir. Belirtilen bu hallerde TBK m.506/1,c.2 hükmü vekilin işi başkasına gördürmesine cevaz vermiştir. İş bizzat görme kuralının istisnalarının detaylı olarak açıklanmasında fayda vardır.

a. Vekâlet verenin rızası

Vekâlet veren vekilin işi başkasına gördürmesine açık veya örtülü olarak rıza gösterebilir. Vekilin işi üçüncü kişinin görmesine rağmen buna sessiz kalır ve bu durumu hoş karşılarsa vekilin işi başkasına gördürmesine zımni olarak rıza göstermiş olur¹⁶¹. Doktrinde savunulan görüşe göre, vekâlet verenin zımnen rıza vermesi işin mahiyetinden de çıkabilir¹⁶². Örneğin vekâlet sözleşmesi ile taşınmazın idaresinin üstlenen vekilin taşınmazın bulunduğu yerden çok uzakta ikamet etmesi halinde vekâlet veren bu konuda başka birinin görevlendirilmesine zımnen rıza göstermiş olur¹⁶³.

Vekâlet veren bu rızayı sözleşmenin kurulması aşamasında başlangıçta verebileceği gibi sonradan da verebilir¹⁶⁴. Diğer yandan rıza bakımından bir şekil şartı da öngörülmemiştir. Ancak Avukatlık Kanunu m.171/2’de¹⁶⁵ vekâlet verenin bu yetkiyi ne şekilde vereceğine ilişkin özel düzenleme getirilmiştir:

“Avukata verilen vekaletnamede başkasını tevkile yetki tanınmış ise, yazılı sözleşmede aksine açık bir hüküm olmadıkça, işi başka bir avukatla birlikte veya başka bir avukata vererek takip ettirebilir. Vekaletnamede, bunun düzenlendiği

Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, **Tekinay Borçlar Hukuku**, s.767; Eren, **Borçlar Özel**, s. 717; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 650. Aksi görüşte bkz. Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 142.

¹⁶¹ Tandoğan, **II**, s. 457; Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 1140. Konuyu temsil hukuku bakımından değerlendiren Akyol bu rızanın varlığı konusunda tereddüt halinde temsil olunanın (vekâlet verenin) menfaatinin ön planda tutulması gerektiğini ifade etmektedir. Yazara göre, temsil yetkisi temsilcinin yararına verilmişse temsilcinin üçüncü kişiye yetki verebilmesi işin doğası gereğidir. Şener Akyol, **Türk Medeni Hukukunda Temsil**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2009, s. 261.

¹⁶² Tandoğan, **II**, s. 457.

¹⁶³ Örnek için bkz. Tandoğan, **II**, s. 457

¹⁶⁴ Tandoğan, **II**, s. 457; Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 141; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 110.

¹⁶⁵ Bu hükmün TBK m.506/1’in özel uygulaması olduğu yönünde bkz. Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 110.

tarihten sonra açılacak veya takip edilecek bütün dava ve işlerde vekalet ve başkasını tevkiye genel şekilde yetki verilmişse, avukat, bu tarihten sonraki dava ve işlerde müvekkilinden ayrıca vekalet almaya lüzum kalmaksızın işi başka bir avukatla birlikte veya başka bir avukata vererek takip ettirebilir.”

Dolayısıyla avukatın yerine başkasını ataması ya da işi başka bir avukatla takip etmesi için vekâletnamesinde tevil yetkisi verilmiş olması yeterlidir. Bu yetkinin varlığı halinde ayrıca vekâlet sözleşmesinde vekilin buna yetkisinin açıkça düzenlenmesine gerek yoktur¹⁶⁶. Zira vekâletname ile vekâlet veren buna rızası olduğunu açıklamıştır.

b. Teamülün Mümkün Kılması

TBK m. 506/1’in öngördüğü diğer istisna, vekili işi başkasına gördürmesinin teamülün mümkün kılması halidir. Vekilin işi başkasına gördürmesine imkan tanıyan bir teamülün bulunması halinde, vekâlet verenin rızasının olup olmadığına bakılmaksızın vekil işi başkasına gördürebilir. Örneğin hastayı muayene eden doktorun cerrahi müdahale gerekmesi halinde bu konuda cerraha başvurmasına teamül imkan tanımaktır¹⁶⁷. Akreditifte muhabir bankanın belgeler karşılığında ödeme yapması için görevlendirilmesi de teamüle uygundur.

Belirtelim ki Av. K. m. 171/2 uyarınca avukatın başka birini tevkil edebilmesi için vekâletnamesinde yetki bulunması ve yazılı sözleşme ile aksinin kararlaştırılmaması arandığından avukatın başka birini teamüle dayanarak tevkil etmesi mümkün değildir¹⁶⁸. Zira Av. K. m. 171/2 TBK m. 506/1, c.2’ye nazaran özel bir düzenlemedir.

İşin ifasının ancak ruhsat sahibi tarafından gerçekleştirilebileceği hallerde teamülen işin gördürüleceği kişi ruhsat sahibi olmalıdır¹⁶⁹. Aksi halde vekil özen borcuna da aykırı hareket etmiş olur.

¹⁶⁶ Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 111.

¹⁶⁷ Hatta doktrinde bazı yazarlar bunu vekilin özen borcunun bir gereği olarak görmektedir. Tandoğan, **II**, s. 457, 458.

¹⁶⁸ Aynı yönde Tandoğan, **II**, s. 458. Buna mukabil Eren avukatın teamülen başka bir avukata yetki verebileceği görüşündedir. Eren, **Borçlar Özel**, s. 719.

¹⁶⁹ Tandoğan, **II**, s. 458.

c. Durumun Zorunlu Kılması

TBK m. 506/1, c.2'nin öngördüğü vekilin işi başkasına yaptırmasına ilişkin son istisna, işin zorunlu olarak üçüncü kişiye gördürülmesidir. Gerçekten de burada vekilin kendisinden ya da herhangi bir dış sebepten dolayı işi görmesine imkan bulunmamaktadır¹⁷⁰.

Doktrinde bu konuda, aniden hastalanan bir vekilin gecikmesinde tehlike olan bir işi başka bir vekile yaptırması, yabancı bir ülkede görülen davanın takibi için o ülke kanunlarına göre yetkili olmayan avukat tarafından o ülke avukatının muhabir avukat olarak tayin edilmesi, vasiyeti yerine getirme görevlisi kendisi avukat değilse, vasiyetle ilgili davaların takibi için bir avukata vekâlet vermesi gibi örnekler verilmektedir¹⁷¹.

Vekilin anılan bu istisnalar kapsamında vekâlet konusu işi başkasına gördürmesi çeşitli şekillerde ortaya çıkabilir. Vekil vekâlet sözleşmesinden doğan borcunu ifa ederken yardımcı kişi kullanabilir. Bunun dışına kendi adına yaptığı sözleşmeyle sözleşmeden doğan edimlerinden bazılarını alt vekile tevdi edebilir. Diğer bir hal de vekilin vekâlet veren adına bir üçüncü kişi (ikame vekil) ile vekâlet sözleşmesi akdederek sözleşme konusu ediminin bir kısmını ikame vekile devredebilir.

Vekilin işi başkasına gördürme şekilleri konusu İkinci Bölümde yer alan birlikte vekâletin benzer kavramlardan ayrılması başlığı altında, vekilin yerini başkasını koyması halinde sorumluluk meselesi ise Üçüncü Bölümde yer alan birlikte vekâletin hükümleri bahsinde değerlendirileceğinden bu konuda ilgili bahislere atıf yapmakla yetiniyoruz.

B. Vekâlet Verenin Hak ve Borçları

Türk Borçlar Kanunu'nda vekâlet sözleşmesinde vekâlet verenin borçları tek bir maddede (TBK m.510'da) "*Vekâlet verenin borçları*" başlığı altında düzenlenmiştir. Söz konusu hükme göre vekâlet verenin borçları, vekâletin gereği gibi ifası için vekilin yaptığı giderleri ve verdiği avansları ödeme borcu, vekilin yine vekâletin ifası için

¹⁷⁰ Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 112.

¹⁷¹ Tandoğan, **II**, s. 459; Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.423.

üstlendiği borçlardan onu kurtarma borcu ve nihayet vekâletin ifası sebebiyle uğradığı zararları tazmin borcu olarak sıralanabilir.

Kanun koyucu Roma Hukuku'ndan gelen anlayışla ücreti vekâlet sözleşmesinin zorunlu unsuru saymadığından ücret hakkında TBK m. 502/3 hükmü dışında ayrı bir düzenlemeye yer vermemiştir¹⁷². Biz de vekilin ücret ödemekle yükümlü olup olmadığı hususunu vekâlet sözleşmesinin unsurları bahsinde ele aldığımızdan vekâlet verenin borçları arasında ayrıca ücret ödeme konusuna değinmeyeceğiz. Ancak Avukatlık Kanunu m. 165 kapsamında iş sahibinin (birlikte vekâlet verenlerin) vekâlet ücreti bakımından müteselsil sorumluluğuna aşağıda birlikte vekâlet verenlerin sorumluluğunda yer vereceğiz.

Ayrıca bu başlık altında genel olarak vekâlet verenin hak ve borçları incelenecek, çalışmamızın asıl konusunu teşkil eden birlikte vekâlet verenlerin sorumluluğu ise, birlikte vekâlet kavramı tanıtıldıktan sonra ele alınacaktır.

1. Vekil Tarafından Yapılan Masrafları ve Verilen Avansları Ödeme Borcu

TBK m. 510'da vekâlet verenin vekil tarafından yapılan masraflar ile verilen avansları¹⁷³ ödeme borcunu düzenlemiştir. Anılan hüküm, “*vekâlet veren vekâletin gereği gibi ifası için vekilin yaptığı giderleri ve verdiği avansları faiziyle birlikte ödemek(le) ... yükümlüdür.*” şeklindeki düzenleme ile vekâlet verenin bu borcunu ortaya koymuştur.

¹⁷² Yavuz, **Ders Kitabı**, s. 560.

¹⁷³ Doktrinde Tandoğan “avans” kavramının sadece parasal harcamaları, “masraflar” kavramının ise hem parasal hem de paradan başka şeylerin kullanılmasını ifade edecek şekilde anlaşılması gerektiği kanaatindedir. Tandoğan, **II**, s.578, 579; Yavuz, **Ders Kitabı**, s. 560; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 66. Masraflar bakımından aynı yönde değerlendirme için bkz. Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.430. Aynı yazarlar bir eşyanın aşırı derece yıpratılmasını tüketilmesi olarak değerlendirerek masraf kavramı içine almaktadır. *Gümüş*'e göre ise, mehz İBK m. 402'ye uygun olarak TBK m. 510/1'de geçen “gider” kavramını “harcama” olarak, “avans” kavramını “sarfiyat” olarak anlamak gerekir. Harcama kavramı vekilin parasal olarak yaptığı masrafları ifade ederken sarfiyat kavramı parasal bir masraf yapmak söz konusu olmaksızın eşyanın tüketimine bağlı olarak yapılan masrafları ifade eder. Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 174vd

Buna göre vekâlet verenin vekil tarafından yapılan masraflar ile verilen avanslardan sorumlu olması için öncelikle ortada geçerli bir vekâlet sözleşmesi olması gerekir¹⁷⁴. Bu şartın sağlanması için başlangıçta geçerli bir vekâlet sözleşmesinin kurulması ya da sonradan vekâlet veren tarafından yapılan işe icazet verilmesi¹⁷⁵ gerekir. Şayet sözleşme geçersizse kural olarak vekil bu doğrultuda yapmış olduğu masrafların karşılanmasını vekâlet verenden isteyemez¹⁷⁶. Zira bu halde vekâlete ilişkin hükümler (ve bu arada TBK m.510 hükmü) uygulama alanı bulamayacaktır¹⁷⁷.

Vekil yaptığı masraflar ile verdiği avansları talep edebilmesi için, bu harcamaları işin görülmesi için yapmış olmalıdır¹⁷⁸. İşin görülmesi ile ilgisi olmayan masrafları istemesi mümkün değildir. Bunun gibi büro kirası, işçi ücretleri, yakıt giderleri, aidat gibi “genel gider” olarak adlandırılan masrafların da vekil tarafından talep edilemeyeceği kabul edilmektedir¹⁷⁹. Ayrıca bu borç, vekâlet veren tarafından arzu edilen sonucun elde edilmesine de bağlı değildir. Vekâlet verenin arzu ettiği sonuç gerçekleşmemiş olsa dahi şartları gerçekleşmişse vekil yaptığı masrafları ve verdiği avansı talep edebilir. Ancak vekilin yapmış olduğu masrafları talep edebilmesi için, söz konusu masrafları, kendi iradesiyle ve kendisine ait malvarlığından yapması gerekir¹⁸⁰.

¹⁷⁴ Tandoğan, **II**, s.577; Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.431; Yavuz, **Ders Kitabı**, s. 560; Eren, **Borçlar Özel**, s. 733; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s.658; Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 174; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 66.

¹⁷⁵ Bu halde başlangıçta vekâletsiz olan iş görme, icazet ile birlikte vekâlet sözleşmesinde iş görme edimine dönüşür. Tandoğan, **II**, s.577.

¹⁷⁶ Sözleşmenin şekle aykırı olması ya da taraflardan birinin irade fesadına uğraması ya da ehliyetsiz olması sebebiyle geçersiz olması halinde vekilin yaptığı masraflar için eBK m. 414 (TBK m.530) hükmü doğrultusunda vekâletsiz iş görme kapsamında talepte bulunabileceği, hukuka ve ahlaka aykırılık nedeniyle veya konusunun imkansız olması sebebiyle geçersiz olması halinde ise TBK m.530 hükmü uyarınca dahi talepte bulunamayacağı görüşü için bkz. Tandoğan, **II**, s.577 vd.; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 66.

¹⁷⁷ Aynı şekilde geçerli bir vekâlet sözleşmesinin varlığı halinde bu borç kanundan doğduğundan, vekilin yaptığı harcamaları talep edebilmesi için tarafların ayrıca anlaşmalarına gerek yoktur.

¹⁷⁸ Tandoğan, **II**, s.578; Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.430; Yavuz, **Ders Kitabı**, s. 560; Eren, **Borçlar Özel**, s. 734; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 658; Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 175; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 67. Bu harcamaların vekâletin ifasıyla ilgisi doğrudan olacağı gibi dolaylı da olabilir. Tandoğan, **II**, s.580; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 658.

¹⁷⁹ Bunların vekâlet ücreti içerisinde değerlendirileceği hakkında Tandoğan, **II**, s.579; Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 175.

¹⁸⁰ Tandoğan, **II**, s.578; Yavuz, **Ders Kitabı**, s. 560.

Vekil masrafları vekâletin gereği gibi (usulüne uygun) ifası için yapmış olmalıdır. Usulüne uygun ifa, yapılan gider ve verilen avansların vekâlet verenin talimatlarına uygun ve işin görülmesi için objektif olarak gerekli olması anlamına gelmektedir¹⁸¹. Usulüne uygun ifa kavramının içerisine vekilin işi özenle ve vekâlet verene sadakat göstererek ifa etmesi de girmektedir¹⁸². Bu masrafların somut olarak faydalı olup olmamasına önem arz etmez. Burada önemli olan vekilin söz konusu masrafları vekâlet verenin talimatlarına ve özen borcuna uygun olarak yapıp yapmadığıdır¹⁸³.

Vekilin gider ve avanslara ilişkin alacağının ne zaman muaccel hale geleceği doktrinde tartışmalıdır. Kanaatimizce yaptığı gider ve verdiği avanslara ilişkin alacağı bunları vekâlet verene ileri sürdüğü anda muaccel hale gelir¹⁸⁴.

2. Vekili Vekâlet Veren Hesabına Yüklendiği Borçlardan Kurtarma Borcu

Vekâlet veren vekili vekâletin ifası amacıyla yüklendiği borçlardan kurtarmakla yükümlüdür (TBK m. 510). Bu hüküm dolaylı temsil yoluyla vekâlette uygulama alanı bulacaktır. Zira doğrudan temsil yoluyla vekâlette, vekil, vekâlet veren adına işlem yaptığından yapılan işlemin sonuçları doğrudan vekâlet veren üzerine doğmaktadır. Bu durumda vekilin vekâletin ifası kapsamında borç altına girmesi söz konusu olmadığından vekâlet verenin vekili borçtan kurtarma yükümlülüğünden bahsedilemez¹⁸⁵.

Vekil vekâlet sözleşmesinin gereği gibi ifası için borç altına girmiş olmalıdır. Dolayısıyla vekilin gördüğü iş dışında herhangi bir sebeple borç altına girmesi ya da

¹⁸¹ Usulüne uygun ifa kavramının ne anlama geldiği doktrinde tartışmalıdır. Ağırlıklı görüş bunun TBK m. 112'ye uygun ifa olmasının zorunlu olmadığı yönündedir. Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.431; Eren, **Borçlar Özel**, s. 734; Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 175; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 67. Aksi yönde Tandoğan, **II**, s.581 vd.; Yavuz, **Ders Kitabı**, s. 561.

¹⁸² Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 658; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 67.

¹⁸³ Dolayısıyla vekilin özen borcuna aykırı olarak, gereksiz yere harcama yapması halinde bu harcamaları vekâlet verenden talep edebilmesi mümkün olmamalıdır. Eren, **Borçlar Özel**, s. 734. İhlal ile yapılan harcamalar arasında doğrudan ya da dolaylı bağlantı olmalıdır.

¹⁸⁴ Aynı yönde Tandoğan, **II**, s.585; Yavuz, **Ders Kitabı**, s. 561; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 658; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 67. Bu masrafların harcamaların yapıldığı anda muaccel hale geleceği yönünde bkz. Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 175.

¹⁸⁵ Tandoğan, **II**, s.588; Eren, **Borçlar Özel**, s. 734; Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 175; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 68.

söz konusu borcun vekâlet ile ilgili olmakla birlikte vekâletin gereği gibi ifasına hizmet etmeyen bir borç olması durumunda vekil vekâlet verenden talepte bulunamaz¹⁸⁶. Birincisine vekilin tamamen kendi yararına yaptığı bir sözleşme ile borç altına girmesi, ikincisine de taşınmazın idaresini üstlenen vekilin ihtiyaç olmamasına rağmen taşınmaz için harcamalarda bulunmak suretiyle borç altına girmesi örnek gösterilebilir.

Vekâlet verenin vekili borçtan kurtarmakla yükümlü olabilmesi için vekilin borcunun devam ediyor olması gerekir¹⁸⁷. Vekilin borcu herhangi bir şekilde sona ermişse vekâlet verenin vekili borçtan kurtarma yükümlülüğü de sona erer. Ancak borç vekilin edimi ifasıyla ya da üçüncü kişiden olan alacağıyla takas sonucu ortadan kalkmışsa vekâlet verenin vekili borçtan kurtarma yükümlülüğü, masrafları ödeme yükümlülüğüne dönüşür¹⁸⁸.

Vekâlet verenin vekili borçtan kurtarma borcu vekilin vekâletin ifası için fiilen borç altına girmesi ile muaccel olur. Bunun için vekâlet verene ayrıca ihtar yapılmasına gerek yoktur. Vekâlet veren ifade bulunarak veya TBK m. 195 vd. uyarınca borcu üstlenerek veya teminat sağlayarak vekili borçtan kurtarabilir¹⁸⁹. Vekilin borcu muaccel değilse vekâlet veren borca karşılık teminat göstererek vekili borçtan kurtarabilir¹⁹⁰.

3. Vekilin Uğradığı Zararları Giderme Borcu

TBK m. 510/2’de vekilin vekâletin ifası kapsamında uğradığı zararların tazminini vekâlet verenden isteyebileceği düzenlenmiştir. Gerçekten de ilgili hüküm “*Vekil, vekâletin ifası sebebiyle uğradığı zararın giderilmesini vekâlet verenden isteyebilir.*” şeklindeki düzenleme ile vekâlet verenin bu sorumluluğunu hükme bağlanmıştır.

Söz konusu hükmün uygulanabilmesi için öncelikle vekil vekâletin ifası sırasında bir zarara uğraması ve vekâletin ifası ile zarar arasında uygun illiyet bağı bulunması

¹⁸⁶ Tandoğan, **II**, s.589; Eren, **Borçlar Özel**, s. 734; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 68.

¹⁸⁷ Tandoğan, **II**, s.589; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 659; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 68.

¹⁸⁸ Tandoğan, **II**, s.589.

¹⁸⁹ Fakat son ikisi için üçüncü kişinin buna rıza göstermesi gerekir. Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.431.

¹⁹⁰ Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.431.

gerekmektedir¹⁹¹. Buna göre vekil, vekâlet vereni, hayatın olağan akışı içerisinde, yaşam deneyimlerine göre vekâletin ifası kapsamında sayılabilecek zararlardan sorumlu tutabilir.

Bunun dışında, vekilin TBK m. 510/2 hükmünden yararlanabilmesi için vekâleti gereği gibi ifa etmiş olması gerekir¹⁹². Yukarıda da işaret ettiğimiz gibi vekâletin gereği gibi ifasından anlaşılan vekilin sözleşme kapsamında üstlendiği işi vekâlet verenin talimatlarına uygun ve özenle ifa etmesidir. Vekilin vekâleti gereği gibi ifa etmemesi halinde uğradığı zarar ile vekâletin ifası arasında uygun illiyet bağı bulunsa dahi bu zarardan vekâlet vereni sorumlu tutamaz. Doktrinde vekâletin gereği gibi ifa edilmemesi halinde vekilin hemen her zaman kusurlu olacağı ifade edilmektedir¹⁹³.

Öte yandan TBK m. 510/2, c. son “*Ancak vekâlet veren, kusuru bulunmadığını ispat ederek bu sorumluluktan kurtulabilir.*” ifadesi ile sorumluluk için vekâlet verenin kusurlu olması gerektiğine işaret etmiş ve vekâlet veren aleyhine kusurluluk karinesine yer vermiştir¹⁹⁴. Doktrinde bu hükmün ücretli vekâlet bakımından uygulama alanı bulacağı, ücretsiz vekâlet bakımından ise, İsviçre Federal Mahkemesi kararları¹⁹⁵na dayanak alınarak, vekâlet veren kusurlu olmasa dahi vekilin vekâletin ifası kapsamında uğradığı zararlardan hakkaniyet gereği sorumlu olacağı

¹⁹¹ Ortak Hukukta vekâlet verenin, vekilin vekâletin ifası nedeniyle uğradığı zararlardan mı yoksa vekâletin ifası dolayısıyla uğradığı zararlardan mı sorumlu olacağı hususu tartışmalıydı. Bugün artık hakim görüş, vekâlet verenin, ancak uygun illiyet bağı içerisindeki tüm zararlardan sorumlu olduğu yönündedir. Bkz. Tandoğan, **II**, s. 599; Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.432; Yavuz, **Ders Kitabı**, s. 562; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 659; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 71. Vekâlet borcunun ifası dolayısıyla uğranılan zararların giderilmesi gerektiği yönünde Hatemi/Serozan/Arpacı(Hatemi), **Borçlar Özel**, s.421. Doktrinde Gümüş, vekâlet verenin uygun illiyet bağı içerisinde kalan zararlardan sorumlu olacağına işaret ettikten sonra bunu, “*vekalet veren (vekil olmalı) vekaletin görülmesine yönelik faaliyeti sebebiyle zarara uğramalıdır, yoksa vekaletin görülmesi vesilesiyle değil.*” şeklinde ifade etmiştir. Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 177. eBK m. 394/2’de “*vekâletin ifası dolayısıyla uğramış olduğu zarar*”dan söz ederken TBK m. 510/2’de “*vekâletin ifası sebebiyle uğradığı zarar*”dan söz etmiştir. Kanaatimizce vekâletin ifası sebebiyle uğranılan zararlar ile uygun illiyet bağı içerisinde kalan zararlar örtüşmektedir. Dolayısıyla 6098 sayılı Borçlar Kanunu ile birlikte bu tartışmaya yer kalmamıştır.

¹⁹² Tandoğan, **II**, s. 599; Yavuz, **Ders Kitabı**, s. 562; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 659; Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 177; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 71.

¹⁹³ Tandoğan, **II**, s. 600.

¹⁹⁴ Hatemi/Serozan/Arpacı(Hatemi), **Borçlar Özel**, s.421.

¹⁹⁵ BGE 48 II 490; 61 II 98 (Tandoğan, **II**, s.598, dn. 166).

savunulmaktadır¹⁹⁶. Gerçekten de vekil, ücretsiz vekâlette vekâlet sözleşmesinden doğan borcunu herhangi bir karşılık beklemezsizin yerine getirmektedir. Dolayısıyla sırf vekâlet verenin kusuru yok diye vekilin gereği gibi ifa ettiği vekâlet sözleşmesi sebebiyle üstlendiği borçlardan sorumlu tutulması hakkaniyete aykırı bir sonuç ortaya çıkarmaktadır. Üstelik vekâletsiz iş görmede bile iş sahibi, TBK m. 529 uyarınca kendi menfaatine yapılan zorunlu ve yararlı bulunan bütün masrafları faiziyle birlikte karşılamaya yükümlü iken, vekâlet verenin şu durumda vekilin sözleşme kapsamındaki borçlarını üstlenmemesi kabul edilmez. Dolayısıyla somut olayda hakim, İsviçre Federal Mahkemesi'nin anılan kararında belirtildiği gibi MK m.1 çerçevesinde ücretsiz vekâlette vekâlet veren, kusuru olmasa dahi sorumlu tutmalıdır¹⁹⁷.

Vekâlet verenin vekilin vekâletin ifası sebebiyle uğradığı zararları tazmin etmesi için işin sonuçlandırılmasının beklenmesi gerekmez. Vekâlet verenin borcu vekilin zarara uğraması anında muaccel olur¹⁹⁸. Dolayısıyla bu andan itibaren vekâlet verenin borcuna faiz işletilmesi gerekir.

¹⁹⁶ Tandoğan, **II**, s. 598, 600 vd; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s.659; Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 178; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 71.

¹⁹⁷ Aynı doğrultuda Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.432; Hatemi/Serozan/Arpacı(Hatemi), **Borçlar Özel**, s.420.

¹⁹⁸ Tandoğan, **II**, s. 603; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 659; Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 178; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 72.

İKİNCİ BÖLÜM

BİRLİKTE VEKÂLET SÖZLEŞMESİ

I. BİRLİKTE VEKÂLET KAVRAMI, DOĞUMU, UNSURLARI VE BENZER KURUMLARLA KARŞILAŞTIRILMASI

A. Birlikte Vekâlet Kavramı

Birlikte vekâlet, vekâlet sözleşmesinde vekil ya da vekâlet verenin birden fazla kişiden oluşması halini ifade eder¹. Bu tür vekâlet sözleşmesinde sözleşmenin taraflarından biri ya da her iki taraf birden fazla kişiden oluşmakta, bu kişiler sözleşmenin diğer tarafına karşı birlikte borç altına girmektedir. Bu haliyle de birlikte vekâlet, vekâlet sözleşmesinin vekilin veya vekâlet verenin birlikte borç altına girdiği özel bir görünümünü teşkil eder.

Türk Borçlar Kanunu'nda birlikte vekâlet müessesesine ilişkin tek bir madde bulunmaktadır. Gerçekten de TBK m. 511², “Birlikte vekâlet verenlerin ve birlikte

¹ Birlikte vekâlet kavramı Roma Hukuku ve Ortak Hukuk döneminde de bilinmekteydi. Hatta günümüz hukuklarında olduğu gibi birlikte vekillerin vekâlet verene karşı müteselsil sorumluluğu da kabul edilmekteydi. Birlikte vekillerin vekâlet verene karşı müteselsil sorumluluğunun vekâlet sözleşmesinde vekâlet verenin vekillerin tamamına güvenmesidir. Buna göre, birden fazla vekile birlikte vekâlet veren kimse vekillerin hepsine güven duyar. Ancak vekâlet verenin vekillere ayrı ayrı güvenmesi gerekmez. Bu sebeple vekillerin tek başına vekâlet vereni borç altına sokması mümkün değildir, işlemi hepsinin birlikte yapması gerekmektedir. Vekâlet kapsamında üstlendikleri iş görme borcunu kendi arzularına göre aralarında bölüşmeleri ya da bu konuda başkasına yetki vermeleri mümkün değildir. Bkz. Becker, *Şerh*, s.725.

² Bu madde mülga 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 395. maddesine karşılık gelmektedir: “(1) Bir kimseyi birlikte tevkil eden müteaddit kimseler, vekile karşı müteselsilen mesul olurlar. (2) Müteaddit kimseler, vekaleti birlikte kabul etmişler ise müvekkilünbihi yapmakla müteselsilen mesuldürler ve kendi sıfatlarını başkasına devre salahiyettar olmadıkça müvekkili yalnız birlikte yaptıkları tasarrufla ilzam edebilirler.” Madde metninde bazı düzeltmeler ve sadeleştirmeler dışında esaslı bir değişiklik yapılmamıştır (Hükümet Gerekçesi). Benzer açıklamalar için bkz. Eraslan Özkaya, **Vekâlet Sözleşmesi ve Kötüye Kullanılması**, 4. baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2016, s. 839. Belirtelim ki Alman Hukuku'nda birlikte vekâlet müessesesi ayrı olarak düzenlenmemiştir. Bu konuda adi ortaklığa ilişkin hükümlere başvurulmaktadır. Bkz. Becker, *Şerh*, s. 725; Gautschi, **Art. 403,1 a ve b**; Tandoğan, **II**, s. 572. Hükümün İsviçre Hukuku'ndaki karşılığı: OR Art. 403. Birlikte vekâlet verenler bakımından hükümün Fransız Hukuku'ndaki karşılığı: Fransız Medeni Kanunu m. 2002. Anılan kanunun İngilizce metni için bkz. https://www.legifrance.gouv.fr/content/download/1950/13681/version/3/.../Code_22.pdf (Erişim tarihi: 24.12.2016). Avusturya ve İtalyan Medeni Kanunlarında birlikte vekâlet verenlerin müteselsil sorumluluğuna ilişkin açık bir özel düzenleme bulunmamaktadır. Bu konuda bkz. Gautschi, **Art. 403, 1 b**; Tandoğan, **II**, s. 604.

vekillerin sorumluluğu” başlığı ile 1. fıkrasında “Bir kişiye birlikte vekâlet verenler, vekile karşı müteselsil olarak sorumludurlar.” hükmü ile birlikte vekâlet verenlerin, 2. fıkrasında ise “Vekâleti birlikte üstlenenler, vekâletin ifasından müteselsil olarak sorumludurlar ve yetkilerini başkalarına devir hakları olmadıkça, vekâlet vereni, ancak birlikte yaptıkları fiil ve işlemleriyle borç altına sokabilirler.” şeklindeki hükmü ile birlikte vekillerin sorumluluğunu düzenlenmiştir³.

Görüldüğü üzere Kanunda birlikte vekâlet kavramı tanımlanmamış, birlikte vekiller ile vekâlet verenlerin müteselsilen sorumlu olması, diğer bir deyişle, kanuna dayanan teselsülün gündeme gelmesi için gerçekleşmesi gereken şartlara kısmen işaret edilmiştir⁴. Öte yandan kanun koyucu ilgili düzenlemede “birlikte vekâlet” ifadesine açıkça yer vermemiş, “Birlikte vekâlet verenlerin ve birlikte vekillerin sorumluluğu” başlığı ile tarafların sorumluluk durumunu düzenlemekle yetinmiştir⁵.

Kanunda öngörülen birlikte vekâlet, vekillerin ve vekâlet verenlerin müteselsil sorumlu olacağı hallerle sınırlandırılmıştır. Kanaatimizce birlikte vekâlet kavramı geniş yorumlanmalıdır. Şöyle ki, birlikte vekâlet, birden fazla vekilin ya da vekâlet verenin birlikte iş gördükleri tüm halleri ifade eder. Şu halde vekillerin birlikte vekâleti üstlenmesi ya da birden fazla vekâlet verenin bulunması halinde, vekiller ya da vekâlet verenler birlikte hareket iradesine sahip olmasalar ya da görülen işte ayniyet bulunmasa dahi birlikte vekâlet söz konusu olur⁶. Örneğin sözleşme konusu edimlerin kısımlara ayrılıp vekillerin ayrı ayrı, kendilerine terettüp eden kısmı ifa etmesi halinde

³ Öte yandan benzer düzenleme özellikle Kanunda vekâlet sözleşmesi dışında ödünç sözleşmesi (m. 382), saklama sözleşmesi (m. 567), birlikte kefalet (m. 587) ve adi ortaklık sözleşmesinde (m. 638) de söz konusudur.

⁴ Gerçekten de ilgili düzenlemede gerek birlikte vekil gerekse de birlikte vekâlet veren bakımından müteselsil sorumluluğun gündeme gelebilmesi için gerçekleşmesi gereken şartların tümü hükme bağlanmamış, bu husus daha çok doktrin tarafından açıklanmıştır. Bkz. Tandoğan, II, s. 604 vd.

⁵ Kanunda “birlikte vekâlet” ifadesine açıkça yer verilmemişse de, bu durumu en iyi açıklayan ifadenin “birlikte vekâlet” olduğu kanaatindeyiz. Doktrinde de genel olarak bu ifade kullanılmaktadır. Bkz. Tandoğan, II, s. 567; Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 841.

⁶ Ancak aynı şeyi birlikte temsil açısından söylemek güçtür. Zira temsilde birliktelik ancak birden fazla temsilcinin aynı iş için veya aynı konularda işlem yapmak üzere yetkilendirilmiş olmaları halinde doğar. Diğer bir deyişle vekâlet sözleşmesinde olduğu gibi aynı vekâlet sözleşmesi bağlamında vekillerin birlikte borç altına girmeleri gibi bir durum temsil açısından söz konusu olamayacağından işlemde birliktelik olmadığı durumda birlikte temsilden söz edilemeyecektir. Birlikte temsil bakımından aynı kriteri kabul eden görüş için bkz. Kocayusufoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı (Kocayusufoğlu), **a.g.e.**, s.661; Murat İnceoğlu, **Borçlar Hukukunda Doğrudan Temsil**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2009, s. 225.

de birlikte vekâlet doğar⁷. Bunun gibi hekimlik sözleşmesinde hekimlerden birinin hastayı (vekâlet vereni) muayene etmesi, diğerinin (cerrahın) cerrahi müdahaleyi gerçekleştirmesinde durum böyledir. Yine global mimarlık sözleşmesinde⁸ proje aşamasındaki işlerin görülmesini bir vekilin, binanın yapımında yönetim ve denetim edimini başka bir vekil üstlenmesi halinde de kanaatimizce geniş anlamda birlikte vekâlet söz konusudur. Bunun gibi asıl vekâlet sözleşmesi kapsamında asıl vekilin yükümlendiği işlerin bir kısmını alt vekile devretmesi ve bu (devredilen) işler ile devredilmeyen işler arasında ayniyet olmaması halinde de, vekâlet verenin alt vekilin yaptığı işe icazet verip onu asıl vekil haline getirmesi durumunda ortada birden fazla vekil olmasına rağmen yapılan işte ayniyet bulunmamaktadır. Söz gelimi, taşınmazın korumu ve gözetimi ile kiraya verilmesini üstlenen vekil, taşınmazın kiraya verilmesi konusunda uzman bir alt vekil ataması ve vekâlet verenin buna icazet vermesi halinde, iki vekilin yaptığı işte ayniyet olmamasına rağmen tek bir vekâlet sözleşmesi kapsamında birlikte vekillik söz konusudur.

⁷ Vekâlet sözleşmesi bir borç ilişkisi olduğundan içerisinde birden çok (dar anlamda) borç barındırabilir. Doktrinde *Kocayusufpaşaoğlu*'na göre “*Borç ilişkisi, iki taraf (alacaklı ve borçlu) arasında meydana gelen öyle bir ilişkidir ki, buna dayanarak alacaklı borçludan belirli bir davranışta bulunmasını (bir edimi yerine getirmesini istemek hakkını haiz olmakta; buna karşı, borçlu da bahis konusu talebe (isteme) uygun bir davranışta bulunmak, yani edimi yerine getirmek yükümlülüğü altına girmektedir.*” *Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı (Kocayusufpaşaoğlu), a.g.e., s. 5.* Gerçekten de borç ilişkisi içerisinde birçok hak, borç, defî ve yan yükümlülükleri barındıran çerçeve niteliğindeki ilişkidir. Bu anlamda içerdiği hak ve borçlardan bağımsız bir yapıya sahiptir. Bunun sonucu olarak da bu kapsamda olan borçlardan biri ifa edilse, bir yenilik doğuran hak kullanılmak suretiyle sona erse ya da bir defî ileri sürülse dahi borç ilişkisi varlığını sürdürür. Borç ilişkisinin taraflarının değişmesi de mümkündür. Ancak bu durum borç ilişkisinin sona ermesine neden olmaz. Fakat pek tabiidir ki borç ilişkisi sonsuz bir ilişki de değildir. Bu anlamda borç ilişkisi ile ulaşılmak istenen amaç gerçekleşince kural olarak borç ilişkisi de sona erer. Borç ilişkisi ile borç kavramları arasındaki farklar için bkz. v. Tuhr, *a.g.e., s. 10* vd.; Ferit Hakkı Saymen/Halid Kemal Elbir, **Türk Borçlar Hukuku Umumi Hükümler, C. I-II**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1965, s. 2 vd.; *Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı (Kocayusufpaşaoğlu), a.g.e., s. 6* vd.; Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 24 vd. Sona erme bakımından bkz. Hatemi/Gökyayla, **Borçlar Genel**, s. 301; Kılıçoğlu, **Genel Hükümler**, s. 1; Seliçi, **Sürekli Borç İlişkisinin Sona Ermesi**, s. 135; Sarı, *a.g.e., s. 38*; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 231. İşte bir borç ilişkisi kapsamında birden fazla dar anlamda borcun farklı vekiller tarafından üstlenilmesi mümkündür.

⁸ Global/tam mimarlık sözleşmesinin hukuki niteliği tartışmalıdır. Vekâlet sözleşmesi olduğu yönünde Gautschi, **Art 394, N 43 a.** *Gautschi* ye göre, İsv. BK m. 394/2 (TBK m.502/2) hükmü karşısında iş görme sözleşmesi niteliğinde olan mimarlık sözleşmesinin kendine özgü bir sözleşme olarak nitelendirilmesi mümkün değildir. Bu konuda detaylı bilgi için bkz. İbrahim Kaplan, **Türk – İsviçre Hukukunda Mimarlık Sözleşmesi ve Mimarın Sorumluluğu**, Ankara, Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları 1983, s. 96 vd; Gümüş, **Özen**, s.12. Karma sözleşme görüşü için bkz. Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 1152.

Dolayısıyla bize göre, TBK m. 511 birlikte vekâlette sözleşme taraflarının hangi hallerde müteselsil sorumlu olacağı sorusunu aydınlatmak için getirilmiş bir düzenlemedir, yoksa birlikte vekâleti tarafların müteselsilen sorumlu olduğu hallerle sınırlamak için değil. Nitekim *Tandoğan* da dar anlamda birlikte vekâletin unsurlarını müteselsil sorumluluğun şartları olarak ifade etmiştir. Diğer bir deyişle, anılan şartların gerçekleşmesine müteselsil sorumluluk karinesinin doğmasına (TBK m.511'in uygulanmasına) imkân tanıyacaktır⁹. Bu sebeple aşağıda işaret edilen unsurlar birlikte vekâletin bir hükmü olan müteselsil sorumluluğun gerçekleşmesi (ve aynı zamanda TBK m. 511 anlamında birlikte vekâletten söz edilebilmesi) için gerekli olan unsurlardır.

Bu halde de (TBK m. 511'deki şartların gerçekleşmediği durumda da) birliktelikten söz edilebilmesi için *tek bir vekâlet sözleşmesi* (borç ilişkisi) olması ve tarafların birden çok kişiden oluşması gerekir. Aynı konuda birden fazla vekil ile ayrı ayrı vekâlet sözleşmesi yapılması halinde birlikte vekâletten söz edilemez. Zira bu halde birlikteliği sağlayan asıl unsur olan sözleşme birlikteliği gerçekleşmemiş olur¹⁰. Nitekim 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu¹¹ m. 52/4 hükmü uyarınca portföy yönetim şirketi ile fona katılan katılma payı sahipleri (yatırımcılar) arasındaki ilişkilere Sermaye Piyasası Kanununda, ilgili mevzuatta ve fon iç tüzüğünde hüküm bulunmayan hâllerde Türk Borçlar Kanunu'nun vekâlet sözleşmesine ilişkin 502 ila 514 üncü maddeleri hükümlerinin uygulanacağı düzenlenmiş olması nedeniyle, portföy yönetim şirketinin katılma payı sahiplerine karşı olan alacaklarından yatırımcıların TBK m. 511/1 çerçevesinde müteselsil sorumlu olacağı düşünülebilirse de, kanaatimizce burada tek bir vekâlet sözleşmesi bulunmadığından (her bir yatırımcı ile portföy yönetim şirketi arasında ayrı bir vekâlet sözleşmesi kurulduğundan) TBK m. 511 şartları gerçekleşmemiştir. Dolayısıyla bu halde müteselsil sorumluluktan söz edilemez¹².

⁹ Bkz. *Tandoğan*, II, s. 567 vd. Aynı şekilde Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 1179; Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 841.

¹⁰ Benzer açıklamalar için bkz. Sarı, **a.g.e.**, s. 229.

¹¹ RG, 30.12.2012, S.28513.

¹² Doktrinde *Tandoğan* ise vekâlet verenlerin birlikte vekâlet verme iradesinin olmaması gerekçesiyle müteselsil sorumluluğun gündeme gelmeyeceği kanaatindedir. Öte yandan yazar, portföy yönetim

Şu halde TBK m511 uyarınca aranan şartlar gerçekleşmeden gerek vekiller ve gerekse vekâlet verenler sözleşmenin diğer tarafına karşı müteselsil olarak sorumlu tutulamazlar, ancak müştereken sorumlu tutulabilirler.

Ne var ki çok kere sözleşmenin tarafında bu tür işleri gören bir ticaret şirketi olacağından¹³ ve dolayısıyla birlikte vekâlet sözleşmesi yerine işlemin tarafı tek kişi olacağından adi vekâlet sözleşmesi gündeme gelecektir. Zira tüzel kişiler ister ortaklık ya da dernek gibi kişi toplulukları isterse vakıf gibi malvarlığı toplulukları olsun onların organları veya yardımcı kişileri vasıtasıyla vekâlet sözleşmesi kapsamında iş görmeleri halinde birlikte vekâletten söz edilemez. Tüzel kişilerin organlarının fiil ve işlemlerinden sorumluluğu TMK m.50/2'ye yardımcı kişilerin fiillerinden sorumluluğu ise TBK m.116'ya tabidir¹⁴.

Diğer yandan hukuki işlemlere ilişkin vekâlette kanun koyucu TBK m.511/2, c.son hükmünde vekillerin vekâlet vereni borç altına sokabilmesi için bunların birlikte fiil ve işlem gerçekleştirmesini aradığı için bu halde de anılan durum gündeme gelemeyecektir. Bu sebeple çalışmamızın esas kısmını TBK m. 511'de öngörüldüğü şekilde birlikte vekâlet oluşturmaktadır¹⁵.

Birlikte vekâlet, hukuki işlemlere ilişkin vekâlette ortaya çıkabileceği gibi maddi fiillere ilişkin vekâlette de ortaya çıkabilir¹⁶. Öte yandan bu çeşit vekâlet, doğrudan doğruya vekâlette de dolaylı temsil yetkisi veren vekâlette de söz konusu olabilir.

Tüzel kişilerin vekil olmaları veya vekil tayin etmeleri halinde de sözleşmeye taraf birden fazla tüzel kişi söz konusu ise birlikte vekâletten söz edilir¹⁷. Gerçekten de fiil

şirketinin komisyon ve masraf alacaklarını yatırımcılara dağıtacağı kardan mahsup ettiği düşünüldüğünde müteselsil sorumluluğun pratikte de gündeme gelemeyeceği kanaatindedir. Tandoğan, **II**, s. 605. Aksi yönde bir yaklaşım için bkz. Gautschi, **Art. 403 N.6, a.**

¹³ Örneğin bünyesinde birçok mimarı çalıştıran inşaat şirketinin söz konusu olması halinde durum böyledir. Aynı yönde benzer açıklamalar için bkz. Tandoğan, **II**, s. 568.

¹⁴ Tandoğan, **II**, s. 569.

¹⁵ Hatta kanun koyucu TBK m. 511/2, c.2 ile vekillerin vekâlet vereni borç altına sokabilmesi için ek olarak birlikte hareket etmelerini şart koşturmuştur. Dolayısıyla vekillerin birlikte hareket etmemeleri halinde yasal karine olarak vekâlet veren sözleşme kapsamında vekillerin işlem yaptıkları üçüncü kişilere karşı borç altına girmeyecektir.

¹⁶ Tandoğan, **II**, s. 568.

¹⁷ Bankalar, ticaret şirketi işleten özel klinikler, taşıma komisyonculuğu yapan ticaret şirketleri çeşitli vekâletleri ifa eden tüzel kişilere örnek verebilir. Tandoğan, **II**, s. 568.

ehliyetine sahip tüzel kişilerin borç altına girebileceği ve bu arada vekâlet sözleşmesi akdedebileceğinde tereddüt bulunmamaktadır. Ancak tüzel kişilerin vekâlet sözleşmesi kapsamında üstlendiği edimleri organları vasıtasıyla yerine getirmesi halinde, organlar birden fazla kişiden oluşmuş olsa dahi ortada birlikte vekâlet yoktur. Zira tüzel kişi ile organlar arasında vekâlet ilişkisi bulunmamaktadır¹⁸. Tüzel kişilerin organları arasında ilişki TMK m.50/2 kapsamında belirlenir. Dolayısıyla vekâleti üstlenmiş olan tüzel kişi bu görevini şüphesiz organları vasıtasıyla yerine getirecek olmakla birlikte, sözleşmenin tarafı tüzel kişi olup organlar olmayacağından, organlar birden fazla kişiden oluşsa dahi ortada birlikte vekâlet yoktur¹⁹.

¹⁸ Becker, **Şerh**, s. 684. Ancak anonim ortaklık ile yönetim kurulu üyeleri arasındaki ilişkiyi anonim ortaklığın kurul olarak yönetim kurulu ile arasındaki ilişkiden ayırmak gerekir. Anonim ortaklıkla yönetim kurulu üyeleri arasında ne çeşit bir sözleşme olduğu hususu doktrinde tartışmalıdır. Yargıtay HGK yeni tarihli bir kararında yönetim kurulu ile anonim şirket arasındaki ilişkinin vekâlet sözleşmesi olduğunu vurgulamıştır: “Anonim şirket ile yönetim kurulu üyesi arasındaki ilişkinin hukuki niteliği karşılaştırmalı hukukta tartışmalı olmakla beraber, Alman hukukunda sözleşme şartlarına göre, vekalet veya hizmet akdi olarak nitelendirilmekle birlikte, daha çok, hizmet akdi olduğu yönündedir. Fransız hukukunda da, bu ilişkinin bir vekalet akdi olduğu kabul edilmiştir. İsviçre hukukunda ise, vekalet hakkındaki hükümlerin uygulanacağı kabul edilmektedir (Mimaroğlu, S. Kemal: Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki Mesuliyeti, Ankara 1967, s.100). Türk öğretisinde de, bu ilişkinin vekalet akdi olduğu görüşü hakimdir (Çamoğlu, Ersin: Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu, İstanbul 1972, s.102-104; Mimaroğlu, S.Kemal: a.g.e., s.101-102).” Yarg. HGK, E. 2010/9-328, K. 2010/370, T. 7.7.2010. Aynı yönde Yarg. 22. HD, E. 2013/6333, K. 2014/19169, T. 25.06.2014; Yarg. 11 HD., E. 2009/8722, K. 2011/7836, T. 28.6.2011 (Kazancı Bilgi Bankası).

İsviçre Doktrininde ise yönetim kurulu ile ortaklık arasındaki organ ilişkisi ile yönetim kurulu üyeleri ile ortaklık arasındaki sözleşmesel ilişki şeklindeki ikili ayırım yerine her iki unsuru tek hukuki ilişkide toplayan yönetim kurulu üyesi ile anonim ortaklık arasındaki ilişkinin “atipik bir sözleşme” olarak anlaşılması gerektiği savunulmaktadır. Bkz. Hasan Pulaşlı, **Şirketler Hukuku Şerhi C.I**, Adalet Yayınevi, Ankara 2015, s.886 vd. Kanaatimizce anonim ortaklık ile yönetim kurulu üyeleri arasındaki ilişki hizmet ilişkisi olarak kabul edilemez. Zira yönetim kurulu üyeleri ile ortaklık arasında doğrudan bir bağlılık ilişkisi yoktur. Üyeler görevlerini kısmen bağımsız kısmense bağımlı olarak yerine getirirler. Aynı yönde Bkz. BGE 118 II 46. Bu sebeple bize göre anonim şirket ile yönetim kurulu üyeleri arasında vekâlet sözleşmesi vardır. Aynı yönde Tandoğan, **II**, s. 568; Sarı, **a.g.e.**, s. 234. Çok açık olmamakla birlikte aynı sonuca varan Pulaşlı, **Şerh C. I**, s. 973-974. Çamoğlu yönetim kurulu üyeleri ile ortaklık arasındaki sözleşmenin taraflarca diledikleri gibi kararlaştırılacağı, özel bir hüküm konulmamışsa bu sözleşmenin vekâlet akdi olacağı görüşündedir. Reha Poroy/Ünal Tekinalp, Ersin Çamoğlu, **Ortaklıklar Hukuku I**, İstanbul 2014, s. 352. *Helvacı* ise bu konuda doğrudan vekâlet ilişkisi nitelendirmesi yapmadan üyeler ile ortaklık arasında hizmet veya vekâlet ilişkisinin söz konusu olduğunu belirtmektedir. Bkz. Mehmet Helvacı, **Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu**, İstanbul, Beta, 2001, s. 12.

¹⁹ Doktrinde bu konuda ilginç bir değerlendirme için bkz. Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 650.

Öte yandan vekilin yardımcı kişiden yararlandığı hallerde de birlikte vekâletten söz edilemez. Zira aşağıda da açıklanacağı üzere²⁰ bu halde vekâlet veren ile yardımcı kişi arasında akdi ilişki oluşmaz²¹.

B. Birlikte Vekâletin Doğumu

1. Vekiller Bakımından

Birlikte vekâlet ya tarafların iradesinden ya da kanundan doğar. İşin görülmesinin birden çok vekile bırakıldığı hallerde iradi birlikte vekâlet, birden çok vekilin kanunen öngörüldüğü hallerde kanuni²² birlikte vekâlet gündeme gelir.

İradi birlikte vekâlette vekâlet veren işin görülmesi için birden fazla vekili tayin eder. Gerçekten de birden çok avukatın aynı davayı görmek konusunda yetkilendirilmeleri halinde durum böyledir²³. Yine anonim şirkete yönetim kurulu üyesi atanması halinde de iradi birlikte vekâlet söz konusu olur²⁴. Bu halde vekâlet veren iradi olarak birden fazla vekille aynı işin görülmesi hususunda vekâlet sözleşmesi akdetmektedir.

Bu çeşit birlikte vekâlet, vekâlet verenin başlangıçta birden fazla kişiyle vekâlet sözleşmesi akdetmesi şeklinde ortaya çıkabileceği gibi, başlangıçta tek vekilin yaptığı işe TBK m. 206 hükmü çerçevesinde başka bir vekili de dâhil etmesi²⁵ ya da sonradan

²⁰ İkinci Bölüm, I, C, 3.

²¹ Hatta bu halde TBK m. 506/1'deki şartların gerçekleşmesi aranmadığı gibi vekâlet verenin bilgisine dahi gerek yoktur. Ancak vekâlet verence açıkça yasaklanmış olmasına rağmen yardımcı kişi kullanılmışsa bu durumda vekâlet sözleşmesi ihlal edilmiş olur. Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku C. I**, s. 418; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, **Tekinay Borçlar Hukuku**, s.892; Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 618 vd.; Kılıçoğlu, **Genel Hükümler**, s. 675.

²² Bu birliktelik kanunen var olup, tarafların bu durumun aksinin kararlaştırmasına herhangi bir engel bulunmamaktadır. Bu sebeple buradaki “kanuni” ifadesi emredici yasal zorunluluğu ifade etmez.

²³ Vekâlet veren tarafından başlangıçta birden fazla avukatın görevlendirilmesi durumunda herhangi bir sorunla karşılaşılmaz. Buna karşılık başlangıçta işin görülmesi için bir avukat görevlendirilmişken daha sonra başka bir avukatın işe katılması için Av. K. m. 172/1 çerçevesinde hâlihazırda iş gören avukatın yazılı onayının alınması gerekir. Kuru, **C.II**, s. 1306; Aday, **a.g.e.**, s. 117.

²⁴ Anonim şirket ile yönetim kurulu üyeleri arasındaki hukuki ilişkinin niteliği tartışmalıdır. Doktrinde *Sarı*’ya göre anonim ortaklık ile yönetim kurulu üyeleri arasındaki hukuki ilişki vekâlet olmakla birlikte, birden fazla yönetim kurulu üyesi ile anonim ortaklık arasında birlikte vekâlet değil ve fakat her bir üye ile anonim ortaklık arasında ayrı ayrı (birbirinden bağımsız) vekâlet sözleşmeleri bulunmaktadır. *Sarı*, **a.g.e.**, s. 234. Aksi yönde bkz. Tandoğan, **II**, s. 568. Bu husus II. Bölüm, I, A’da ele alınmıştır.

²⁵ Avukatlık Kanunu m. 172 hükmü uyarınca ilk avukatın yazılı onay vermesi arandığından iş sahibinin ilk avukatın onayını kendisine tevdi veya tebliğ edilecek bir yazı ile en az bir haftalık süre vererek talep

işin birden fazla vekil tarafından görülmesine sessiz kalması suretiyle (sonradan icazet verme) suretiyle de ortaya çıkabilir²⁶. Benzer durum vekillerden birinin TBK m. 503’de öngörülen durumlardan birinde sessiz kalması halinde söz konusu olur. Burada vekiller vekâlet veren tarafından verilen işi görme konusunda resmî sıfata sahipse veya işin yapılması mesleğinin gereği ise ya da bu gibi işleri kabul edeceğini duyurmuşsa, bu öneri onun tarafından hemen reddedilmedikçe öneriyi kabul etmiş sayılır. Burada işe bu şekilde katılan vekil ile mevcut vekil birlikte vekâleti oluşturur.

Bunun gibi işin görülmesinin kısmen veya tamamen alt vekile bırakılması halinde vekâlet verenin alt vekilin yaptığı işlemlere icazet vererek onu asıl vekil konumuna çıkarması halinde de birlikte vekâlet söz konusu olur²⁷.

Ancak vekâlet verenin buna icazet vermemesi halinde birlikte vekâlet sözleşmesinin varlığından söz edilemez. Gerçekten de bu halde vekil ile vekâlet veren arasında zımnen de olsa bir irade uyuşmasından söz edilemez. Yetkisi olmaksızın hareket eden kişi, diğer vekil tarafından atanmışsa duruma göre alt vekil veya ikame vekil, şayet diğer vekilin de buna yetkisi yoksa o halde dış ilişkide yetkisiz temsilci, iç ilişkide vekâletsiz iş gören olur.

Yine ticari temsil ilişkisinin vekâlet temeline dayanması halinde de birden fazla temsilcinin atanması durumunda birlikte vekillik söz konusu olacaktır. Nitekim TBK m. 549/2’ye göre temsil yetkisi birden fazla kişinin birlikte imza atmaları koşuluyla sınırlanabileceği belirtilmiştir. Böyle bir durumda birlikte temsilci vekiller ancak

etmesi gerekir. Avukat bu süre içinde cevap vermemişse onay vermiş sayılır. İlk avukatın onay vermemesi halinde ise, vekâlet sözleşmesi kendiliğinden sona erer (Av. K. m. 172/2, 3).

²⁶ Bunun gibi TBK m. 206 kapsamında sözleşmeye katılmamakla birlikte TBK m. 201 çerçevesinde vekâlet sözleşmesinden doğan borca katılma halinde de vekâlet sözleşmesinde vekilin borçları bakımından mevcut vekil ile katılan vekil birlikte vekil (birlikte borçlu) olacaktır. Müteselsil sorumluluk öngören TBK m. 201/2 de bu sonucu desteklemektedir. Sabah Altay, **Borca Katılma**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2010, s. 190; Turgut Akıntürk, **Müteselsil Borçluluk**, Ankara, Sevinç Matbaası, 1971, s. 3; Kemal Oğuzman/Turgut Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. II**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2016 s. 466-467; Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 1140.

²⁷ Tandoğan, **II**, s. 457; Turgut Uygur, **Açıklamalı ve İctihathı Borçlar Kanunu Sorumluluk ve Tazminat Hukuku, C. VIII**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2003, s. 8920.

birlikte yaptıkları işlemlerle vekâlet veren üzerinde sonuç doğurucu işlem yapabilecektir²⁸.

Kanuni birlikte vekâlet ise, vekâlet sözleşmesinde vekâlet verenin ya da vekillerin iradesine bırakılmaksızın kanuni olarak birden fazla vekilin vekâlet sözleşmesinden doğan borcunu ifa ettiği haldir²⁹. Söz gelimi TBK m.513 hükmü doğrultusunda ölüm ile sona ermeyeceği kararlaştırılan vekâlet sözleşmesinde³⁰ tek vekilin ölümü halinde miras ortaklığının işe devam etmesi halinde kanuni birlikte vekâlet söz konusudur. Özellikle inançlı vekâlette inanılanın ölümü halinde inanç konusu eşyaya inanılanın mirasçıları elbirliği halde malik olurlar ve bu eşyanın inanana devri konusunda birlikte vekil olarak hareket ederler. Diğer yandan adi ortaklık ile akdedilen vekâlet sözleşmesinde de birlikte vekâlet söz konusudur³¹. Bunun gibi eşler arasında mal ortaklığı rejiminin söz konusu olduğu hallerde, eşlerin ortaklık malları üzerinde tasarruf konusunda vekil tayin etmeleri durumunda, bunlar kanunen birlikte vekâlet veren konumundadır (TMK m.257).

Ancak tüzel kişinin vekâlet sözleşmesinden doğan edimlerini organları vasıtasıyla yerine getirmesi halinde birlikte vekâletten söz edilemez. Zira tüzel kişinin organlarının fiil ve işlemlerinden sorumluluğu TMK m. 50'ye tabidir.

Öte yandan vekilin alt vekil ya da ikame vekil tayin etmesi veya yardımcı kişi kullanması durumunda da birlikte vekâlet söz konusu olmaz. Zira bu hallerde anılan kişiler vekille vekâlet veren arasındaki sözleşmenin tarafı değildir.

²⁸ Oruç Hami Şener, **Ticari Temsilci ve Ticari Temsil Yetkisi**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2015, s. 265; Pierre Tercier/Pascal Pichonnaz/Murat Develioğlu, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, İstanbul, On İki Levha, 2016, s. 133.

²⁹ Ancak bu halde de birden fazla vekil yetkileri olmaları halinde işin görülmesini bir vekile bırakabilir. Fakat birlikte vekâletin ortadan kalkabilmesi için bu kişinin alt vekil, ikame vekil ya da yardımcı kişi olmaması gerekir.

³⁰ “Miras bırakan noterden verilmiş olduğu 12.11.1984 tarihli “Resen gayrimenkul satış vaadini havi hususi vekaletname” de satışa konu taşınmazın satış parasını peşin aldığını ve vekaletnamenin ölümünden sonrada geçerli olacağını belirtmiş olmasına göre vekaletnamenin ölümünden sonrada bu konuda hükmünü icra edeceğinin kabulü gerekir.” Yargıtay HGK, E. 1985/1-66, K. 1986/441, T. 18.4.1986 (www.kazanci.com erişim tarihi 15.01.2017). Bu devam hususunun küllî halefiyet prensibi ile açıklanacağı görüşü için bkz. Tandoğan, II, s. 648.

³¹ Örnekler için bkz. Tandoğan, II, s. 568.

2. Vekâlet Verenler Bakımından

Vekâlet verenler bakımından birlikte vekâlet, vekâlet sözleşmesinde vekâlet veren tarafının birden çok kişiden oluşması halinde gündeme gelir³². Burada da tarafların iradesiyle ya da kanunen birden fazla vekâlet veren sözleşmenin tarafı olmaktadır. Birden fazla müvekkilin aynı davada kendilerini temsil etmek için bir avukat ile avukatlık sözleşmesi akdetmesi birinci hale, miras ortaklığının terekedeki mallar hakkında işlem gerçekleştirmesi için bir vekil tayin etmesi ikinci hale örnek teşkil eder. Yine vekâlet verenin ölümü halinde vekâlet sözleşmesinin sona ermeyeceği kararlaştırılmışsa, vekâlet verenin mirasçıları da devam eden vekâlet sözleşmesinde birlikte vekâlet veren konumundadırlar³³. Özellikle inançlı vekâlette vekâlet verenin ölümü halinde mirasçıları birlikte vekâlet verenler olarak inanç konusu eşyanın kendilerine devrini vekilden talep edebilirler. Aynı şekilde adi ortaklıkta ortaklığın bir işinin görülmesinin ortaklardan birine bırakılması halinde de bu ortakla diğer ortaklar arasındaki ilişki vekâlet hükümlerine tabidir (630/1)³⁴. Aynı husus ortakların adi ortaklığın bir işinin görülmesini üçüncü kişiye bırakması halinde de söz konusudur. Bu halde ortaklar birlikte vekâlet veren konumundadır.

Öte yandan birlikte vekillerin vekâlet sözleşmesinden doğan borcunun ifası için bir alt vekil tayin etmeleri halinde de asıl vekillerin (alt vekâlet sözleşmesi kapsamında vekâlet verenlerin) alt vekile karşı durumu birlikte vekâlet verendir³⁵.

Bu çeşit birlikte vekâlet, vekâlet verenin akdettiği vekâlet sözleşmesine TBK m. 206 hükmü çerçevesinde onun yanına başka kişilerin (vekâlet verenlerin) katılması ile de ortaya çıkabilir. Ancak bunun için sözleşmenin taraflarının buna rıza göstermesi gerekir³⁶.

³² Tandoğan, II, s. 604.

³³ Benzer değerlendirme için bkz. Yavuz, **Ders Kitabı**, s. 562.

³⁴ Tandoğan, II, s. 605.

³⁵ Tandoğan, II, s.573.

³⁶ Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku C. II**, s. 633; Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 1222; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, **Tekinay Borçlar Hukuku**, s.268 vd.; Kılıçoğlu, **Genel Hükümler**, s. 858.

C. Birlikte Vekâletin Benzer Kurumlarla Karşılaştırılması

1. Alt Vekâlet Sözleşmesi

a. Alt Vekâlet Kavramı

Vekâlet sözleşmesi güven ilişkisine dayandığından kural olarak vekil, sözleşmeden doğan borcunu şahsen ifa ile yükümlüdür. Ancak kural böyle olmakla birlikte, bu kurala TBK m. 506/1, c.2’de birtakım istisnalar getirilmiştir. Vekil kanunda öngörülen bazı hallerde vekâlet sözleşmesi kapsamında üstlendiği işi üçüncü kişilere gördürebilir³⁷.

İşte vekilin yüklendiği işi başkasına gördürmesi yöntemlerinden biri ve TBK m. 507 ile özellikle öngörülen şekli “alt vekâlet”tir^{38,39}. Vekâletin bu şeklinde vekil, vekâlet sözleşmesi kapsamında yüklendiği işin tamamını ya da bir kısmını kendi adına yaptığı bir sözleşmeyle⁴⁰ başka bir kişiye (alt vekile) devretmektedir⁴¹. Alt vekâlet sözleşmesinin ayırıcı özelliği vekilin başka bir vekille sözleşme yapmasıdır. Bu sözleşmede asıl vekil sözleşmeyi kendi adına yaptığından sözleşmenin tarafı asıl vekil ile alt vekildir⁴². Dolayısıyla asıl vekâlet sözleşmesinde vekâlet veren bu sözleşmenin tarafı değildir. Bu sebeple asıl vekâlet veren ile alt vekil arasında herhangi bir

³⁷ Tandoğan, II, s.456; Aral/Ayrancı, a.g.e., s.422; Zevkliler/Gökyayla, a.g.e., s. 650; Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 141; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 113. Bu konuda detaylı bilgi için bkz. yuk. Birinci Bölüm, II, A, 6.

³⁸ Alt vekâlet sözleşmesi hakkında detaylı bilgi için bkz. Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 83 vd.; Fulya Erlüle, “Alt Vekâlet”, **Selahattin Sulhi Tekinay’a Armağan**, İstanbul 1999, s. 259. Bu sözleşme vekâlet sözleşmesi olduğundan Birinci Bölümde açıklanan hususlar alt vekâlet sözleşmesi açısından da geçerlidir.

³⁹ Alt vekâlet sözleşmesi bir alt sözleşme niteliğini taşımaktadır. Bu iki sözleşme (alt sözleşme ve asıl sözleşme) birbirinden tamamen bağımsız nitelik taşımaktadır. Ancak alt vekâlet sözleşmesi ile asıl vekâlet sözleşmesi hukuken birbirinden bağımsız nitelik taşısalar da konuları itibarıyla birbirine bağlıdır. Zira alt vekâlet sözleşmenin konusunu asıl vekâlet sözleşmenin konusunu oluşturan edimlerden tamamı veya bir kısmı teşkil etmektedir. Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 148.

⁴⁰ Vekil sözleşmeyi kendi adına yaptığından burada asıl vekâlet sözleşmesi ve alt vekâlet sözleşmesi olarak birbirinden tamamen bağımsız iki farklı sözleşme bulunmaktadır.

⁴¹ Tandoğan, II, s.459; Aral/Ayrancı, a.g.e., s.423; ; Zevkliler/Gökyayla, a.g.e., s. 651; Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 141 vd.; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 113; Erlüle, a.g.m., s. 259. Veysel Başpınar, **Vekilin Özen Borcundan Doğan Sorumluluğu**, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2004, s.196. Doktrinde Akyol temsil hukuku çerçevesinde asıl vekili *ön temsilci* veya *ana temsilci*, alt vekili de *alt temsilci* olarak ifade eder. Akyol, **Temsil**, s. 259.

⁴² Bu sözleşmede (alt vekâlet sözleşmesinde) asıl vekil vekâlet veren sıfatını, alt vekil ise vekil sıfatını haizdir.

sözleşmesel ilişki bulunmamaktadır. Vekâlet veren bu sözleşmede üçüncü kişi konumundadır⁴³.

Alt vekâlet sözleşmesi TBK’da açıkça belirtilmemiş olmakla birlikte iki türü bulunmaktadır. Vekilin üstlendiği işi başkasına gördürme yetkisine sahip olup olmamasına göre TBK m. 507/1 ve 2’de caiz olan alt vekâlet ve caiz olmayan alt vekâlet öngörülmüştür. Vekilin TBK m. 506/1’de öngörülen üç halde işi alt vekile devretmesi halinde caiz olan alt vekâlet, bunun dışında işi alt vekile devretmesi halinde ise caiz olmayan alt vekâlet gündeme gelir⁴⁴.

Alt vekâletin caiz olup olmaması sorumluluğun belirlenmesi bakımından önem arz eder. Caiz olan alt vekâlette asıl vekil alt vekili sadece seçmede ve talimat vermede gerekli özeni göstermekle yükümlüdür (TBK m. 507/2). Dolayısıyla bu halde vekilin kendi yerine geçen kişilerden sorumluluğu, seçmede ve talimat vermede özen eksikliği ile sınırlandırılmıştır^{45,46}. Caiz olmayan alt vekâlette vekil alt vekilin fiilinden kendisi yapmış gibi sorumlu olur (TBK m. 507/1). Bu halde vekil kendi yerini alan kişinin (alt vekilin) davranışında bulunsaydı bu davranış sözleşmeye aykırı sayılacak idiyse, o zarardan sorumlu olacaktır. Görüldüğü üzere alt vekâletin bu çeşidinde vekil alt vekilin fiilinden fiili bizzat kendisi gerçekleştirmiş gibi sorumludur. Bu sebeple caiz olmayan alt vekilin özen borcunu yerine getirip getirmediği belirlenirken, alt vekilin kişisel yetenek ve becerileri ile uzmanlığı değil, asıl vekilin faaliyet gösterdiği alanda

⁴³ Her ne kadar asıl vekâlet sözleşmesinde vekâlet veren alt vekâlet sözleşmesine yabancı olsa da alt vekâlet sözleşmesinin konusunu asıl vekâlet sözleşmenden intikal eden karakteristik edim oluşturduğundan alt vekâlet sözleşmesindeki edimin ifasından asıl vekâlet veren de yararlanmaktadır. Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 149.

⁴⁴ Bu ayırım sözleşmenin geçerli olup olmaması açısından değil ve fakat asıl vekilin vekâlet verene karşı sorumluluğu bakımından önem arz eder. Zira kanun koyucu TBK m. 507 hükmü ile iki sözleşmenin de geçerli olduğunu zımnen kabul etmiştir: Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 118.

⁴⁵ Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 1166. Bu halde vekil yerine koyduğu kişiyi (alt vekili) seçmede ve talimat vermede kusurlu olmadığını ispat ederek sorumluluktan kurtulmaktadır. Dolayısıyla bu durumda TBK m. 116 hükmünde öngörülen alelade yardımcı kişinin kullanılmasından farklı olarak vekilin kurtuluş kanıtı getirebileceği öngörülmüştür. Tandoğan, **II**, s.466.

⁴⁶ Bu hükmün aksine sözleşme yapılamayacağı yönünde Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 1166.

iş ve hizmetleri üstlenen basiretli bir vekilin göstermesi gereken özen dikkate alınacaktır^{47,48}.

Bununla beraber kanun koyucu alt vekâlet sözleşmesinin konusunun asıl vekâlet sözleşmesinin karakteristik ediminin tamamını ya da bir kısmını teşkil ettiği hususunu dikkate alarak asıl vekâlet verene TBK m. 507/3 hükmü ile kanundan doğan doğrudan doğruya alt vekile başvurma hakkı hakkı tanımıştır^{49,50}. Alt vekâletin caiz olup olmamasına bakılmaksızın vekilin alt vekile karşı sahip olduğu tüm hakları vekâlet veren de alt vekile karşı ileri sürebilir⁵¹. Hükümde bu durum “*Vekâlet veren, her iki durumda da vekilin kendi yerine koyduğu kişiye karşı sahip olduğu hakları, doğrudan doğruya o kişiye karşı ileri sürebilir.*” şeklinde ifade edilmiştir.

Belirtelim ki, vekâlet verenin ileri sürebileceği haklar, asıl vekilin alt vekile karşı vekâlet sözleşmesi kapsamında sahip olduğu haklardır⁵². Dolayısıyla vekâlet verenin kendisinin vekile karşı sahip olduğu hakları alt vekile karşı ileri süremez⁵³. Doktrinde

⁴⁷ Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 1166; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 178.

⁴⁸ Vekâlet caiz olmamasına rağmen vekilin yerine koyduğu kişi vekâletten beklenen sonuca ulaşmışsa, asıl vekilin sorumluluğu gündeme gelmez. Vekâlet veren MK m.2 hükmü uyarınca edimi kabul ile yükümlü olur. Tandoğan, **II**, s.465; Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 1165; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 179. Öte yandan vekilin yerine geçen kimse bizzat vekilin göstermesi gereken özeni göstermiş, buna rağmen sonuç elde edilememişse vekilin bu halde de sorumluluğu gündeme gelmez. Tandoğan, **II**, s.465. Ancak bunun vekil tarafından ispatlanması gerekir.

⁴⁹ Tandoğan, **II**, s.459; Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 1163; Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.423; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 651; Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 141 vd.; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 113; Erlüle, **a.g.m.**, s. 259. Başpınar, **Özen Borcu**, s.196. Doğrudan talep hakkının (TBK m.507/3) gerekçesi hakkında detaylı bilgi için bkz. Tandoğan, **II**, s.467; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 207 vd. Doğrudan doğruya talep hakkının hukuki niteliği tartışmalıdır. Bu konuda 4 farklı görüş ileri sürüldüğü söylenebilir: Üçüncü kişi yararına sözleşme, kanuni temlik, kanuni borç ve bunların dışında “münhasırlık” denilebilecek dördüncü görüş. Doktrinde Yavuz’a göre ilk vekâlet verenin kendi vekilinin vekiline karşı olan doğrudan doğruya talep hakkı, bir doğrudan talep hukuki niteliğindedir. Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 1164. Dolayısıyla yazar doğrudan doğruya talebi münhasır bir kurum olarak ele almaktadır. Tandoğan, üçüncü kişi yararına sözleşme ve kanuni temlik görüşlerine karşı çıkarak bir kanuni borcun, tek tarafa hak bahşeden bir borç ilişkisi karşısında bulunduğunu belirtmektedir. Bu halde alacaklılar arasında teselsüle benzer bir ilişkinin bulunduğu kabul edilmektedir. Tandoğan, **II**, s.473. Aynı yönde Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 213.

⁵⁰ Tandoğan, **II**, s.468; Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 145.

⁵¹ TBK m. 509 hükmü çerçevesinde vekâlet veren vekilin kendi yerine koyduğu kişiye karşı sahip olduğu hakları, doğrudan doğruya alt vekile karşı ileri sürebilir. Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 190 vd.

⁵² Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 651.

⁵³ Esasen bu durum sözleşmenin nisbîliği ilkesinin doğal sonucudur. Zira alt vekil, alt vekâlet sözleşmesi kapsamında sorumluluk altına girdiği için ona yabancı bir sözleşme olan asıl vekâlet sözleşmesi dolayısıyla vekâlet verenin asıl vekile karşı sahip olduğu hakların kendisine ileri sürülmesi kabul edilemez. Dolayısıyla vekâlet verenin alt vekile karşı sahip olduğu haklar alt vekâlet sözleşmesine göre belirlenecektir.

vekâlet verenin alt vekile karşı olan haklarının tazminat talebiyle sınırlı olmadığı kabul edilmektedir⁵⁴. Zira vekâlet veren alt vekâlet sözleşmesi kapsamında vekilin alt vekile karşı sahip olduğu tüm hakları ileri sürebileceğinden bu kapsamda işi özenle ifa, sadakat ve sır saklama işi bizzat görme vs. gibi hakları da ileri sürebilmelidir. Öte yandan işin gereği gibi yapılması için ona talimat verebilir ve/veya onu her zaman azledebilir⁵⁵. Ancak vekâlet veren tarafı olmadığı alt vekâlet sözleşmesinin içeriğini değiştiremez⁵⁶. Alt vekâlet sözleşmesi kapsamında sözleşmenin tarafları olan asıl vekil ile alt vekil değişiklik yapabileceğinden asıl vekâlet verenin bu sözleşmeye müdahale etmesi sözleşmenin nisbiliği prensibine aykırılık teşkil eder.

b. Birlikte Vekâlet ile Alt Vekâlet Arasındaki Farklılıklar

Gerek vekillerin birden fazla olduğu birlikte vekâlet sözleşmesinde⁵⁷ gerekse de alt vekâlet sözleşmesinde vekâlet konusu iş, birden fazla kişi tarafından yapılmaktadır. İlk bakış bu iki sözleşmenin birbirinden ayrılması zor gibi görünse de bunlar arasında ciddi farklılıklar mevcuttur.

Her şeyden önce birlikte vekâlet sözleşmesinde vekilin ya da vekâlet verenin birden fazla olduğu tek bir vekâlet sözleşmesi söz konusu iken alt vekâlette birbirinden bağımsız iki farklı sözleşme bulunmaktadır⁵⁸. Zira alt vekâlet sözleşmesinde asıl vekil ile alt vekil arasında ayrı bir vekâlet sözleşmesi bulunmaktadır (alt vekâlet sözleşmesi). Bu sözleşmede asıl vekil vekâlet veren, alt vekil ise vekil konumundadır. Oysaki vekillerin birden fazla olduğu birlikte vekâlette vekiller arasında ayrı bir vekâlet ilişkisi bulunmamaktadır. Burada her iki vekil de tek vekâlet sözleşmesi ile vekâlet verene karşı bağitlanmaktadır. TBK m. 511 anlamında birlikte vekâlet halinde

⁵⁴ Tandoğan, II, s.474; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 205; Erlüle, **Alt Vekâlet**, s. 266.

⁵⁵ Tandoğan, II, s.474. Vekâlet verenin asıl vekilin talimatına aykırı talimat veremeyeceği yönünde bkz. Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 205 dn. 192.

⁵⁶ Doktrinde vekâlet verenin alt vekile karşı sahip olduğu hakların tazminat alacağına dönüşmesi halinde bu durumda vekâlet verenin menfaatleri dikkate alınacağından istisnaen sözleşmenin içeriğinin genişleyeceği kabul edilmektedir. Tandoğan, II, s.475; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 206.

⁵⁷ Bu başlık altında değerlendirilen birlikte vekâlet sözleşmesi vekillerin birden fazla olduğu birlikte vekâlettir. Vekâlet verenlerin birden fazla olduğu birlikte vekâlet sözleşmesi alt vekâlet sözleşmesinden tamamen farklı olduğundan burada ele alınmayacaktır.

⁵⁸ Vekâlet verenin kanundan doğan doğrudan doğruya talep hakkı da bu gerçeği değiştirmez. Zira bu halde vekâlet sözleşmeleri arasında bir bağlılık bulunmaz. Sadece edimin mahiyetinden dolayı vekâlet veren alt vekâlet sözleşmesinde asıl vekilin sahip olduğu hakları alt vekile ileri sürebilme hakkını elde eder. Dolayısıyla vekâlet verenin ileri sürebileceği haklar da asıl vekilin hakları ile sınırlıdır.

vekiller müteselsil borçluluğun iki borçlusu, geniş anlamda birlikte vekâlet halinde ise, borçluluğun türüne göre müşterek borçlu, elbirliği halinde borçlu ya da bölünmez borçlu konumundadırlar⁵⁹.

Diğer yandan birlikte vekâlet ile alt vekâlet arasında sözleşme kapsamında görülen iş açısından da farklılıklar söz konusudur. Gerçekten de vekillerin birden fazla olduğu birlikte vekâlet sözleşmesinde vekillerin gördüğü iş bakımından ayniyet söz konusudur⁶⁰; aksi halde TBK m. 511 anlamında birlikte vekâletten söz edilemez. Oysaki alt vekâlette durum farklıdır. Asıl vekil vekâlet sözleşmesi kapsamında üstlendiği işin tamamını ya da bir kısmını alt vekile devrederek o işin ifasını alt vekile bırakmaktadır. Alt vekil de alt vekâlet sözleşmesi kapsamında (asıl vekil tarafından) kendisine bırakılan işi görmeyi üstlenmektedir. Dolayısıyla asıl vekil ile alt vekil arasında görülen işte (birlikte vekâlette olduğu gibi) bir ayniyet bulunmamaktadır. Esasen asıl vekil ile alt vekilin üstlendiği işlerin bütünü asıl vekâlet sözleşmesinin konusunu teşkil etmektedir. Özellikle asıl vekilin vekâlet sözleşmesi kapsamında üstlendiği işin bir kısmını alt vekile devrettiği hallerde bu durum daha belirgin şekilde ortaya çıkmaktadır⁶¹.

Birlikte vekâlet sözleşmesi ile alt vekâlet sözleşmesinin bir arada bulunması da mümkündür. Bunun ilk şekli, birlikte vekâlet sözleşmesinde vekillerin vekâlet sözleşmesi kapsamında üstlendikleri işin tamamını veya bir kısmını bir üçüncü kişiye (alt vekile) devretmesi halidir⁶². Böyle bir durumda asıl vekiller, alt vekile karşı birlikte vekâlet veren konumunda olacaktır. Zira burada TBK m. 511/1 anlamında bir vekile birlikte vekâlet veren birden çok vekâlet veren bulunmaktadır.

Şu halde burada birlikte vekiller alt vekille vekâlet sözleşmesi akdetmektedir. Kuşkusuz burada da TBK m. 506/1 gereği vekâletin alt vekile bırakılmasının caiz

⁵⁹ Birlikte vekiller ile birlikte vekâlet verenlerin kendi aralarındaki ilişkinin tabi olduğu hükümler aşağıda detaylı olarak ele alınmıştır. Bkz. aşağı. Üçüncü Bölüm.

⁶⁰ Bu konu “*Birlikte Vekâletin Unsurları*” başlığı altında detaylı olarak irdelenmiştir. Bkz. aşağı. İkinci Bölüm, II, B, 2.

⁶¹ Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 151.

⁶² Vekillerin alt vekile yetki vermeleri için yetkilerini başkasına devir hakkının olması gerekir. Nitekim TBK m. 511/2’de bu husus “*yetkileri başkalarına devir hakları*” ifadesi ile ortaya konulmuştur. Burada geçen ifade ile TBK m. 506/1’de yer alan haller kastedilmektedir. Aynı yönde bkz. Tandoğan, **II**, 572; Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 1179.

olması gerekir. Dar anlamda birlikte vekâlet halinde bunun yanında ayrıca vekillerin birlikte yetki vermeleri de gerekmektedir. Zira TBK m. 511/2 c. son uyarınca vekillerin vekâlet vereni borç altına sokabilmesi için birlikte hareket etmeleri gerekmektedir. Bu halde birlikte vekiller alt vekilin davranışından müteselsilen ancak TBK m. 507/2’de öngörülen sınırlar içerisinde sorumlu olurlar⁶³. Dolayısıyla asıl vekiller alt vekili seçmede ve ona talimat vermede gerekli özeni göstermemiş iseler asıl vekâlet verene karşı müteselsilen sorumlu olurlar.

Öte yandan vekâlet verenin birlikte vekillerin sahip oldukları hakları TBK m. 507/3 çerçevesinde alt vekile karşı ileri sürmesi de mümkündür. Dolayısıyla alt vekil alt vekâlet sözleşmesi kapsamında⁶⁴ vekâletin ifasından gerek asıl vekillere ve gerekse de vekâlet verenlere karşı sorumludur.

Bunun dışında vekilin sözleşme kapsamında üstlendiği işi kısmen veya tamamen alt vekile bıraktığı hallerde vekâlet verenin alt vekile doğrudan doğruya talimat vermesi ya da yaptığı işe icazet vermesi halinde onu (alt vekili) asıl vekil konumuna getirebilir ve böylece alt vekâleti birlikte vekâlete dönüştürebilir⁶⁵.

Birliktelik asıl vekâlet sözleşmesi bakımından söz konusu olabileceği alt vekâlet sözleşmesinde de birden fazla vekilin atanması mümkündür. Gerçekten de vekil vekâlet sözleşmesi kapsamında üstlendiği işin tamamını veya bir kısmını birden fazla alt vekile devredebilir. Bu durumda ortada “birlikte alt vekâlet sözleşmesi” bulunmaktadır ve böyle bir durumda alt vekâlet sözleşmesinin tarafını tek bir asıl vekil ile birden fazla alt vekil oluşturmaktadır. Bu halde (alt) vekiller gerek asıl vekile ve gerekse de vekâlet verene karşı müteselsilen sorumlu olurlar⁶⁶.

Yukarıda da belirtildiği üzere kanun koyucu alt vekâlet sözleşmesinde vekâlet verene vekilin yerine koyduğu kişiye sahip olduğu hakları doğrudan doğruya alt vekile karşı ileri sürme imkânı tanımaktadır (TBK m.507/3). Dolayısıyla vekâlet veren alt

⁶³ Tandoğan, II, s.487.

⁶⁴ Yukarıda da belirttiğimiz üzere vekâlet veren alt vekile karşı alt vekâlet sözleşmesi çerçevesinde talepte bulunabilecektir.

⁶⁵ Tandoğan, II, s.568.

⁶⁶ Tandoğan, II, s.568 ve dn. 687’de zikredilen İsviçre Federal Mahkemesi Kararı. Ancak şüphesiz birlikte (alt) vekillerin müteselsil sorumluluğundan söz edilebilmesi için TBK m. 511/2’de öngörülen (daha doğru deyişle bu konuda doktrinde kabul edilen) şartların gerçekleşmesi gerekmektedir.

vekâlet sözleşmesinin tarafı olmasa da kanundan doğan bu yetki ile alt vekâlet sözleşmesi kapsamında alt vekile karşı başvurabilecek, sözleşmenin gereği gibi ifa edilmemesi halinde (alt) sözleşme çerçevesinde talepte bulunabilecektir.

Alt vekâlet ile birlikte vekâlet arasında ortaya çıkan esaslı farklılık alt vekâlet sözleşmesi kapsamında vekâlet verene tanınan bu imkanın birlikte vekâlette vekillere tanınmamasıdır. Esasen birlikte vekillikte vekâlet verene böyle bir yetki tanınmasına gerek yoktur. Zira birlikte vekâlet sözleşmesinde vekâlet veren her iki vekille de doğrudan sözleşme ilişkisi içerisinde olduğundan ona karşı sözleşme kapsamında başvurma imkanı kanundan değil aralarındaki sözleşmeden doğmaktadır. Dolayısıyla vekâlet veren kanunun kendisine yetki vermesine gerek duymadan birlikte vekâlet sözleşmesi kapsamında her iki vekile de başvurabilmektedir.

2. İkame Vekâlet Sözleşmesi

a. İkame Vekâlet Kavramı

İkame vekâlet sözleşmesi de vekilin vekâlet sözleşmesi kapsamında üstlendiği işin başkasına gördürülme şekli olmakla birlikte, burada vekil, işin gördürülmesine ilişkin vekâlet sözleşmesini kendi adına ve hesabına değil, vekâlet veren adına ve hesabına yapmaktadır⁶⁷. Dolayısıyla bu halde ikame vekâlet sözleşmesinin tarafı, asıl vekâlet sözleşmesinin vekili olmayıp vekâlet verenidir⁶⁸. Zira sözleşme vekâlet veren adına ve hesabına akdedilmektedir⁶⁹. Bu nedenle de işlemin sonuçları doğrudan vekâlet veren üzerine doğmaktadır⁷⁰.

⁶⁷ Tandoğan, II, s.461; Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 1163; Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.424; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 652; Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 142; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 121.

⁶⁸ İşlemin tarafı vekâlet veren olduğu için asıl vekâlet sözleşmesindeki vekil ile ikame vekil arasında herhangi bir sözleşme ilişkisi doğmamaktadır. Asıl vekil sadece vekâlet verenin temsilcisi olarak vekâlet veren adına sözleşmeyi akdetmektedir. Bunun sonucu olarak ikame vekil vekâlet sözleşmesine dayanarak asıl vekile karşı kural olarak herhangi bir talepte bulunması mümkün değildir. Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 1163.

⁶⁹ Asıl vekil vekâlet verenin temsilcisi olarak hareket etmektedir. Buradaki temsil ilişkisi doğrudan doğruya temsildir.

⁷⁰ Bu sözleşme vekâlet sözleşmesi olduğundan Birinci Bölümde açıklanan hususlar ikame vekâlet sözleşmesi açısından da geçerlidir.

Genel kabul bu olmakla birlikte, ikame vekâletten ne anlaşılması gerektiği konusunda doktrinde tam bir uzlaşma olduğunu söylemek güçtür^{71,72}. Kimi yazarlara göre ikame vekâlet vekilin asıl vekâlet sözleşmesinden doğan borcunu gereği gibi ya da hiç ifa etmemesi durumunda ortaya çıkar⁷³. Dolayısıyla bu görüşe göre ikame vekâletin doğabilmesi geciktirici şarta bağlanmıştır. Asıl vekilin vekâleti kabul etmemesi ya da vekâlet sözleşmesinden doğan borcunu hiç veya belirli bir süre içerisinde ifa etmemesi şartı gerçekleştiğinde ikame vekâlet doğacak, bu şartın gerçekleşmemesi halinde ise ikame vekâlet doğmayacaktır.

Kanaatimizce ikame vekâlet kavramını ilk görüşle açıklamak daha isabetli olur. Zira ikame vekâlet halinde vekâlet veren adına ve hesabına da olsa sözleşmeyi akdeden vekil olduğundan kendi edimini hiç veya belirli bir süre içerisinde ifa edip etmeme şartına bağlı olarak sözleşme yapması hukuk mantığına uygun olmaz. Dolayısıyla bu halde vekilin doğrudan kendisinin böyle bir şarta bağlı sözleşme yapması gerekir ki, bu durumda belirtilen anlamda ikame vekâlet sözleşmesinden söz edilemez.

İkame vekâlet sözleşmesinin geçerli olarak kabul edilebilmesi için asıl vekilin yerine başkasını koydurmaya yönelik yetkisi olmalıdır⁷⁴. Aksi halde ikame vekil yetkisiz olarak hareket etmiş olduğundan yapılan sözleşme vekâlet vereni bağlamaz⁷⁵.

⁷¹ Tandoğan, **II**, s. 462; Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s. 424. *Tandoğan* ikame vekâlet kavramını dar ve geniş anlamda ikame vekâlet olarak değerlendirip, geniş anlamda ikame vekâlet (substitution) kavramının hem dar anlamda ikame vekâleti hem de alt vekâleti kapsadığına işaret etmektedir. Yazara göre dar anlamda ikame vekâlet ile alt vekâlet arasında tereddüt halinde alt vekâletin varlığı kabul edilmelidir. Tandoğan, **II**, s. 462. Aynı yönde bkz. Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 130.

⁷² İkame teriminin sözcük anlamı itibarıyla Türk hukuku bakımından karıştırılmaya müsait olduğu yönünde bkz. Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 128.

⁷³ Gautschi, **Art 398 N 44 c.**

⁷⁴ Tandoğan, **II**, s. 461. Bu yetki başlangıçta verilebileceği gibi sonradan icazet şeklinde de verilebilir. Başlangıçta yetki verilmemişse ikame vekil vekâlet verenin sözleşmeye icazet verip vermeyeceğini açıklaması için ona uygun bir süre verir. Verilen süre içerisinde icazet verip vermediğini açıklamazsa icazet vermediği kabul edilir.

Ayrıca vekâlet verenin ikame vekile verdiği yetkiyi sınırlandırması da mümkündür. Vekâlet veren asıl vekili, ikame vekili seçme konusunda tamamen serbest bırakacağı gibi, ikame vekilde olmasını beklediği bazı özellikleri asıl vekile bildirerek o özelliklere sahip bir ikame vekil seçmesini isteyebilir. Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 124. Ancak bu halde ikame vekilin sorumluluğu temsil yetkisi sınırlandırıldığı ölçüde daralacaktır.

⁷⁵ Görüldüğü üzere bu halde caiz olmayan ikame vekâletten söz edilmez. Diğer bir deyişle ikame vekâletin caiz olmayan şekli dahi vücut bulmamıştır. Zira yetkisiz temsilcinin yaptığı hukuki işlem temsil olunan tarafından kabul edilmedikçe geçerlilik kazanamaz. Böyle bir durumda TBK m.46/1 ve TBK m.47/1 hükümleri vekâlet sözleşmesinin oluşmasını engeller.

Bu durumda yetkisiz temsil hükümleri uygulanır⁷⁶. Bu durumda ikame vekil vekâlet verene karşı ikame vekâlet sözleşmesine dayanarak talepte bulunamaz, şartları oluşmuşsa vekâletsiz iş görme hükümlerine dayanabilir⁷⁷.

İkame vekâlet sözleşmesinin tarafı asıl vekil olmasa da, TBK m. 507 uyarınca asıl vekil de vekâlet verene karşı ikame vekil yanında bu sözleşme kapsamında sorumlu olur⁷⁸. Ancak asıl vekilin sorumluluğunun derecesi ikame vekâletin caiz olup olmamasına göre değişir. Şayet ikame vekâlet caizse o takdirde asıl vekilin sorumluluğu ikame vekili seçme ve ona talimat verme ile sınırlıdır.

Caiz olmayan ikame vekâlette⁷⁹ ise asıl vekil ikame vekilin fiilinden kendisi yapmış gibi sorumlu olur (TBK m. 507/1). Bu halde vekil kendi yerini alan kişinin (ikame vekilin) davranışında bulunsaydı bu davranış sözleşmeye aykırı sayılacak idiyse, o zarardan sorumlu olacaktır⁸⁰. Dolayısıyla bu halde ikame vekilin kişisel yetenek ve becerileri ile uzmanlığı değil, asıl vekilin faaliyet gösterdiği alanda iş ve hizmetleri üstlenen basiretli bir vekilin göstermesi gereken özen dikkate alınacaktır.

⁷⁶ Yetkisiz temsil hakkında detaylı bilgi için bkz. Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku C. I**, s. 241 vd.; Kocayusufoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı (Kocayusufoğlu), **a.g.e.**, s. 719 vd.; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, **Tekinay Borçlar Hukuku**, s. 199 vd.; Eren, **Borçlar Hukuku**, s. 453 vd.; Akyol, **Temsil**, s.449 vd.; Mehmet Serkan Ergüne, **Olumsuz Zarar**, İstanbul, Beta, 2008, s. 196; İnceoğlu, **a.g.e.**, s. 355 vd. Yetkisiz temsil, temsilcinin temsil yetkisinin hiç olmadığı hallerde ortaya çıkabileceği gibi, var olan temsil yetkisinin aşılması halinde de gündeme gelebilir. Bu halde yetkisiz temsilci tarafından yapılan hukuki işlem temsil olunan tarafından işleme onay verilmedikçe hukuki sonuçlarını doğurmaz. Bu durumda işlem askıda hükümsüz olup temsil olunanın onay verip vermemesine bağlı olarak geçerli hale gelir ya da kesin hükümsüz olur. Temsil olunanın işleme verdiği onay işlemi baştan itibaren geçerli hale getirir.

⁷⁷ Tandoğan, **II**, s.462; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 128. Bu halde aynı zamanda uğradığı zararlar bakımından yetkisiz temsil hükümlerine dayanarak asıl vekile karşı da talepte bulunabilir.

⁷⁸ Kuşkusuz taraflarca bunun aksi kararlaştırılabilir. Tandoğan, **II**, s.462; Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 1163; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 126.

⁷⁹ Alt vekâletten farklı olarak vekilin işi başkasına gördürmesi örf ve adetin buna imkan tanınması ile durumun zorunlu kılması hallerinde mümkün değildir. Vekâlet verenin rızası vekâleti caiz kılan bir unsur değil, sözleşmenin kurulması için zorunlu bir unsurdur. Diğer bir deyişle vekâlet verenin rızası yoksa bu durum vekâlet sözleşmesini sadece caiz olmaktan çıkarmaz, sözleşmenin kurulmasına engel olur. Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 129.

⁸⁰ Tandoğan, **II**, s.465.

b. İkame Vekâlet ile Birlikte Vekâlet Arasındaki Farklılıklar

İkame vekâlette de birlikte vekâlette⁸¹ olduğu gibi vekâlet sözleşmesi kapsamında üstlenilen iş birden fazla vekil tarafından ifa edilmektedir. Ancak ikame vekâlette vekiller (asıl vekil ile ikame vekil) bu edimi farklı vekâlet sözleşmeleri kapsamında üstlenirken birlikte vekâlet sözleşmesinde birlikte vekiller edimlerini tek bir vekâlet sözleşmesi kapsamında ifa etmeyi taahhüt etmektedir. Dolayısıyla birlikte vekâlette ikame vekâlette olduğu gibi iki farklı vekâlet sözleşmesi yoktur.

Birlikte vekâlet sözleşmesinde vekiller tek bir vekâlet sözleşmesi ile bağlanıp vekâlet verene karşı müteselsilen sorumlu olduğundan, vekillerden her biri müteselsil borçluluğa ilişkin ortak defileri ileri sürebilir⁸². Bu kapsamda vekillerden her biri vekâlet sözleşmesinin doğup doğmadığına, geçerli olup olmadığına ya da sona erip ermediğine ilişkin itirazları ileri sürebilir. Örneğin vekillerden her biri vekâlet sözleşmesinin taraflarca kararlaştırılan şekle uyulmadan yapıldığı, konusunun kanuna veya ahlâka aykırı olduğu, muvazaalı olduğu ya da edimin ifasının objektif olarak imkânsız olduğu gerekçesiyle sözleşmenin hükümsüz olduğunu ileri sürebilir. Yine vekillerden her biri vekâlet verene karşı borcun ifa veya başka bir sebeple sona erdiğine ilişkin ortak savunmaları yapabilir⁸³.

Oysaki ikame vekâlette vekiller iki ayrı sözleşme kapsamında borç altına girdiğinden her bir vekil kural olarak kendi sözleşmesi kapsamında sorumlu olur. Dolayısıyla vekâlet veren asıl vekâlet sözleşmesi kapsamında asıl vekile, ikame vekâlet sözleşmesi kapsamında da ikame vekile karşı başvurma hakkına sahiptir. Ancak her iki vekil farklı sözleşmelerle vekâlet verene borç altına girdiklerinden

⁸¹ Bu başlık altında değerlendirilen birlikte vekâlet sözleşmesi vekillerin birden fazla olduğu birlikte vekâlettir. Vekâlet verenlerin birden fazla olduğu birlikte vekâlet sözleşmesi ikame vekâlet sözleşmesinden tamamen farklı olduğundan burada ele alınmayacaktır.

⁸² Ortak defi, borçluların (vekillerin) tümüne ortak bir şekilde tanınmış olan ve müteselsil borcun ortaya çıkma sebebinden veya konusundan doğan defiyeye denir. Eren, **Borçlar Hukuku**, s. 1206. Buradaki defi kavramı geniş anlamda kullanılmakta olup hem defileri hem de itirazları kapsar mahiyettedir. Akıntürk, **a.g.e.**, s. 164 vd.

⁸³ TBK m. 164 uyarınca borçlulardan her biri alacaklıya karşı ortak defileri ileri sürmezse, diğer borçluya karşı sorumlu olur. Görüldüğü gibi ortak defilerin ileri sürülmesi yalnız hak olarak değil, aynı zamanda yükümlülük olarak düzenlenmiştir. Dolayısıyla kendisine başvuran vekâlet verene karşı ortak defileri ileri sürmeyen vekil iç ilişkide diğer vekile karşı sorumlu olur. Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku C. II**, s. 474; Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 1206.

vekâlet veren vekillerin bağitlandıkları sözleşme kapsamında talepte bulunabilecektir. Bu kapsamda asıl vekâlet sözleşmesi çerçevesinde ikame vekile başvuramayacağı gibi ikame vekâlet sözleşmesi kapsamında da asıl vekile başvuramayacaktır.

Diğer yandan vekiller de ancak kendi sözleşmesi kapsamında defî ve itirazlarda bulunabilir. Örneğin ikame vekil ancak ikame vekâlet sözleşmesinin şekle aykırılık, muvazaa, kanuna veya ahlaka aykırılık sebebiyle geçersiz olduğu, kendisinin borcu ifa veya takas sebebiyle sona erdirdiği defîlerini ileri sürebilir⁸⁴, asıl vekâlet sözleşmesinin bu sebeplerle geçersiz olduğunu ya da sona erdirdiğini ileri süremez.

Dolayısıyla ikame vekil asıl vekâlet sözleşmesine dayanarak savunma yapamayacağı gibi, asıl vekil ikame vekâlet sözleşmesine dayanarak savunma yapamaz. Zira asıl vekâlet sözleşmesinin geçersiz olması ya da sona ermesi ikame vekâlet sözleşmesinin geçerliliğini etkilemeyeceği gibi ikame vekâlet sözleşmesinin geçersiz olması veya sona ermesi de asıl vekâlet sözleşmesinin geçerliliğini etkilemeyecektir⁸⁵.

3. Yardımcı Kişi

a. Yardımcı Kişi Kavramı

Günümüzde ekonomik ve ticari hayatta meydana gelen gelişmeler ve iş ilişkilerinin giderek karmaşıklaşması, belli bir edimi ifa ile yükümlü olan borçluları, bu edimi ifa ederken yardımcı kişilerden yararlanmaya zorlamaktadır. Gerçekten de büyük alışveriş merkezlerinin bir yüklenici tarafından inşa edilemeyeceği, baraj inşaatlarının ya da termik santral projelerinin tek bir müteahhit tarafından gerçekleştirilemeyeceği açıktır. Böyle durumlarda edimi ifa ile yükümlü olan borçlu çimentonun karılması,

⁸⁴ İkame vekâlet sözleşmesinin tarafı vekâlet veren olmakla birlikte irade beyanını açıklayan asıl vekil (temsilci) olduğundan iradenin yanıltma, aldatma veya korkutma sebebiyle sakatlığı bakımından asıl vekilin iradesi dikkate alınacaktır. Fakat işlemi iptal edecek olan vekâlet verendir, asıl vekil kendi irade sakatlığına dayanarak işlemi iptal edemez. Zira işlemin hukuki sonuçları vekâlet veren üzerine doğmaktadır. Dolayısıyla bu halde de ikame vekâlet sözleşmesi kapsamında sözleşmenin iptale tabi olduğunu ileri sürecektir olan sözleşmenin tarafı vekâlet verendir. Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku C. I**, s. 239-240.

⁸⁵ Ancak bazı hallerde asıl vekâlet sözleşmesinin geçersiz olması ya da sona ermesi ikame vekâlet sözleşmesinin konusunun imkânsızlaşması sonucunu doğurabilir. Nitekim ikame vekâlet sözleşmesinin ediminin ifası asıl vekâlet sözleşmesine bağlı ise durum böyledir. Bu halde asıl vekâlet sözleşmesinin geçersizliği ya da sona ermesi ikame vekâlet sözleşmesini de konusunun imkânsızlaşması sebebiyle sona erdirecektir.

boru hattının döşenmesi gibi konularda çok kere yardımcı kişiden yararlanır⁸⁶. Nitekim TBK m. 83 hükmü de borçlunun sözleşme kapsamında üstlendiği edimi şahsen ifa ile yükümlü olmadığı düzenlemesi ile borçlunun borcu ifa ederken yardımcı kişilerden yararlanabilmesine cevaz vermiştir⁸⁷.

Yardımcı kişi, doktrinde borçlunun bilgisi ve iradesi dâhilinde, borçlunun yüklendiği edimlerden birini ya da bir kaçını yerine getiren veya borçlu ile birlikte ifa faaliyetine katılan kişi olarak tanımlanmıştır⁸⁸. Dolayısıyla bir kişinin yardımcı kişi olarak nitelendirilmesi için borçlunun açık veya örtülü iradesi gerekmektedir. Ayrıca bu kişinin ifaya kısmen veya tamamen katılmış olması da aranmaktadır⁸⁹. Ancak borçlunun hizmet ve yardımlarından yararlandığı kişilerle alacaklı arasında doğrudan doğruya bir borç ilişkisinin bulunması gerekmemektedir. Bu borç ilişkisi sadece alacaklı ile borçlu arasında kurulmaktadır. Borçlunun edimi ifa etmesinde ona tamamen tesadüfi olarak yardım eden kişiler de yardımcı kişi sayılırlar, meğerki borçlu buna muvafakat etmesin⁹⁰. Bunun gibi bir kimsenin yardımcı kişi sayılabilmesi için borçlunun emri altında olması ya da onun talimatlarına bağlı olması da zorunlu değildir⁹¹.

⁸⁶ Benzer örnekler için bkz. Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, **Tekinay Borçlar Hukuku**, s. 891; Eren, **Borçlar Hukuku**, s. 1071.

⁸⁷ Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 1070; Kılıçoğlu, **Genel Hükümler**, s. 586 – 587.

⁸⁸ Zarife Şenocak, **Borçlunun İfa Yardımcılarından Sorumluluğu**, Ankara, Dayınlarlı Hukuk Yayınları, 1995, s. 104; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, **Tekinay Borçlar Hukuku**, s. 892.

⁸⁹ Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 1071; Serozan, **İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme**, s. 291; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 132. Öte yandan yardımcı kişinin gerçek kişi olması zorunlu değildir. Tüzel kişiler de yardımcı kişi olabilir. Ancak tüzel kişiler bu görevi organları vasıtasıyla ifa ederler. Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku C. I**, s. 420-421; Serozan, **İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme**, s. 289; Şenocak, **a.g.e.**, s. 105; Kılıçoğlu, **Genel Hükümler**, s. 676. Detaylı bilgi için ayrıca bkz. Bilge Öztan, **Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinde Organ Kavramı ve Organın Fiillerinden Doğan Sorumluluk**, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi yayınları, 1970, s. 3 vd.

⁹⁰ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, **Tekinay Borçlar Hukuku**, s. 894; Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 1074; Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku C. I**, s. 419; Serozan, **İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme**, s. 291; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 132. Borçlunun buradaki muvafakati hukuki bir fiil niteliği taşır. Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 1074; Kılıçoğlu, **Genel Hükümler**, s. 676; Şenocak, **a.g.e.**, s. 151.

⁹¹ v. Tuhr, **a.g.e.**, s. 591; Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku C. I**, s. 419; Kılıçoğlu, **Genel Hükümler**, s. 676.

b. Borçlunun Yardımcı Kişilerden Dolayı Sorumluluğunun Şartları

Borçlu, borç ilişkisi kapsamında üzerine düşen edimi yardımcı kişiler aracılığıyla yerine getirdiğinde yardımcı kişinin alacaklıya vermiş olduğu zarardan da sorumlu tutulmaktadır. Hukukumuzda bu sorumluluk TBK m. 116 hükmü ile düzenlenmiştir:

“Borçlu, borcun ifasını veya bir borç ilişkisinden doğan hakkın kullanılmasını, birlikte yaşadığı kişiler ya da yanında çalışanlar gibi yardımcılara kanuna uygun surette bırakmış olsa bile, onların işi yürüttükleri sırada diğer tarafa verdikleri zararı gidermekle yükümlüdür.”

Bu düzenleme kapsamında borçlunun meydana gelen zarardan TBK m. 116 uyarınca sorumlu tutulması için birtakım şartların gerçekleşmesi gerekmektedir:

(1) Borçlu borcun ifasında veya borç ilişkisinden doğan hakkın kullanılmasında yardımcı kişiden yararlanmış olmalıdır

Borçlunun yardımcı kişilerin fiillerinden sorumlu tutulabilmesi için borçlunun borcun ifasında ya da borç ilişkisinden doğan bir hakkın kullanılmasında yardımcı kişi kullanmış olması gerekmektedir. Yardımcı kişi sıfatı ancak borçlunun borcun ifasına yardımcı kişinin katılmasına izin vermesi halinde kazanılır. Borçlu bu kişiye borcun ifasına ya da hakkın kullanılmasına izin vermemişse bu kişinin yardımcı kişi sayılması mümkün değildir⁹².

Borcun ifasına katılma ifanın bizzat yardımcı kişi tarafından gerçekleştirilmesi ile ortaya çıkabileceği gibi borçlu tarafından gerçekleştirilen ifaya bu kimsenin yardım etmesi şeklinde de olabilir⁹³. Üretilen bir pastanın teslimi için kuryeye bırakılması birinci hale, ameliyatı gerçekleştiren doktorun ameliyat sırasında hemşireden yardım

⁹² Serozan, **İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme**, s. 291. Doktrinde borçlunun üçüncü kişiye bu konuda izin verilmesine “çağrı veya başvurma” denilmektedir. Bkz. Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 1074. Üçüncü kişinin de ifaya katılma iradesine sahip olması gerekir. Bunun gibi borçlu bir işin görülmesi konusunda üçüncü kişiye başvurur ve fakat üçüncü kişinin bu işi ifa etmemesi sebebiyle bir zarar meydana gelirse, bu halde de borçlu uğranılan zararı TBK m. 116 uyarınca tazmin etmekle yükümlüdür. Şenocak, **a.g.e.**, s. 164; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 138.

⁹³ Öte yandan yardımcı kişi ifaya hazırlık faaliyetlerine de katılabilir. Örneğin hastaya iğne yapmadan önce iğnenin dezenfekte edilmesi halinde bu kişi ifaya hazırlık faaliyetini gerçekleştirmektedir ve yardımcı kişi sayılır. Şenocak, **a.g.e.**, s. 162.

alması ikinci hale örnektir. Kendi kişisel borcunu ifa için borçluya yardım eden kişi yardımcı kişi sayılmaz. Söz gelimi kendi diktiği elbiseyi teslim eden terzi iş sahibinin yardımcısı olarak kabul edilemez. Zira borcun ifası iş sahibi tarafından kendilerine tevdi edilmiş değildir⁹⁴.

TBK m. 116 uyarınca borç ilişkisinden doğan bir *hakkın kullanılmasına* ya da bu *haktan yararlanmasına* borçlunun muvafakatiyle katılan kişilerin verdikleri zarardan da borçlu sorumludur⁹⁵. Kiralanan taşınmaza kira sözleşmesinin tarafı olmayan diğer aile üyelerinin zarar vermesi halinde durum böyledir. Dolayısıyla kira sözleşmesinin tarafı olan kiracı diğer aile fertlerinin kiralananı verdiği zarardan da TBK m. 116 uyarınca sorumlu olacaktır.

(2) Yardımcı Kişi, Borçlunun Borcuna Aykırı Bir Davranışla Alacaklıya Zarar Vermiş Olmalıdır

Borçlunun yardımcı kişinin fiilinden sorumlu olabilmesi için, yardımcı kişinin fiilinin *borca aykırılık* teşkil etmesi gerekir. Yardımcı kişinin zarar verici bir fiilinin varlığı borçlunun sorumlu tutulması açısından yeterli değildir. Yardımcı kişinin fiilinin borçlu açısından sorumluluk doğurabilmesi için, bu fiilin taraflar arasındaki sözleşmenin ihlali niteliği taşıması gerekir. Diğer bir deyişle, bu fiil borçlunun borcunun ifasını ya imkânsız kılmalı ya da hiç veya gereği gibi ifa etmeme sonucunu doğurmalıdır ki borçlu bu fiilden dolayı sorumlu tutulabilsin. Yardımcı kişinin fiilinin borçlu açısından bu şekilde borca aykırılık teşkil etmemesi halinde borçlu TBK m. 116 çerçevesinde alacaklıya karşı sorumlu değildir⁹⁶.

Yardımcı kişinin fiili borca aykırılık teşkil etmeyip TBK m. 66⁹⁷ kapsamına giriyorsa borçlu, borç ilişkisi kapsamında değil ve fakat haksız fiil hükümleri

⁹⁴ Halûk Tandoğan, **Türk Mes'uliyet Hukuku**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2010 (1961 yılı Birinci Basıdan Tıpkı Bası), s. 438; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altóp, **Tekinay Borçlar Hukuku**, s. 895; Serozan, **İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme**, s. 291; Kılıçoğlu, **Genel Hükümler**, s. 677.

⁹⁵ Doktrinde bu kişi "kullanma yardımcısı" olarak ifade edilmektedir. Bkz. Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 1078.

⁹⁶ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altóp, **Tekinay Borçlar Hukuku**, s. 896; Eren, **Borçlar Hukuku**, s. 1079; Şenocak, **a.g.e.**, s. 170 vd.; Kılıçoğlu, **Genel Hükümler**, s. 677.

⁹⁷ Adam çalıştırmanın sorumluluğunu düzenleyen BK m. 66, TBK m.116'ye benzemekle birlikte haksız fiil sorumluluğunu düzenlemesi sebebiyle ondan ayrılmaktadır.

çerçevesinde sorumlu olur⁹⁸. Örneğin yardımcı kişi (C), iş sahibi (B)'nin talimatıyla arabasının tamiri teslim aldığı arabayı tamirhaneye götürürken üçüncü kişi (Ü)'nün arabasına çarparak (Ü)'yü zarara uğratırsa, borçlu (A), (B)'ye karşı TBK m. 116 kapsamında (Ü)'ye karşı da TBK m. 66 kapsamında sorumlu olur. Zira (Ü) ile (A) arasında herhangi bir sözleşmesel ilişki kurulmamıştır. Dolayısıyla (C)'nin fiili (Ü)'ye karşı borca aykırılık oluşturmayıp, genel davranış kurallarına aykırılık teşkil eder ve haksız fiil kapsamında sorumluluğa yol açar⁹⁹.

(3) Borç bizzat borçlu tarafından ifa edilseydi, zarardan borçlu sorumlu tutulabilecek olmalıdır

Yardımcı kişinin yol açtığı zarardan borçlunun sorumlu tutulabilmesi için borçlunun yardımcı kişi kullanırken kusurlu olmasına ihtiyaç yoktur¹⁰⁰. Aynı şekilde yardımcı kişinin de borcu ifa ederken herhangi bir kusuru bulunmasa dahi borçlu meydana gelen zarardan sorumludur. Dolayısıyla borçlunun kullandığı yardımcı kişi ehliyetsiz veya tecrübesiz olması sebebiyle kusursuz olsa ya da elinden gelen tüm dikkat ve özeni göstermiş olsa dahi vuku bulan zarardan borçlu sorumludur¹⁰¹.

Öte yandan TBK m. 66 hükmünden farklı olarak borçlu yardımcı kişiyi seçmede, ona talimat vermede ve gözetim ve denetimde bulunmada gerekli özeni gösterdiği ispat etmiş olsa dahi sorumluluktan kurtulamaz. Diğer bir deyişle burada borçluya kurtuluş kanıtı sunma imkânı tanınmamıştır.

Ancak söz konusu borç bizzat borçlu tarafından ifa edilseydi, vuku bulan zarardan dolayı borçluyu kusurlu saymak mümkün olmayacak idiyse bu durumda borçlunun sırf yardımcı kişiye başvurmuş olması sebebiyle sorumlu tutulması hakkaniyete

⁹⁸ Tandoğan, **Mes'uliyet**, s. 442; Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku C. I**, s. 467.

⁹⁹ Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku C. II**, s. 144; Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 1080; Şenocak, **a.g.e.**, s. 136.

¹⁰⁰ Bu konudaki tartışmalar için bkz. Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 1081; Şenocak, **a.g.e.**, s. 202 vd. Ancak şüphesiz bu durum borçlunun kanuna uygun surette yardımcı kişi kullanması zorunluluğunu ortadan kaldırmamaktadır. Şayet borçlu, borcun ifasını veya bir borç ilişkisinden doğan hakkın kullanılmasını kanuna uygun surette bırakmamışsa, bu durum tek başına, borçlunun TBK m. 112 çerçevesinde sorumlu olmasına yol açar.

¹⁰¹ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, **Tekinay Borçlar Hukuku**, s. 898; Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku C. I**, s. 425; Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 1081.; Kılıçoğlu, **Genel Hükümler**, s. 677.

aykırılık teşkil eder. Diğer yandan bu halde alacaklının da daha fazla korunmasında menfaati bulunmamaktadır. Fakat bu halde borçlunun sorumluluktan kurtulabilmesi için, borcu bizzat kendisi ifa etmiş olsaydı zarar verici davranışın borçlu açısından kusur teşkil etmeyeceğini ispat etmesi gerekir¹⁰².

TBK m. 116 kapsamında kabul edilen farazi kusurda borçlunun kişisel bilgi ve yetenekleri değil, yardımcı kişinin kişisel yetenekleri göz önünde bulundurulacaktır. Dolayısıyla borçlu uzmanlık gerektiren bir işi bu konuda uzmanlığı olmayan bir yardımcı kişiye bırakmışsa, bu durumda kendisi açısından kusur teşkil etmese bile yardımcı kişinin yol açtığı zarardan sorumlu olur.

(4) Yardımcı kişinin fiilinden borçlunun sorumluluğunu sınırlandıran ya da kaldıran anlaşma bulunmamalıdır

Borçlunun yardımcı kişinin fiillerinden sorumlu tutulabilmesi için öngörülen bir diğer şart, borçlunun anlaşma ile yardımcı kişilerin fiilinden doğan sorumluluğunu kaldırmış ya da sınırlandırmış olmamasıdır¹⁰³. Nitekim TBK m. 116/2 hükmü *“Yardımcı kişilerin fiilinden doğan sorumluluk, önceden yapılan bir anlaşmayla tamamen veya kısmen kaldırılabilir.”* düzenlemesi ile borçluya sorumsuzluk yapma imkânı tanımıştır. Bu düzenleme çerçevesinde borçlunun gerek hafif gerekse de ağır kusurundan sorumlu olmayacağı kararlaştırılabilir¹⁰⁴.

Ancak TBK m. 116/3 hükmünde bazı hallerde bu tür sorumsuzluk anlaşmalarına cevaz verilmemiştir. Buna göre,

“Uzmanlığı gerektiren bir hizmet, meslek veya sanat, ancak kanun veya yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütülebiliyorsa, borçlunun yardımcı kişilerin fiillerinden sorumlu olmayacağına ilişkin anlaşma kesin olarak hükümsüzdür.”

¹⁰² Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, **Tekinay Borçlar Hukuku**, s. 898. Yazarlar burada söz konusu davranış sebebiyle borçlunun kusurlu sayılıp sayılmayacağını değil, bu davranışın onun açısından kusur teşkil edip etmeyeceğinin göz önünde bulundurulması gerektiğini belirtmektedir. Aksi yönde ifadeler için bkz. Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku C. I**, s. 425; Kılıçoğlu, **Genel Hükümler**, s. 678.

¹⁰³ Serozan, **İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme**, s. 292.

¹⁰⁴ Oysaki sorumsuzluk anlaşmalarına ilişkin genel hüküm olan TBK m. 115'te borçlunun ağır kusurundan sorumlu olmayacağına ilişkin düzenlemeye imkân tanınmamıştır. Bu konuda bkz. Başalp, Nilgün, **Sorumsuzluk Anlaşması**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2011, s. 197.

Dolayısıyla ilgili hüküm uyarınca yardımcı kişinin hafif kusur dahil her türlü kusurundan sorumlu olmayacağına ilişkin anlaşmaların geçerli olamayacaktır¹⁰⁵. Oysaki eBK m. 100/3 döneminde bu kayıt sadece ağır kusur bakımından hükümsüz sayılırdı¹⁰⁶. Mevcut düzenleme çerçevesinde belirtilen hallerde yardımcı kişinin hafif kusuru halinde dahi sorumsuzluk anlaşması yapılması mümkün değildir¹⁰⁷.

c. Yardımcı Kişi ile Birlikte Vekâlet Arasındaki Farklılıklar

Yardımcı kişi de birlikte vekiller gibi vekâlet sözleşmesinden doğan borçların ifasının kısmen veya tamamen kendisine bırakıldığı kişidir. Gerçekten de yukarıda açıklandığı üzere, yardımcı kişi borçlunun bilgisi ve iradesi dâhilinde, borçlunun yüklendiği edimlerden birini ya da bir kaçını yerine getiren veya borçlu ile birlikte ifa faaliyetine katılan kişidir. Dolayısıyla yapılan iş bakımından birlikte vekil ile yardımcı kişi arasında büyük benzerlik bulunmaktadır.

Ancak yardımcı kişi ile birlikte vekil arasında hukuki yapı ve tabi olunan hükümler bakımından ciddi farklılıklar bulunmaktadır. Gerçekten de birlikte vekâlet halinde vekâlet veren sözleşme kapsamında üstenilen edimin ifası için birden fazla vekil ile sözleşme akdederken, edimin ifasında yardımcı kişi kullanılması halinde vekâlet veren ile yardımcı kişi arasında herhangi bir sözleşmesel ilişki bulunmaz. Diğer bir deyişle birlikte vekâlette olduğu gibi vekâlet veren vekilin yanında yardımcı kişi ile doğrudan sözleşme ilişkisi içine girmez. Burada vekil, vekâlet sözleşmesinden doğan borçlarının tamamını ya da bir kısmını yardımcı kişi vasıtasıyla ifa etmektedir. Dolayısıyla hukuki ilişki vekâlet veren ile yardımcı kişi arasında değil ve fakat vekil ile yardımcı kişi arasında kurulmaktadır¹⁰⁸. Diğer bir deyişle vekâlet sözleşmesinden doğan edimler

¹⁰⁵ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, **Tekinay Borçlar Hukuku**, s. 900; Kılıçoğlu, **Genel Hükümler**, s. 687. Bu konuda detaylı bilgi için bkz. Şenocak, **a.g.e.**, s. 235 vd.

¹⁰⁶ Nilgün, **a.g.e.**, s. 204.

¹⁰⁷ Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku C. I**, s. 423.

¹⁰⁸ Ancak burada vekil yardımcı kişiden yararlanması yukarıda açıkladığımız alt vekil tayin etmesinden farklı bir durumdur. Zira alt vekâlet halinde vekil vekâlet sözleşmesinden doğan edimlerin bir kısmını ya da tamamını ifa etmesi için kendi yerine alt vekili atamaktadır. Oysaki yardımcı kişi borçlunun (vekilin) sözleşmenin ifasında yardımından faydalandığı kişidir. Dolayısıyla bu halde vekil alt vekâlette olduğu gibi yerine bir başkasını ikame etmez, sadece edimi ifa ederken yardımcı kişinin fiillerinden faydalanır. Doktorun seyahate çıkması nedeniyle hastalarını kontrol için başka bir doktoru görevlendirmesi alt vekâlete, ameliyat esnasında hemşireden yardım alması ise yardımcı kişi kullanılmasına örnek oluşturur. Tandoğan, **II**, s. 460; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 144. Yazarlar alt vekili

vekâlet veren tarafından yardımcı kişiyle yapılan bir sözleşme kapsamında değil, vekilin yardımcı kişiden faydalanması suretiyle yine vekil tarafından ifa edilir. Bunun gibi vekâlet veren ile yardımcı kişi arasında alt vekâlet halinde olduğu gibi TBK m. 507 kapsamında bir ilişkiden de söz edilemez. Dolayısıyla vekâlet verenin yardımcı kişiye yönelik doğrudan bir talep hakkı da söz konusu değildir. Şu halde vekâlet veren vekile karşı sahip olduğu hakları doğrudan yardımcı kişiye karşı ileri süremez¹⁰⁹.

Öte yandan alt vekâlette de olduğu gibi, vekilin yardımcı kişiden faydalandığı hallerde vekâlet veren yardımcı kişinin gördüğü işe onay vererek onunla sözleşmesel ilişkiye girebilir. Bu halde söz konusu ilişki birlikte vekâlet ilişkisine dönüşür. Ancak böyle bir ilişkinin doğabilmesi için kuşkusuz yardımcı kişinin de rızası gerekmektedir. Zira yardımcı kişinin vekâlet sözleşmesine dâhil olabilmesi için vekâlet verenin iradesi ile yardımcı kişinin iradesinin uyuşması aranacaktır (TBK m. 1/1). Yardımcı kişinin bu iradesi açık olabileceği gibi zımnî de olabilir (TBK m. 1/2). Ancak ne zaman yardımcı kişi ilişkisi ne zaman birlikte vekâlet ilişkisinin olduğunu tespit etmek her zaman kolay olmayabilir. Bu konuda tereddüt halinde kural olarak vekilin yardımcı kişiden faydalandığı kabul edilmelidir. Zira bu kişinin birlikte vekil olarak kabul edilebilmesi için bu konuda en azından zımnî de olsa bir iradenin varlığı gerekir.

Vekâlet veren ile yardımcı kişi arasında doğrudan hukuki ilişki bulunmamasının en temel sonucu tabi olunan sorumluluk rejiminin farklı olmasıdır. Gerçekten de vekâlet verenin birlikte vekâlette olduğu gibi yardımcı kişiye karşı sözleşmesel ilişki kapsamında talepte bulunması mümkün değildir. Yardımcı kişinin vekâlet sözleşmesine aykırı davranması halinde vekâlet veren *borçlu vekili* TBK m. 116 hükmü çerçevesinde sorumlu tutabilir. Bu kapsamda borçlu vekil yardımcı kişinin sözleşmeye aykırı hareketi sonucu vekâlet verene verdiği zararları tazminle yükümlüdür. Dolayısıyla bu durumda vekâlet verenin başvurabileceği yegâne kişi vekildir.

Aradaki ilişkinin birlikte vekâlet olması halinde ise, vekâlet veren vekillerin tümüyle sözleşmesel ilişki içerisinde olduğu için, vekâlet veren aradaki sözleşmeye

“*nitelikli yardımcı kişi*” olarak nitelendirmektedir. Bu ifadeyi kullanmamakla birlikte benzer açıklamalar için bkz. Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 651.

¹⁰⁹ Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 145.

dayanarak vekillere karşı doğrudan talepte bulunabilir. Sözleşmenin hiç veya gereği gibi ifa edilmemesi sebebiyle uğradığı zararın tazminini vekillerden talep edebilir.

Diğer yandan birlikte vekâlet halinde kanuni teselsül olduğundan vekiller vekâlet verene karşı müteselsil olarak sorumludur¹¹⁰. Dolayısıyla vekâlet veren borcun tamamı ya da bir kısmı için vekillerin tamamına ya da bir kaçına başvurabilme hakkına sahiptir. Vekillerden biri meydana gelen zararı tazmin ettiği oranda diğer vekillerde vekâlet verene karşı sorumlu olmaktan kurtulur.

II. BİRLİKTE VEKÂLETİN UNSURLARI

A. Genel Olarak

Kanun koyucu TBK m. 511 hükmü ile vekâlet verenlerin birden fazla olduğu hal ile vekillerin birden fazla olduğu hali ayrı fıkralarda düzenlemiştir. Gerçekten de TBK m. 511¹¹¹, “Birlikte vekâlet verenlerin ve birlikte vekillerin sorumluluğu” başlığı ile 1. fıkrasında “Bir kişiye birlikte vekâlet verenler, vekile karşı müteselsil olarak sorumludurlar.” hükmü ile birlikte vekâlet verenlerin, 2. fıkrasında ise,

“Vekâleti birlikte üstlenenler, vekâletin ifasından müteselsil olarak sorumludurlar ve yetkilerini başkalarına devir hakları olmadıkça, vekâlet vereni, ancak birlikte yaptıkları fiil ve işlemleriyle borç altına sokabilirler.”

şeklindeki hükmü ile birlikte vekillerin sorumluluğunu düzenlenmiştir.

Bu kapsamda gerek birlikte vekiller bakımından ve gerekse birlikte vekâlet verenler bakımından TBK m. 511 çerçevesinde öngörülen hükümlerin doğabilmesi, diğer bir deyişle kanuni anlamda birlikte vekâletten söz edilebilmesi için bazı unsurların oluşması gerekmektedir¹¹². Vekiller bakımından birlikte vekâlet ile vekâlet verenler

¹¹⁰ Necip Bilge, **Borçlar Hukuku Özel Borç Münasebetleri**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü, 1971, s. 298.

¹¹¹ Bu madde mülga 818 sayılı Borçlar Kanunu’nun 395. maddesine karşılık gelmektedir: “(1) Bir kimseyi birlikte tevkil eden müteaddit kimseler, vekile karşı müteselsilen mesul olurlar. (2) Müteaddit kimseler, vekaleti birlikte kabul etmişler ise müvekkilünbihi yapmakla müteselsilen mesuldürler ve kendi sıfatlarını başkasına devre salahiyettar olmadıkça müvekkili yalnız birlikte yaptıkları tasarrufla ilzam edebilirler.”

¹¹² Birlikte vekâleti düzenleyen TBK m. 511/1 vekâlet verenler bakımından birlikte vekâleti, TBK m. 511/2 ise vekiller bakımından birlikte vekâleti düzenlenmiştir. Ne var ki ilgili hüküm gerek vekiller bakımından birlikte vekâlete ve gerekse de vekâlet verenler bakımından birlikte vekâlete ilişkin unsurların tümünü açıkça düzenlemiş değildir. Gerçekten de TBK m. 511/1 “Bir kişiye birlikte vekâlet

bakımından birlikte vekâletin unsurları büyük oranda benzerlik göstermekte ise de farklı yönleri de bulunduğunda ayrı ayrı incelenmeleri gerekmektedir. Bu sebeple aşağıda öncelikle vekiller bakımından birlikte vekâlet, ardından da vekâlet verenler bakımından birlikte vekâletin unsurları ayrı ele alınmıştır.

B. Vekiller Bakımından Birlikte Vekâletin Unsurları

1. Birden Çok Vekilin Bulunması

Vekiller bakımından birlikte vekâletten söz edilebilmesi için vekâlet sözleşmesi kapsamında iş görme edimini birden fazla kişinin (vekilin) üstlenmesi gerekir¹¹³. Bu çeşit vekâlette vekâlet veren bir işin görülmesini ya da işlemin yapılmasını birden çok kişiye bırakmaktadır¹¹⁴. Bu şartın gerçekleşmesi için aynı vekâlet sözleşmesi kapsamında birden fazla vekille vekâlet sözleşmesinin akdedilmesi gerekli ve yeterlidir¹¹⁵.

Hemen belirtelim ki birlikte vekilliğin ortaya çıkabileceği haller sınırlı olarak sayılamayacak şekilde çeşitlilik gösterir. Bu sebeptir ki hangi hallerde birlikte vekilliğin gündeme geleceğini tahdidi olarak saymak mümkün değildir.

Gerçekten de bir işin görülmesinin birden fazla kişiye bırakılması çok çeşitli hallerde ortaya çıkabilir; vekâlet veren iradî olarak birden fazla vekille sözleşme akdedebileceği gibi vekillerin içinde bulunduğu durum da birlikte vekâleti zorunlu

verenler, vekile karşı müteselsil olarak sorumludurlar.” ifadesine yer vermiş, ancak müteselsil sorumluluğu doğuracak birlikte vekâletin hangi unsurların gerçekleşmesi halinde ortaya çıkacağını hükme bağlamamıştır. Diğer yandan birden fazla vekilin durumunu düzenleyen TBK m. 511/2’de de birlikte vekâlete ilişkin tüm unsurlar yasal düzenlemeye kavuşturulmamıştır. Dolayısıyla bu unsurlar doktrin tarafından açıklığa kavuşturulmuştur. Ancak birlikte vekâlet konusunda değerlendiren eserlerin hemen hepsinde birlikte vekâletin unsurları “*müteselsil sorumluluğun şartları*” başlığı altında değerlendirilmiştir. Biz çalışmamızda birlikte vekâletin hükmü olan müteselsil sorumluluk olarak anılan şartları birlikte vekâletin unsurları olarak ele almış bulunmaktayız.

¹¹³ Tandoğan, II, s. 567; Becker, *Şerh*, s.725; Yavuz, *Özel Hükümler*, s.1178; Özkaya, *Vekâlet ve Kötüye Kullanılması*, s. 842; Gümüş, *Borçlar Özel C. II*, s.146. Hemen belirtelim ki, vekâlet sözleşmesinin taraflarından birinin birden çok kişiden oluşması, o işlemin iki taraflı bir hukuki işlem (sözleşme) olduğu gerçeğini değiştirmez. Diğer sözleşmelerde olduğu gibi vekâlet sözleşmesinde de alacaklı ya da borçlu tarafın birden fazla kişiden oluşması mümkündür. Bu konuda sözleşme hukuku bakımından genel açıklamalar için bkz. Akıntürk, *a.g.e.*, s. 2 vd.

¹¹⁴ Tandoğan, II, s. 568.

¹¹⁵ Vekâlet verenlerin birden fazla olduğu birlikte vekâlet bakımından birden fazla vekâlet sözleşmesi olsa dahi birlikte vekâletin doğabileceği görüşü için bkz. Özkaya, *Vekâlet ve Kötüye Kullanılması*, s. 839. Bu konuda detaylı açıklama için bkz. İkinci Bölüm, II, C, 1, c.

kılabilir. Söz gelimi bir hastanın tedavisini birden çok doktorun üstlenmesi halinde birlikte iradî olarak (vekâlet sözleşmesinden) doğmaktadır¹¹⁶. Aynı durum bir bilimsel projenin hazırlanması için birden fazla uzmanın görevlendirilmesinde de söz konusudur¹¹⁷. Diğer yandan vekâlet konusu işin miras ortaklığına tevdi edilmesi halinde vekillerin içinde bulunduğu durum birlikte vekâleti zorunlu kılmaktadır. Aşağıda ortaya konulan birlikte vekâlet halleri dışında tarafların birlikte vekâlet ilişkisini doğurabileceği (evlilik birliğindeki eşler, birden fazla ticari temsilci vb. gibi) başka haller de söz konusu olabilir¹¹⁸.

a. Avukatlık hukuku bakımından

Birlikte vekâletin ortaya çıkabileceği başlıca hal işin görülmesinin birden fazla avukat tarafından üstlenilmesi halidir. Nitekim 1136 sayılı Avukatlık Kanunu¹¹⁹, nun 172. maddesinde “*İş sahibi, ilk anlaşmayı yaptığı avukatının yazılı muvafakatı ile, başka avukatları da işin kovuşturma ve savunmasına katabilir.*” düzenlemesi ile iş sahibinin (vekâlet verenin) işin savunmasında ve kovuşturulmasında birden fazla

¹¹⁶ Ancak TBK m. 511 anlamında birlikte vekâlette söz edilebilmesi için hekimlerin vekâleti birlikte kabul etmeleri ve aynı işi görmeleri gereklidir.

¹¹⁷ Benzer örnekler için bkz. Tandoğan, II, s. 568.

¹¹⁸ Bu çalışmada birlikte vekillik anlaşılmaya imkân tanıyan başlıca birlikte vekillik halleri açıklanmıştır.

¹¹⁹ RG Sayı 13168, Tarih 7/4/1969.

avukatı görevlendirmesi hali avukatlık sözleşmesi^{120,121} bakımından yasal düzenlemeye kavuşturulmuştur. Bahse konu hükümden de görüldüğü üzere birden fazla avukatın sözleşmeye katılabilmesi için ilk avukatın yazılı onay vermesi aranmıştır¹²². İş sahibi, ilk avukatın onayını kendisine tevdi veya tebliğ edilecek bir

¹²⁰ Kuru, **C.II**, s. 1306 – 1307; Baki Kuru, **İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medenî Usul Hukuku**, İstanbul, Legal Yayınevi, 2016, s. 184; Hakan Pekcanitez/ Muhammet Özkes/Mine Akkan/ Hülya Taş Korkmaz, **Pekcanitez Usûl Medeni Usul Hukuku C. I**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017, s. 675. Avukat ile iş sahibi arasındaki ilişki çok kere “*vekâletname*” adı verilen tek taraflı bir yetkilendirmeye dayansa da avukat iş sahibinin verdiği bu yetkiyi zımnen veya açıkça kabul etmesi halinde söz konusu ilişki sözleşme ilişkisine dönüşmektedir. Bu ilişki Avukatlık Kanunu’nun 163. maddesinde “*avukatlık sözleşmesi*” olarak adlandırılmaktadır. Ne var ki Kanun avukatlık sözleşmesini tanımlamamıştır. Doktrinde Güner avukatlık sözleşmesini “*baro levhasına yazılı olup, mesleğini serbest olarak yapan avukat veya avukatlık ortaklığı ile iş sahibi arasında bağitlanan hukuki ilişkilerin düzenlenmesini, hukuki sorun ve uyuşmazlıkların çözümlemesini konu edinen, tam iki tarafa borç yükleyen sözleşme*” olarak tanımlamıştır. Bkz. Semih Güner, **Avukatlık Hukuku**, Ankara, Yetkin Kitabevi, 2015, s.296-297. Avukatlık sözleşmesinin tanımlanmamasına bağlı olarak söz konusu sözleşmenin hukuki niteliği bakımından da tartışmalar gündeme gelmektedir. Doktrinde bazı yazarlar avukatlık sözleşmesinin sui generis sözleşme olduğunu ifade eder. Güner, **a.g.e.**, s. 293; Başpınar, **Özen Borcu**, s. 468. Bu görüşte olan yazarlara göre, Borçlar Kanunu’nun vekâlete ilişkin hükümler ile Avukatlık Kanunu’ndaki avukatlık sözleşmesine ilişkin hükümler arasında farklılıklar bulunmaktadır. Buna bağlı olarak avukatlık sözleşmesinin salt vekâlet sözleşmesine indirgenmesi mümkün değildir. Buna karşılık doktrinde diğer bazı yazarlar avukatlık sözleşmesinin niteliği itibariyle vekâlet sözleşmesi olduğu görüşündedir. Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 1151; Sarı, **a.g.e.**, s. 70; Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 134; Özcan Günergök, **Avukatlık Sözleşmesi**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2013, s. 31. Kanaatimizce avukatlık sözleşmesi vekâlet sözleşmesi niteliğinde olsa da birçok noktada Türk Borçlar Kanunu’nun vekâlete ilişkin hükümlerinden ayrılır. Her şeyden önce TBK m.502/3 uyarınca vekâlet sözleşmesi kural olarak ücretsiz iken Av. K. m. 163/1 uyarınca “*Avukatlık sözleşmesinin belli bir hukuki yardımı ve meblâğı yahut değeri kapsaması gerekir*”. Diğer yandan vekâlet sözleşmesinin konusu bir hukuki işlemin ifası ya da bir maddi fiilin gerçekleştirilmesi olabilir iken avukatlık sözleşmesinin konusunu belirli bir hukuki yardımda bulunma oluşturur. Bunun gibi vekâlet sözleşmesinde vekil olabilecek kişi sınırlandırılmamışken avukatlık sözleşmesinin vekil tarafını mutlaka avukat sıfatına bir kişi oluşturur. Dolayısıyla avukatlık sözleşmesi ile vekâlet sözleşmesi birçok noktada birbirinden ayrılmaktadır. Ancak buna rağmen avukatlık sözleşmesi ile vekâlet sözleşmesinin birbirinden tamamen ayrı ile hukuki niteliğe sahip olduğunu söylemek güçtür. Zira her iki sözleşmede de iş sahibinin iradesine ve menfaatine uygun bir iş, sonucun elde edilememesi rizikosuna ve zaman kaydına bağlı olmaksızın bağımsız bir şekilde gerçekleştirilir. Bu sebeple Avukatlık Kanunu’nda özel hüküm bulunmayan hallerde avukatlık sözleşmesine Türk Borçlar Kanunu’ndaki vekâlet sözleşmesine ilişkin hükümlerin uygulanması gerekmektedir. Benzer yönde açıklamalar için bkz. Halûk Burcuoğlu, “Avukatlık Sözleşmesi ve Avukatlık Ücretiyle İlgili Önemli Bazı Sorunlar”, **Ankara Barosu Hukuk Kurultayı 2004**, Avukatlık Mesleği ve Savunma Hakkı C.3, Ankara 2004, s.479, 480; Gökyayla, **Azil ve İstifa**, s. 16, 17; Tülin Kurtoğlu, **Akdi Vekâlet Ücreti ve Avukatın Hukuki Sorumluluğu**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2016, s.27.

¹²¹ Avukatlık sözleşmesinin yazılı olmasının zorunlu olmadığı yönünde bkz. Güner, **a.g.e.**, s.398; İlgin, **a.g.e.**, s. 15.

¹²² Kuru, **C.II**, s. 1306 – 1307; Kuru, **Medenî Usul Hukuku**, s. 184. Bu şekil şartına uyulmaksızın başka bir avukatı görevlendirmesi halinde sözleşmenin tarafı olan avukat sözleşmeyi haklı olarak feshedebilir. Nitekim Yargıtay da bir kararında aynı sonuca varmıştır: “*Davalı, Avukatlık Kanunu’nun 172.maddesi gereğince davacının yazılı muvafakatini almadan, davacının takip ettiği davaya bakma görevini başka bir avukata vermiş, davacının iddiasına göre de 02.11.2004 tarihli duruşma öncesinde kendisini durumdan telefon ile haberdar etmiştir. Bu durum davacının işi bırakması için haklı bir neden oluşturmaktadır. Dosya kapsamından davacının 02.11.2004 tarihli duruşmaya hiç katılmadığı,*

yazı ile en az bir haftalık süre vererek talep eder. Avukat bu süre içinde cevap vermemişse onay vermiş sayılır¹²³. İlk avukatın onay vermemesi halinde ise, vekâlet sözleşmesi kendiliğinden sona erer (Av. K. m. 172/2,3)¹²⁴.

Görüldüğü üzere söz konusu düzenleme, TBK m. 206'da öngörülen sözleşmeye katılma kurumunun avukatlık sözleşmesi bakımından özel düzenlemesini teşkil etmektedir¹²⁵. Bu düzenleme ile vekâlet sözleşmesinin vekâlet vereni konumunda olan iş sahibinin mevcut sözleşmeye yeni bir avukatı katabilmesi için vekil konumundaki avukatın buna onay vermesi gerekir¹²⁶. Burada vekil mevcut bir sözleşmeye sonradan yapılan üçlü bir anlaşma ile taraf olmaktadır¹²⁷. Bu işlemin sonucunda sözleşmenin

görevlendirilen yeni avukatın davalıyı temsil ettiği de duruşma zabıtlarından açıkça anlaşılmaktadır. Bu durumda, davacı vekillik görevini gereği gibi yerine getirdiğinden; davalı da haklı bir neden olmaksızın ve anılan kanunun 172.maddesinde belirtilen usule uymaksızın yeni bir avukat görevlendirdiğinden, eldeki davayı açmakta haklıdır. Direnme bu nedenle yerindedir." Yargıtay HGK E. 2012/13-691, K. 2013/173, T. 03.1.2013 (www.kazanci.com erişim tarihi 15.01.2017).

Öte yandan bu imkân iş sahibinin savunma hakkı ile avukat seçme ve görevlendirme özgürlüğünün bir uzantısını teşkil etmektedir. Bkz. Güner, **a.g.e.**, s.401.

¹²³ Dolayısıyla onay talebi konusunda sessiz kalınmasına olumlu sonuç bağlanmıştır.

¹²⁴ "1136 sayılı Avukatlık Yasasının 172. maddesinin 1. fıkrasında iş sahibinin ilk anlaşmayı yaptığı avukatının «yazılı muvafakatı» ile başka avukatları da işin kovuşturma ve savunmasına katabileceği açıkça belirtilmiştir. Davalı yan, davacının yazılı muvafakatı olduğunu kanıtlamış değildir. Yerel mahkemenin bu yönden de tanıt yükünün davacıya ait olduğundan söz etmesinin yasal dayanağı yoktur. Yukarıda anılan 172. maddenin 2. fıkrasının öngörülen (muvafakat etmiş sayılır) durumu da somut olayda gerçekleşmemiştir. Davacı yazılı onam vermediğine göre 172. maddenin 3. fıkrası uygulama alanı bulur. Şöyle ki, yanlar arasındaki vekillik sözleşmesi kendiliğinden sona erer. İş sahibi, onam vermeyen avukata ücretin, tümünü ödemekle yükümlüdür. Anılan yasanın 172. maddesinin son fıkrası hükmü, ilk avukatın onam vermesi ile ilgilidir. Oysa davacı avukat, onam vermemiş bulunduğu, bu hüküm gözönünde tutulamaz." Yargıtay 13. HD, 1981/4763, K. 1981/6621, T. 21.10.1981 (www.kazanci.com erişim tarihi 15.01.2017). Aynı yönde Gökyayla, **Azil ve İstifa**, s. 131.

¹²⁵ "Sözleşmeye katılma, mevcut bir sözleşmeye taraflardan birinin yanında yer almak üzere, katılan ile bu sözleşmenin tarafları arasında yapılan ve katılanın, yanında yer aldığı tarafla birlikte, onun hak ve borçlarına sahip olması sonucunu doğuran bir anlaşmadır." Biz birlikte vekâlet sözleşmesinin ancak tek bir vekâlet sözleşmesinde birden vekilin olması halinde gündeme geleceği düşüncesini taşıdığımızdan burada birlikte vekâletin doğabilmesi için sözleşmeye katılmanın gerekli olduğu kanaatindeyiz.

¹²⁶ Esasen bu durum sözleşme hukukunun tabi sonucudur. Zira TBK m. 1 uyarınca sözleşmeden söz edilebilmesi için iradelerin uyuşması gerekmektedir. Dolayısıyla diğer avukatın sözleşmenin tarafı haline gelmesi mevcut avukatın diğer avukatın sözleşmeye katılmasına onay vermesi halinde mümkün olabilir. Gerçekten de sözleşmenin tarafının kiminle muhatap olacağını seçme hakkı sözleşme özgürlüğü prensibinin bir gereği olduğu gibi aksinin kabulü birlikte vekâlete bağlanan müteselsil sorumluluğun adil olmayan sonuçları doğurmasına sebebiyet verecektir. Hasan Ayrancı, **Sözleşmelerin Yüklenilmesi (Devri)**, Ankara, Yetkin Yayınları 2003, s.76 - 77.

¹²⁷ Sözleşmeye katılma bakımından benzer yöndeki açıklamalar için bkz. Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku C. II**, s. 633-634; Hüseyin Hatemi/Emre Gökyayla, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2015, s. 391; Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 1256; Ayrancı, **a.g.e.**, s.75; Kılıçoğlu, **Genel Hükümler**, s. 861; Safa Reisoğlu, **Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, İstanbul, Beta, 2014, s. 483.

vekil tarafındaki kişi sayısı bir kişiden ikiye çıkmaktadır¹²⁸. Dolayısıyla burada herhangi bir taraf sözleşmeden ayrılmamakta, bilakis mevcut vekil sözleşmede varlığını devam ettirmekte, mevcut vekilin yanında sözleşme ilişkisine yeni bir vekil eklenmektedir. Bu vekil sözleşme ilişkisinde mevcut vekil yanında ve sözleşmenin tarafı olarak yer alır.

Görüldüğü üzere Av. K. m. 172 kapsamında iş sahibi tarafından başka avukatın sözleşmeye katılması durumunda birlikte vekâlet sözleşmesi için aranan “*birden çok vekilin bulunması*” unsuru gerçekleşmiş olur¹²⁹. Zira bu halde iş sahibi sözleşmede yer alan avukatın oluru ile mevcut avukatlık sözleşmesine yeni bir avukat katmaktadır. Dolayısıyla sözleşmede vekil sayısı artarak bu vekiller arasında birlikte vekillik ilişkisi doğmaktadır.

İş sahibi tarafından başka avukatın sözleşmeye katılması dışında Av. K. m. 171/2’de, ilk avukat tarafından işe başka avukatın katılmasını ya da başka avukatın tevkil edilmesi düzenlenmiştir. İlgili düzenleme,

“Avukata verilen vekaletnamede başkasını tevkile yetki tanınmış ise, yazılı sözleşmede aksine açık bir hüküm olmadıkça, işi başka bir avukatla birlikte veya başka bir avukata vererek takip ettirebilir. Vekaletnamede, bunun düzenlendiği tarihten sonra açılacak veya takip edilecek bütün dava ve işlerde vekalet ve başkasını tevkile genel şekilde yetki verilmişse, avukat, bu tarihten sonraki dava ve işlerde müvekkilinden ayrıca vekalet almaya lüzum kalmaksızın işi başka bir avukatla birlikte veya başka bir avukata vererek takip ettirebilir.”

şeklindeki hüküm ile, avukatın işi başka avukatla birlikte ya da başka avukata vererek takip etmesi düzenlenmiştir¹³⁰. Ancak bunun için avukata verilen

¹²⁸ Kılıçoğlu, **Genel Hükümler**, s. 860.

¹²⁹ Aynı yönde bkz. Tandoğan, **II**, s. 568. Ancak avukat için soruşturulmasına ve kovuşturulmasına başkasını katmamış, Av. K. m. 171/3, son hükmü uyarınca vekil sıfatını başkasına devretmişse artık birden fazla vekil durumundan söz edilemez. Hatemi/Serozan/Arpacı (Hatemi), **Borçlar Özel**, s. 429.

¹³⁰ Bu düzenlemenin TBK m. 506/1 hükmünün özel düzenlemesi olduğu yönünde Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 112; Kurtoglu, **a.g.e.**, s.58.

vekâletnamede¹³¹ bu hususun açıkça belirtilmesi gerekmektedir^{132,133}. Ayrıca avukatın işi başka bir avukatla takip edebilmesi ya da işin görülmesi konusunda başka bir avukatı tevkil edebilmesi için avukatlık sözleşmesinde de aksi yönde bir düzenlemenin bulunmaması gerekir¹³⁴.

Öte yandan vekâletnamede verilecek yetki, sonradan açılacak dava veya takip edilecek işlerde başka avukatın işe katılmasını ya da tevkil edilmesini kapsayacak şekilde yapılabilir. Böylelikle avukat vekâletnamenin verildiği tarihten sonra açılacak dava ve işlerde iş sahibinden ayrıca vekâlet almaya ihtiyaç duymaksızın, işi başka bir avukatla yürütebileceği gibi başka bir avukata devrederek de işi takip edebilir.

¹³¹ Vekâletname esasen temsil yetkisinin verildiğini gösteren ve çok kere noterde düzenlenen bir belgeyi ifade eder. Bu belge her ne kadar ismen “vekâletname” olarak anılsa da, belgenin düzenlenmesi ile vekâlet sözleşmesi kurulmuş olmaz. Zira vekâlet sözleşmesinin kurulması için tarafların iradelerinin uyuşması gerekir; oysa temsil yetkisi verilmesi tek taraflı bir işlemdir. Bu iradenin (ki bu irade icap mahiyetindedir.) temsilci tarafından kabul edilmesi halinde vekâlet sözleşmesi kurulmuş olur. Bu konuda detaylı açıklamalar için bkz. Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku C. I**, s. 219; Kuru, **Medenî Usul Hukuku**, s. 178.

¹³² Uygulamada genellikle vekâletnameler “*uyuşmazlık ve/veya davaların başlamasından kesinleşmesine kadar tüm safhalarda haklarımızı ve menfaatlerimizi korumak ve savunmak için gerekenleri yerine getirmeye ve kendilerine bu vekâletname ile verilen yetkileri kısmen veya tamamen devredebilme, başkaca vekil, avukat, muhasebeci ve/veya bilirkişi tayin ve azletme yetkisine de sahip olarak, birlikte veya münferiden bizi temsil etmeye yetkili kılıyoruz.*” şeklinde düzenlenir. Bu şekilde düzenlenen vekâletnamelerde mevcut vekil, işi başka bir avukatla birlikte veya başka bir avukata vererek takip ettirebilme yetkisine sahip olur. Öte yandan Av. K. m. 56/5 “*Avukatlar veya avukatlık ortaklığı başkasını tevkil etme yetkisini haiz oldukları bütün vekâletnamelerini kapsayacak şekilde bir başka avukata veya avukatlık ortaklığına vekâletname yerine geçen yetki belgesi verebilir. Bu yetki belgesi vekâletname hükmündedir*” düzenlemesi ile vekâletnamede yetki verilmişse avukatların kendilerinin vekâletname hükmünde yetki belgesi düzenleyebileceği hükme bağlanmıştır.

¹³³ 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 74’te de benzer şekilde “*Açıkça yetki verilmemiş ise vekil, (...) başkasını tevkil edemez.*” düzenlemesine yer verilmiştir. Dolayısıyla Av. K. m. 171/2 hükmü Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile de uyumludur. Nitekim Yargıtay da bir kararında bu hususa işaret etmiştir: “*Avukatlık Kanununun alt vekâlet ilişkisini düzenleyen 56/5. maddesi "Avukatlar veya avukatlık ortaklığı başkasını tevkil etme yetkisini haiz oldukları bütün vekâletnamelerini kapsayacak şekilde bir başka avukata veya avukatlık ortaklığına vekâletname yerine geçen yetki belgesi verebilir. Bu yetki belgesi vekâletname hükmündedir."* ve 171/2. maddesi “*Avukata verilen vekâletnamede başkasını tevkile yetki tanınmış ise, yazılı sözleşmede aksine açık bir hüküm olmadıkça, işi başka bir avukatla birlikte veya başka bir avukata vererek takip ettirebilir. Vekâletnamede, bunun düzenlendiği tarihten sonra açılacak veya takip edilecek bütün dava ve işlerde vekâlete ve başkasını tevkile genel şekilde yetki verilmişse, avukat, bu tarihten sonraki dava ve işlerde müvekkilinden ayrıca vekalet almaya lüzum kalmaksızın işi başka bir avukatla birlikte veya başka bir avukata vererek takip ettirebilir*” hükümlerini içermektedir. Buna göre; alt vekâlet ilişkisi için vekâletnamede açıkça yetki verilmiş olması şartının arandığı; ancak Antalya 1. Noterliğince düzenlenen 19.4.2010 tarihli ilk vekâletnamede davacının Av. ...’e tevkil yetkisi vermediği anlaşılmaktadır. Bu durumda mahkemece yetkisiz vekillerce davaya devam edilerek yazılı şekilde hüküm kurulması isabetsizdir.” Yargıtay 20. HD., E. 2014/9017, K. 2015/1871, T. 23.3.2015 (www.kazanci.com erişim tarihi 15.01.2017).

¹³⁴ Kurtoglu, **a.g.e.**, s.58.

Görüldüğü gibi ilgili düzenleme ile vekile “*işi başka bir avukatla birlikte veya başka bir avukata vererek*” takip etme imkânı tanınmıştır. Bu ilişkinin birlikte vekâlet mi, alt vekâlet mi, yoksa ikame vekâlet mi olduğunun tespiti, özellikle ilişkiye uygulanacak hükümler açısından son derece önem arz etmektedir. Bu değerlendirmenin de işin “*başka bir avukatla birlikte*” takip edilmesi ile “*başka bir avukata vererek*” takip edilmesi hallerinin ayrı ayrı göz önünde bulundurularak yapılması gerekmektedir.

Doktrinde Güner, vekilin üzerine aldığı işi “*başka bir avukatla birlikte*” takip etmesi halini alt vekâlet olarak nitelendirmektedir¹³⁵. Kanaatimizce bu ilişkinin alt vekâlet ilişkisi olarak nitelendirilmesine imkân bulunmamaktadır. Zira alt vekâlet ilişkisinde vekil kendi adına yaptığı sözleşme ile asıl vekâlet sözleşmesinden doğan edimlerinin tamamını veya bir kısmını alt vekile devretmektedir¹³⁶. Dolayısıyla alt vekâlet sözleşmesinin konusunu oluşturan iş görme borcu alt vekilin üzerindedir¹³⁷. Esasen bu durum alt vekâlet kurumuna başvurulmasının gerekçesini oluşturmaktadır. Gerçekten de (asıl) vekil TBK m. 506’da öngörülen hallerden birinin varlığı halinde, vekâlet sözleşmesinden doğan edimleri kendisi ifa etmeyip bunu alt vekile bırakmaktadır. Bu hallerde (asıl) vekilin vekâlet sözleşmesinden doğan ve alt vekile devrettiği edimleri bizzat ifa etmesi söz konusu değildir. Oysaki Av. K. m. 171/2’de vekil “*işi başka bir avukatla birlikte*” takip etmektedir. Diğer bir deyişle vekil avukatlık sözleşmesinden doğan edimin ifasını bir üçüncü kişiye (alt vekile) bırakıp kendisi o işten el çekmemekte, işin ifasına başka bir avukatla birlikte katılmaktadır. Dolayısıyla vekilin “*işi başka bir avukatla birlikte*” takip etmesi hali avukatlık sözleşmesinden doğan iş görme edimi birden fazla avukat tarafından “birlikte” ifa edilmektedir. Hal böyle olunca vekilin işi başka bir avukatla takip etmesi halini alt vekâlet olarak nitelendirmeye imkân bulunmamaktadır.

Öte yandan vekilin işi başka bir avukatla takip etmesi durumunun ikame vekâlet olarak nitelendirilmesi de mümkün değildir. Zira ikame vekâlette de tıpkı alt vekâlette olduğu gibi vekil vekâlet sözleşmesinden doğan borçları bizzat ifa etmemekte, vekâlet

¹³⁵ Güner, **a.g.e.**, s.398.

¹³⁶ Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 113.

¹³⁷ Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 161.

veren adına ve hesabına akdettiği vekâlet sözleşmesi ile yerine bir başkasını (ikame vekili) koymaktadır¹³⁸. Dolayısıyla bu halde de kanunda öngörülen “*işi başka bir avukatla birlikte*” takip etme durumu söz konusu değildir.

Şu halde kanaatimizce bu durumda ne alt vekâlet ne de ikame vekâletten söz edilebilir. Bize göre vekilin “*işi başka bir avukatla birlikte*” takip etmesi hali birlikte vekâlet olarak adlandırılabilir. Zira iş sahibi (vekâlet veren), vermiş olduğu vekâletname ile avukatın başka bir avukat ile iş görmesine imkân tanıyarak onu avukatlık sözleşmesine dâhil etmektedir. Nasıl ki vekâlet veren alt vekilin yaptığı işe sonradan icazet vererek onu asıl vekil statüsüne çıkarıp birlikte vekil konumuna getirmekte ise¹³⁹, burada da vekâlet veren öncesinde vermiş olduğu vekâletname ile işin başka bir avukatla takip edilmesine rıza göstererek avukatları birlikte vekil statüsüne getirmektedir¹⁴⁰. Dolayısıyla Av. K. m. 171/2’deki düzenleme TBK m. 511/2’de öngörülen birlikte vekâletin özel görünümünü teşkil etmektedir.

Diğer yandan Av. K. m. 171/2’de öngörülen avukatlık sözleşmesinin tarafı olan avukatın işi “*başka bir avukata vererek*” takip etmesi durumunun nasıl nitelendirileceği konusu üzerinde de ayrıca durulması gerekmektedir. Avukatın işi başka bir vekile vererek takip edilmesi halinin birlikte vekâlet olarak nitelendirilemeyeceği açıktır. Zira bu halde avukat avukatlık sözleşmesi kapsamında yüklendiği işi diğer avukatla birlikte takip etmemekte, o işin görülmesini başka bir avukata bırakmaktadır. Dolayısıyla burada birlikte vekâlet bakımından aranan birliktelik unsuru gerçekleşmemektedir.

Kanunda bu hal düzenlenirken alt vekâlet ile ikame vekâlet bakımından herhangi bir ayırım yapılmamıştır. Hal böyle olunca işin başka bir vekile verilerek takip edilmesi

¹³⁸ Tandoğan, **II**, s.461; Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 1163; Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s.424; Zevkililer/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 652; Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 142; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 121. İkame vekâletin alt vekâletten farkı ise ikame vekâlette vekil vekâlet sözleşmesini kendi adına ve hesabına değil, vekâlet veren adına ve hesabına yapmaktadır. Oysaki alt vekâlette vekil vekâlet sözleşmesinden doğan iş görme borcunu kendi adına ve hesabına yaptığı sözleşme ile alt vekile devretmektedir. Bu konuda detaylı açıklama için bkz. Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 121 vd. Ayrıca bkz. yuk. İkinci Bölüm, I, C.

¹³⁹ Bu konuda detaylı açıklama için bkz. Gautschi, **Art. 403, 5 b**; Tandoğan, **II**, s. 568.

¹⁴⁰ Nitekim kanun koyucu da bu düşüncede olacak ki, Av. K. m. 171/3’te tıpkı TBK m. 511/2’de olduğu gibi müteselsil sorumluluk karinesi öngörmüştür.

halinin alt vekâlet mi yoksa ikame vekâlet mi teşkil ettiği açık değildir¹⁴¹. İlgili düzenlemede sadece avukatın işi başka bir vekile vererek takip etmesinden söz edilmiştir. Oysaki vekillerin tabi olduğu hükümler ve sahip olduğu haklar bakımından bu ayırım son derece önem arz etmektedir¹⁴². Zira ikame vekâlet halinde iş sahibi ile ikame vekil arasında doğrudan vekâlet ilişkisi kurulurken alt vekâlet halinde iş sahibi ile alt vekil arasında herhangi bir akdi ilişki bulunmamakta, vekâlet veren diğer avukata avukatlık sözleşmesi kapsamında başvuramamaktadır.

Kanaatimizce avukatın işi başka bir vekile vererek takip etmesi durumunun Av. K. m. 171/4, c.2 hükmü karşısında ikame vekâlet olarak nitelendirilmesine imkân bulunmamaktadır. Gerçekten de ilgili hükümde yer alan “*İş tamamen başka bir avukata bırakılmış ise, tevkil eden ve tevkil olunan avukatlar ücret sözleşmesindeki miktarı aşmamak şartıyla, harcadıkları mesaiye karşılık olan ücreti müvekkilden isteyebilirler.*” şeklindeki düzenleme ile tevkil olunan avukatın iş sahibine ücret bakımından başvurmasına olanak tanınmıştır. Görüldüğü üzere kanun koyucu tevkil olunan avukatın iş sahibine ücret konusunda başvurabilmesi için bu hususu ayrıca düzenleme ihtiyacı duymuştur. Oysaki ikame vekâlette vekâlet veren ile ikame vekil arasında doğrudan sözleşme ilişkisi kurulduğundan vekilin ücret talep edebilmesi için ayrıca yasal düzenlemeye ihtiyaç bulunmamaktadır¹⁴³. Dolayısıyla kanun koyucu abesle iştigal edemeyeceğinden bu düzenleme ile alt vekilin vekâlet verene ücret konusunda başvurabilmesinin önü açılması amaçlanmıştır.

¹⁴¹ Doktrinde Güner’e göre bu halde ikame vekâlet söz konusudur. Bkz. Güner, **a.g.e.**, s.398. Açık olmamakla birlikte taraflar arasındaki ilişkinin alt vekâlet ilişkisi olduğu yönünde bkz. Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 226. Yargıtay da bir kararında bu ilişkiyi alt vekâlet ilişkisi olarak nitelendirmiştir: “171/2. maddesi “Avukata verilen vekâletnamede başkasını tevkile yetki tanınmış ise, yazılı sözleşmede aksine açık bir hüküm olmadıkça, işi başka bir avukatla birlikte veya başka bir avukata vererek takip ettirebilir. Vekâletnamede, bunun düzenlendiği tarihten sonra açılacak veya takip edilecek bütün dava ve işlerde vekâlete ve başkasını tevkile genel şekilde yetki verilmişse, avukat, bu tarihten sonraki dava ve işlerde müvekkilinden ayrıca vekalet almaya lüzum kalmaksızın işi başka bir avukatla birlikte veya başka bir avukata vererek takip ettirebilir” hükümlerini içermektedir. Buna göre; alt vekâlet ilişkisi için vekâletnamede açıkça yetki verilmiş olması şartının arandığı; ancak Antalya 1. Noterliğince düzenlenen 19.4.2010 tarihli ilk vekâletnamede davacının Av. ...’e tevkil yetkisi vermediği anlaşılmaktadır.” Yargıtay 20. HD., E. 2014/9017, K. 2015/1871, T. 23.3.2015 (www.kazanci.com erişim tarihi 15.01.2017).

¹⁴² Aynı yönde açıklamalar için bkz. Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 226.

¹⁴³ Bu düzenlemenin vekâletin ücretsiz olduğu kuralına istisna getirmek için yapıldığı düşünülebilirse de Av. K. m. 164/4 hükmü karşısında bu düşünceye itibar edilmesi de mümkün değildir.

Gerçekten de TBK m. 507/3 hükmü¹⁴⁴ çerçevesinde vekâlet verenin alt vekile doğrudan doğruya başvurabilmesine imkân tanınmışken vekilin vekâlet verene doğrudan başvurabilmesi mümkün değildir¹⁴⁵. Bu sebeple de vekilin vekâlet verene başvurabilmesi için ya bu hususta vekil ile vekâlet verenin anlaşması ya da buna ilişkin kanuni bir düzenlemenin olması gerekir. Avukatlık kanunundaki düzenleme de tevkil olunan avukatın iş sahibine ücret bakımından başvurması amacıyla düzenlendiğinden avukatın işi “*başka bir avukata vererek*” takip etmesi durumunun alt vekâlet olarak nitelendirilmesi kanaatindeyiz¹⁴⁶.

Vekillerin birden fazla olduğu birlikte vekâlet bakımından üzerinde durulması gereken bir diğer konu da Avukatlık Kanunu’nun 44. maddesinde yer alan “aynı büroda birlikte çalışan avukatların durumu” (“Büro Ortaklığı”) ile “Avukatlık Ortaklığı”na ilişkin düzenlemedir¹⁴⁷. İlgili düzenlemeye göre avukatların birlikte çalışması, aynı baroya kayıtlı birden çok avukatın meslekî çalışmalarını bir büroda yürütmeleridir. Bu birlikteliğin tüzel kişiliği yoktur, yapılan iş de ticarî sayılmaz (Av. K m. 44 A). Şu halde kanun koyucu bu birlikteliğe tüzel kişilik tanımadığından

¹⁴⁴ Belirtelim ki işin “*başka bir avukata verilerek*” takip edilmesi durumunu düzenleyen Av. K. m.171/2 hükmü, TBK m. 506/1 hükmünün avukatlık sözleşmesi bakımından özel düzenlemesini teşkil etmektedir. Zira Avukatlık Kanunu’nda düzenlenen hüküm caiz olan alt ve vekâleti veya kabul edilmesi halinde ikame vekâleti iş sahibi tarafından düzenlenen vekâletnamede tevkil yetkisinin verilmesi durumuyla sınırlanmaktadır. Gerçekten de TBK m. 506/1 hükmü işin başkasına görölmesine vekile bu konuda yetki verilmesi, durumun zorunlu olması ya da teamülün buna imkân tanınması hallerinde cevaz verirken Av. K. m. 171/2 uyarınca avukatın işi başkasına gördürebilmesi sadece iş sahibinin buna rıza vermesi halinde mümkün olacaktır. Avukatlık Kanunu Türk Borçlar Kanununa göre özel kanun teşkil ettiğinden avukatlık sözleşmesi bakımından Avukatlık Kanunu’nda yer alan düzenleme uygulama alanı bulacaktır. Böylelikle avukat, durumun zorunlu olduğu ya da teamülün mümkün kıldığı gerekçesiyle işi başkasına gördüremeyecektir. Öte yandan sorumluluk rejimi bakımından da TBK m. 507/2 değil Av. K m.171/3 hükmü dikkate alınacaktır. Böylece başkasını tevkil eden avukat, sorumluluğunu hafifleten TBK m. 507/2 hükmünde öngörülen kurtuluş kanıtı getirme imkânına dayanamayacaktır. Şu halde Av. K. m. 171/3 uyarınca tevkil edilen avukatın tevkil olunan avukatla onun kusuru ve meydana getirdiği zarar dolayısıyla müteselsil sorumluluğu gündeme gelecektir. Tandoğan, II, s.458; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 165.

¹⁴⁵ Aynı yönde bkz. Tandoğan, II, s. 473; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 223. Öte yandan TBK m. 507/3 hükmünün ikame vekâlet bakımından uygulanmayacağı yönünde değerlendirmeler için bkz. Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 218.

¹⁴⁶ Çok açık olmamakla birlikte aynı yönde Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 226. Kurtoğlu, **a.g.e.**, s. 218. Son yazar işlemin şeklinden yola çıkarak avukatın kendi yaptığı bir sözleşme ile borçlarının bazılarının ifasını başka bir avukata tevdi etmesi halinde alt vekâlet, buna karşılık kendi adına değil de iş sahibi adına yaptığı bir sözleşme ile borçlarının ifasını başka bir avukata tevdi etmekteyse ikame vekâletin söz konusu olacağı kanaatindeyiz.

¹⁴⁷ Kapsamlı açıklama için bkz. Abuzer Kendigelen/Fatih Doğan, “Avukatlık Mesleğinin Birlikte İcrası – Avukatlık Limited Şirketi”, **AÜEHFD**, C. VII, S.1-2, Haziran 2003, s. 315.

avukatlar arasında bu şekilde birlikte çalışmanın adi ortaklık niteliğini taşıyacağı söylenebilir¹⁴⁸. Böyle bir birlikte çalışma şeklinde ortaya çıkan adi ortaklığı oluşturan avukatların birlikte vekil tayin edilmesi durumu aşağıda adi ortaklığı oluşturan kişilerin vekil tayin edilmesine ilişkin açıklamalar altında detaylı olarak ele alınacaktır.

Burada “avukatlık ortaklığı”nın vekil tayin edilmesi halinde, bu durumun birlikte vekâlet kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği hususunun üzerinde ayrıca durulmasında yarar bulunmaktadır. Bu konuda değerlendirme yapılabilmesi için öncelikle “avukatlık ortaklığı” kavramının açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.

Belirtelim ki hukukumuzda “avukatlık ortaklığı” ilk defa, Avukatlık Kanunu’nun 44. maddesinde 2/5/2001 tarihli 4667 sayılı Kanunun 30. maddesiyle ile değişiklik yapılmasından sonra yasal düzenlemeye kavuşmuştur¹⁴⁹. Kanuni değişiklikten sonra 44. maddenin “(B) Avukatlık Ortaklığı” kenar başlığı altında,

“Avukatlık ortaklığı, aynı baroya kayıtlı birden çok avukatın bu Kanuna göre mesleklerini yürütmek için oluşturdukları tüzel kişiliktir. Avukatlık ortaklığının çalışması meslek çalışması olup, ticarî sayılmaz ve vergilendirme bakımından şahıs şirketlerine ilişkin hükümler uygulanır. Avukatlık ortaklığının adı, bir ya da birkaç ortağın ad ve/veya soyadlarına (Avukatlık Ortaklığı) ibaresi eklenerek belirlenir.”

düzenlemesine yer verilmiştir. Görüldüğü üzere ilgili hükümle avukatlık ortaklığına tüzel kişilik tanınmıştır¹⁵⁰. Bu hüküm uyarınca avukatlık ortaklığı tüzel kişiliğe sahip kişi birliği olup, avukatların birlikte çalışması gibi adi ortaklık olarak

¹⁴⁸ Aynı yönde bkz. Nami Barlas, **Adi Ortaklık Temeline Dayalı Sözleşme İlişkileri**, İstanbul, Vedat Kitabevi, 2016, s. 115.

¹⁴⁹ Bu düzenlemeye dayanılarak Türkiye Barolar Birliği tarafından “Türkiye Barolar Birliği Avukatlık Ortaklığı Yönetmeliği” (RG, 25.11.2001, S.24594) çıkarılmıştır.

¹⁵⁰ Avukatlık ortaklığının ne zaman tüzel kişilik kazanacağı ise hükmün 2. fıkrasında “Ana sözleşmesi tip ana sözleşmeye uygun olarak düzenlenen avukatlık ortaklığı, kurucularının kayıtlı bulunduğu baro yönetim kurulu tarafından Baro Avukatlık Ortaklığı Siciline yazılmasıyla tüzel kişilik kazanır.” hükmüyle düzenlenmiştir. Ayrıca Avukatlık Ortaklığı Ana Sözleşmesinin, Türkiye Barolar Birliği tarafından düzenlenecek Avukatlık Ortaklığı Tip Ana Sözleşmesine (Yabancı Avukatlık Ortaklığı Tip Ana Sözleşmesine) uygun olarak hazırlanması ve tüm ortaklar tarafından imzalanması gerekir. Ana sözleşmede, Avukatlık Kanunu ve bu Yönetmeliğin hükümlerine aykırı olmamak koşuluyla özel hükümlere de yer verilebilir. Barlas, **Adi Ortaklık**, s. 115. Avukatlık ortaklığının *sui generis* bir ortaklık olduğu yönünde Asuman Turanboy, “Avukatlık Ortaklığı”, **AÜHFD**, C. 5, S. 4 2001 s. 57; Aday, **a.g.e.**, s. 130.

nitelendirilemez¹⁵¹. Bu hususun birlikte vekâlet açısından arz ettiği önem ise, iş sahibinin işin görülmesini avukatlık ortalığına bırakması halinde birlikte vekâlet gündeme gelmeyecek olmasıdır¹⁵². Zira avukatlık sözleşmesinde vekil konumunda bulunan avukatlık ortaklığı bünyesinde iş gören avukatlar değil, bizzat tüzel kişiliğe sahip avukatlık ortaklığıdır¹⁵³. Nitekim Kanunun 44. maddesinde “*Vekâletnameler ortaklık adına düzenlenir.*” ifadesi ile bu durum teyit edilmiştir. Dolayısıyla iş sahibinin karşısında birden fazla sözleşen olmadığından avukatlık ortalığının söz konusu olduğu hallerde birlikte vekâlet gündeme gelmeyecektir.

b. Adi ortaklık bakımından

Vekâlet verenin işi iradî olarak birden fazla vekile bırakması hali dışında vekillerin içinde bulunduğu hukuki ilişki sebebiyle de birlikte vekâletin doğması söz konusu olabilir. Burada da her ne kadar vekâlet veren vekâlet sözleşmesini iradî olarak akdetmekte ise de birlikte vekâletin doğumu vekillerin içinde bulunduğu hukuki ilişki

¹⁵¹ Barlas, **Adi Ortaklık**, s. 115. Aynı yönde Turanboy, **a.g.e.**, s. 55 vd. Konunun Alman Hukuku açısından değerlendirilmesi için bkz. Kendigelen/Doğan, **a.g.m.**, s. 316 vd. Amerikan Hukuku’ndaki durum için bkz. Meral Sungurtekin-Özkan, “Avukatlıkta Şirketleşme ve Reklam Yasağı”, **İzmir Barosu Dergisi**, S. 1996/2, s. 99 vd.

¹⁵² Avukatlık ortaklığına ilişkin özellikler de “*Avukatlık ortaklığı, amacın dışında hak ve mal edinemez, üçüncü kişilerle ortaklık kuramaz, tüzel kişilerin paylarını alamaz. Ortaklar; birden fazla avukatlık ortaklığının ortağı olamaz, ortaklığın bürosu dışında büro edinemez ve bağımsız olarak dava ve iş takip edemezler. 4. Avukatlık ortaklığı; ortaklarının ve çalışan avukatların ortaklık ile ilgili her türlü işlem, eylem ve borçlarından dolayı bunlarla birlikte müştereken ve müteselsilen sınırsız sorumludur.*” şeklinde düzenlenmiştir. Dikkat edilirse kanun koyucu sözleşmenin tarafı avukatlık ortağı olmasına rağmen ortaklarının ve çalışan avukatların ortaklık ile ilgili her türlü işlem, eylem ve borçlarından dolayı bunlarla birlikte müştereken ve müteselsilen sınırsız sorumlu olacağını düzenlemiştir. Bu hükmün nasıl anlaşılacağı konusunda öğretide fikir birliği bulunmamaktadır. Doktrinde Turanboy buradaki sorumluluğun kolektif ortaklıktaki gibi olduğu kanaatindedir. Turanboy, **a.g.e.**, s. 56, 60. Buna karşılık Aday bu görüşe karşı çıkmakta, bu sorumluluğun birinci derece müteselsil sorumluluk olduğunu savunmaktadır. Aday, **a.g.e.**, s. 131. Kanaatimizce de yasada bu yönde açık bir düzenleme olmadıkça kolektif ortaklıktaki ikinci derece sorumluluk rejiminin burada kabul edilmesi mümkün değildir.

¹⁵³ Günergök, **Avukatlık Sözleşmesi**, s. 128; Aday, **a.g.e.**, s. 130. Bu konuda Yargıtay 2. HD’nin 2003/4529 E., 2003/5585K. sayılı ve 17.04.2003 tarihli kararı: “*Dava dilekçesi ekinde sunulan davacıya ait 11.3.2002 tarihli 3816 yevmiye numaralı vekaletname; vekaletnamede ad ve soyadları yazılı altı avukatın oluşturduğu "avukatlık ortaklığına..." verilmiş bir vekaletnamedir. Avukatlık ortaklığı adına düzenlenmiş olan vekaletnamelere göre, vekil sıfatı ortaklık tüzel kişiliğine aittir. Ortaklık tarafından verilmiş bir yetki belgesi bulunmadıkça ortaklığı oluşturan avukatlardan herbiri ortaklık tüzel kişiliğine verilmiş vekaletnamedeki yetkileri münferit olarak kullanamazlar. (4677 sayılı Kanunla madde 44-B-a/2)*” (www.kazanci.com erişim tarihi 24.06.2017).

Avukatlık ortaklığının sözleşmeye taraf olabilmesine imkân tanıyan husus, onun tüzel kişiliğe sahip olmasıdır. Bu kapsamda avukatlık sözleşmesi çerçevesinde hak iktisap eden ve borç altına giren de hak ehliyetine sahip olan avukatlık ortaklığıdır.

neticesinde doğmaktadır. Dolayısıyla vekâlet sözleşmesine birliktelik katan vekillerin hukuki durumudur.

Bu durum özellikle bir işin bir adi ortaklığa tevdi edilmesi halinde söz konusu olur¹⁵⁴. Gerçekten de adi ortaklığa tüzel kişilik tanınmadığından vekâlet sözleşmesi adi ortaklıkla değil ve fakat ortaklarla akdedilecektir¹⁵⁵. Dolayısıyla böyle bir durumda sözleşmenin tarafı ortaklığın her bir ortağı olacaktır. Bu şekilde her bir ortakla tek bir vekâlet sözleşmesinin akdedilmesi halinde vekillerin birden fazla olduğu birlikte vekâlet sözleşmesi gündeme gelecektir. Bu durum özellikle işin birden fazla avukata tevdi edilmesinde söz konusu olmaktadır¹⁵⁶. Belirtelim ki bu birliktelik başlangıçta ortaya çıkabileceği gibi iş sahibinin verdiği yetkiye dayanarak avukatın işi başka bir avukatla birlikte görmesi halinde de gündeme gelebilir. Öte yandan iş sahibi de işin ilk anlaşmayı yaptığı avukatının yazılı muvafakati ile, başka avukatları işin kovuşturma ve savunmasına katabilir (Av. K. m. 172/1). Bu durumda sözleşme kapsamında yüklenilen iş birden fazla avukat tarafından yerine getirileceğinden burada da vekillerin birlikteğinden söz edilecektir¹⁵⁷.

Ancak adi ortaklık temeline dayalı birlikte vekâlet hali avukatlık sözleşmesi ile sınırlı değildir. Gerçekten de adi ortaklık uygulamada olağanüstü bir çeşitliliğe ve teker teker zikredilmesi mümkün olmayan farklı görünümlere sahip olduğundan bu şekilde çeşitlilik gösteren adi ortaklıkla hemen daima vekâlet sözleşmesi akdedilerek birlikte vekâlet ilişkisi yaratılabilir¹⁵⁸. Söz gelimi adi ortaklık şeklinde yapılan bir

¹⁵⁴ Aynı yönde Tandoğan, **II**, s.568.

¹⁵⁵ Oruç Hami Şener, **Adi Ortaklık**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2008, s. 154.

¹⁵⁶ Ancak yukarıda da açıklandığı üzere, Avukatlık Kanunu'nun 44. maddenin "(B) Avukatlık Ortallığı" kenar başlığı altında düzenlenen avukatlık ortaklıklarıyla akdedilen avukatlık sözleşmelerinde birlikte vekâletten söz edilemez. Zira böyle bir durumda avukatlık sözleşmesi her bir avukat ile değil tüzel kişiliği olan avukatlık ortaklığıyla akdedilmektedir. Dolayısıyla sözleşmenin tarafı avukatlık ortaklığının kendisidir.

¹⁵⁷ Ancak böyle bir durumda adi ortaklık temeline dayalı birlikte vekâletten söz edilebilmesi için avukatların mesleklerini adi ortaklık oluşturarak icra etmeleri gerekir. Mesleklerini aynı büroda icra eden avukatların birlikteliği belli hallerde adi ortaklık oluşturur. İki veya daha fazla avukatın büronun tüm giderlerini birlikte karşılayıp müvekkillerin vekâletnamelerini birlikte üstlenmeleri halinde adi ortaklığın varlığından söz edilebilir. Yine her bir avukatın ayrı ayrı vekâletname üstlenerek iş görmesi fakat ortakların aynı sekreteri, aynı büro olanaklarını ortaklaşa kullanıp masrafları yarı yarıya karşılaması halinde de adi ortaklıktan söz edilebilir. Aynı yönde Barlas, **Adi Ortaklık**, s. 92. Ancak birinci halde tek vekâletname ile işi üstlendiklerinden birlikte vekâlet söz konusu olurken ikinci örnekte birlikte vekâletten söz edilemez.

¹⁵⁸ Adi ortaklığın uygulamada ortaya çıkan başlıca örnekleri için bkz. Barlas, **Adi Ortaklık**, s. 92

büroyu kiralayan birden fazla muhasebecinin bir şirkete bu hizmeti sunması halinde birlikte vekâlet gündeme gelecektir¹⁵⁹. Ayrıca adi ortaklık vekâleti ortak bir temsilci aracılığıyla da kabul edebilir. Nitekim TBK m. 638/3 ortakların üçüncü kişilere karşı temsilcileri aracılığıyla borç üstlenebileceğini hükme bağlamıştır. Bu halde de temsilci vekâlet sözleşmesini ortakların tümü adına akdedeceğinden yine birlikte vekâlet gündeme gelecektir.

c. Alt vekâlet bakımından

Vekillerin birden fazla olduğu birlikte vekâletin ortaya çıkabileceği diğer bir durum, vekilin sözleşme kapsamında üstlendiği işi kısmen veya tamamen alt vekile bıraktığı hallerde, vekâlet verenin alt vekile doğrudan doğruya talimat vererek ya da yaptığı işe icazet vererek onu (alt vekili) asıl vekil konumuna getirmesi ve böylece alt vekâleti birlikte vekâlete dönüştürmesidir¹⁶⁰. Bu halde vekâlet veren iradi olarak başlangıçta birlikte vekil atamamakta ve fakat sonradan alt vekil statüsündeki kişiyi birlikte vekil konumuna çıkarmaktadır¹⁶¹. Dolayısıyla bu halde de vekâlet veren sözleşme kapsamındaki işin görülmesi için birden fazla vekili görevlendirmiş olmaktadır.

d. Miras ortaklığı bakımından

Birlikte vekâletin gündeme geleceği bir diğer durum, mevcut vekâlet sözleşmesinde tek vekilin ölümü halinde işin miras ortaklığı tarafından yerine getirilmesi halidir¹⁶². Bilindiği üzere vekâlet sözleşmesi kural olarak vekilin veya vekâlet verenin ölümü ile sona ermiş olur¹⁶³. Ancak TBK m. 513 hükmü çerçevesinde vekâletin sona ermediği

¹⁵⁹ Muhasebecilik sözleşmesinin vekâlet sözleşmesi olduğu yönünde Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s.137.

¹⁶⁰ Tandoğan, **II**, s.568.

¹⁶¹ Vekâlet verenin alt vekili birlikte vekil konumuna çıkarmasından sonra alt vekil bakımından TBK m. 507/3 hükmünün uygulanması mümkün olmadığı gibi buna gerek de yoktur. Zira bu halde vekâlet veren ile alt vekil arasında doğrudan bir sözleşmesel ilişki kurulmaktadır. Dolayısıyla bu halde vekâlet veren doğrudan doğruya vekâlet sözleşmesi hükümlerine dayanarak alt vekile başvurabilecektir. Öte yandan birlikte vekiller de TBK m. 511/2 uyarınca vekâlet verene karşı sorumlu olacaktır.

¹⁶² Tandoğan, **II**, s. 570; Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 1179; Akıntürk, **a.g.e.**, s. 3; Mustafa Reşit Karahasan, **Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. III**, İstanbul, Beta, 2004, s. 1301.

¹⁶³ Gerçekten de vekâlet sözleşmesi karşılıklı güven ilişkisine dayanarak ortaya çıktığından bu ilişkiden doğan iş görme borcuna yönelik hak ve borçlar sıkı surette tarafların kişiliğine bağlı bulunmaktadır. Bu ilişkide vekâlet veren vekilin kişiliğine güvenerek onu vekil tayin etmekte, vekil de sözleşme kapsamında yüklendiği işi bizzat kendisi ifa etmekte, kural olarak işin görülmesini başka bir kişiye

hallerde küllî halefiyet kuralı gereği sözleşme tarafların mirasçılarıyla devam etmektedir. Bu durum mirasçıların mirası paylaşmasından evvel ortaya çıkacağından vekâlet sözleşmesinden doğan borç miras ortaklığı tarafından ifa edilecektir¹⁶⁴. Böyle bir durumda mirasçılar muris vekilin yerine geçeceğinden vekâlet sözleşmesinin vekil tarafını (şayet murisin birden fazla mirasçısı varsa) birden fazla kişi oluşturacaktır. Birden fazla vekilin meydana getirdiği bu vekâlet kanundan doğan birlikte vekâlet halini teşkil etmektedir¹⁶⁵.

Bu durumda birlikte vekiller murisin tarafı olduğu vekâlet sözleşmesinden doğan iş görme borcundan birlikte sorumludurlar¹⁶⁶. Nitekim TMK m. 641’de de mirasların tereke borçlarından¹⁶⁷ müteselsilen sorumlu olduğundan söz edilmiştir. Gerçekten de mirasçıların sorumlu olduğu tereke borcu sadece verme borçlarından ibaret olmayıp

bırakmamaktadır. Hal böyle olunca vekâlet sözleşmesinde tarafların kişiliği ön planda olduğundan TBK m. 513 sözleşmeden ya da işin niteliğinden aksi anlaşılmadıkça sözleşmenin taraflarından birinin ölümü halinde vekâlet sözleşmesinin sona ereceğini hükme bağlamıştır. Aynı şekilde taraflardan birinin tüzel kişi olması halinde de tüzel kişiliğin sona ermesi ile vekâlet sözleşmesi sona erecektir. Tandoğan, II, s. 649; Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 1187; Sarı, **a.g.e.**, s. 59. Bu konuda detaylı bilgi için bkz. aşağı. Dördüncü Bölüm, I, B, 3.

¹⁶⁴ Miras ortaklığı, miras bırakanın ölümünden sonra geriye birden fazla mirasçı bırakması halinde gündeme gelir. Nitekim “*Miras ortaklığı*” başlıklı TMK m. 640 gereğince birden çok mirasçı bulunması hâlinde, mirasın geçmesiyle birlikte paylaşmaya kadar, mirasçılar arasında terekedeki bütün hak ve borçları kapsayan bir ortaklık meydana gelir. Esasen bu durum terenin mirasçıların malvarlığından ayrı bir malvarlığı teşkil etmesinin doğal görünümünü teşkil etmektedir. Dolayısıyla mirasçılar terekede yer alan malvarlığı üzerinde miras ortaklığı oluşturacak ve yine mirasçılar bu mallar üzerinde elbirliği hak sahibi olacaktır. Burada bahse konu olan ortaklık mirasın açılması ile birlikte kendiliğinden oluşur ve mirasçılar mirası paylaşıma veya bu konuda bir mahkeme hükmü verilinceye kadar devam eder. Necip Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1987, s. 678; Mustafa Dural/Turgut Öz, **Türk Özel Hukuku C. IV Miras Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2016, s. 450 - 451; Ahmet Kılıçoğlu, **Miras Hukuku**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2015, s. 300; Gökhan Antalya/İpek Sağlam, **Miras Hukuku**, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2015, s. 401; Halil Akkanat, **Ölümün Özel Hukuk İlişkilerine Etkisi, Mirasın Açılması, Mirasçılara İntikali, İntikali Mümkün Hukuki Statüler, İntikalden Sonraki Hukuki Durum**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2004, s. 162; Özlem Sarı Fidan, **Miras Ortaklığı**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2016, s. 5 vd.

¹⁶⁵ Miras ortaklığının tüzel kişiliği olmadığından miras ortaklığının vekâlet sözleşmesinin tarafı haline gelmesi mümkün değildir. İşte bu nedenledir ki, birden fazla mirasçı bulunması halinde bu mirasçılar sözleşmesinin tarafı haline geleceğinden birlikte vekil konumunda olacaktır.

¹⁶⁶ Bu konu aşağıda “*Birlikte Vekâletin Hükümleri*”ne ilişkin Üçüncü Bölüm’de detaylı olarak ele alınacaktır.

¹⁶⁷ TMK m. 641’in karşılığını oluşturan 743 sayılı Medeni Kanun m. 582’de *müteveffanın borçlarından* söz etmekteydi. TMK’da ise bu ifade yerine *tereki borçları* ifadesine yer verilmiştir. Dural/Öz söz konusu kavramın müteveffanın borçları kavramından daha geniş bir kavram olduğunu, sadece muristen intikal eden borçları değil, aynı zamanda mirasçılara karşı ileri sürülebilecek her türlü borcun da bu kapsamda olduğunu ifade etmektedir. Bkz. Dural/Öz, **Miras Hukuku**, s. 457; Sarı Fidan, **Miras Ortaklığı**, s. 60. TMK’dan önceki dönemde açıkça tereke borçlarından söz edilmese de müteveffanın borçları tereke borçları gibi yorumlanmaktaydı. Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 700.

yapma borçlarını da kapsamaktadır. Dolayısıyla vekâlet sözleşmesinden doğan borçlar mirasçılarının borcunu oluşturacaktır. Ayrıca bu borçtan mirasçılarının sorumlu tutulabilmesi için borcun mirasbırakanın sağlığında muaccel olması da şart değildir¹⁶⁸. Vekâlet sözleşmesinden doğan iş görme borcu mirasbırakanın ölümünden sonra muaccel olsa (vadesi mirasbırakanın ölümünden sonra gelse) dahi vekiller bu sözleşmeye külli halefiyet yoluyla taraf haline geldiğinden ondan doğan borcu ifa ile yükümlüdür.

e. İnançlı işlemler bakımından

Yukarıda belirttiğimiz mirasçılarının mirasbırakanın borçlarından sorumluluğu özellikle inancılı temlik konu edinen vekâletin olduğu hallerde önem arz etmektedir^{169,170}. Gerçekten de inancılı temlikte inanan, menfaatinin inancılı vekil tarafından korunması veya teminat sağlamak amacıyla inanılana bazı haklarını

¹⁶⁸ Dural/Öz, **Miras Hukuku**, s. 458; Rona Serozan/Baki İlkay Engin, **Miras Hukuku**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2014, s. 637; Sarı Fidan, **Miras Ortaklığı**, s. 61.

¹⁶⁹ Tandoğan, **II**, s. 570; Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 842.

¹⁷⁰ İnançlı temlik hakkında detaylı bilgi için bkz. Ergun Özsunay, **Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta İnançlı Muameleler**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 1968, s. 7 vd.. Bu işlemlerin geçerliliği hakkında bkz. Saibe Oktay-Özdemir, “Teminat Amaçlı Mülkiyet Devri Sözleşmeleri”, **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, Prof. Dr. Aysel Çelikel’e Armağan, 1999-2000, İstanbul 2001, s. 657 vd. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2000/2-888, K. 2000/885, T. 17.5.2000, Hukuk Genel Kurulu, E. 2011/14-688, K. 2012/34, T. 1.2.2012, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E.1993/1-109, K. 1993/436, T.9.6.1993 (www.kazanci.com erişim tarihi 31.01.2017). Doktrinde inancılı temlik, bir taşınmaz mülkiyetini devren kazanan kimsenin (itimat olunan = inanılan), bu mülkiyeti devredenle aralarında kararlaştırılan amaca göre kullanmayı ve gerektiğinde mülkiyeti kendisine devretmiş olana (itimat edene = inanana) veya bir üçüncü kişiye devretmeyi taahhüt etmesi ve itimat edenin de bu taahhüde güvenerek taşınmazın mülkiyetini devretmesi hali olarak tanımlanmıştır. Kemal Oğuzman/Özer Seliçi/Saibe Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2016, s. 380. Tanımda her ne kadar sadece taşınmazdan söz edilmişse de gerek Türk Hukukunda gerekse de İsviçre Hukukunda taşınmazların da inancılı anlaşmasına konu olacağına tereddüt yoktur. Bkz. Özsunay, **a.g.e.**, s. 102. Nitekim yazarlar da birkaç paragraf sonra bu hususa işaret etmiştir. Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 381. Ne var ki doğrudan doğruya hak sahibi tarafından kullanılması gereken kişilik hakları ile aile ve miras hukukundan doğan hakların inancılı anlaşmasına konu edilmesi mümkün değildir. Özsunay, **a.g.e.**, s. 102. Tandoğan ise inancılı işlemi, bir kimsenin menfaatinin başkası tarafından korunması veya teminat sağlamak amacıyla ona bazı haklarını ciddi biçimde devrettiği, ancak hakları iktisap edenin bunlardan doğacak bazı yetkileri hiç kullanmaması, bazılarını da ancak önceden hak ve halen menfaat sahibi olanın gösterdiği biçimde kullanmak zorunlu olduğu hususunda tarafların anlaşıldığı işlemler olarak tanımlamıştır. Bkz. Tandoğan, **II**, s. 543. Yargıtay da bir kararında inancılı işlemi şu şekilde tanımlamıştır: “İnançlı işlem, güven esas alınarak yapılan ve öngörülen koşulların ileride gerçekleşmesi halinde, bu anlaşmaya uygun hareket etme yükümlülüğü doğuran bir hukuki işlemidir.” Yargıtay da HGK 2014/11-801 E., 2014/891 K. sayılı ve 12.11.2014 tarihli kararı (www.kazanci.com erişim tarihi 04.02.2017).

devretmektedir¹⁷¹. Bu amaç doğrultusunda inanç konusu hak inançlı vekile devredilmektedir.

Nitekim uygulamada da çokça görüldüğü üzere borçlu maliki olduğu taşınmazı alacaklının alacağına teminat sağlamak için malını rehnedeceği yerde malın mülkiyetini inançlı olarak inanana devretmektedir¹⁷². Bu devir kapsamında inançlı vekil inanç anlaşmasında öngörülen hakkı iktisap etmektedir, örneğimizde mülkiyet hakkını kazanan inançlı vekil mülkiyet hakkının kendisine tanıdığı tüm yetkileri (usus, fruktus, abusus) kullanabilmektedir. Şüphesiz inanılan bu yetkileri inanç anlaşmasında öngörülen sınırlar içerisinde kullanmak zorundadır. Aksi halde inanç anlaşmasının ihlal edilmesi sebebiyle inanılana karşı sorumlu olur. Ancak inanan devir konusu mal bakımından sadece alacak hakkı niteliğinde nisbî hakka sahip olur¹⁷³. Dolayısıyla bu mal inançlı vekil tarafından üçüncü kişilere devredilse inanılan kural olarak bu malın kendisine ait olduğunu, devreden kişiye inançlı olarak devredildiğini ileri sürerek

¹⁷¹ Esasen burada taraflar amaçladıkları fiili ve ekonomik sonucu aşan bir tasarruf işlemine başvurmaktadır. İnanılanın gücünün yetkilerini aştığı doktrinde şu ifade ile vurgulanmıştır: “*İnanılan her istediğini yapmaya muktedirdir, fakat mezun değildir.*” Özsunay, **a.g.e.**, s. 146. Bu kapsamda inançlı devir de iki aşamasının tamamlanması ile gerçekleşir: inanç sözleşmesi ve inançlı devir işlemi. İnanç anlaşması ile taraflar inanılanın kendisine devredilen hakkı hangi sınırlar dahilinde kullanacağını ve bu hakkı ne zaman inanana devredeceği kararlaştırılır. İnançlı devir işlemi ile de sözleşmede kararlaştırılan hak fiilen inanılana devredilir. Dolayısıyla inançlı devir işlemi tasarruf işlemi niteliğindedir. Özsunay, **a.g.e.**, s. 85 vd.; Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı (Kocayusufpaşaoğlu), **a.g.e.**, s. 365; Atiye B. Uygur, “Teminat Amaçlı İnançlı İşlemler”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**” C. X, S.1,2, Yıl 2006, s. 173.

¹⁷² Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı (Kocayusufpaşaoğlu), **a.g.e.**, s. 366; Özsunay, **a.g.e.**, s. 30. “*Bilindiği üzere; inanç sözleşmesi, inananla inanılan arasında yapılan, onların hak ve borçlarını belirleyen, inançlı muamelenin sona erme sebeplerini ve devredilen hakkın, inanılan tarafından inanana geri verme (iade) şartlarını içeren borçlandırıcı bir muameledir. Bu sözleşme, taraflarının hak ve borçlarını kapsayan bağımsız bir akit olup, alacak ve mülkiyetin naklinin hukuki sebebini teşkil eder. Taraflar böyle bir sözleşme ve buna bağlı işlemle genellikle, teminat teşkil etmek ve iade edilmek üzere, mal varlığına dahil bir şey veya hakkı, aynı amacı güden olağan hukuki muamelelerden daha güçlü bir hukuki durum yaratarak, inanılana inançlı olarak kazandırmak için başvururlar. Diğer bir anlatımla, bu işlemle borçlu, alacaklısına malını rehin edecek, yani yalnızca sınırlı aynı bir hak tanıyacak yerde, malının mülkiyetini geçirerek rehin hakkından daha güçlü, daha ileri giden bir hak tanır.*” Yargıtay 1. HD, 2016/1369 E., 2016/4859 K. ve 21.04.2016 (www.kazanci.com erişim tarihi 04.02.2017).

¹⁷³ Tandoğan, **II**, s. 547; Özsunay, **a.g.e.**, s. 146; Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı (Kocayusufpaşaoğlu), **a.g.e.**, s. 364; Oktay-Özdemir, **a.g.m.**, s. 661.

taşınmazın iadesini isteyemez¹⁷⁴. Üçüncü kişinin iyiniyetli olup olmaması da bu sonucu değiştirmez¹⁷⁵.

Bu sebeple inançlı vekilin (inanılanın) ölmesi halinde inanç anlaşması kapsamında inanılanın mirasçılarının sorumlu olup olmadığı (örneğin inanç konusu malı idare ve devirle yükümlü olup olmadığı) hususu ayrıca önem arz etmektedir. İnanılanın ölümü halinde inanç anlaşmasından doğan borçların akıbeti ne olacağı, bu anlamda inanç anlaşmasının sona mı ereceği, yoksa inanılanın mirasçılarının inanç sözleşmesinden doğan borcu birlikte vekil olarak ifa ile yükümlü mü olacağı hususunda açıklık bulunmamaktadır.

Doktrinde *Özsunay* inanılanın ölümünün inanç sözleşmesine etkisi bakımından saf inançlı işlem ile karma inançlı işlem arasında ayrım yapmaktadır. Yazar saf inançlı işlemler bakımından ölüm ile inançlı işlemin kendiliğinden sona ereceğini kabul etmekte, karma inançlı işlemde ise, inanılanın ölümünün inançlı işlemi sona erdirmeyeceğinden söz etmektedir¹⁷⁶. Bu durumda küllî halefiyet kuralı gereği inanç konusu mal inanılanın mirasçılara intikal edeceğinden, inanç anlaşmasının inananla inanılanın mirasçıları arasında devam edeceğinden bahsetmektedir.

Kanaatimizce burada inançlı işlemin türüne dayanarak kesin bir ayrım yapmak isabetli değildir. Saf inançlı işlemin olduğu hallerde inanılanın ölümü halinde inanç anlaşmasının devam etmesi söz konusu olabileceği gibi, karma inançlı işlemin gündeme geldiği hallerde inanç anlaşması inanılanın ölümü ile sona erebilir. Öte yandan saf inançlı işlemde de malvarlığının ya da alacağın inanılana devri söz konusu

¹⁷⁴ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 388.

¹⁷⁵ İnanan açısından ortaya çıkabilecek bu olumsuzlukların önüne geçmek için inananı koruyucu yollara ihtiyaç duyulmuştur. Bunlardan ilk akla geleni TBK m. 49/2 hükmüne dayanarak korumadır. İstisnai olan bu halde üçüncü kişi inançlı işlemde haberdar olup inananın zarar verme kastı ile hareket etmektedir. Bunun sonucu olarak da TBK m. 49/2 çerçevesinde zarar gören (inanan) üçüncü kişiden tazminat talep etme hakkına sahiptir. İnanan bu kapsamında TBK m. 51 hükmünün tanıdığı imkândan yararlanarak aynen tazmin talep edebilir. Bu yolla inanan malın iadesini sağlayabilir. Bir diğer imkân da tartışmalı olmakla birlikte, inananın TBK m. 509 hükmü kapsamında kanuni temlikten yararlanmasıdır. Gerçekten de inanç sözleşmesi bir vekâlet ya da vekâlet benzeri (sui generis) sözleşme kabul edildiğinden inanan TBK m. 509 hükmünden doğrudan ya da kıyas yoluyla yararlanma imkânına sahiptir. Ne var ki bu hüküm sadece alacak hakları ile taşınır hak bakımından düzenleme getirdiğinden taşınmazlar bakımından bu hükmün uygulanmasına olanak bulunmamaktadır. Tandoğan, **II**, s. 548 vd.; Kocayusufoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı (Kocayusufoğlu), **a.g.e.**, s. 367 vd.

¹⁷⁶ Özsunay, **a.g.e.**, s. 187.

olabileceğinden inançlı işlemin konusunu mirasçılarının yerine getirmesi gerekecektir. Dolayısıyla burada inançlı işlemin türünden ziyade inanç anlaşmasının konusu ile temelindeki hukuki ilişkiye bakmak gerekmektedir¹⁷⁷. Bu hukuki ilişkide inanılanın kişiliği ve kişisel yetenekleri ön planda ise bu takdirde inanç anlaşmasına mirasçılarla devam edilmesi mümkün değildir. Aksi halde yani inanılanın kişisel yeteneğinin ön planda olmadığı durumda ölüm ile mirasçılar miras bırakanın küllî halefi olarak mirasbırakanın borçlarından da sorumlu olacaktır. Bu kapsamda inanılanın ölümü halinde sözleşme sona ermeyecek, inanılanın mirasçılarıyla devam edecektir. Dolayısıyla bu halde mirasçılar inanç anlaşmasından doğan inanılanın borçlarını ifa ile yükümlü olacaktır.

Şu halde inanç anlaşmasının hukuki niteliğine göre mirasçılarının durumu tespit edilecektir. Doktrinde inanç anlaşmasının hukuki niteliği ve uygulanacak hükümler bakımından saf inançlı işlemle karma inançlı işlem bakımından ayırım yapılmakta, saf inançlı işlemin vekâlet sözleşmesi veya vekâlet benzeri (sui generis) sözleşme bir sözleşme olduğu ve dolayısıyla vekâlet sözleşmesine ilişkin hükümlerin doğrudan ya da kıyasen uygulanacağı ifade edilmekte, karma inançlı işlemlerin ise sui generis nitelikte olduğu ve bu işlemlerin daha çok inanılanın menfaatine olması sebebiyle vekâlet sözleşmesine ilişkin hükümlerin kıyasen olsa bile ancak sınırlı bir biçimde uygulanabileceği, burada ayrıca rehin sözleşmesine ilişkin hükümlerin de kıyasen uygulanacağı kabul edilmektedir¹⁷⁸. Vekâlet sözleşmesine ilişkin hükümler ister kıyasen isterse doğrudan uygulansın, bu hükümlerin uygulandığı hallerde inanılanın mirasçıları TBK m. 511 anlamında birlikte vekil olacaktır¹⁷⁹.

Bu halde inanılanın ölümü halinde inanç konusu edimin yerine getirilmesi yükümlülüğü mirasçılara geçer¹⁸⁰. Bu anlaşma uyarınca inanılana mal devredilmişse

¹⁷⁷ Şüphesiz tarafların (inanan ile inanılanın) ölüm ile inanç anlaşmasının sona ermeyeceğini kararlaştırmaları halinde tarafların anlaşmaları esas alınacaktır.

¹⁷⁸ Tandoğan, **II**, s. 546; Özsunay, **a.g.e.**, s. 137-138, 142-143; Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı (Kocayusufpaşaoğlu), **a.g.e.**, s. 365; Uygur, **a.g.m.**, s. 192.

¹⁷⁹ Tandoğan, **II**, s. 570. TBK m. 511 (eBK m. 395) hükmünün saf inançlı işlemler bakımından uygulama alanı bulacağı yönünde bkz. Özsunay, **a.g.e.**, s. 187.

¹⁸⁰ Gerçekten de inanç anlaşmasının geçerli bir “*causa*” teşkil ettiği ve bu çerçevede inanç konusu malın mülkiyetinin inanılana, konumuz bakımından vekile yapılan devir gerçek bir devir olduğu bugün doktrinde kabul edilmektedir. Tandoğan, **II**, s. 543; Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı (Kocayusufpaşaoğlu), **a.g.e.**, s. 365. Nitekim Yargıtay da HGK 2014/11-801 E., 2014/891 K. sayılı ve

bu mal üzerinde mirasçılar elbirliği halinde malik olur, mirasçılar vekâletin yerine getirilmesinden ve dolayısıyla inanç konusu şeyin inanılana veya inanç anlaşması kapsamında üçüncü kişiye devredilmesinden TBK m. 511/2’de öngörülen karine ile sözleşmenin diğer tarafına karşı müteselsilen sorumludur.

f. Birden fazla vasiyeti yerine getirme görevlisinin olduğu haller bakımından

Birlikte vekilliğin ortaya çıkabileceği bir diğer hal, birden fazla vasiyeti yerine getirme görevlisinin atanmasıdır. Gerçekten de TMK m. 551/1 *“Birden çok vasiyeti yerine getirme görevlisinin atanmış olması hâlinde, tasarruftan veya işin niteliğinden aksi anlaşılmadıkça bunlar görevi birlikte yürütürler.”* hükmü ile birden fazla yerine getirme görevlisinin durumunu yasal düzenlemeye kavuşturmuştur. Bu hüküm çerçevesinde mirasbırakan vasiyetnameyle ya da miras sözleşmesiyle birden fazla vasiyeti yerine getirme görevlisi atayabilir. TMK m. 556 vasiyeti yerine getirme görevlisinin sorumluluğuna ilişkin olarak *“Vasiyeti yerine getirme görevlisi, görevini yerine getirirken özen göstermekle yükümlüdür; ilgililere karşı bir vekil gibi sorumludur.”* düzenlemesine yer vermiştir. Bu düzenleme çerçevesinde vasiyeti yerine getirme görevlisinin birden fazla olduğu hallerde vekâlet sözleşmesine ilişkin hükümler (bu arada TBK m. 511/2) birden fazla vasiyeti yerine getirme görevlisi hakkında da uygulanacaktır.

Kocayusufpaşaoğlu da birden fazla vasiyeti yerine getirme görevlisi atanması halinde bunlar hakkında TBK m. 511/2 (eBK m. 395/2) hükmünün uygulanacağı kanaatindedir¹⁸¹. Bize göre de birden fazla vasiyeti yerine getirme görevlisi atanması halinde vasiyeti yerine getirme görevlileri ile hukuki ilişki vekâlet hukuku bakımından

12.11.2014 tarihli kararında inançlı işlemlerin geçerli olduğunu şu şekilde ifade etmiştir: *“İnançlı işlem, güven esas alınarak yapılan ve öngörülen koşulların ileride gerçekleşmesi halinde, bu anlaşmaya uygun hareket etme yükümlülüğü doğuran bir hukuki işlemdir. İnanan ve inanılan tarafı mevcuttur. İnançlı işlem, kural olarak geçerlidir. Yargıtay uygulamalarına göre inanç anlaşması, ancak yazılı kanıtla ispat edilebilir.”* (www.kazanci.com erişim tarihi 04.02.2017). Dolayısıyla bu devir neticesinde vekil devre konu olan malın maliki haline gelir. Bu çerçevede malın mülkiyetini gerçekten kazandığından mülkiyet hakkının malike tanıdığı tüm yetkilere sahip olur. Tandoğan, **II**, s. 543-546; Özsunay, **a.g.e.**, s. 114-119; Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı (Kocayusufpaşaoğlu), **a.g.e.**, s. 364; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 381. Bu yetkiler küllî halefiyet gereği mirasçılara geçer.

¹⁸¹ Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 300.

birlikte vekâlet ilişkisidir. Dolayısıyla burada birden fazla vekil TBK m. 511/2 anlamında birlikte vekil konumunda olacaktır.

g. Ticaret şirketleri bakımından

Birlikte vekillik bakımından ele alınabilecek son hal, ticaret şirketinin birden fazla kişi tarafından temsilidir. Gerçekten de yönetim kurulu üyesinin birden fazla olduğu hallerde¹⁸² bu üyeler ile şirket arasında doğan vekâlet ilişkisi¹⁸³ kapsamında üyeler ortaklığın birlikte vekili konumundadır¹⁸⁴. Bu kapsamda birlikte vekil konumunda olan yönetim kurulu üyelerinin şirkete karşı sorumluluğu TBK m. 511/2 çerçevesinde belirlenecektir.

Ticaret şirketi yönetim kurulu üyelerinin TBK m. 511/2 hükmü çerçevesindeki sorumluluğu şirkete karşı olup şirket alacaklılarının TBK m. 511/2 hükmü çerçevesinde yönetim kurulu üyelerine doğrudan başvurması mümkün değildir. Zira burada şirket alacaklıları ile yönetim kurulu üyeleri arasında doğrudan bir sözleşme ilişkisi bulunmamaktadır.

Diğer yandan yönetim kurulu ile şirket arasında da birlikte vekâlet ilişkisinin varlığından söz edilemez. Zira yönetim kurulu ister tek kişiden oluşsun isterse birden fazla kişiden oluşsun kurul ile şirket arasında organik bir bağ söz konusudur¹⁸⁵. Zira

¹⁸² 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'ndan farklı olarak 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 359. maddesinde yönetim kurulunun tek kişiden oluşabilmesine imkân tanınmıştır. eTK m. 312'de "Anonim şirketlerin esas mukavvesiyle tayin veya umumi heyetçe intihap edilmiş en az üç kişiden ibaret bir idare meclisi bulunur." düzenlemesine yer verilmişti. Bu düzenleme çerçevesinde yönetim kurulunun en az 3 kişiden oluşacağı hükme bağlanmıştı. 6102 sayılı TTK'nın 359. maddesinde ise, "Anonim şirketin, esas sözleşmeyle atanmış veya genel kurul tarafından seçilmiş, bir veya daha fazla kişiden oluşan bir yönetim kurulu bulunur." hükmü yer almaktadır. Dolayısıyla yeni düzenleme artık tek kişiden oluşan yönetim kuruluna imkân tanımıştır. Pulaşlı, **Şerh C.I**, s. 943; Fatih Aydoğan, **Tek Kişi Ortaklığı**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012, s. 264. Limited şirket bakımından ise gerek eTK (m.540) ve gerekse de TTK (m. 623) hükümleri ile şirket bir veya birden fazla müdür tarafından idare ve temsil edilebilir.

¹⁸³ Yönetim Kurulu üyeleri ile şirket arasındaki hukuki ilişkinin ne olduğu konusunda doktrinde fikir birliği bulunmamaktadır. Yönetim kurulu üyeleri ile şirket arasındaki ilişkin vekâlet sözleşmesi olduğu yönündeki açıklamalar için bkz. yuk. Birinci Bölüm, A ve B. 1.

¹⁸⁴ Tandoğan, **II**, s. 568.

¹⁸⁵ Ersin Çamoğlu, **Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2010, s. 32; Çamoğlu (Poroy/Tekinap), **Cilt I**, s. 352. Buna karşılık daha öncede belirtildiği üzere yönetim kurulu üyeleri ile şirket arasında ise organsal bir ilişki söz konusu değildir, bunlar arasında sözleşmesel bir ilişki bulunmaktadır ve bu da genel kabulü göre vekâlet ilişkisidir. Ancak *Helvacı*, eTK m. 336'nın "İdare meclisi azaları şirket namına yapmış oldukları mukavele ve muamelelerden dolayı şahsan mesul olamazlar. Ancak aşağıda yazılı hallerde gerek şirkete gerek münferit pay sahiplerine ve şirket alacaklılarına karşı müteselsilen mesuldürler." şeklindeki hükmüne

yönetim kurulu şirketin yönetimi ve temsili bakımından görevli olup, yasayla düzenlenmiş zorunlu organıdır. Nitekim anonim şirket bakımından TTK m. 365 bu durumu “*Anonim şirket, yönetim kurulu tarafından yönetilir ve temsil olunur.*” şeklinde ifade etmiştir¹⁸⁶. Dolayısıyla bu halde yönetim kurulu birden fazla kişiden oluşsa dahi, kurul şirketin (birlikte) vekili değildir.

Burada yeri gelmişken belirtelim ki benzer durum ticaret şirketleri dışındaki tüzel kişiler ile bunların organları arasında da söz konusudur. Gerçekten de vekâlet sözleşmesinin tarafının tüzel kişi olması ve tüzel kişinin vekâlet sözleşmesini organları vasıtasıyla yerine getirmesi halinde, bunlar (tüzel kişinin organları) vekâlet verene karşı birlikte vekil konumunda değildir¹⁸⁷. Zira sözleşmenin ifası organlar vasıtasıyla yerine getirilse de sözleşme bizzat tüzel kişi ile akdedilmiş olup, organlar da gerçekleştirdikleri bu fiil ya da işlemlerle tüzel kişinin iradesini açıklamaktadır. Diğer bir deyişle organlar vasıtasıyla bizzat tüzel kişinin kendisi sözleşmeyi ifa etmektedir. Nitekim MK m. 50/1 ve 2 bu durumu “*Tüzel kişinin iradesi, organları aracılığıyla açıklanır. Organlar, hukukî işlemleri ve diğer bütün fiilleriyle tüzel kişiyi borç altına sokarlar.*” şeklinde ifade etmiştir. Dolayısıyla organlar vekâlet sözleşmesinin tarafı olan tüzel kişinin bir parçası, bir unsuru niteliğindedir¹⁸⁸. Bu sebeple de vekâlet sözleşmesinden doğan borç birden fazla organ tarafından yerine getirilse ya da tüzel kişinin organı birden fazla kişiden oluşsa dahi vekâlet sözleşmesinin vekil konumundaki tarafı tüzel kişi olduğundan birden fazla vekilden söz edilemez. Böyle bir durumda TBK m. 511/2 anlamında birlikte vekâlet gündeme gelmez¹⁸⁹.

dayanarak yönetim kurulu üyelerinin yapmış oldukları sözleşme ve işlemlerden şahsen sorumlu olmamalarının, dolayısıyla bu işlemler bakımından ortaklığın sorumlu olmasının onların organ olduğu sonucunu doğurduğu kanaatindedir. Helvacı, **a.g.e.**, s. 31. Aynı yönde Hasan Pulaşlı, **Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2016, s. 692.

¹⁸⁶ Pulaşlı, **Şerh C.I**, s. 972.

¹⁸⁷ Tandoğan, **II**, s. 569.

¹⁸⁸ Kemal Oğuzman/Özer Seliçi/Saibe Oktay-Özdemir, **Kişiler Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2016, s. 288; Hüseyin Hatemi/Burcu Kalkan Oğuztürk, **Kişiler Hukuku**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2014 s. 79; Rona Serozan, **Medeni Hukuk**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2015, s. 496; Mustafa Dural/Tufan Ögüz, **Türk Özel Hukuku Cilt II Kişiler Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2016 s. 250-251. Bu sebeptendir ki, tüzel kişinin organları yardımcı kişi olarak da kabul edilemez. Benzer açıklamalar için bkz. Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **a.g.e.**, s. 289-290.

¹⁸⁹ Belirtelim ki tüzel kişinin vakıf gibi belli bir amaca tesis edilmiş malvarlığı topluluğu olması veya şirket, dernek gibi kişi topluluğu olması da bu durumu değiştirmemektedir.

2. Vekiller Tarafından Görülen İşte Ayniyet Olması

TBK m. 511/2 hükmü kapsamında birlikte vekâletten söz edilebilmesi için vekillerin gördüğü işte ayniyet (“Affaire Commune”) bulunmalıdır¹⁹⁰. Bu durum birlikte vekâletin hükmü olan müteselsil sorumluluğun bir gereğidir. Zira vekiller aynı işi görmeden bir vekilin diğer vekilin yaptığı işten müteselsilen sorumlu tutulması düşünülemez.

Birden fazla vekilin gördüğü işte ayniyetten söz edilebilmesi için vekillerin bir vekâlet sözleşmesi kapsamında farklı farklı işleri üstlenmemeleri gerekir, vekillerden her biri aynı işi görmelidir. Bu unsur birlikte vekâlet için zorunlu unsuru teşkil etmektedir¹⁹¹. Birden fazla avukatın bir davayı takip etmesi ya da birden fazla doktorun bir hastanın tedavisini üstlenmesi halinde görülen işte ayniyet söz konusudur¹⁹². Ancak bir taşınmazın kiraya verilmesi işinin birine, bakım ve muhafazasının bir başkasına tevdi edilmesi halinde TBK m. 511/2 anlamında birlikte vekâletten söz edilemez. Yine sadece merkezdeki avukatın verdiği talimatları takip eden ve bu talimatlar doğrultusunda hareket eden avukat birlikte vekil olarak kabul edilemez¹⁹³. Zira bu durumda görülen işte ayniyet bulunmamaktadır.

Vekiller arasında vekâlet ifası bakımından işbirliği olması, görülen iş aynı olmadıkça TBK m. 511/2’de öngörülen karinelerin gündeme gelmesi için yeterli değildir. Zira vekillerin işbirliği içinde olması müteselsilen sorumlu tutulmasına yol açacak şekilde sonuç doğurmamaktadır¹⁹⁴. Örneğin teknik bir meseleye ilişkin uzmanından görüş alıp o görüşe dayanılarak bir avukatın dava açması halinde, teknik uzman ile avukat arasında belli oranda iş birliği olsa da görülen işte ayniyet söz konusu olmadığından birlikte vekâlet gündeme gelmeyecektir. Ancak vekillerin yaptıkları iş aynı olmamakla beraber vekiller işi birlikte ifa ederse yine her iş bakımından yapılan işte ayniyet olacağından bu durumda da birlikte vekâlet söz konusu olacaktır.

¹⁹⁰ Becker, *Şerh*, s.725; Tandoğan, *II*, s. 569; Karahasan, *C. III*, s. 1301; Yavuz, *Özel Hükümler*, s. 1179; Zevkliler/Gökyayla, *a.g.e.*, s. 660; Özkaya, *Vekâlet ve Kötüye Kullanılması*, s. 842; Gümüş, *Borçlar Özel C. II*, s.146; Güner, *a.g.e.*, s. 903.

¹⁹¹ Becker, *Şerh*, s.725.

¹⁹² Tandoğan, *II*, s. 569.

¹⁹³ Özkaya, *Vekâlet ve Kötüye Kullanılması*, s. 842.

¹⁹⁴ Tandoğan, *II*, s. 569; Karahasan, *C. III*, s. 1301; Özkaya, *Vekâlet ve Kötüye Kullanılması*, s. 842.

Vekâlet verenin alt vekile vereceği talimat ile alt vekili asıl vekil konumuna getirmesi halinde vekillerin gördüğü işte ayniyet olacağından bu halde de birlikte vekâlet gündeme gelir¹⁹⁵. Böyle bir durumda vekiller aynı sözleşme kapsamında vekâlet verenin işini birlikte görür ve görülen bu iş bakımından birlikte vekâlet konusu olur.

3. Vekillerin Birlikte Hareket İradesine Sahip Olması ya da Birlikte Hareket İradesinin Kanundan Doğması

Birlikte vekâletin gündeme gelmesi için gerçekleşmesi gereken son unsur, birlikte hareket iradesi ya da bu konuda kanuni bir zorunluluk olmasıdır. Bu durum TBK m. 511/2’de “*Vekâleti birlikte üstlenenler...*” şeklinde ifade olunmuştur¹⁹⁶. Vekillerin birlikte hareket iradesine sahip olması ya da birlikte hareket iradesinin kanundan doğması birlikte vekâletin sübjektif unsurunu oluşturmaktadır. Burada vekiller vekâlet sözleşmesinden doğan borcun ifası için birlikte borç altına girmekte, birlikte borçluluğu kabul etmektedir. Öte yandan vekâlet veren de işin birden fazla vekil tarafından görülmesini arzulamaktadır. Dolayısıyla vekillerin birlikte hareket iradesine sahip olması ya da bu konuda kanuni zorunluluk hem vekiller bakımından hem de vekâlet veren bakımından özel önem arz etmektedir.

Her ne kadar fıkra metninde “*Vekâleti birlikte üstlenenler...*” ifadesiyle iradi olarak birlikte hareketten söz edilmişse de kanunen birlikte hareket iradesinin varsayıldığı hallerde de bu unsurun gerçekleştiğinde tereddüt etmemek gerekir¹⁹⁷. Gerçekten de birlikte hareket iradesi miras ortaklığı gibi kanundan doğuyorsa bu ihtimalde de birlikte vekâlete ilişkin bu unsurun gerçekleştiği kabul edilmelidir. Demek oluyor ki, birlikte vekâlet, vekillerin iradi olarak birlikte hareketi taahhüt etmeleri şeklinde ortaya çıkabileceği gibi, kanundan dolayı birlikte hareket zorunluluğunda da gündeme gelir. Birden fazla vekilin vekâlet sözleşmesinden doğan borcu birlikte üstlenmeleri birinci hale, vekilin ölümü halinde onun yerine geçen mirasçılarının vekâlet sözleşmesinden doğan borcu birlikte ifa yükümlülüğünde olmaları ikinci hale örnek teşkil eder. Ayrıca

¹⁹⁵ Gautschi, **Art. 403, 6 a ve d**; Tandoğan, **II**, s. 569.

¹⁹⁶ Tandoğan, **II**, s. 569; Güner, **a.g.e.**, s. 903; Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s.146.

¹⁹⁷ Tandoğan, **II**, s. 569; Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 843.

inançlı vekâlette vekil ölünce onun kendi adına vekâlet veren hesabına iktisap ettiği malların mülkiyeti elbirliği olarak geçer ve inanç konusu şeyin iadesinde ve vekâletin yerine getirilmesinde vekiller birlikte hareket iradesine sahiptir¹⁹⁸. Her iki halde de vekâlet veren vekillerin birlikte hareket iradesinde olduğunu ve sözleşmeden doğan borcu bu irade ile ifa edeceğini kabul eder.

Öte yandan bu unsurun gerçekleşmesi için vekâlet verenin vekillerin birlikte hareket iradesine sahip olduğunu bilmesi ya da bilebilecek durumda olması gerekmektedir. Dolayısıyla vekâlet veren bu iradeye sahip birden fazla kişiye vekâlet verdiğini biliyor ya da bunu bilebilecek durumda ise birlikte hareket iradesi unsurunun gerçekleştiğinden söz edilebilecektir. Bu doğrultuda işin fiili olarak birden fazla vekil tarafından gerçekleştirilmesi durumunda, bu fiil söz konusu işlemin birlikte hareket iradesi ile yapıldığını açıklama şeklinde anlaşılmalı ve vekillerin birlikte hareket iradesini açıkladığı sonucuna varılmalıdır. Görüldüğü üzere söz konusu iradenin açık bir şekilde beyan edilmesi zorunlu olmayıp, vekillerin bu yönde iradeye sahip olduğunun vekâlet veren tarafından anlaşılması yeterlidir¹⁹⁹.

Şu halde vekillerin bu iradeyi açıkça beyan ettikleri durumda vekâlet verenin birlikte hareket iradesini bildiği konusunda tereddüt olmamakla birlikte, vekillerin bu iradeyi yukarıda belirtildiği şekilde açıkça ortaya koymamaları durumunda, nasıl bir yol izleneceği üzerinde ayrıca durulmalıdır. Kanaatimizce vekillerin iradesinin bu denli açık olmadığı hallerde vekâlet verenin vekillerin birlikte hareket edip etmediklerini tespitte güven teorisi esas alınmalıdır²⁰⁰. Buna göre birlikte hareket

¹⁹⁸ Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 843.

¹⁹⁹ Tandoğan, **II**, s. 569; Becker, **Şerh**, s.726; Bilge, **a.g.e.**, s. 297; Karahasan, **C. III**, s. 1301; Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 1179; Gökyayla, **Azil ve İstifa**, s. 131.

²⁰⁰ Güven teorisi hakkında kapsamlı bilgi için bkz. Necip Kocayusufpaşaoğlu, **Güven Nazariyesi Karşısında Borç Sözleşmelerinde Hata Kavramı**, İstanbul 1968, s. 5 vd.; Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı (Kocayusufpaşaoğlu), **a.g.e.**, s. 132. Güven teorisi uyarınca bir kişinin davranışı, bir irade beyanının unsurlarını ve özellikle hukuki sonuca yönelmiş bir arzuyu taşımasa dahi, bu davranışı karşı taraf dürüstlük kuralı uyarınca kendisine yapılmış bir irade beyanı saymakta objektif olarak haklı ise bu davranış irade beyanı varmış gibi hukuki sonuç doğurur. Kemal Oğuzman/Nami Barlas, **Medeni Hukuk**, İstanbul, Vedat Kitabevi, 2016, s. 194-195. Bu irade beyanı karşı tarafın kendisince bilinen ya da bilinmesi gereken bütün olguları dürüstlük kuralı ışığında değerlendirerek anlamlandırılacaktır. Dolayısıyla burada korunan karşı tarafın haklı güvenidir. Kocayusufpaşaoğlu, **Hata**, s. 9. “*Bir hukuki ilişkinin tarafları, aralarındaki ilişkinin mahiyeti konusunda uyuşmamışlarsa, bu gün gerek hukukumuzda gerekse tüm çağdaş hukuk sistemlerinde uygulanan güven kuramı ışığında ilişki ele alınacaktır. Bu kurama göre, irade beyanlarından her birinin objektif anlamına bakılmayacak bu beyana muhatapın iyiniyetle vereceği anlamın ne olması*

iradesine sahip olunmasa dahi vekillerin davranışını vekâlet veren dürüstlük kuralı çerçevesinde bu şekilde değerlendirebilecek durumda ise, bu halde güven teorisi uyarınca TBK m. 511/2’de “*Vekâleti birlikte üstlen*”mesi şeklinde ifade edilen birlikte hareket unsuru gerçekleşmiş olur.

Doktrinde bu konuda verilen klasik örnek, birkaç avukatın gönderdikleri faturalarda ve diğer belgelerde kendi öz ve soyadlarının yanında “avukatlık bürosu”²⁰¹ ibaresinin kullanılması halidir²⁰². Bu durumda vekiller vekâleti birlikte üstlendiklerini açıkça beyan etmeseler dahi bu davranış ile vekâleti birlikte üstlendikleri kabul edilir. Bunun gibi bir adi ortaklık adına ortakların vekâleti kabul etmeleri halinde de birlikte hareket iradesi bulunmaktadır.

Ancak birkaç avukatın giderlerden tasarruf etmesi için ortak büro kullanması tek başına vekillerin birlikte hareket iradesine sahip olduğu anlamına gelmez²⁰³. Zira burada vekillerin vekâleti birlikte üstlendiğine yönelik açık ya da örtülü bir irade beyanı bulunmamaktadır, avukatların birlikteliği giderlerden tasarruf etmek amacına dayanmaktadır, yoksa birlikte vekâlet üstlenmek değil. Ayrıca güven teorisi çerçevesinde de vekillerin birlikte hareket iradesine sahip olduğu sonucuna ulaşılamaz. Zira belirtilen örnek bakımından vekillerin birlikte hareket iradesine sahip olmadıkları açıktır. Vekillerin böyle bir iradeye sahip olmaması ve bunu dış dünyaya aksettirmesi durumunda, vekâlet verenin güven teorisine dayanarak aksi sonuca

gerektiği araştırılacaktır (BK. m.18).” Yargıtay 13. HD. E. 1994/5745, K. 1994/8501ve T. 11.10.1994 (www.kazanci.com erişim tarihi 20.02.2017).

²⁰¹ Nitekim Av. K. m. 44 bu konuda “*Birlikte çalışan avukatlardan biri ya da birkaçının ad ve/veya soyadının yanında (Avukatlık Bürosu) ibaresinin kullanılması zorunludur.*” düzenlemesine yer vermiştir.

²⁰² Tandoğan, **II**, s. 569-570; Becker, **Şerh**, s.726; Karahasan, **C. III**, s. 1301. Yine birden çok avukatın müşterek vekâletname düzenleyip birbirlerinin yerine duruşmaya girmeleri halinde de birlikte hareket iradesinin varlığı kabul edilmektedir. Bkz. Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 843. Uygulamada çokça karşılaşıldığı üzere birden çok avukata dava ve icra takibi için “*uyuşmazlık ve/veya davaların başlamasından kesinleşmesine kadar tüm safhalarda haklarımızı ve menfaatlerimizi korumak ve savunmak için birlikte veya münferiden bizi temsil etmeye yetkili kılıyoruz.*” şeklinde vekâletname verilmektedir. Bu durumda avukatların vekâleti kabul etmeleri halinde birlikte hareket iradesi söz konusu olur.

²⁰³ Tandoğan, **II**, s. 569.

ulaşması mümkün değildir. Dolayısıyla vekillerin gerçek iradesinin fiilen anlaşıldığı böyle bir durum güven teorisinin uygulama alanı dışındadır²⁰⁴.

Birlikte vekillığe ilişkin bu unsur bakımından üzerinde durulması gereken bir diğer husus, birden fazla vekilin birlikte hareket iradesine sahip olması yanında vekillerin fiilen birlikte hareket etmesinin gerekip gerekmediğidir. TBK m. 511/2 vekiller “...yetkilerini başkalarına devir hakları olmadıkça, vekâlet vereni, ancak birlikte yaptıkları fiil ve işlemleriyle borç altına sokabilirler.” düzenlemesine yer verilerek vekillerin vekâlet vereni borç altına sokacak işlem bakımından birlikte hareket etmesi aranmıştır. Dolayısıyla bu işlemlerin söz konusu olduğu hallerde vekillerin yetkilerini başkalarına devir hakları yoksa işi fiilen birlikte gerçekleştirmeleri gerekir. Bunun dışındaki haller bakımından ise işin fiilen birlikte gerçekleştirilmesine ihtiyaç bulunmamaktadır. Diğer bir deyişle vekillerden birinin işi daha az katkısının bulunması ya da hiç katkısının bulunmaması birlikte vekâletin varlığına engel değildir²⁰⁵.

Burada önem arz eden husus vekillerin birlikte hareket iradesine sahip olması ya da birlikte hareket iradesinin kanundan doğması ile vekâlet verenin bu durumu biliyor ya da bilmesi gerekiyor olmasıdır. Bunun dışında Kanun vekâlet vereni borç altına sokacak işlemler dışında vekillerin fiilen birlikte hareket etmesini aramamıştır.

Son olarak belirtelim ki, bu unsur TBK m. 162/1’de öngörülen iradenin birlikte vekâlet bakımından özel görünümünü teşkil eder. Gerçekten de TBK m. 162’de müteselsil sorumluluk için borçluların alacağın tamamından sorumlu olma iradesini

²⁰⁴ Güven teorisi tarafların iradesinden tamamen bağımsız bir ilke değildir. Bkz. Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı (Kocayusufpaşaoğlu), **a.g.e.**, s. 135-136.

²⁰⁵ Dolayısıyla bu halde de vekiller vekâlet verene karşı müteselsilen sorumlu olurlar. Üstelik vekillerden birinin ücretten pay almaması da bu sorumluluk üzerinde etkili değildir. Tandoğan, **II**, s. 570; Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 843. Bu konuda 2/5/2001 tarih 4667 sayılı Kanunun 30. Maddesinde değişik yapılmasından önce Avukatlık Kanunu m. 44, c. son’da “*ortak avukat bürosu halinde birlikte çalışan avukatlar kendi aralarındaki durumu, ücretleri kararlaştırılacak oranlara göre paylaşmak veya bazılarının sadece belli ücret alması şeklinde düzenlemekte serbesttir.*” düzenlemesine yer verilmişti. İlgili düzenleme kanunun yeni şeklinde bulunmasa da bu esasın yeni kanun bakımından da geçerli olduğunda tereddüt etmemek gerekir. Ancak Av. K. m. 171/3 hükmü uyarınca, Av. K. m. 12’de yazılı bir iş sebebiyle başka bir yerde çalışmak zorunluğunda olduğu için işi tamamen başkasına devreden avukatlar hakkında müteselsil sorumluluk hükmü uygulanmaz. Aynı yönde Güner, **a.g.e.**, s. 904.

açıklaması aranmıştır²⁰⁶. Burada da vekillerin birlikte vekâlet (ve müteselsil sorumluluğu için) birlikte hareket iradesini açıklamaları gerekmektedir. Esasen bu irade ile TBK m. 511/2 çerçevesinde (kanundan doğan) müteselsil sorumluluk gündeme gelmektedir²⁰⁷.

C. Vekâlet Verenler Bakımından Birlikte Vekâletin Unsurları

1. Birden Çok Vekâlet Vereninin Bulunması

Vekâlet verenler bakımından birlikte vekâletten söz edilebilmesi için öncelikle sözleşmenin bir tarafında birden fazla vekâlet vereninin bulunması gerekir. Gerçekten de bu vekâlet tipinde birden fazla vekâlet veren bir veya birden fazla vekile bir işin görülmesini veya bir işlemin yapılması işini tevdi etmektedir²⁰⁸. Vekil de sözleşme kapsamında üstlendiği işi görmeyi birden fazla vekâlet verene taahhüt etmektedir. Dolayısıyla birlikte vekâlet açısından birden fazla vekâlet vereninin bulunması zorunluluk arz etmektedir.

Birlikte vekillikte olduğu gibi birlikte vekâlet veren bakımından da vekâlet verenlerin birden çok olduğu durumlar çok çeşitlilik arz edebilir. Gerçekten de vekâlet verenler arasındaki birliktelik bunların aralarında daha önceden var olan kişisel bağ sonucu ortaya çıkabileceği gibi böyle bir bağ olmadan o iş dolayısıyla gündeme gelebilir²⁰⁹. Aşağıda ortaya konulan birlikte vekâlet halleri dışında tarafların birlikte vekâlet ilişkisini doğurabileceği (evlilik birliğindeki eşler, birden fazla kişinin ortak avukat tayini vb. gibi) başka haller de söz konusu olabilir. Burada belli başlı haller ele alınacaktır.

²⁰⁶ Burada da tıpkı TBK m. 511/2’de olduğu gibi borçluların müteselsil sorumlu olduklarını açıkça belirtmeleri gerekmemektedir. Bu durum hal ve şartlardan veya sözleşmenin niteliğinden çıkarılabilir. Aynı yönde Akıntürk, **a.g.e.**, s. 111-112; Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku C. II**, s. 465; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, **Tekinay Borçlar Hukuku**, s. 293; Kılıçoğlu, **Genel Hükümler**, s. 469; Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 817. Durum ticari işlerdeki görünümü için bkz. Selahattin Sulhi Tekinay, “Ticari İşlerde Teselsül Karinesi”, **Hirş’e Armağan**, Ankara 1964, s. 509 vd.

²⁰⁷ Bu husus aşağıda “Birlikte Vekâletin Hükümleri” bahsinde detaylı olarak ele alınacaktır.

²⁰⁸ Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s.146.

²⁰⁹ Tandoğan, **II**, s. 604; Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 839.

a. Adi ortaklık bakımından

Bir adi ortaklık ilişkisinde ortaklık kapsamındaki işlerin görülmesinin ortakların tamamı tarafından hep birlikte gerçekleştirilmesi ender rastlanır. Genellikle ortaklık işin görülmesi ya da işlemin gerçekleştirilmesi için ortak olan ya da olmayan bir kişiyi görevlendirir. İşte bir adi ortaklık ortaklarının bir işin görülmesi ya da bir işlemin gerçekleştirilmesi için bir kişiye vekâlet vermesi onun sözleşme konusu işi görmeyi kabul etmesi halinde, bu ortaklar ile işi gören kişi arasında birlikte vekâlet ilişkisi doğar. Zira söz konusu vekâlet sözleşmesinin tarafını adi ortakların hepsi oluşturmaktadır. Bu durum esasen adi ortaklığın tüzel kişiliğinin olmamasından kaynaklanmaktadır. Diğer bir deyişle tüzel kişiliği olmadığından vekâlet sözleşmesinin tarafı adi ortaklık değil, bizzat adi ortaklığın ortakları olur²¹⁰. Dolayısıyla bu halde vekâlet sözleşmesinin vekâlet veren tarafındaki birliktelik (adi ortaklığın ortakları) adi ortaklık ilişkisinden kaynaklanmaktadır.

Öte yandan adi ortaklığın üçüncü kişilere karşı vekil vasıtasıyla temsil edilmesi yanında, bizzat adi ortaklık ortaklarından biri veya bir kaçının ortaklığın yönetimini üstlenmesi durumunda da yönetici ortak karşısında diğer ortaklar birlikte vekâlet veren konumundadır²¹¹. Nitekim TBK m. 630 hükmüyle de yönetici ortak ile diğer ortaklar arasındaki ilişkinin vekâlete ilişkin hükümlere tabi olduğu yasal düzenlemeye kavuşturulmuştur²¹²: “*Kanunun bu bölümünde veya ortaklık sözleşmesinde aksine hüküm bulunmadıkça, yönetici ortaklar ile diğer ortaklar arasındaki ilişkiler, vekâlet sözleşmesine ilişkin hükümlere tabidir.*” Dolayısıyla adi ortaklıkta birlikte vekâlet sadece temsil ilişkisinde değil ve fakat yönetim ilişkisinde de söz konusu olabilir.

²¹⁰ Şener, **Adi Ortaklık**, s. 417.

²¹¹ Şener, **Adi Ortaklık**, s. 299. Nitekim Yargıtay da bir kararında TBK m. 530 hükmüne dayanarak idareci ortak ile diğer ortaklar arasındaki ilişkinin vekâlet ilişkisi olduğunu belirtmiş, adi ortaklıkta yetkisini aşan idareci ortak ile diğer ortaklar arasında ilişkiye vekâletsiz iş görme hükümlerinin uygulanacağı içtihat edilmiştir. Söz konusu karar için bkz. Şener, **Adi Ortaklık**, s. 299.

²¹² “*Borçlar Kanunu’nun 530/1 maddesine göre, idareci ortak durumunda bulunan davalı ile davacı arasındaki münasebetin vekalet hükümleri çevresinde düzenlenmesi gereklidir.*” Yargıtay 1. HD. 1973/11654 E., 1974/266 K. ve 22.1.1974 T. kararı (www.kazanci.com erişim tarihi 27.02.2017). Aynı yönde bkz. Yargıtay 23. HD. 2013/8432 E., 2014/1407 K. ve 27.2.2014 T. kararı (www.kazanci.com erişim tarihi 27.02.2017). Ancak bu halde TBK m. 511/1 hükmü TBK m. 630 hükmünün atfıyla uygulama alanı bulacaktır. Görüldüğü üzere öncelikle TBK m. 630 hükmünün uygulama ve dolayısıyla Kanunun adi ortaklığa ilişkin bölümü ile ortaklık sözleşmesi hükümleri uygulama alanı bulacaktır.

b. Miras ortaklığı bakımından

Birden fazla vekâlet verenin bulunduğu vekâlet sözleşmesinin ortaya çıkabileceği bir diğer durum miras ortaklığının bir işin görülmesini vekile bırakması halidir²¹³. Söz gelimi mirasçıların miras ortaklığına dâhil malvarlığına ilişkin ihtilaflarda tereke üzerindeki hakların savunulması için bir vekil tayin etmesi halinde durum böyledir. Burada mirasçılar vekile karşı birlikte vekâlet veren durumundadır. Bu durum birlikte vekâlet veren sıfatı açısından kanuni bir zorunluluk teşkil etmektedir. Zira mirasın paylaşılmasına kadar mirasçılar terekedeki haklar üzerinde elbirliği halinde hak sahibi olurlar ve bu konumlarından dolayı da terekeye ilişkin konularda kural olarak²¹⁴ birlikte işlem yapmak zorundadır²¹⁵. Bu zorunluluk da terekedeki haklara ilişkin vekâlet sözleşmesinde vekâlet verenlerin birden fazla kişiden oluşmasına yol açmaktadır.

c. Sözleşmesel birlikte vekâlet ve özellikle avukatlık hukuku bakımından

Vekâlet verenlerin birden fazla olması miras ortaklığı şeklinde kanuni ya da adi ortaklık gibi sözleşmesel bir zorunluk teşkil edebileceği gibi böyle bir zorunluluk olmaksızın vekâlet verenlerin kendi iradeleri ile vekâlet sözleşmesinde birlikte vekâlet veren konumunda olmaları mümkündür²¹⁶. Bu halde vekâlet verenler arasında daha öncesinde kişisel bağ bulunmaksızın o iş için vekâlet ilişkisi söz konusu olmaktadır. Örneğin daha önce aralarında herhangi bir hukuki ilişki bulunmayan birden fazla kişinin bir avukata vekâlet vermesi halinde durum böyledir²¹⁷. Nitekim aynı iş yerinde

²¹³ Tandoğan, II, s. 604; Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 1183.

²¹⁴ Kural olarak diyoruz, çünkü TMK m. 644 çerçevesinde mirasçıların terekedeki mallar üzerinde elbirliği halinde hak sahipliği paylı hak sahipliğine dönüştürmeleri de mümkündür. Böyle bir durumda her bir mirasçı kendi payı üzerinde dilediği şekilde tasarruf imkânına sahip olacaktır. Dural/Öz, **Miras Hukuku**, s. 451.

²¹⁵ Dural/Öz, **Miras Hukuku**, s. 450-451. Her ne kadar kanun koyucu miras ortaklığının terekedeki mallar üzerinde elbirliği mülkiyetten söz etmekte ise de mülkiyet hakkı dışındaki haklar bakımından da TMK m. 701-703 hükümlerinin kıyas yoluyla uygulanacağı hususunda tereddüt etmemek gerekir. Dolayısıyla elbirliği hak sahipliği (ve bunun gerektirdiği zorunlu birliktelik) mülkiyet hakkı dışındaki haklar bakımından da uygulama alanı bulacaktır.

²¹⁶ Tandoğan, II, s. 604; Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 839.

²¹⁷ Doktrinde *Gautschi*'ye göre vekâlet verenler arasında önceden bir iş birliği ya da başka işler için kurulmuş bir adi ortaklık olmasa veya böyle bir ortaklık adına vekâlet verilmiş olmasa dahi vekâlet

çalışan birden fazla işçinin iş akdinin feshedilmesi halinde işçilerin işverene karşı dava açması için aynı avukata vekâlet vermesi, birden fazla vekilin bulunduğu birlikte vekâlete örnek oluşturur. Bunun gibi tek bir iradi işlemle menfaatleri etkilenen birden çok kişinin söz konusu idari işlemin iptali işini bir avukata birlikte gördürmesi halinde de birlikte vekâlet söz konusu olacaktır²¹⁸. Gerçekten de mahalle sakinlerinin mahallenin imar planında meydana gelen değişiklik nedeniyle çıkarlarının zedelenmesi durumunda söz konusu imar planının iptali için bir avukata vekâlet vermesi halinde, mahalle sakinleri ile avukat arasında birlikte vekâlet sözleşmesi oluşacaktır.

Son olarak birlikte vekâletin hükümlerinin özellikle müteselsil sorumluluğun gündeme gelebilmesi için vekilin birden fazla vekâlet verenle aynı sözleşme akdetme zorunluluğunun olup olmadığı hususunun üzerinde durulması gerekmektedir. Doktrinde Özkaya'ya göre vekil vekâlet verenlerin hepsiyle tek bir sözleşme yapabileceği gibi her bir vekâlet verenle ayrı ayrı sözleşme yapabilir²¹⁹. Yazara göre her iki halde de birlikte vekâlete ilişkin hükümler uygulanır.

Kanaatimizce birlikte vekâletin doğumu ancak vekâlet verenlerin aynı sözleşme kapsamında borç altına girmeleri halinde mümkündür²²⁰. Zira birden fazla kişi ile ayrı ayrı vekâlet sözleşmesi akdedilmesi halinde vekâlet verenleri bir araya getirecek ortak bir vekâlet sözleşmesi olmadığından vekâlet verenlerin birlikteliğinden söz edilemez. Böyle bir durumda artık birbirinden bağımsız vekâlet sözleşmesinin varlığından söz edilecektir ve vekâlet verenler vekile karşı ayrı ayrı borç altına girmektedir²²¹. Aksi

verenler arasında ad hoc (o iş için) adi ortaklık kurulmaktadır. Gautschi, **Art. 403, 4 a**. Bu konuda aşağıda vekâlet verenlerin kendi arasındaki ilişkiler bahsinde detaylı olarak ele alınmıştır.

²¹⁸ Aday, **a.g.e.**, s. 128.

²¹⁹ Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 839. Aynı yönde Güner, **a.g.e.**, s. 796. Belirtelim ki yazarların atıf yaptığı Tandoğan'ın **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri C. II** eserinin 1987 ve 1989 yılı baskılarında (s. 604) bu yönde bir değerlendirmeye yer verilmemiştir.

²²⁰ Aynı yönde Sarı, **a.g.e.**, s. 229; Aday, **a.g.e.**, s. 128. Çok açık olmamakla birlikte aynı yönde Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 1183. Birlikte vekâletin bir hükmü olan müteselsil sorumluluktaki çokluk görüşünün benimsenmesi de bu gerçeği değiştirmemektedir. Zira orada kastedilen birden fazla borç, dar anlamda borç ilişkisi açısından önem arz etmektedir. Burada kastedilen borç ilişkisi ise geniş anlamda borç ilişkisidir.

²²¹ Meseleyi azil ve istifa yönünden değerlendiren Sarı bu konuda şu isabetli ifadelere yer vermiştir: *"Bu konuya ilişkin açıklamalara geçmeden önce, aynı konuda iş görmeye yönelik olarak birden fazla vekâlet sözleşmesi yapılmış olmasının farklı bir durum olduğunu belirtmekte fayda vardır. Gerçekten, bir kişi aynı işin yerine getirilmesi için birden fazla kişiye karşı ayrı ayrı aynı konuda iş görme*

halde vekâlet verenlerin birlikte iş gördürme iradelerinin bulunduğu ortak bir vekâlet sözleşmesinden de bahsedilmesi mümkün değildir.

Bunun gibi tek bir sözleşmenin varlığının kabul edilmemesi halinde ikame vekâletle birlikte vekâlet arasındaki ayrım da ortadan kalkmış olacaktır. Gerçekten de ikame vekâlette vekil vekâlet veren adına ikame vekille vekâlet sözleşmesi akdeder. Bu sözleşme vekâlet sözleşmesinden doğan borçların tamamını veya bir kısmını ikame vekile devreder²²². Böyle bir halde ise vekâlet veren aynı konuda görevli birden fazla vekil ile (ikame vekil-asıl vekil) birden fazla vekâlet sözleşmesi akdetmiş olur. Birlikte vekâletin de ayrı sözleşmelerle doğabileceğinin kabul edilmesi halinde ikame vekâlet ile birlikte vekâlet arasındaki ayrım son derece belirsiz olacaktır.

Dolayısıyla kanaatimizce vekilin vekâlet verenlerle ayrı ayrı sözleşme akdetmesi halinde ortada TBK m. 511/1’de belirtilen “...birlikte vekâlet ver”meden söz edilemez.

2. Gördürülen İşte Ayniyet veya Ortak Yarar Bulunması

Vekâlet verenler bakımından birlikte vekâletten söz edilebilmesi için birden fazla vekâlet verene ait işin konusunun aynı olması gerekir²²³. Bu kapsamda vekâlet verenler birbirinden farklı işi gördürmeleri halinde görülen işte ayniyet olmadığından birlikte vekâletten söz edilemez²²⁴.

Dolayısıyla birden fazla vekâlet verenin gördürdüğü işte ayniyetten söz edilebilmesi için vekâlet verenlerinin vekâlet sözleşmesine konu oluşturan işi birbirinden farklı olmaması gerekir, vekâlet verenlerin her biri aynı işi gördürmelidir. Bu unsur birlikte vekâlet için zorunlu unsuru teşkil etmektedir.

Gerçekten de vekâlet verenlerin aynı işin görülmesi konusunda vekille anlaşması halinde birlikte vekâlet açısından aranan bu unsur gerçekleşecektir. Birden fazla

yükümlülüğü altına girmiş olabilir. Münferit kişiler, konusunu oluşturan iş görme aynı olsa da birbirinden ayrı olarak vekâlet sözleşmesi yapmış olabilir. Bu durumda artık birbirinden bağımsız birden fazla vekâlet sözleşmesinin varlığından söz etmek gerekecektir ve bu durumda her bir vekâlet sözleşmesinin tarafları tek kişiden oluşmaktadır.” Sarı, **a.g.e.**, s. 229.

²²² Bu konuda detaylı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, I, C, 2.

²²³ Tandoğan, **II**, s. 604; Gautschi, **Art. 403, 5 a.**; Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 1183; Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s.146; Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 839; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 72.

²²⁴ Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 839.

kişinin noteri bir sözleşme düzenlemek ya da belgenin resmi olarak onaylanması için vekil tayin etmişse burada da birlikte vekâlet söz konusu olmaktadır²²⁵. Buna karşın birden çok alacaklının aynı borçludan olan farklı alacaklarının tahsili için bir vekili görevlendirmeleri halinde vekâlet verenler arasında birliktelik bulunmamaktadır. Zira burada vekilin vekâlet verene karşı gördüğü işte ayniyet bulunmamaktadır. Bu durumda TBK m. 511/1 hükmü çerçevesinde birlikte vekâletin hükmü olan müteselsil sorumluluk da gündeme gelmeyecektir²²⁶.

Birlikte vekâlet verenlerin gördürdüğü işte ayniyet, vekâlet sözleşmesi kapsamında vekâlet verenlerin vekilin aynı işi görmesi konusunda vekille anlaşması ile ortaya çıkabileceği gibi kanuni bir zorunluluk sebebiyle ortak vekili görevlendirmeleri halinde de gündeme gelebilir. Birlikte vekâlet verenlerin adi ortaklığı oluşturması halinde bu ortaklığın işinin görülmesi için vekille anlaşılması halinde durum böyledir²²⁷.

Benzer bir durum vekâletin verenin ölümü üzerine mirasçılarının oluşturduğu miras ortaklığı açısından da söz konusudur. Gerçekten de vekâlet sözleşmesi kapsamında iş gördüren vekâlet verenin yerine alan birden fazla mirasçı vekile karşı birlikte vekâlet veren durumundadır²²⁸. Bu durum özellikle inançlı vekâlet verenin söz konusu olduğu hallerde önem arz etmektedir. Vekâlet verenin ölümü halinde inanç anlaşması kapsamında inanılanın (vekilin) üstlendiği işin yerine getirilmesini (örneğin inanç konusu gayrimenkulün yönetimi ve mirasçılara iadesini) mirasçılar talep etme hakkına sahiptir. Öte yandan bu anlaşma kapsamında inananın (murisin) borçlarında da mirasçılar müteselsilen sorumludur.

Vekâlet verenlerin aralarındaki iç ilişki vekâlet sözleşmesi ile ortaya çıksa da burada da vekâlet verenlerin gördürdüğü işin aynı olması gerekir. Söz gelimi anonim şirket pay sahiplerinin şirket genel kurulunda kendilerini temsil ve kendi adlarına oy

²²⁵ Becker, **Şerh**, s.725.

²²⁶ Tandoğan, **II**, s. 604; Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 1183; Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 839.

²²⁷ Tandoğan, **II**, s. 604; Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 1183; Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 839.

²²⁸ Tandoğan, **II**, s. 604; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 72; Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 839. Şüphesiz bu durum vekâlet sözleşmesinin ölüm ile sona ermeyeceğinin karşılaştırılması veya miras ilişkisinin niteliği gereği halinde gündeme gelecektir.

kullanması için bir vekille anlaşmaları halinde²²⁹, vekilin gördüğü iş aynı olmadığından (birbirinden farklı paylar için oy kullanıldığından) birlikte vekâletten söz edilemez.

Görüldüğü üzere gerek birlikte vekâlet verenlerin vekâlet sözleşmesi kapsamında vekilin aynı işi görmesi konusunda vekille anlaşması ve gerekse de bu konuda kanuni bir zorunluluk sebebiyle ortak vekilin görevlendirilmesi halinde vekâlet verenlerin birlikteliği ve bu sebeple de müteselsil sorumluluğu söz konusu olmaktadır.

3. İş Birlikte Gördürme İradesi veya Kanunî Zorunluluk Bulunması

Vekâlet verenler bakımından birlikte vekâletten söz edilebilmesi için gerçekleşmesi gereken son unsur, vekâlet verenlerin birlikte iş gördürme iradesine sahip olması veya bu konuda kanuni zorunluluk bulunmasıdır. Burada da tıpkı birden fazla vekillerin oluşturduğu birlikte vekâletteki gibi vekâlet verenlerin birlikte iş gördürmesi yönünde iradesinin oluşmasına ya da bu konuda kanuni zorunluluğa ihtiyaç vardır²³⁰.

TBK m. 511 hükmünde bu durum “*Bir kişiye birlikte vekâlet verenler ...*” şeklinde ifade etmiştir. Burada vekâlet verenlerin birden fazla kişi olarak bir vekili görevlendirdiğinin bilincinde olmaları gereklidir. Ancak kanunun ifadesinden bu konuda açıkça irade açıklaması gerektiği izlenimi çıksa da aralarında ortak bir bağ bulunan birden fazla vekâlet verenin ortak menfaatleri bulunan bir işin bir kişi tarafından görülmesine ses çıkarmaması ya da onun yaptığı işe onay vermesi durumunda da birlikte iş gördürme iradesinin varlığında tereddüt bulunmamaktadır²³¹.

²²⁹ Gerçekten de 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’nun 30/4. maddesinde “*Halka açık ortaklıkların genel kurullarında oy kullanma hakkına sahip olanlar, bu haklarını vekil tayin ettikleri kişiler aracılığıyla da kullanabilirler.*” hükmü ile pay sahibinin ortak bir temsilci (vekil) aracılığıyla oy kullanabilmesine imkân tanınmıştır. Nitekim bu maddeye uygun olarak Sermaye Piyasası Kurulu tarafından çıkarılan Vekaleten Oy Kullanılması ve Çağrı Yoluyla Vekalet Toplanması Tebliği (II-30.1) m.5/1 hükmünde “*Halka açık ortaklık genel kurullarında oy kullanma hakkına sahip olanlar, bu haklarını vekil tayin ettikleri pay sahibi olan veya olmayan kişiler aracılığıyla da kullanabilirler.*” düzenlemesine yer verilmiştir. Hükmün 2. fıkrasında da “*Vekilin birden fazla pay sahibini temsilen oy kullanması mümkündür.*” düzenlemesi ile birden fazla pay sahibinin ortak bir temsilci vasıtasıyla oy kullanabileceği ifade edilmiştir.

²³⁰ Belirtelim ki birlikte vekâlet açısından bu unsurun zorunlu olması birlikte vekâletin bir hükmü olan vekâlet verenlerin vekile karşı müteselsil sorumlu tutulmasından kaynaklanmaktadır.

²³¹ Tandoğan, II, s. 604; Gautschi, Art. 403, 7 a.; Yavuz, Özel Hükümler, s. 1140.

Gerçekten de paylı mülkiyetin söz konusu taşınmazın paydaşlarından birinin taşınmazın kiraya verilmesi konusunda bir vekille anlaşmasına diğer paydaşların sessiz kalması ya da bu işleme icazet vermesi halinde durum böyledir²³². Böyle bir durumda paydaşların birlikte iş gördürme iradesine sahip olduğu sonucuna varılmalıdır.

Vekâlet verenlerin birlikte iş gördürme iradelerinin açık olmadığı hallerde nasıl bir yol izleneceği konusunda yukarıda birden fazla vekilin birlikte iş görme iradesine ilişkin açıklamalarımız esas alınmalıdır²³³. Dolayısıyla vekâlet verenler birlikte iş gördürme iradesini açıkça ortaya koymamışlarsa veya bunların birlikte hareket iradesine sahip olduğu açıkça anlaşılamıyorsa, vekâlet verenlerin bu iradeye sahip olup olmadığı, onların davranışını vekilin dürüstlük kuralı çerçevesinde birlikte iş gördürme iradesine sahip olunduğu şeklinde değerlendirebilecek durumda olması halinde, güven teorisi uyarınca TBK m. 511/1’de öngörülen birlikte vekâlet verme unsuru gerçekleşmiş kabul edilecektir²³⁴.

Birlikte vekâlet ilişkisi, birden fazla vekâlet verenin işi birlikte gördürmek iradesi ile aynı vekille vekâlet sözleşmesi akdetmesi halinde ortaya çıkabileceği gibi bu konuda kanuni zorunluluk nedeniyle de doğabilir. Yukarıda belirttiğimiz üzere vekâlet verenin ölümü halinde onun yerini alan mirasçılarla vekilin arasındaki ilişki böyledir²³⁵. Gerçekten de mirasçılar mirasbırakanın tarafı olduğu vekâlet sözleşmesinin devam edeceği durumlarda bu sözleşme kapsamında doğan hak ve borçların külli halefiyet gereği sahibi olurlar²³⁶. Bu kapsamda vekâlet verenin ölümü

²³² Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 1140.

²³³ Yuk. II, B, 3.

²³⁴ Güven teorisi açısından bkz. Kocayusufoğlu, **Hata** s. 5 vd.; Kocayusufoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı (Kocayusufoğlu), **a.g.e.**, s. 132.

²³⁵ Tandoğan, **II**, s. 605; Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 840. Bu durumda olan mirasçılarının sorumluluğu bakımından bkz. Kocayusufoğlu, **Miras Hukuku**, s. 691; Dural/Öz, **Miras Hukuku**, s. 457 vd.

²³⁶ Mirasçılarının tereke üzerindeki hak sahipliği “iştirak halinde (elbirliği) hak sahipliği” olarak ifadelendirilmektedir. Kocayusufoğlu, **Miras Hukuku**, s. 692. Ancak TBK m. 641 mirasçılarının miras ortaklığı devam ettiği tereke üzerinde elbirliği hak sahibi olmalarına rağmen müteselsilen sorumlu olduğunu düzenlemiştir. Bu konuda kapsamlı açıklama için bkz. Kocayusufoğlu, **Miras Hukuku**, s. 699; Dural/Öz, **Miras Hukuku**, s. 458. Belirtelim ki, mirasçılarının TBK m. 641 çerçevesinde müteselsil sorumluluğu vekâlet verenin ölümüne kadar yapılan işler bakımındandır. Vekâlet verenin yerini alan mirasçılarının mirasbırakanın ölümünden sonra yaptığı işler için müteselsil sorumluluğu TBK m. 511/1 kapsamındadır. Tandoğan, **II**, s. 605; Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 840.

üzerine onun yerine geçen mirasçılar vekile karşı birlikte vekâlet veren konumundadır. Bu durum TMK m. 640 kapsamında öngörülen miras ortaklığından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla vekâlet verenlerin işi birlikte gördürmesi kanuni bir zorunluluk teşkil etmektedir. Burada miras ortaklığı mirasçıları *hep birlikte hareket* etmelerine bağlı tutmuştur²³⁷. Ancak belirtelim ki buna rağmen birlikte vekâlet verenlerden birinin yaptığı işe diğer diğerlerinin rıza göstermeleri durumunda işlemin geçerliliğinde tereddüt yoktur.

Belirtelim ki miras ortaklığı teşkil eden vekâlet verenlerin hukuki bir işlemle temsilci atamak suretiyle birlikte hareket kanuni zorunluluğunu ortadan kaldırılabilmeleri mümkündür²³⁸. Bunun gibi terekenin idaresi için vasiyeti yerine getirme görevlisinin atanması durumunda da onun görevi içinde kalan işler bakımından birlikte hareket kanuni zorunluluğu bulunmamaktadır.

Öte yandan adi ortaklık ilişkisinde ortakların ortaklığa ilişkin işlerin görülmesi için ortaklardan biriyle vekâlet sözleşmesi akdetmesi halinde vekâlet veren adi ortaklar TBK m. 630/1 hükmü gereği birlikte vekâlet veren konumundadır²³⁹. Bunun gibi ortakların ortaklık adına iş görmesi ya da işlem yapması için bir üçüncü kişi ile vekâlet sözleşmesi akdetmesi halinde de ortaklar üçüncü kişi vekile karşı birlikte vekâlet veren sıfatına sahiptir. Dolayısıyla bu hallerde de birlikte hareket iradesi ve dolayısıyla TBK m. 511/1 anlamında birlikte vekâlet bulunmaktadır.

²³⁷ Belirtelim ki *hep birlikte hareket* şartının gerçekleşmesi için bütün mirasçıların (konumuz bakımından vekâlet verenlerin) rızalarını aynı anda açıklamaları şart değildir. Öte yandan söz konusu rıza açık olabileceği gibi örtülü de olabilir. Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 692.

²³⁸ Burada temsilci ile mirasbırakanın taraf olduğu vekil arasında birlikte vekâlet ilişkisi gündeme gelmez. Ancak Mirasçılar atadıkları ortak temsilciye karşı da birlikte vekâlet veren konumdadır.

²³⁹ Tandoğan, **II**, s. 605; Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 840.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BİRLİKTE VEKÂLETİN HÜKÜMLERİ

I. GENEL OLARAK

Yukarıda da belirttiğimiz üzere¹ bu çalışmada birlikte vekâlet kavramı TBK m. 511 anlamında (dar anlamda) birlikte vekâlet ve geniş anlamda birlikte vekâlet olmak üzere iki anlamda değerlendirilmiştir. TBK m. 511’de düzenlenen birlikte vekâlet hakkında “*dar anlamda birlikte vekâlet*” ifadesi, bunun dışındaki, vekâlet sözleşmesinin taraflarının birden fazla olduğu tüm haller için de “*geniş anlamda birlikte vekâlet*” ifade kullanılmıştır².

Bu ayrımın birlikte vekâletin hükümleri açısından iki önemli sonucu vardır. Bunlardan ilki, TBK m. 511 anlamında birlikte vekâletin bulunması halinde, vekâleti birlikte kabul eden vekiller ile bir vekile birlikte vekâlet veren vekâlet verenlerin sözleşmenin diğer tarafına karşı müteselsil olarak sorumlu olmasıdır. Buna göre birlikte vekâletin yukarıda ele alınan unsurlarının gerçekleşmesi halinde birlikte vekiller ve vekâlet verenler sözleşmenin diğer tarafına karşı müteselsilen sorumlu olacaktır. Ayrıca vekillerin müteselsil sorumlu olduklarını beyan etmeleri de aranmamıştır. Dolayısıyla kanun koyucu TBK m. 162’de düzenlenen genel kuraldan ayrılarak birlikte vekâleti kabul edenlerin ve birlikte vekillerin, müteselsilen sorumlu olduklarını beyan etmeseler bile sözleşmenin karşı tarafına karşı müteselsilen sorumlu oldukları karinesine yer vermiştir³.

TBK m. 511 anlamında birlikte vekâlet bakımından ortaya çıkan ikinci sonuç ise, vekillerin vekâlet vereni borç altına sokacak işlemler bakımından birlikte hareket etmekle yükümlü oldukları karinesidir⁴. Bu karineye göre vekâleti birlikte üstlenenler

¹ Bkz. İkinci Bölüm, I, A.

² Çalışmamızın esaslı kısmını TBK m. 511 anlamında birlikte vekâlet oluşturduğundan aksi belirtilmedikçe “birlikte vekâlet” ifadesi kullanıldığında kanuni tanım olan dar anlamda birlikte vekâlet kastedilmiştir.

³ Tandoğan, **II**, s. 605 ve 606; Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 1179; Eren, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, s. 712; Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 840 ve 843. Şüphesiz bu durumun aksinin kararlaştırılmasına bir engel bulunmamaktadır.

⁴ Becker, **Şerh**, s.683; Tandoğan, **II**, s. 572; Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 1178. Belirtelim ki bu karine sadece birden fazla vekillik açısından söz konusudur.

yetkililerini başkalarına devir hakları olmadıkça vekâlet vereni ancak birlikte yaptıkları işlemlerle borç altına sokabilirler. Bu karine vekâlet verenin vekillere ancak birlikte hareket etmeleri halinde güvendiği düşüncesine dayanmaktadır⁵.

İşte TBK m. 511 hükmü çerçevesinde birlikte vekâletten söz edilmesi halinde birlikte vekiller ile vekâlet verenler bakımından müteselsil sorumluluk karinesi, birlikte vekillerin vekâlet vereni borç altına sokan işlemleri bakımından ise birlikte hareket zorunluluğu karinesi söz konusu olacaktır. Çalışmamızın bu bölümünde öncelikle müteselsil sorumluluk karinesi, ardından da vekillerinin birlikte hareket zorunluluğu karinesi ele alınmıştır.

II. BİRLİKTE VEKÂLET KAPSAMINDA MÜTESELSİL SORUMLULUK

A. Genel Olarak Müteselsil Sorumluluk⁶

1. Tanım

Borç ilişkisinde en sık karşılaşılan, borçlu tarafın tek kişiden ibaret olması ise de, birden fazla kişinin borçtan sorumlu olması da ihtimal dâhilindedir. Doktrinde borç ilişkisinde borçlu sayısının birden fazla oluşup olmamasına göre “*tek başına borçluluk*” ve “*birlikte borçluluk*”tan söz edilmektedir⁷.

Tek başına borçlulukta borç ilişkisinden doğan borçtan tek kişinin sorumlu olması durumu özellik arz etmese de birlikte borçlulukta bu sorumluluk farklı şekillerde ortaya çıkabilir. Gerçekten de tarafların bu yönde iradeye sahip olması, kanunun

⁵ Becker, **Şerh**, s.683; Tandoğan, **II**, s. 572.

⁶ TBK’da bu konuda müteselsil sorumluluk, müteselsil borçluluk, teselsül gibi çeşitli kavramlar kullanıldığı görülmektedir. Kanunun haksız fiili düzenleyen hükümlerinden 61. maddesinin başlığında “*müteselsil sorumluluk*” ifadesine yer verilmiş, borç ilişkilerinde özel durumlara ilişkin dördüncü bölümünün birini ayırımında “*teselsül*”den bahsedilmiştir. Yine 162. maddesinde “*Birden çok borçludan her biri, alacaklıya karşı borcun tamamından sorumlu olmayı kabul ettiğini bildirirse, müteselsil borçluluk doğar.*” düzenlemesiyle “*müteselsil borçluluk*”tan söz edilmiştir. Ayrıca kanundan doğan teselsüle ilişkin olarak da 382. maddede ödünç verenlerin, 511. maddede vekillerin ve vekâlet verenlerin 567. maddede ariyet alanların müteselsil *sorumlu* olacağından söz edilmiştir. Burada kanun koyucu müteselsil sorumluluğu düzenleyen ilgili yerlerde farklı bir kavram yaratmamış, düzenleme yaptığı borç kaynağına uygun olan kavramı kullanmıştır. Dolayısıyla kanunda müteselsil sorumluluğa ilişkin kavramlar arasında esaslı farklılıklar bulunmamaktadır. Benzer değerlendirmeler için bkz. Nurcihan Dalcı Özdoğan, **Müteselsil Sorumluluk**, İstanbul, Seçkin Yayıncılık, 2015 s. 61 vd.

⁷ Akıntürk, **a.g.e.**, s. 3 vd.

birlikte borçluluğu öngörmesi ya da edimin niteliği bunu zorunlu kılması gibi birçok durumda birlikte borçluluk gündeme gelebilir. Bu çeşitlilikten dolayıdır ki birlikte borçluluk bir üst kavram olup, borçlunun birden fazla olduğu tüm halleri kapsar⁸.

İşte müteselsil borçluluk da birlikte borçluluğun bir alt türü olup borç ilişkisi çerçevesinde doğan borcun tamamından birden fazla kişinin sorumlu olduğu ve alacaklının da borçluların her birinden, tamamından ya da bir kaçından talepte bulabileceği borçluluk halidir⁹. Demek oluyor ki, müteselsil borçlulukta alacaklı borcun ifasını borçluların tümünden, bir kısmından ya da herhangi birinden talep edebilme imkânına sahiptir. Buna mukabil borç kısmen ifa edilmiş olsa ve borçlulardan herhangi biri iç ilişkide kendi payını ifa etmiş olsa dahi borç tamamen

⁸ Doktrinde Akıntürk, “birlikte borçluluk” başlığı altında bölünmez borçluluk, kısmi borçluluk, elbirliği borçluluk ve müteselsil borçluluğu değerlendirmekte, bu üst başlığının birçok borç ilişkisini kapsadığını ifade etmektedir. Yazar birlikte borçluluk türlerinin ortak yönünün edimin alacaklı tarafından sadece bir defa talep edilebiliyor olduğuna işaret etmektedir. Dolayısıyla bu yaklaşımda birden çok borçlunun her birinin ayrı ayrı ve birden fazla kez sorumlu olduğu kümülatif borç birlikte borçluluk kapsamında değerlendirilmemektedir. Bu tür borçlulukta borçlu adedi kadar borç ilişkisi vardır. Bkz. Akıntürk, **a.g.e.**, s.4, 5. Oysaki Eren birlikte borçluluk bakımından ayırım yaparken edimin niteliğini esas almıştır. Buna göre birlikte borçluluğu bireysel borç ile elbirliği halinde borç olarak ikiye ayırmış, bireysel borç başlığında bölünmez borç, müteselsil borç, kısmi borç ve ikincil (tali) borç ayırımına yer vermiştir. Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 1195 vd. Kapancı ise, aynı hukuki sebepten doğup doğmadığını dikkate alarak birlikte borçluluğu gerçek ve gerçek olmayan birlikte borçluluk olarak ikiye ayırmış, gerçek anlamda birlikte borçluluk kapsamında elbirliği borçluluk, kısmi borçluluk, müteselsil borçluluk, mevcut borca katılma ile oluşan birlikte borçluluk ve bölünemeyen nitelikte edimden dolayı birlikte borçluluğu ele almış, gerçek olmayan birlikte borçluluk kapsamında ise kümülatif borçluluk, kefalet sebebiyle oluşan birlikte borçluluk, garanti sözleşmesi sebebiyle oluşan birlikte borçluluk ve sigorta sözleşmesi sebebiyle oluşan birlikte borçluluğu değerlendirmiştir. Kadir Berk Kapancı, **Birlikte Borçlulukta Borçlular Arası İlişkiler**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2015, s. 4. Birlikte borçluluk, müteselsil borçluluk yanında bölünmez borçluluk, kısmi borçluluk, elbirliği borçluluk gibi diğer borçluluk türlerini de kapsar nitelikte olsa da çalışmamızın konusunu birlikte borçluluk oluşturmadığından tüm bu borçluluk halleri ayrı ayrı ele alınmayacaktır.

⁹ Selahattin Sulhi Tekinay, **Borçlular Arasında Akdi Teselsül**, Yayımlanmamış Doçentlik Tezi, İstanbul 1956, s. 30; Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 1200; Herman Becker, **İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi C. VI, Fasikül IV**, Çev. Saim Özkök, Ankara Yarı Açık Cezaevi 1972, s. 156; H. Oser/w. Schöenberger, **İsviçre Borçlar Hukuku Şerhi**, Çev. Ferid Ayiter, Ankara, Yeni Cezaevi Matbaası, 1950, s. 900-901; Tercier/Pichonnaz/Develioğlu, **Genel Hükümler**, s. 504; Kılıçoğlu, **Genel Hükümler**, s. 766. Akıntürk’e göre müteselsil borçluluk “bir irade beyanı veya kanun hükmü dolayısıyla bir edimin birden ziyade borçlularından her birinin tamamını ifa etmekle yükümlü bulunduğu, alacaklının ise tamamını ancak bir defa elde etmek üzere edimi borçlulardan dilediği birinden talep etmeye yetkili olduğu ve borçlulardan birinin ifası veya ifa yerini tutan fiiliyle diğerlerinin bu oranda alacaklıya karşı borçtan kurtulacakları bir birlikte borçluluk halidir.” Akıntürk, **a.g.e.**, m. 35. Borçlular alacaklıya karşı bölünebilen bir edimin tamamından değil de bir kısmından sorumlu ise o zaman kısmi borçluluk söz konusu olacaktır. Kısmi borçluluk halinde borçlular sadece kendilerine isabet eden kısımdan sorumlu olurlar. v. Tuhr, **a.g.e.**, s. 777; Akıntürk, **a.g.e.**, m. 14 vd.; Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 1200; Kapancı, **a.g.e.**, s. 17 vd.

sona erinceye kadar borcun tamamından sorumludur¹⁰. Bu çerçevede müteselsil borçluluğun üç özelliğinden söz edilebilir. Bu özellikleri aşağıda ayrı ayrı ele alınacağız.

2. Müteselsil Sorumluluğun Özellikleri

a. Tüm Borçluların Borcun Tamamını İfa ile Yükümlü Olması

Müteselsil borçluluğun temel özelliği borçluların borcun tamamından sorumlu olmasıdır. Nitekim müteselsil borçluluğu düzenleyen TBK m. 162/1’de bu durum “Birden çok borçludan her biri, alacaklıya karşı borcun tamamından sorumlu olma”

¹⁰ Müteselsil borçluluk çerçevesinde borçluların her birinin borcun tamamından sorumlu olması, ortada tek bir (dar anlamda) borç ilişkisinin mi bulunduğu, yoksa borçlu sayısı kadar borç ilişkisinin mi bulunduğu sorusunu akıllara getirmektedir. Müteselsil borçluluğun niteliğine ilişkin bu soru doktrinde “teklik görüşü” ile “çokluk görüşü” adı verilen iki (ve çokça taraflar bulmayan “temsili ilişkisi” adlı üçüncü bir) görüşün ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu görüşlerin temeli Roma hukukuna dayanmaktadır. Roma Hukukunda birden çok borçlusu bulunan tek bir borç ilişkisinde *Korrealitas*, aynı borç sebebine dayanan birbiriyle bağlantılı birden çok borç ilişkisinin bulunması halinde de *Solidaritas*’tan söz edilirdi. Ortak hukukta da “korreal borç” olarak ifade edilen ve özellikle Fransız hukukçuları tarafından savunulan *borcun tekliği görüşünde* borcun konusunda birlik, hukuki bağlarda çokluk düşüncesi hakimdir. Borcun konusunda birlik düşüncesine göre, müteselsil borçluluk kapsamında sorumluluğu olan borçlular aynı şeyi borçlanmışlardır. Diğer bir deyişle borcun konusu olan şey tekdir. Hukuki bağlarda çokluk düşüncesine göre ise aynı şeyi borçlanan birden çok borçlunun ayrı taahhüdü bulunmaktadır. Dolayısıyla bu borçlara ilişkin taahhütler de belli ölçüde bağımsızdır. Daha ziyade Alman ve İsviçre/Türk Hukukunda taraftar bulan *çokluk görüşüne* göre ise, müteselsil borçlu ile alacaklı arasında tek bir borç ilişkisi değil, her bir müteselsil borçlu kadar borç ilişkisi bulunmaktadır. Buna göre alacaklı ile birden çok borçlu arasında birbirinden az çok bağımsız birden çok borç meydana gelmektedir. Ancak bu borçlar tehlik halinde olup biri ifa edildiğinde diğeri de sona ermiş olur. Bu sebeptendir ki bu borçlar alacaklının mamelekinde tek bir alacak kalemi olarak görünür. Dolayısıyla teklik görüşünde bir zincirin ucunda birden çok borçlu bulunurken çokluk görüşünde her biri ayrı zincirle bağlı birden çok borçlu bulunmaktadır. Bu konuda detaylı bilgi için bkz. Saymen/ Elbir, **a.g.e.**, s. 776-777. Akıntürk, **a.g.e.**, s. 42 vd.; Tekinay, **a.g.t.**, s. 28 vd.; Faruk Acar, **Türk-İsviçre Medeni Hukukunda Alacaklılar Arası Teselsül**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2003, s. 93 vd. Belirtelim ki teklik görüşünün kaynağı olan Fransız Hukukunda Medeni Kanunun 1200. maddesi açıkça borçluların aynı şeyi borçlanmalarından söz ettiğinden orada borcun konusunda teklik fikrinin benimsenmesi yadırgamaz. Ancak TBK’nın müteselsil sorumluluğa ilişkin hükümleri irdelendiğinde Türk Hukuku bakımından aynı şeyi söylemek güçtür. Gerçekten de Kanun hükümleri müteselsil sorumluluğun doğması için borçluların aynı şeyi borçlanmalarını şart koşmamıştır. Diğer yandan borçluların borçlandığı edim aynı olmak zorunda olmadığı gibi bağlı oldukları borç ilişkileri de (nisbî de olsa) birbirinden bağımsızdır. Söz gelimi bazı borçluların ifa zamanı, tabi oldukları zamanaşımı birbirinden farklı olabileceği gibi bazılarında ceza koşulu kararlaştırılmışken bazılarında ceza koşulu kararlaştırılmayabilir. Yine alacaklıya karşı bazı savunmaları borçlulardan bazıları yaparak farklı hukuki durumlar oluşabilir (TBK m. 164). Buna karşılık borçlulardan birine karşı zamanaşımının kesilmesinin diğer borçlular üzerinde de etki doğurmasını çokluk görüşüyle açıklamak mümkün değildir. Bu konuyu düzenleyen TBK m. 155/1’i teklik görüşünün yegâne yansıması olarak kabul etmek gerekir. Aynı yönde Akıntürk, **a.g.e.**, s. 66; Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku C. II**, s. 462; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıparmak, **Tekinay Borçlar Hukuku**, s. 288; Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 1200. İsviçre Hukuku bakımından bkz. Becker, **C. VI, Fasikül IV**, s. 157.

ifadesiyle ortaya konulmuştur¹¹. Dolayısıyla borçlular alacaklıya karşı borcun tümünü ifa etmedikçe borcundan kurtulmuş olmaz.

Borçluların borcun tamamından sorumlu olması, kendilerine başvuran alacaklıya karşı taksim defini ileri sürmesine engel teşkil etmektedir. Söz gelimi alacaklı (A), müteselsil borçlulardan (B)'ye başvurduğundan (B) borcun kendisine isabet eden kısmının 600 TL olduğunu, geriye kalan 600 TL'den diğer müteselsil borçlu (C)'nin sorumlu olduğunu, bu sebeple kalan 600 TL için (C) başvurulması gerektiğini iddia ederek söz konusu tutarı ifadan kaçınamaz. Zira müteselsil borçluların kendi aralarında belirledikleri sorumluluk tutarları, (iç ilişkideki sorumluluk durumu) alacaklıyı ilgilendirmez. Dolayısıyla (B) borcun tamamı olan 1200 TL'yi ifa ile yükümlüdür¹². Ancak ifade bulunduktan sonra iç ilişkide kendisine terettüp eden miktarı aşan tutar için (C)'ye başvurulabilir.

Borçluların birbirinden farklı olan borçları üstlenmeleri halinde tamamından sorumlu oldukları miktarı tespit ederken hangi borcun esas alınacağı önem arz etmektedir. Gerçekten de (A) (B)'ye karşı 500 TL borçlanırken (C) 750 TL değerinde bir saat borçlanmaktadır. Bu durumda (A) ve (C) hangi borcun tamamından sorumlu olacaktır? Kanaatimizce burada tarafların ortak borcu teşkil eden 500 TL'den (A) ve (C) müteselsilen sorumlu olmalıdır¹³.

¹¹ Benzer düzenleme Alman Medeni Kanunu (BGB Art. 421) ve Fransız Medeni Kanunu (CCF Art. 1200) hükümlerinde de yer almaktadır. Akıntürk, **a.g.e.**, s. 36.

¹² Akıntürk, **a.g.e.**, s. 36; Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku C. II**, s. 471; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, **Tekinay Borçlar Hukuku**, s. 285; Tercier/Pichonnaz/Develioğlu, **Genel Hükümler**, s. 506; Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 1202; Kapancı, **a.g.e.**, s.23 vd. *"Müteselsil borçluluk, borçlulardan her birinin sözleşme veya yasa gereğince alacaklıya karşı borcun tamamından sorumlu olduğu fakat borçlulardan birinin borcu ifa etmesi ile diğer borçluların da borçtan kurtulduğu bir birlikte borçluluk durumudur. Bu durumda yani borçlular arasında teselsülün varlığı halinde alacaklı borçlulardan her birine karşı bağımsız alacak haklarına sahiptir. Ancak borç bir defa ifa edileceğinden ve borcun bir defa ifasıyla bütün borçlar sona ereceğinden bu alacak hakları alacaklının mal varlığında tek alacak olarak yer alır. BK.md. 142'ye(Yeni BK. 163'e) göre "Alacaklı, borcun tümünün veya bir bölümünün ödenmesini, dilerse müteselsil borçluların hepsinden birden, dilerse yalnız birinden isteyebilir. Borcun tümü ödeninceye kadar bütün borçluların sorumluluğu devam eder". Bu madde metninden açıkça anlaşıldığı üzere alacaklı, alacağının tamamını, müteselsil borçluların herhangi birinden isteyebilir. Bu durumda müteselsil borçlu, sadece kendi payına düşeni ödeyeceğini ileri süremez, borcun tamamı ödemekten kaçınamaz."* Yargıtay 21. HD. 2015/18583 E., 2017/588 K. ve 06.02.2017 T. kararı (www.kazanci.com erişim tarihi 06.04.2017).

¹³ Aynı yönde Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku C. II**, s. 464; Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 1202; Kılıçoğlu, **Genel Hükümler**, s. 775. Ancak bu durumun borçluların iç ilişkilerinde paylaştırma miktarın alacaklıya karşı ileri sürülememesi kuralıyla karıştırılmaması gerekir. Zira burada iç ilişkide

b. Alacaklının Müteselsil Sorumlulardan Dilediğine Başvurabilmesi

Müteselsil borçlulukta her bir borçlunun borcun tamamından sorumlu olması karşısında alacaklının dilediği borçluya borcun tamamı için başvurabilme imkânı bulunmaktadır. Alacaklı alacağını borçluların tamamından, bir kısmından ya da sadece birinden talep edebilir¹⁴. Nitekim TBK m. 163/1’de “*Alacaklı, borcun tamamının veya bir kısmının ifasını, dilerse borçluların hepsinden, dilerse yalnız birinden isteyebilir.*” hükmüyle bu konuda alacaklıya seçim hakkı tanımıştır.

Alacaklının dilediği borçluya başvurabilmesi için hiç şüphesiz kendisine başvurulmuş borç ilişkisinde alacaklının alacağı talep edebilmesini engelleyen bir durumun olmaması gerekir. Söz gelimi müteselsil borçlulardan birinin borcu muaccel olmamışsa alacaklının borç muaccel olmadan o borçludan alacağını talep edebilmesi mümkün değildir¹⁵.

Alacaklıya seçim hakkı tanınmış olması, alacaklının borçlulardan birini seçip ondan talepte bulunması halinde diğer borçluların borcundan kurtulması anlamına gelmez. Gerçekten de alacaklı borçlulardan biri aleyhine dava açsa ve hatta lehine hüküm alsa dahi bu durum diğer borçluların borçtan kurtulmasına imkân vermemektedir. Onların borçtan kurtulabilmesi ancak bu borçlunun alacaklıyı tatmin etmesi halinde mümkündür¹⁶.

borçluların kendi aralarında paylaştırmaya ilişkin bir anlaşma olmayıp bizzat alacaklı ile borçlu arasında borç miktarı konusunda anlaşma söz konusudur.

¹⁴ “*Kanun’un 163. maddesinde de davacının , zararının tümünü müteselsil sorumlulardan biri aleyhine açacağı tek bir dava ile isteyebileceği gibi sorumluların hepsi aleyhine açacağı tek bir dava ile de talep edebileceği öngörülmüştür Anılan Kanun’un 163. maddesi gereğince teselsül, ister yasadan, ister sözleşmeden doğmuş olsun, bu kuraldan yararlanmak için, zarara uğrayanın, talebi gereklidir.*” Yargıtay 10. HD. 2014/28175 E., 2016/8129 K. ve 12.5.2016 T. kararı (www.kazanci.com erişim tarihi 07.04.2017). Alacaklının dilediği borçluya başvurma imkânına sahip olması sebebiyle doktrinde Heck alacaklının adeta “*hukuk paşası*” olduğundan söz etmektedir. Akıntürk, **a.g.e.**, s. 40, dn. 24’ten naklen.; Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 1202.

¹⁵ Saymen/Elbir, **a.g.e.**, s. 782; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, **Tekinay Borçlar Hukuku**, s. 286; Kılıçoğlu, **Genel Hükümler**, s. 771; Tercier/Pichonnaz/Develioğlu, **Genel Hükümler**, s. 504.

¹⁶ Akıntürk, **a.g.e.**, s. 39; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, **Tekinay Borçlar Hukuku**, s. 285-286; Kılıçoğlu, **Genel Hükümler**, s. 771. Yargıtay 4. HD. 2010/11082 E., 2011/13427 K. ve 13.12.2011 T. kararı (www.kazanci.com erişim tarihi 07.04.2017). Ancak belirtelim ki müteselsil borçlulardan biri aleyhine dava açılıp hüküm alınmış olsa, bu hükme dayanılarak diğer borçlulara takip yapılması mümkün değildir. Zira söz konusu hüküm onlar aleyhine verilmiş değildir. Aksi sonuca varılması halinde aleyhine hüküm verilen borçlunun yeterince savunma yapmamasının sonuçlarına davada

Öte yandan alacaklının borçlulardan birini veya bir kaçını takip etmesi ya da onların aleyhine dava açması diğerleri hakkında feragat ettiği sonucunu doğurmaz. Zira yukarıda da belirttiğimiz gibi burada önemli olan alacaklının tatmin edilmiş olmasıdır. Alacaklı tatmin edilmedikçe borçluların tamamına dava açılmamış olması ya da bir kısmı için takip yapılmış olması diğerlerinden talep etmeyeceği anlamına gelmez (TBK m. 163/2).

c. Alacaklının Tatmin Edilmesi Oranında Diğer Borçluların Borçtan Kurtulması

Müteselsil borçluların alacağın tamamından sorumlu olmaları, borçlulardan biri tarafından gerçekleştirilen ifa ya da alacaklının tatmin edilmesi sonucunu doğuran hallerden diğer borçluların yararlanmayacağı sonucunu doğurmaz. Zira müteselsil sorumluluk alacaklının birden fazla tatmin edilmesine imkân vermez. Dolayısıyla borçlulardan biri tarafından yapılan ifa ya da ifa dışındaki bir hal ile alacaklının tatmin edilmesi durumunda diğer borçlular da bu oranda borcundan kurtulmuş olur¹⁷. Nitekim TBK bu hususu m. 166/1’da *“Borçlulardan biri, ifa veya takasla borcun tamamını veya bir kısmını sona erdirmişse, bu oranda diğer borçluları da borçtan kurtarmış olur.”* şeklindeki düzenlemesi ile hükme bağlamıştır¹⁸.

Görüldüğü üzere TBK m. 166/1 ifa ve takas bakımından özel düzenleme getirmiştir. Hükümün 3. fıkrası ise, borcu sona erdiren ibra sözleşmesi bakımından *“Alacaklının borçlulardan biriyle yaptığı ibra sözleşmesi, diğer borçluları da ibra edilen borçlunun iç ilişkideki borca katılma payı oranında borçtan kurtarır.”* düzenlemesine yer vermiştir. İfa, takas ve ibra sözleşmesi dışında borcu sona erdiren

savunma yapmayan borçlu da katlanmış olur ki bu durumun adil olmayan sonuçlar yarattığı ortadadır. Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku C. II**, s. 471.

¹⁷ Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 1201. Dolayısıyla bu halde alacaklı borçlulara karşı birbiriyle telahûk eden talep hakkına sahiptir. Kanaatimizce bu durum müteselsil borçluluk müessesesinin temelinde yatan düşünce ile açıklanabilir. Gerçekten de müteselsil borçlulukta alacaklının tatmin edilmesi ile borç ilişkisinden beklenen amaç gerçekleşmiş olur. Bu düşünceden hareketle, borçluların her birinin ortak amaca sahip olduğu, bu amacın alacaklının tatmin edilmek olduğu, borçlulardan birinin alacaklıyı tatmin etmesiyle bu amacın gerçekleşeceği ve buna bağlı olarak da diğer borçluların da borcunun sona ereceği söylenebilir.

¹⁸ Aynı durum Fransız Hukuku (CCF art. 1200), Alman Hukuku (BGB art. 426) ve İsviçre Hukuku (OR art. 147) açısından da söz konusudur.

diğer hallerden öteki borçluların yararlanıp yararlanmayacağı bakımından ise durumun ve borcun niteliği belirleyici olacaktır (TBK m. 166/2).

B. Birlikte Vekâlet Çerçevesinde Müteselsil Sorumluluk

1. Genel Olarak

Birlikte vekâletin düzenlendiği TBK m. 511 hükmü çerçevesinde öngörülen müteselsil sorumluluk TBK m. 162/1 hükmüne istisna teşkil etmektedir. Gerçekten de müteselsil sorumluluğun hangi hallerde doğacağı genel olarak TBK m. 162’de düzenlenmiştir. İlgili hükmün birinci fıkrasında “*Birden çok borçludan her biri, alacaklıya karşı borcun tamamından sorumlu olmayı kabul ettiğini bildirirse, müteselsil borçluluk doğar.*” düzenlemesi ile müteselsil sorumluluğun kural olarak tarafların bu yönde iradede bulunması sonucu doğacağı hükme bağlanmıştır¹⁹. Diğer bir deyişle tarafların iradelerinin bu yönde uyuşmaları nedeniyle müteselsil sorumluluğa ilişkin hükümler uygulama alanı bulmaktadır²⁰. Dolayısıyla tarafların

¹⁹ Bu irade beyanı nedeniyle doktrinde bu teselsül türüne “*iradi teselsül*” denilmektedir. Akıntürk, **a.g.e.**, s. 96. Bazı yazarlar ise bu halde “*sözleşmesel teselsül*” ifadesini kullanmaktadır. Saymen/Elbir, **a.g.e.**, s. 778. Kanaatimizce iradi olarak doğan müteselsil borçluluk için en uygun ifade “*Hukuki işlemde doğan müteselsil borçluluk*”tur. Zira TBK m. 162 çerçevesinde tarafların iradesinden doğan müteselsil borçluluk sözleşme ile sınırlı değildir. Doktrinde neredeyse tüm yazarlar tek taraflı işlem neticesinde de müteselsil sorumluluğun doğabileceğini kabul etmektedir. Tek taraflı hukuki işlemle müteselsil sorumluluğun gündeme gelmesi oldukça ender rastlanabilecek bir durumsa da buna hukuken bir engel bulunmamaktadır. Söz gelimi bir kimse birden fazla kişiye vasiyet yoluyla ölüme bağlı kazandırmada bulunursa durum böyledir. Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku C. II**, s. 458; Akıntürk, **a.g.e.**, s. 96; Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 1202; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, **Tekinay Borçlar Hukuku**, s. 286. Diğer yandan TBK m. 162/1 hükmünü “*iradi teselsül*” ifadesiyle açıklamak da uygun değildir. Zira teselsül hem müteselsil borçluluğu hem de müteselsil alacaklılığı kapsayan bir üst kavramdır. Oysaki TBK m. 162/1 müteselsil borçluluğu düzenlemektedir. Dolayısıyla TBK m. 162/1 hükmünü açıklarken kullanılacak en uygun ifade “*Hukuki işlemde doğan müteselsil borçluluk*”tur. Aynı ifadeyi kullanan Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku C. II**, s. 465.

²⁰ Ancak belirtelim ki TBK m. 162/1 çerçevesinde müteselsil sorumluluğun doğabilmesi için tarafların iradelerini aynı anda açıklamaları şart değildir. Günlük hayatta en sık karşılaşılan şüphesiz birden çok kişinin aynı hukukî işlemle müteselsilen borç altına girdiğini beyan etmesi ise de sonradan borca katılmak suretiyle müteselsil sorumluluğun doğmasına da bir engel bulunmamaktadır. Nitekim borca katılma kurumunu düzenleyen TBK m. 201/2 hükmü de “*Borca katılan ile borçlu, alacaklıya karşı müteselsilen sorumlu olurlar.*” şeklinde ifade ile borca katılan ile mevcut borçlunun sözleşmenin diğer tarafına karşı müteselsilen sorumlu olacakları hükme bağlanmıştır. Aynı yönde Altay, **a.g.t.**, s. 190.

müteselsilen sorumlu olduklarını ortaya koyan bir anlaşma bulunmadıkça TBK m. 162/1 hükmü çerçevesinde müteselsil sorumluluğun doğacağından söz edilemez^{21,22}.

Buna karşılık birlikte vekâlet bakımından söz konusu olan kanundan doğan müteselsil sorumlulukta, tarafların müteselsil sorumluluğa ilişkin iradesi bulunmasa dahi, vekâlet sözleşmesinin akdedilmesi ile birlikte müteselsil sorumluluk karine olarak kabul edilmektedir^{23,24}. Bu teselsülde tarafların müteselsil sorumluluğa ilişkin iradesi aranmamakta, teselsül doğrudan kanun hükmünden doğmaktadır.

Dolayısıyla birlikte vekâlette kanundan doğan teselsül nedeniyle birlikte vekiller ile vekâlet verenlerin müteselsil sorumluluk iradesinin varlığı aranmamaktadır. Her ne kadar vekâlet sözleşmesinin akdedilmesi halinde de tarafların iradesi ön plana çıkmakta ise de dikkat edilirse burada tarafların iradesi vekâlet sözleşmesinin akdedilmesi noktasında uyuşmaktadır. Oysa TBK m. 162/1 hükmünden doğan müteselsil sorumlulukta tarafların iradeleri hukuki işlemten doğan borçtan müteselsil sorumlu olmak yönündedir. Birlikte vekâlet kapsamında sözleşmenin tarafları açıkça ya da örtülü olarak müteselsilen sorumlu olduklarını beyan etmese ya da bu iradeye sahip olmasa dahi sözleşmenin kurulması ile birlikte müteselsil sorumluluk doğar. Şu

²¹ Dolayısıyla hukukumuzda İsviçre (OR art. 147) ve Fransız Hukukuna (CCF m. 1201) uygun olarak aksi kararlaştırılmadıkça birden fazla kişinin bölünebilen bir edimden müteselsilen sorumlu olmayacağı (müşterek sorumlu olacakları) kabul edilmiştir. İsviçre Hukuku bakımından bkz. Becker, **C. VI, Fasikül IV**, s. 159. Oysaki Alman Hukukunda durum farklıdır. Alman Medeni Kanunun 427. maddesinde birden fazla kişinin borç altına girdiği durumda şüphesi halinde borçluların müteselsilen sorumlu olacakları düzenlenmiştir.

²² Bununla birlikte tarafların müteselsil olarak sorumlu tutulabilmesi için bu iradelerini açıkça ortaya koymaları zorunlu değildir. Tarafların iradelerinin yorumundan da müteselsil sorumlu olduğu sonucuna ulaşılabilir. Ancak şüphesiz müteselsil sorumluluğun varlığı ispat bunu iddia edene düşer. Saymen/Elbir, **a.g.e.**, s. 778; Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku C. II**, s. 465-466; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, **Tekinay Borçlar Hukuku**, s. 292. Aksi ifadeler için bkz. Kılıçoğlu, **Genel Hükümler**, s. 767.

²³ Tandoğan, **II**, s. 570. Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku C. II**, s. 469; Tekinay, **a.g.t.**, s. 50. Dolayısıyla müteselsil sorumluluk halleri bakımından numerus clausus (sınırlı sayı) kuralı geçerli olacağı kabul edilmiştir. Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 1202. Belirtelim ki müteselsil sorumluluğa ilişkin düzenleme Türk Borçlar Kanunu ile sınırlı değildir. Türk Medeni Kanunu, Türk Ticaret Kanunu, Tüketicilerin Korunması Hakkında Kanun, Basın Kanunu gibi birçok kanunda müteselsil sorumluluk düzenlemesine yer verilmiştir.

²⁴ Birlikte vekâlette müteselsil sorumluluk Roma Hukuku ve Ortak Hukuk döneminde de bilinmekteydi. Becker, **Şerh**, s. 725. Birden fazla vekilin müşterek kusuruyla bir zarara sebebiyet vermeleri halinde roma hukukunda ifadesini bulan “*solidaritas*” gündeme gelmekteydi. Akıntürk, **a.g.e.**, s. 46. Ne var ki aynı düzenleme Alman Hukukunda bulunmamaktadır. Alman Hukukunda bu konu adi ortaklık hükümleri çerçevesinde çözümlenmektedir. Bkz. Tandoğan, **II**, s. 572.

halde denilebilir ki, bu sorumluluğun doğuş sebebi kanun (TBK m. 511) hükmüdür (“*kanuna dayanan teselsül karinesi*”).

Hukukumuzda kabul edilen sözleşme özgürlüğü prensibi çerçevesinde TBK m. 511 hükmünün de emredici olmadığına şüphe bulunmamaktadır. Gerçekten de vekiller birlikte vekâleti üstlenmelerine ya da vekâlet verenler bir vekile birlikte vekâlet vermelerine rağmen sözleşmenin diğer tarafına karşı müteselsil sorumlu olmadıklarını kararlaştırmaları mümkündür. Ancak TBK m. 511’de öngörülen müteselsil sorumluluk prensibinden ayrılınması halinde bunun sözleşmede kararlaştırılması gerekmektedir. Zira kanun karine olarak birlikte vekillerin ya da birlikte vekâlet verenlerin sözleşmenin diğer tarafına karşı müteselsilen sorumlu oldukları prensibini kabul etmiştir. Bu karinenin ortadan kalkabilmesi için taraf iradelerinin bu konuda uyuşması gerekmektedir.

Öte yandan sözleşmenin taraflarının müteselsilen sorumlu tutulması belli şartlara da bağlı kılınabilir. Söz gelimi İtalyan Hukuku’nda olduğu gibi müteselsil sorumluluk için vekillerin fiilen birlikte hareket etmesi kuralı getirilebilir²⁵. Bunun gibi müteselsil sorumluluk belli bir tutara kadar kaldırılabilir ya da şart koşulabilir. Dolayısıyla taraflar sözleşme özgürlüğü çerçevesinde kanunda öngörülen müteselsil sorumluluğu kaldırabilir ya da sınırlandırabilir. Bu konuda farklı bir yol izlenmediği halde TBK m. 511 hükmü çerçevesinde kanuna dayanan müteselsil sorumluluk söz konusu olacaktır²⁶.

Şu halde denilebilir ki, taraflarca aksi kararlaştırılmamışsa birlikte vekâlet sözleşmesinin taraflarının bu sözleşmeye taraf olması, müteselsilen sorumluluk karinesinin doğması için yeterlidir²⁷. Peki kanunen böyle bir karine öngörülmesinin

²⁵ Tandoğan, II, s. 570.

²⁶ Tandoğan, II, s. 567 vd.; Gökyayla, **Azil ve İstifa**, s. 130.

²⁷ Aynı husus birlikte ödünç alanlarla (TBK m. 382) bir şeyi birlikte saklamayı üstlenenler (TBK m. 567) için de söz konusudur. Yine bonoda veya poliçede imzası bulunan müracaat borçlularının (bonoda cirantalar ve onlara aval verenler ile bunlar lehine araya girenlerin; poliçede ise düzenleyenler, cirantalar ve bunlara aval verenler ile bunlar lehine araya girerek kabul edenler ve araya girerek ödeyecek olan kimselerin) ciro zincirinde kendilerinden sonra gelenlere karşı kambiyo sorumluluğu da kanundan doğan müteselsil sorumluluğa örnek teşkil eder (TTK m. 724/1-2, 778/1,b.d). Bu doğrultuda Hüseyin Ülgen/Mehmet Helvacı/Abuzer Kendigelen/Arslan Kaya, **Kıymetli Evrak Hukuku**, İstanbul On İki Levha Yayıncılık, 2015s, s. 200. Ancak belirtelim ki müracaat borçlularının buradaki sorumluluğu asıl borçlulardan (bonoda düzenleyen ve onlara aval verenler ile poliçede muhatap ve onlara aval verenlerden) farklı olarak ikincil niteliktedir. Buna göre hamil senette belirtilen tutarın ödenmesi için

altında yatan sebep nedir? Kanun koyucu birlikte vekiller ile birlikte vekâlet verenlerin sözleşmenin diğer tarafına karşı müteselsilen sorumlu olduğu karinesine neden yer vermiştir? Bu konuda doktrinde çeşitli görüşler ileri sürülmektedir. Bu görüşler aşağıda ayrıca ele alınmıştır.

2. Birlikte Vekâlet Açısından Müteselsil Sorumluluğun Kabulünü Gerektiren Nedenler

Birden fazla vekile vekâlet verilmesi ya da birden fazla vekâlet verenin vekil tayin etmesi neticesinde meydana gelen sorumluluk kanuna dayanan müteselsil sorumluluk olduğundan birlikte vekâlet halinde neden müteselsil sorumluluğa başvurulduğunun anlaşılabilmesi için öncelikle kanuni teselsülün düzenleniş sebeplerinin ortaya konulması gerekir.

Kanun koyucuyu iradeye dayanan müteselsil sorumluluk yanında kanun tarafından öngörülen müteselsil sorumluluğu kabul etmeye yönelten çeşitli sebepler bulunmaktadır²⁸. Bu sebepler üç başlık altında toplanmaktadır:

a. Borçlular Arasındaki Menfaat Birliğinin Kuvvetli Olması

Birden fazla kişinin birlikte borç altına girdiği her durumda borçluların söz konusu borçtan kısmî olarak sorumlu olduklarını söylemek zordur. Gerçekten de borçlular arasında sıkı ve kuvvetli ilişkinin bulunduğu hallerde taraflar arasında müteselsil sorumluluk konusunda bir anlaşma olmasa dahi yasama politikası bakımından müteselsil sorumluluk kabul edilmiştir²⁹.

Müteselsil sorumluluğun kabul edildiği çokluk görüşü çerçevesinde, borçluların tabi olduğu borç ilişkisi birden fazla olmakla birlikte, müteselsil borçluları birbirine bağlayan gaye birliği sayesinde bu borç ilişkileri birbirinden tamamen bağımsız

öncelikle asıl borçlulara başvuracak, asıl borçluların hiç veya gereği gibi ödememesi halinde bu olgunun süresi içerisinde ödememe protestosuyla tespit edilmesi halinde müracaat borçlularına başvurabilecektir.

²⁸ Akıntürk, **a.g.e.**, s. 120.

²⁹ Tekinay, **a.g.t.**, s. 50; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, **Tekinay Borçlar Hukuku**, s. 294; Ahmet Hakan Dağdelen, **818 ve 6098 Sayılı Borçlar Kanunlarında Borçlular Arasında Teselsül**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2011, s. 24.

değildir. İşte bu gaye birliği müteselsil sorumlular arasındaki menfaat birliğini de beraberinde getirmektedir.

Borçlular arasında menfaat birliğinin her zaman aynı derecede olduğu söylenemez. Söz gelimi iki komşunun ucuza mal etmek için toptancıdan ortak kumaş alması halinde borçlular arasındaki menfaat birliği gevşekken, aynı iki komşunun yağmurlu havadan sokağa çıkarken başka bir komşudan şemsiye ödünç alması halinde menfaat birliği sıkı ve kuvvetlidir³⁰. Zira ilk durumda borçlular edimin tamamından yararlanmadığı halde ikinci durumda her iki borçlu da edimin tamamından yararlanmaktadır.

İşte kanun koyucu borçlular arasındaki menfaatin sıkı ve kuvvetli olduğunu kabul ettiği bazı hallerde bunların diğer tarafa karşı müteselsilen sorumlu olduğunu kabul etmiştir. Hukukumuzda bu kurala her zaman yer verilmemesinin nedeni sorumlular arasındaki menfaatin her zaman bu derece sıkı olmamasıdır³¹. Zira her borç ilişkisinde birden fazla borçlular genellikle edimin tamamından faydalanmaz. Yukarıdaki örnekte ortak kumaşın tamamından her bir borçlu faydalanmayacak, payları oranında faydalanacaktır. Aksini kabul etmek, yani kumaşın yarısından faydalanacak olan borçluyu borcun tamamından sorumlu tutmak adalete aykırı sonuçlar doğuracaktır. Dolayısıyla kanun koyucu bu şekilde menfaat birliğinin yoğun ve sıkı olduğu durumlarda genel kuralın aksine teselsül karinesini kabul etmiştir.

b. Alacaklıya Teminat Sağlama Amacının Kuvvetli Olması

Müteselsil sorumluluk alacaklıya borcun tamamı veya bir kısmı için borçluların dilediği birine veya tamamına başvurabilme imkânı tanıdığından, bu sorumluluk alacaklı için oldukça elverişlidir. Gerçekten de alacaklı başvuracağı borçluyu seçme hakkına sahip olduğundan ekonomik olarak en elverişli borçludan borcun tamamını talep edebilecektir. Bu sebeple müteselsil sorumluluk halinde alacaklı kendini daha güvende hisseder ve çoğu kez müteselsil sorumluluğun kararlaştırılmasını arzu eder.

³⁰ Örnek için bkz. Akıntürk, **a.g.e.**, s. 121.

³¹ Tekinay, **Teselsül Karinesi**, s. 509. Yazar ayrıca müteselsil sorumluluğun genel karine olarak kabul edilmesinin karinelere vücut veren esas düşünce olan hayatın olağan akışına da uymayacağı kanaatindedir.

Burada kanun koyucunun görevi alacaklı ile borçlu arasında menfaati bağdaştırarak sonuca varmaktır. Müteselsil sorumluluğun alacaklıya sağladığı bu avantaj nedeniyle kanun koyucu bazı hallerde alacaklıya teminat sağlamak için borçluların müteselsil sorumlu olduğu karinesine yer vermiştir.

Belirtelim ki hukukumuzda genel olarak müteselsil sorumluluk karinesine yer vermemek suretiyle borçluların menfaati korunması amaçlanmıştır. Ancak bazı hallerde hakkaniyet düşüncesi ya da iş hayatının gerekleri alacaklının menfaatinin korunmasını zorunlu kılabilir³².

Alacaklının menfaatinin korunmasına ihtiyaç duyulduğu hallerde kanun koyucu borçlunun menfaatinden ziyade alacaklının menfaatine üstünlük tanımak suretiyle borçlular hakkında müteselsil sorumluluk karinesine yer vermektedir. Böylelikle alacaklı borçlulardan dilediğine başvurmak suretiyle alacağının tahsilini talep edebilecek, bu durum da alacaklıya şahsi teminat sağlayacaktır. Söz gelimi bir işletmenin aktif ve pasifi ile devri halinde devreden devralanla birlikte iki yıl süre ile müteselsilen sorumlu olacağına dair TBK m. 202 hükmü bu düşünceyle sevk edilmiştir. Yine tereke borçlarından mirasçıların müteselsilen sorumlu olduğunu öngören TMK m. 641’de de alacaklılara teminat sağlamak amacıyla mirasçıların müteselsilen sorumlu olduğu düzenlenmiştir³³. Öte yandan kanun koyucu TMK m. 681 hükmüyle “*Mirasçılar, bölünmesine veya nakline alacaklı tarafından açık veya örtülü olarak rıza gösterilmemiş olan tereke borçlarından dolayı, paylaşmadan sonra da bütün malvarlıklarıyla müteselsilen sorumludurlar.*” düzenlemesine yer vererek bazı hallerde mirasçılar mirasın paylaşılmasından sonra dahi müteselsilen sorumlu tutmaya devam etmiştir. Bunun gibi adi ortaklık ortaklarının üçüncü kişiye karşı müteselsil sorumluluğunu öngören TBK m. 638/3 de bu kapsamda zikredilebilir³⁴.

³² Akıntürk, **a.g.e.**, s. 122; Tekinay, **Teselsül Karinesi**, s. 510; Dağdelen, **Borçlular Arasında Teselsül**, s. 24.

³³ Oser/Schönenberger, **a.g.e.**, s. 907.

³⁴ Tekinay, **a.g.t.**, s. 51.

c. Bir Zarardan Birden Fazla Kişinin Sorumlu Olması

Birden fazla kimsenin birlikte bir zarara sebebiyet vermesi ya da bir zarardan çeşitli sebeplerden dolayı sorumlu olmaları halinde TBK m. 61 hükmü bu kişilerin zarar görene karşı müteselsil sorumlu olacağını düzenlemiştir³⁵.

Bu başlık altında değerlendirilen kanuna dayanan müteselsil sorumluluk kapsamına müteselsil sorumluluk doğuran her türlü haksız fiil halleri girdiği gibi kamu hukukuna dayanan müteselsil sorumluluk halleri de girmektedir.

d. Görüşümüz

Birlikte vekâlet çerçevesinde birlikte vekil ile birlikte vekâlet verenin kanunen müteselsilen sorumlu tutulmasının nedeni vekâlet sözleşmesi niteliği göz önünde bulundurularak anlaşılabilir. Gerçekten de vekâlet sözleşmesinin tarafları, sözleşmenin karşı tarafının duyduğu güvene uygun olarak sözleşmeden doğan edimini yerine getirmekle yükümlüdür. Nitekim kanun koyucu da bu düşünceden hareketle borçlar hukukuna hakim olan ahde vefa ilkesini bir tarafa bırakarak taraflara sözleşme ilişkisini tek taraflı olarak her zaman sona erdirme imkânı tanıyan TBK m. 512 hükmüne yer vermiştir³⁶.

Vekâlet sözleşmesi çerçevesinde gündeme gelen güven ilişkisi tarafların birden fazla olduğu hallerde daha belirgin olarak ortaya çıkmaktadır. Zira birlikte vekâlette sözleşmenin diğer tarafı birlikte borçluların (vekillerin ya da vekâlet verenlerin) hepsine birden güven gösterir³⁷. Diğer bir deyişle sözleşmenin diğer tarafı birlikte vekillerin ya da vekâlet verenlerin birlikte borç altına girmesi durumuna güven

³⁵ Belirtelim ki birden fazla kişinin birlikte bir zarara sebebiyet vermesi şeklinde doğan *tam teselsül* ile birden fazla kişinin bir zarardan çeşitli sebeplerle sorumlu olmasını nedeniyle gündeme gelen *eksik teselsül* kurumuna 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda yer verilmemiştir. eTBK'da yer alan iki teselsül türünün hükümleri arasında ciddi farklılıklar bulunmaktaydı. Gerçekten de tam teselsül halinde asıl fail, teşvik eden ve yardımcı olan sıfatlarıyla zarardan sorumlu olanların bu sıfatları nedeniyle ortaya çıkan zarardan sorumlulukları arasında fark yaratılmamış; ancak yataklık edenin kazançtan pay almadıkça sorumlu olmayacağı şeklinde bir düzenlemeye yer verilmişti. Eksik teselsül durumunda ise rücu aşamasında sorumlular arasında fark yaratılmış, ilk önce haksız fiili ika edenin, sonra sözleşmesel sorumlunun ve en son olarak da kanunen kusursuz sorumlunun ödenen tazminatta sorumlu olacağı ifade edilmişti. Bu konuda detaylı açıklama için bkz. Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku C. II**, s. 296-297; Dağdelen, **Borçlular Arası Teselsül**, s. 25 vd. ile 67 vd.

³⁶ Gautschi, **Art. 404**; Sarı, **a.g.e.**, s. 70.

³⁷ Becker, **Şerh**, s. 725. Ancak vekâlet verenin vekillerin her birine ayrı ayrı güvenmesi zorunlu değildir.

göstermektedir. Nitekim TBK m. 511/2’de ifadesini bulan vekillerin vekâlet veren yetkilerini başkalarına devir hakları olmadıkça ancak birlikte yaptıkları fiil ve işlemleri nedeniyle borç altına sokabileceği hükmü vekâlet verenin kendisini borç altına sokacak işlemler bakımından vekillere birlikte güvendiği karinesinin bir yansımasıdır. İşte bu durum nedeniyle kanun koyucu, vekillerin ve vekâlet verenlerin birden fazla olduğu hallerde onların sözleşmenin diğer tarafına karşı müteselsilen sorumlu oldukları karinesine vermiştir.

Birlikte vekâlet çerçevesinde müteselsil sorumluluğun öngörülmesinin bir diğer nedeni de borçlular arasında kuvvetli menfaat birlikteliğinin bulunmasıdır³⁸. Bu menfaat birlikteliği, vekâlet sözleşmesinden doğan borcun yerine getirilmesinden diğer borçlunun da ciddi oranda yararlanması şeklinde ortaya çıkar. Zira birlikte borçlulardan birinin gerçekleştirdiği ifa diğer borçluların da menfaatine olacaktır. Kanun koyucu da birlikte borçlular arasında bu menfaat birlikteliğini dikkate alarak birlikte vekillerin ve birlikte vekâlet verenlerin müteselsil borç tesis etme iradesinde olduklarını kabul etmiş ve bu suretle tarafların mefruz iradelerine göre TBK m. 511’de müteselsil sorumluluk esası benimsemiştir.

TBK m. 511 çerçevesinde öngörülen bu müteselsil sorumluluk dışında Av. K. m. 165’te de müteselsil sorumluluk esasına yer verilmiştir. İlgili hükme göre,

“iş sahibinin birden çok olması halinde bunlardan her biri, sulh veya her ne suretle olursa olsun taraflar arasında anlaşmayla sonuçlanan ve takipsiz bırakılan işlerde her iki taraf avukat ücretinin ödenmesi hususunda müteselsil borçlu sayılırlar.”

Kanaatimizce bu hükümde öngörülen müteselsil sorumluluk daha ziyade iş gören avukata teminat sağlamak amacıyla getirilmiştir³⁹. Avukat anılan hüküm çerçevesinde avukatlık sözleşmesinden doğan ücretini vekâlet verenlerin tamamından veya bir kısmından talep etme hakkına sahiptir. Böylelikle iş gören avukata “dilediği iş sahibine başvurma” şeklinde teminat sağlanmıştır.

³⁸ Aynı yönde Tekinay, **a.g.t.**, s. 51; Akıntürk, **a.g.e.**, s. 121.

³⁹ Güner, **a.g.e.**, s. 796; Tekinay, **a.g.t.**, s. 51.

Aynı durum bir adi ortaklığa vekâlet verilmesi halinde de söz konusudur. Bu konuyu düzenleyen TBK m. 638/3'te "*Ortaklar, birlikte veya bir temsilci aracılığı ile, bir üçüncü kişiye karşı, ortaklık ilişkisi çerçevesinde üstlendikleri borçlardan, aksi kararlaştırılmamışsa müteselsilen sorumlu olurlar.*" şeklinde düzenleme ile müteselsil sorumluluk öngörülme suretiyle vekâlet verene teminat sağlanmıştır⁴⁰.

3. Birlikte Vekillerin Müteselsil Sorumluluğu

a. Genel Olarak

TBK m. 511/2'de vekâlet sözleşmesi ile borç altına giren birden çok vekilin, vekâlet verene karşı müteselsilen sorumlu olduklarını beyan etmeseler dahi vekâlet sözleşmesinden doğan borçlardan müteselsilen sorumlu olacaklarını düzenlemiştir⁴¹. Kanundan doğan teselsül türü olan birlikte vekillerin müteselsil sorumluluğunda, kanun hükmü tarafların müteselsil sorumluluğa ilişkin iradesi olmasa ya da taraflar bu yönde irade beyanında bulunmasa dahi birlikte vekillerin müteselsilen sorumlu olacakları karinesine yer vermiştir. Anılan karine uyarınca birden fazla vekil TBK m. 511/2 hükmü kapsamında birlikte borç altına girerse vekâlet verene karşı müteselsilen sorumlu olur.

Birlikte vekillerin müteselsilen sorumlu olmaları için her şeyden önce TBK m. 511/2'de öngörülen şartların gerçekleşmesi gerekmektedir⁴². Bu çerçevede birden fazla vekil aynı işin görülmesi iradesiyle birlikte borç altına girerse, bu vekiller vekâlet sözleşmesinden doğan borçlardan vekâlet verene karşı müteselsilen sorumlu olur. Nitekim TBK m. 511/2 hükmü "*Vekâleti birlikte üstlenenler*"den söz ederek vekillerin bir işin birlikte görülmesi iradesine sahip olması halinde müteselsilen sorumlu olacağını düzenlemiştir.

Belirtelim ki müteselsil sorumluluğun gündeme gelmesi için vekillerin vekâletin ifasına bizzat katılması şart değildir⁴³. Gerçekten de vekiller fiilen birlikte hareket

⁴⁰ Mirasçıların tereke borçlarından müteselsil sorumluluğunu düzenleyen TMK m. 641/1 hükmünün de aynı düşünceyle sevk edildiği yönünde Akıntürk, **a.g.e.**, s. 122.

⁴¹ Tandoğan, **II**, s. 570.

⁴² Bu şartlar için bkz. İkinci Bölüm, II, B.

⁴³ Vekillerin vekâlet vereni borç altına sokacak işlemleri bakımından ise kural olarak vekillerin fiilen birlikte hareket etmeleri gerekmektedir. Bu konuda detaylı açıklama için bkz. Üçüncü Bölüm, III.

etmeseler dahi aynı işin görülmesi iradesiyle birlikte borç altına girmeleri ile vekâlet sözleşmesi kapsamında doğan borçlardan müteselsilen sorumlu olurlar. Zira TBK m. 511/2 hükmü müteselsil sorumluluğun gündeme gelmesi için vekillerin fiilen birlikte hareket etmesini aramamıştır⁴⁴. Dolayısıyla vekillerden biri vekâletin ifasına katılmasa dahi diğer vekilin yaptığı işlerden vekâletin ifasına katılmayan vekil de müteselsilen sorumludur⁴⁵. Burada kanun koyucu vekillerin birlikte borç altına girmelerini müteselsilen sorumlu tutulmaları için yeterli görmüştür.

Öte yandan vekillerin müteselsilen sorumlu tutulabilmesi için bilerek ve isteyerek kusurlu hareket etmiş olması da şart değildir⁴⁶. Burada kusurun derecesi önemli değildir. Dolayısıyla vekillerden birinin kusurunun hafifliği vekillerin müteselsil sorumluluğunu etkilemez. Ayrıca kusurun hafif olması vekâlet verene karşı sorumluluğunun azalmasına da yol açmaz⁴⁷. Bu kapsamda vekillerin müteselsilen sorumluluğu, vekilin vekâlet verene kusurunun hafif olduğunu ileri sürerek sorumluluktan kurtulmasına engel teşkil etmektedir. Zira alacaklı müteselsil sorumluların her birinden borcun tamamını talep hakkına sahiptir. Vekillerin kusurunun hafifliği iç ilişkide, rücu bakımından önem arz etmektedir.

Bu konuda üzerinde durulması gereken bir diğer husus da vekillerin müteselsil sorumluluğuna ilişkin TBK m. 511/2 hükmünün emredici olmadığıdır. Gerçekten de anılan madde birlikte vekillerin müteselsil sorumluluğunu hükme bağlamış olmakla birlikte tarafların bu kuralın aksine anlaşma yapmalarına engel yoktur⁴⁸. Pekâlâ vekâlet veren ile birlikte vekiller, vekillerin sorumluluğunun müteselsilen

⁴⁴ Türk hukukundan farklı olarak İtalyan hukukunda (İtalyan MK m. 1716) vekillerin vekâlet verene karşı müteselsilen sorumlu tutulması için fiilen birlikte hareket etmeleri aranmıştır. Gautschi, **Art. 403, 13 b**; Tandoğan, **II**, s. 570.

⁴⁵ Vekillerin vekâlet vereni borç altına sokacak işlemlerde vekâlet verenin TBK m. 511/2, c. son hükmü çerçevesinde vekillerin her birine yetki vererek tek başına vekâleti ifa edebilmesine olanak tanınması halinde, vekillerin müteselsil sorumluluğundan söz edilemeyeceği görüşünde Sarı, **a.g.e.**, s. 236.

⁴⁶ Tandoğan, **II**, s. 571.

⁴⁷ Gautschi, **Art. 403, 13 d.**; Kenan Tunçomağ, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, İstanbul, Sermet Matbaası, 1976, s. 599; Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku C. II**, s. 302. Ancak doktrinde bazı yazarlar müteselsil sorumlunun kusurunun hafifliğine ilişkin kişisel definin alacaklıya karşı ileri sürülebileceği kanaatindedir. Bu görüş için bkz. Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıparmak, **Tekinay Borçlar Hukuku**, s. 702-703.; Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 841-842.

⁴⁸ Tandoğan, **II**, s. 571; Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s.146; Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 843.

olmayacağını (söz gelimi müştereken sorumlu olacaklarını) kararlaştırabilir⁴⁹. Zira kanunda öngörülen müteselsil sorumluluk karine olarak düzenlenmiştir. Tarafların müteselsil sorumluluk karinesinin aksine bir anlaşma ile diğer birlikte borçluluk hallerini benimsemeleri mümkündür. Bu halde vekiller kararlaştırılan sorumluluk türüne göre borcun tamamından veya bir kısmından sorumlu olacaktır.

Diğer yandan doktrinde bir kısım yazarlar, birlikte vekillerin yetkilerini başkalarına devir hakları olmadıkça vekâlet vereni birlikte borç altına sokabileceğine ilişkin TBK m. 511/2, c. son hükmünün aksine bir düzenleme yapılması halinde birlikte vekillerin müteselsilen sorumlu olmayacaklarını savunmaktadır⁵⁰. Bizce de bu durumda teselsül karinesinden söz edilemez. Gerçekten de müteselsil sorumluluk çerçevesinde diğer vekillerin sorumlu tutulması ancak vekillerin birbirlerini kontrol edebilmeleri halinde mümkündür. Şayet vekillerin her birine yetki vererek tek başına vekâleti ifa edebilmesine olanak tanınırsa vekillerin birbirlerinin fiillerini denetleme olanağı ortadan kalkacaktır. Bu halde vekâlet verenin iradesi vekillerin müteselsilen sorumlu olmadıklarını kabul ettiği sonucunu da doğurmaktadır.

Vekillerin müteselsil sorumluluğuna ilişkin genel düzenleme TBK m. 511/2 hükmünde yapılmış olmakla birlikte vekâlet sözleşmesinde vekil tarafının birden fazla olduğu başka hükümlerde de müteselsil sorumluluk öngörülmüştür. Bu düzenlemelere kısaca değinmekte yarar vardır.

b. Avukatlık Hukuku Bakımından Avukatların Müteselsil Sorumluluğu

Avukatlık sözleşmesinden doğan iş veya işlemin birden fazla avukat tarafından ifa edilebileceğini yukarıda belirtmiştik⁵¹. Bu konuyu düzenleyen Avukatlık Kanunu'nun 172/1. maddesinde “İş sahibi, ilk anlaşmayı yaptığı avukatının yazılı muvafakatı ile, başka avukatları da işin kovuşturma ve savunmasına katabilir.” hükmü ile, iş sahibinin (vekâlet verenin) işin savunmasında ve kovuşturulmasında birden fazla avukatı görevlendirmesi hali düzenlenmiştir.

⁴⁹ Tandoğan, II, s. 570; Özkaya, Vekâlet ve Kötüye Kullanılması, s. 843.

⁵⁰ Sarı, a.g.e., s. 236.

⁵¹ İkinci Bölüm, II, B.,1,a.

Avukatlık Kanunu'nun 171/3. maddesi avukatın işi başka avukatla birlikte ya da başka avukata vererek takip etmesi halinde avukatların kusurlarından ve meydana getirdikleri zarardan dolayı müvekkile karşı hem şahsen hem de diğer avukatla birlikte müştereken ve müteselsilen sorumlu olacakları düzenlenmiştir. İlgili hüküm çerçevesinde birlikte vekiller avukatlık sözleşmesinden doğan borçlar bakımından iş sahibi vekâlet verene karşı müteselsilen sorumlu olurlar⁵².

Avukatların müteselsilen sorumlu tutulması için yargılamanın başından bu yana birlikte işi takip etmeleri zorunlu değildir. Avukatların aynı dosyanın farklı aşamalarında da görev yapmış olmaları halinde de, iş sahibinin bir zararı varsa ve avukatların sorumluluğunu gerektiren diğer koşullar mevcutsa birlikte vekiller iş sahibinin zararından müteselsilen sorumlu olurlar⁵³.

İş sahibi tarafından başka avukatın sözleşmeye katılması dışında Av. K. m. 171/2'de yer alan *"Avukata verilen vekaletnamede başkasını tevkile yetki tanınmış ise, yazılı sözleşmede aksine açık bir hüküm olmadıkça, işi başka bir avukatla birlikte veya başka bir avukata vererek takip ettirebilir."* şeklindeki hüküm ile, avukatın işi başka avukatla birlikte ya da başka avukata vererek takip etmesi hali düzenlenmiştir⁵⁴. Bu gibi hallerde de Avukatlık Kanunu'nun 172/3. maddesinde, 171/3. maddeye atıfla, bu avukatlar vekâlet verene karşı müteselsilen sorumlu olacaktır⁵⁵. Dolayısıyla birlikte

⁵² Öte yandan iş sahibinin bir başka avukata vekâlet vermek istemesi halinde Av. K. m. 172 asıl avukatın buna muvafakat etmemesine imkânı da tanınmıştır. Asıl avukatın iş sahibinin başka bir avukata vekâlet vermesine rıza göstermemesi halinde iş sahibi asıl avukatın ücretinin tamamını ödemekle yükümlüdür (Av. K. m. 172/3, c.2). Öte yandan asıl avukatın başka bir avukatın devreye girmesine muvafakat etmesi halinde de kendi ücretini tam olarak talep etme hakkı bulunmaktadır. Nitekim Av. K. m. 172/4 avukatın rızası ile işin başka avukat tarafından takip edilmesi halinde, iş sahibinin avukatın ücretinden kısıntı yapamayacağını düzenlemiştir. Türker Yalçınduran, **Vekalet Sözleşmesinde Ücret**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2004, s. 212.

⁵³ Güner, **a.g.e.**, s. 903; Kurtoğlu, **a.g.e.**, s.259.

⁵⁴ Bu düzenlemenin TBK m. 506/1 hükmünün özel düzenlemesi olduğu yönünde Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 112; Kurtoğlu, **a.g.e.**, s.58.

⁵⁵ *"Avukata verilen vekaletnamede başkasını tevkile yetki tanınmış ise, yazılı sözleşmede aksine açık bir hüküm olmadıkça, işi başka bir avukatla birlikte veya başka bir avukata vererek takip ettirebilir. Vekaletnamede, bunun düzenlendiği tarihten sonra açılacak veya takip edilecek bütün dava ve işlerde vekalet ve başkasını tevkile genel şekilde yetki verilmişse, avukat, bu tarihten sonraki dava ve işlerde müvekkilinden ayrıca vekalet almaya lüzum kalmaksızın işi başka bir avukatla birlikte veya başka bir avukata vererek takip ettirebilir. İkinci fıkradaki hallerde, avukatın müvekkile karşı sorumluluğu devam eder. Birlikte takibettiği veya işi tamamen devrettiği avukatların kusurlarından ve meydana getirdikleri zarardan dolayı müvekkile karşı hem şahsen hem de diğer avukatla birlikte müştereken ve müteselsilen sorumludur."* düzenlemesi mevcuttur. Bu halde vekalet dair temel ilişki davalı M. E. Ç. ile olup, diğer davalı vekilin iş ve eylemlerinden yazılı madde hükmü çerçevesinde sorumlu olam bu davalı yönünden

vekil konumundaki avukatların avukatlık sözleşmesinden doğan borcun ifası kapsamında görülen iş çerçevesinde iş sahibinin zarara uğramalarına yol açmaları halinde iş sahibine karşı müteselsil sorumluluğu gündeme gelir.

Tevkil edilen avukatın yanında sigortalı olarak işçi avukat çalışması durumunda da avukatların müteselsil sorumluluğu kuralında bir değişiklik olmamaktadır⁵⁶. Böyle bir durumda da işçi avukat, takip edilen işlerde iş sahibine karşı sorumlu olduğu gibi, işveren avukat da işçi avukatın eylemlerinden iş sahibine karşı müteselsilen sorumlu olur⁵⁷. Dolayısıyla işçi avukatın iş sahibinin işveren avukatla vekâlet sözleşmesi akdettiğini, kendisinin iş sahibi ile akdî bir ilişkisi olmadığını ileri sürerek müteselsil sorumluluktan kurtulması mümkün değildir.

Avukatlık Kanununda birlikte vekillerin müteselsil sorumluluğuna istisna getirilmiş, Av. K. m. 12 kapsamında avukatlıkla bağdaşabilen bir işin sürekli olarak yapılması nedeniyle avukatlık sözleşmesi çerçevesinde üstlenilen işin tamamen başkasına devredilmesi halinde devreden avukatın iş sahibine karşı müteselsil olarak sorumlu olmayacağını düzenlenmiştir (Av. K. m. 171/3). Kanun koyucu kanunun cevaz verdiği bir iş nedeniyle avukatlık sözleşmesinin ifasının başkasına bırakılması halinde müteselsil sorumluluk karinesine yer vermemiştir.

Avukatlık ortaklığında da avukatlık ortaklığının, ortakların ve ortaklık bünyesinde çalışan avukatların ortaklık ile ilgili her türlü işlem, eylem ve borçlarından dolayı bunlarla birlikte müştereken ve müteselsilen sınırsız sorumlu olacakları

yazılı gerekçe ile maddi tazminat isteminin Reddine karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır.” Yargıtay 13. HD E. 2014/16226, K. 2015/1009, T. 22.01.2015 (www.kazanci.com erişim tarihi 23.04.2017).

⁵⁶ Yakın zamanda Türkiye Barolar Birliği tarafından sigortalı avukatların hukuki durumunu düzenleyen “Bir Avukat Yanında, Avukatlık Ortaklığında veya Avukatlık Bürosunda Ücret Karşılığı Birlikte Çalışan Avukatların Çalışma Esaslarına İlişkin Yönetmelik” isimli yönetmelik çıkarılmış, 9. maddenin 6. fıkrasında işveren avukat tarafından işçi (Yönetmeliğin deyimiyle işgören) avukatın faaliyetlerini de kapsayacak şekilde, gerekli nitelikte Avukatlık Mesleki Sorumluluk Sigortası yaptıracağı düzenlenmiştir.

⁵⁷ Güner, **a.g.e.**, s. 903-904; Kurtoglu, **a.g.e.**, s.259-260. Burada işçi avukatın yardımcı kişi olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği tartışılabilir. Kanaatimizce burada işçi avukatın yardımcı kişi olarak değerlendirilmesi mümkün değildir. Zira burada işveren avukat ya işçi avukatla birlikte iş görmektedir ya da işin bir kısmını ya da tamamını işçi avukata devretmektedir. Oysaki TBK m. 116 çerçevesindeki ilişkide iş yardımcı kişiye devredilmemekte, işin ifasında yardımcı kişiden yararlanılmaktadır.

düzenlenmiştir (Av. K. m. 44/B)⁵⁸. Kanunda yer alan bu düzenlemeye göre “ortaklık”, “ortak avukat” ve “ortak avukat olmayıp ortaklık bünyesinde çalışan avukat” olmak üzere üç kişinin müteselsilen sorumlu olduğundan bahsedilebilir.

Ancak hemen belirtelim ki, birlikte vekillerin müteselsilen sorumluluğu için vekillerin yapılan işleme fiilen katılmaları zorunlu olmamakla birlikte avukatlık ortaklığında “ortak avukat” ile “ortak avukat olmayıp ortaklık bünyesinde çalışan avukat”ın zarar doğuran işlem ya da davranışa fiilen katılmaları gerektiği kabul edilmektedir⁵⁹.

Burada ortaklık yanında ortak avukat ile çalışan avukatın sorumluluğu Türk Ticaret Kanunu’nda düzenlenen diğer şahıs şirketlerinden farklı olarak birinci derecedir⁶⁰. Bu sebeple iş sahibi öncelikle avukatlık ortaklığı malvarlığına başvurmak zorunda olmadan, doğrudan ortak avukata ya da çalışan avukata başvurarak uğradığı zararın tazminini talep edebilecektir.

c. Miras Ortaklığı Bakımından Müteselsil Sorumluluk

Mirasçılarının sorumluluğuna ilişkin TMK m. 641/1’deki düzenleme çerçevesinde mirasbırakanın birden fazla mirasçısı bulunması halinde, onun borçlarından bu mirasçılar müteselsilen sorumludur⁶¹. Ancak burada mirasçılarının müteselsil

⁵⁸ Avukatlık ortaklığının tüzel kişiliği olduğundan bu ortaklığın vekâlet sözleşmesinin tarafı olması halinde birlikte vekâletten söz edilemeyeceği hakkında bkz. İkinci Bölüm, II, B.,1.a.

⁵⁹ Güner, **a.g.e.**, s. 904. Kanaatimizce ortak avukat ile çalışan avukat müteselsil olarak sorumlu tutulması için fiilen işleme katılma şartı aranmamalıdır. Zira her iki grup avukat da ortaklık bünyesinde çalışmayı kabul ederek bu sorumluluğu göze almaktadır.

⁶⁰ Türk Ticaret Kanunu’nda düzenlenen şahıs şirketinde asıl sorumlu şirketin kendisi olup, pay sahiplerinin şirket borçlarından sorumluluğu ikinci derecedir. Bu konuda kollektif şirketler bakımından TTK m. 237, komandit şirketler bakımından ise TTK m. 322 hükmünde ortakların şirket borçlarından sorumluluğuna ilişkin açık düzenlemeye yer verilmiştir. “(K)omandit şirket mevcudu alacaklılara yetmeyecek olursa bakiyesi için ortakların şahsi mallarına müracaat edilebilir. Anca, bir komanditerin mesuliyeti, koyduğu veya taahhüt eylediği sermaye miktarını aşamaz. TTK’nun 256. (yeni TTK 317) maddesi uyarınca, şirketin ve ortakların 3. kişilerle olan ilişkilerinde kollektif şirkete ait 179. (yeni TTK 237) madde hükmünün uygulanabileceğini kabul etmiştir. Anılan madde hükmüne göre asıl borcunun şirketin acze düşmesi halinde ortağa yönelme imkanı vardır. ” Yargıtay 12. HD. E. 1985/8290, K. 1986/1838 sayılı ve 18.2.1986 tarihli Kararı. (www.kazanci.com erişim tarihi 24.04.2017).

⁶¹ Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 699; Dural/Öz, **Miras Hukuku**, s. 457; Serozan/Engin, **Miras Hukuku**, s. 635; Antalya/Sağlam, **Miras Hukuku**, s. 409; Sarı Fidan, **Miras Ortaklığı**, s. 59. TMK’nın miras hukukuna ilişkin hükümlerinde müteselsil sorumluluğun ne şekilde uygulanacağına ilişkin özel bir düzenlemeye yer verilmediğinden, müteselsil sorumluluğa ilişkin bu hükmün TMK m. 5 aracılığıyla kanundan doğan müteselsil sorumluluk getirdiği yönünde Sarı Fidan, **Miras Ortaklığı**, s. 59.

sorumluluğunun tabi olduğu kanun hükmü bakımından bir ayırım yapılması isabetli olacaktır. TMK m. 641 hükmü çerçevesinde mirasçıların müteselsil sorumluluğu mirasbırakanın tereke borçlarına ilişkindir. Örneğin mirasbırakanın taşınmazın satışı konusunda vekâlet vermesi halinde vekilin taşınmazın satışını gerçekleştirmesi üzerinde buna ilişkin ücretten mirasçılar vekile karşı TMK m. 641 hükmü çerçevesinde müteselsilen sorumludur⁶².

Bu hüküm doğrultusunda mirasbırakanın vekâlet sözleşmesine vekil sıfatıyla taraf olduğu ve ölüm ile vekâlet sözleşmesinin sona ermediği durumda, vekâlet sözleşmesinden doğan borçlardan birlikte vekil konumunda olan mirasçılar vekâlet verene karşı müteselsil sorumlu olacaktır⁶³. Kanun koyucu TMK m. 641 çerçevesinde özel düzenleme ile müteselsil sorumluluk hükmü getirerek alacaklılara güvence sağlamış, vekil konumundaki mirasçılardan dilediğine başvurabilme imkanı sağlamıştır. Dolayısıyla mirasçılar mirasbırakanın borçlarını kendi aralarında nasıl paylaşmış olurlarsa olsun (söz gelimi vekâlet sözleşmesinden doğan borcun mirasçılardan biri tarafından ifa edileceğini kararlaştırmış olsun), bu anlaşma alacaklıya (örneğimizde vekâlet verene) karşı hüküm ifade etmeyecektir. Zira alacaklı kanunen kendisine tanınan hak doğrultusunda dilediği borçluya başvurabilir. Mirasçıların kendi aralarında yaptıkları böyle bir anlaşma dış ilişkide anlam ifade etmez.

Diğer yandan mirasbırakan da mirasçıların müteselsil sorumluluğunu ortadan kaldıracak bir ölümle ilgili tasarruf yaparak alacaklının dilediği borçluya başvurabilmesini engelleyemez⁶⁴. Şüphesiz mirasbırakanın ölümle ilgili tasarruf yoluyla vasiyet borçları açısından belirli mirasçının ya da mirasçıların sorumlu

Mirasçılar mirasbırakanın borçlarından TMK m. 641 hükmü çerçevesinde müteselsilen, TMK m. 599/2 hükmü çerçevesinde de kişisel olarak sorumludur.

⁶² Buna mukabil vekilin bahse konu borcu mirasbırakanın ölümünden sonra doğarsa vekâlet verenler vekile karşı TBK m. 511/1 hükmü çerçevesinde sorumlu olur. Dolayısıyla bu halde sorumluluğun dayandığı hüküm miras hukukuna ilişkin TMK m. 641 değil, vekâlet hukukuna ilişkin TBK m. 511/1 olmaktadır.

⁶³ Kanun koyucunun alacaklının borçluların hepsini takip zorunluluğu getiren elbirliği hareket kuralına istisna getirmesi nedeniyle müteselsil sorumluluğa ilişkin bu düzenlemenin isabetli olduğu yönünde Kocayusufoğlu, **Miras Hukuku**, s. 699.

⁶⁴ Dural/Öz, **Miras Hukuku**, s. 458; Serozan/Engin, **Miras Hukuku**, s. 635; Sarı Fidan, **Miras Ortaklığı**, s. 59.

tutulmasını düzenlemesine bir engel yoktur. Ancak bu düzenlemenin dış ilişkide alacaklı bakımından hüküm ifade etmesi mümkün değildir. Böyle bir anlaşmanın dış ilişkide sonuç doğurabilmesi için bu anlaşmaya alacaklının rıza göstermesi gerekmektedir; aksi halde bu durum ancak mirasçılar arasındaki iç ilişkide sonuç doğurur⁶⁵. Ne var ki, vekâlet sözleşmesinde mirasçılarının ölüme bağlı tasarruflu bu şekilde bir düzenleme yapması sık rastlanacak bir durum değildir. Zira çok kere mirasbırakanın ölümü ile vekâlet sözleşmesi sona ereceğinden mirasçının vekâlet sözleşmesinin devamını düşünerek böyle bir tasarrufta bulunması enderdir.

Mirasçılarının müteselsil sorumluluğunun asıl önem arz ettiği konu inançlı vekâlettir. Gerçekten de inançlı vekil konumunda olan mirasbırakanın ölümü inanç konusu şeyin idaresi ve gerektiğinde inanılana devri borcu mirasçılara geçer⁶⁶. Mirasçılar inanç anlaşmasından doğan bu borçlardan hem şahsen hem de müteselsilen sorumlu olurlar (TMK m. 641/1, m. 599/2). İnançlı vekiller mirasbırakanın taraf olduğu inanç anlaşmasından doğan borçları ifa etmezse inanan mirasçı vekillerin herbirine başvurarak borcun ifasını talep edebilir.

Mirasçı vekillerin müteselsil sorumluluğunun doğabilmesi için mirasbırakanın taraf olduğu vekâlet sözleşmesinden doğan borcun muaccel olması şart değildir. Önemli olan mirasbırakanın hayattayken doğan ya da doğacak olan bir borcunun bulunmasıdır⁶⁷. Dolayısıyla vekâlet sözleşmesinden doğan borç henüz muaccel olmadan mirasbırakan ölse yerini alan mirasçılar borcun ölümden önce muaccel olmadığını ileri sürerek müteselsil sorumlu olmadığını iddia edemez.

d. Adi Ortaklık Bakımından Müteselsil Sorumluluk

Vekâlet sözleşmesinden doğan işin adi ortaklığa tevdi edilmesi halinde tüzel kişiliği olmayan adi ortaklığın vekâlet sözleşmesinin tarafı olamayacağını, bu sebeple de adi

⁶⁵ Bu durum “Mirasçılar, bölünmesine veya nakline alacaklı tarafından açık veya örtülü olarak rıza gösterilmemiş olan tereke borçlarından dolayı, paylaşmadan sonra da bütün malvarlıklarıyla müteselsilen sorumludurlar.” şeklindeki TMK m. 681 hükmünden çıkmaktadır.

⁶⁶ Tandoğan, II, s. 570; Gautschi, Art. 403, 12 a.

⁶⁷ Serozan/Engin, Miras Hukuku, s. 632.

ortaklık ortaklarının vekâlet sözleşmesinde birlikte vekil konumunda olduğunu yukarıda belirttik⁶⁸.

İşte birlikte vekil konumunda olan adi ortaklık ortakları da vekâlet verene karşı TBK m. 638/3 hükmü çerçevesinde müteselsil sorumludur. Gerçekten de TBK m. 638/3 “*Ortaklar, birlikte veya bir temsilci aracılığı ile, bir üçüncü kişiye karşı, ortaklık ilişkisi çerçevesinde üstlendikleri borçlardan, aksi kararlaştırılmamışsa müteselsilen sorumlu olurlar.*” hükmü ile ortakların (vekillerin) sorumluluğunun müteselsil sorumluluk olduğunu düzenlemiştir. Burada da tıpkı TBK m. 511/2 hükmünde olduğu gibi kanundan doğan müteselsil sorumluluğa yer verilmiştir⁶⁹.

Görüldüğü üzere Türk Borçlar Kanunu adi ortaklık ortaklarının ya da ortaklığı temsil eden ortaklık temsilcilerinin ortaklık ilişkisi kapsamındaki borçlarından müteselsil olarak sorumlu olacaklarını düzenlenmiştir. Adi ortaklık kapsamında ortakların müteselsil sorumluluğu ortaklık içerisinde birden fazla ortağın temsilci olarak atanması halinde olabileceği gibi ortaklık sıfatını haiz olmayan birden fazla kişinin temsilci olarak atanması durumunda da gündeme gelebilir. Bu temsil ilişkisinin temelini vekâlet sözleşmesine dayanması halinde bu ortaklar veya ortaklık temsilcileri birlikte vekil konumunda olacak, birlikte vekillerin müteselsil sorumluluğu gündeme gelecektir.

Belirtelim ki adi ortaklık kapsamında birlikte vekâlet ve vekillerin müteselsil sorumluluğu TBK m. 638/3 hükmü ile sınırlı değildir. Gerçekten de adi ortaklık ortaklarının üçüncü kişilerle ilişkilerinde ortakların ya da ortaklık temsilcilerinin üçüncü kişilere karşı sorumluluğunu düzenleyen TBK m. 638/3 hükmü yanında adi ortaklık yönetici ortaklarının diğer ortaklarla arasındaki sorumluluk durumu da ayrıca ele alınması gerekmektedir.

⁶⁸ İkinci Bölüm, II, B.,1,b. Bu konuda detaylı bilgi için bkz. Şener, **Adi Ortaklık**, s. 418 vd.

⁶⁹ Yavuz, **Özel Hükümler**, s.1485; Tekinalp(Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar Hukuku I**, s. 73; Zekeriya Kürşat, “Yeni Borçlar Kanunumuzda Adi Ortaklık Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, **İÜHFMC. LXX**, S. 1, s. 301 - 318, 2012, s. 301. Borçlar Kanununun adi ortaklığa ilişkin hükümlerinde müteselsil sorumluluğun hangi esaslara tabi olacağı belirtilmemişse de, TMK m. 5 hükmü çerçevesinde TBK m. 162/2 hükmü dikkate alınarak burada da müteselsil sorumluluğun esalarında TBK m. 161 vd. hükümleri göz önünde bulundurulacaktır.

Adi ortaklık iç ilişkisinde yönetici ortaklar ile diğer ortakların arasındaki ilişkinin adi ortaklığa ilişkin özel düzenlemeler ile ortaklık sözleşmesi hükümleri saklı kalmak kaydıyla vekâlet sözleşmesi ilişkin hükümlere tabi olduğu TBK m. 630'da hükme bağlanmıştır: *“Kanunun bu bölümünde veya ortaklık sözleşmesinde aksine hüküm bulunmadıkça, yönetici ortaklar ile diğer ortaklar arasındaki ilişkiler, vekâlet sözleşmesine ilişkin hükümlere tabidir.”* Nitekim Yargıtay⁷⁰ da bir kararında bu ortaklar ile diğer ortaklar arasındaki ilişkinin vekâlet sözleşmesi hükümlerine tabi olduğunu ifade etmiştir.

İşte böyle hallerde yönetici ortak ile diğer ortak arasındaki ilişkinin nasıl olacağı Türk Borçlar Kanunu'nun vekâlet sözleşmesine ilişkin hükümleri çerçevesinde belirlenecektir. Bu halde de birlikte vekillerin hukuki durumunu düzenleyen TBK m. 511/2 hükmü çerçevesinde bu (yönetici) ortakların sorumluluğu müteselsil sorumluluk olacaktır⁷¹.

Dolayısıyla denilebilir ki adi ortaklık ilişkisinde gerek temsil sıfatına sahip ortakların üçüncü kişilere karşı sorumluluğu gerekse de yönetici sıfatına sahip ortakların diğer ortaklara karşı sorumluluğu müteselsil sorumluluktur⁷². Bu sebeple alacaklı ortaklardan dilediğine başvurarak borcun ifasını talep edebilir.

e. Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Ortaklığa Karşı Sorumluluğu: Farklılaştırılmış Teselsül

Anonim ortaklık yönetim kurulu üyeleri ile ortaklık arasında vekâlet ilişkisinin bulunduğu, üyelerin birden fazla olması halinde ortaklığa karşı birlikte vekil konumunda oldukları daha önce belirtilmişti⁷³. İşte anonim ortaklık yönetim kurulu üyelerinin şirkete karşı sorumluluğunun da birlikte vekillerin vekâlet verene

⁷⁰ “Türk Borçlar Kanunu'nun 630. (BK 530) maddesinde düzenlendiği üzere, adi ortaklık sözleşmesinde bir hüküm mevcut olmadıkça, adi ortaklığı idare eden ortak ile diğer ortaklar arasındaki ilişkiler, vekâlet hükümlerine tâbidir.” Yargıtay 23. HD E. 2014/9196, K. 2015/6667, T. 19.10.2015 (www.kazanci.com erişim tarihi 24.04.2017).

⁷¹ Aynı yönde Tekinalp(Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar Hukuku I**, s. 59.

⁷² Şener, **Adi Ortaklık**, s. 420.

⁷³ İkinci Bölüm, I, A.

sorumluluğu kapsamında ele alınması ve bunların hangi sorumluluk esasına tabi olduğunun ortaya konulması gerekmektedir.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun yürürlüğe girmesinden önce yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu bakımından Türk Borçlar Kanunu’ndaki müteselsil sorumluluk esası benimsenmişti (eTK m. 336)⁷⁴. Ancak yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna ilişkin 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 557. maddesi, İsviçre Borçlar Kanunun 759. maddesinden esinlenerek TBK’daki müteselsil sorumluluktan farklı bir esas benimsemiştir. Türk Ticaret Kanunu ile hukukumuzda giren “*farklılaştırılmış teselsül*” esasına göre, birden çok yönetim kurulu üyesi aynı zararı tazminle yükümlü ise, bunlardan her biri, *kusuruna ve durumun gereklerine göre, zarar şahsen kendisine yükletilebildiği ölçüde*, bu zarardan diğerleriyle birlikte müteselsilen sorumlu olacaktır (TTK m. 557/1). Dolayısıyla bu sorumluluk esasında kusur derece artık dış ilişkide (teselsülde) dikkate alınacaktır⁷⁵.

Türk Ticaret Kanunu’nda bu şekilde farklılaştırılmış teselsül ilkesinin benimsenmesinin nedeni, sırf alacaklının korunması için sadece kendi fiil ve işlemlerinin sonucu ortaya çıkan zararların diğer müteselsil sorumlulara yükletilmesinin adaletsiz sonuçlar doğurmasıdır⁷⁶. Gerçekten de Eski Ticaret Kanunu’nda benimsenen mutlak teselsül anlayışında yönetim kurulu üyelerinin kusur durumuna bakılmaksızın zararın tamamından sorumlu tutulmakta, kişisel kusurlarını alacaklıya karşı ileri sürememekteydi. Şüphesiz bu durum adaletsiz sonuçlara sebebiyet vermemekteydi.

İşte bu nedenle kaynak İsviçre Hukukunda 1991 tarihli anonim şirket reformuyla köklü bir şekilde değiştirilen İsv. BK m. 759’dan anılan TTK m. 557 hükmü, Borçlar Kanunu’nun sorumluluğa ilişkin ilkeleriyle uyum içinde bulunan bir anlayışla *anonim*

⁷⁴ Reha Poroy/Ersin Çamoğlu/Ünal Tekinalp, **Ortaklıklar Hukuku**, İstanbul, Arıkan, 2005, s. 336; Helvacı, **a.g.e.**, s. 34.

⁷⁵ Ünal Tekinalp, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2015, s. 465; Pulaşlı, **Genel Esaslar**, s. 703 – 704. Oysaki Borçlar Kanunu çerçevesinde müteselsil sorumlulukta aksi görüşler olmakla birlikte genel kabule göre kusurun hafifliği dış ilişkide alacaklıya karşı ileri sürülemez. Bu konuda detaylı bilgi için bkz. Üçüncü Bölüm, II, C, 1.

⁷⁶ Fatih Bilgili/Ertan Demirkapı, **Şirketler Hukuku**, Bursa, Dora, 2013, s. 598.

şirkete özgü sorumluluk sistemi bağlamında müteselsil sorumluluk ile zararın tamamının birlikte dava edilmesi ve rücu ilişkilerini düzenlemektedir⁷⁷.

Gerçekten de farklılaştırılmış teselsül ilkesinde, birden fazla yönetim kurulu üyesinin birlikte verdikleri zararlar bakımından müteselsil olarak sorumlu tutulmasını, bunlardan tek başına zarar verenin sadece kendi zararından sorumlu tutulması ve müteselsil sorumluların teselsül tavanına kadar, kusurlarına ve somut olay gerçeğine göre zararı tazmin etmeleri anlayışı esas alınmaktadır. Bu sebeple tek başına verilen zarardan diğer vekillerin sorumluluğu bulunmamaktadır. Burada müteselsil sorumluların ortak sorumluluğu, her bir sorumlunun kusuru ile durumun gereklerine göre sorumlu olması gereken ortak miktar üzerindedir.

Farklılaştırılmış teselsül ilkesinin nasıl uygulanacağını madde gerekçesindeki şu örnekle somutlaştırmak mümkündür: “Yatırım için arsa arayan bir anonim şirkete, yönetim kurulu üyesi A kardeşine ait bir arsayı aldirmayı planlamaktadır. Bu amaçla, kimseye haber vermeden avukata da bir satış vaadi sözleşmesi hazırlatmış ve ona 1000 ödemiştir. Sözleşme (geçersiz olmasına rağmen) A ile kardeşi arasında imzalanmıştır. Planını yönetim kurulu üyesi B'ye açan A ondan yardım istemiş ve kardeşinin B'ye bir miktar para vereceği vaadinde de bulunmuştur. B, bazı emsaller göstererek söz konusu arsanın fiyatını savunacaktır. Yönetim kurulu A, B, C, D ve E'den oluşmaktadır. Konunun karara bağlanacağı gün D ve E, A'nın, Tasarının 393 üncü maddesine göre toplantıya katılamayacağı itirazında bulunmuşlarsa da bu itiraz A, B ve C'nin oyları ile reddedilmiştir. D ve E ayrıca, arsanın emsalleri ile fiyatını karşılaştıran ve imar durumunu gösteren bir uzman raporunun kurula sunulabilmesi için toplantının ertelenmesini önermişlerdir. Bu öneri de A, B ve C'nin oylarıyla reddedilmiştir. Toplantıda B emsaller hakkında yanıltıcı bilgiler vermiştir. Sonuçta B'nin yaptığı karşılaştırmaların ciddi olduğuna inanan C'nin de katılması ile arsa A, B ve C'nin oyları

⁷⁷ Belirtelim ki anılan hüküm İsv. Hukukunda da uzun yıllardan beri sorumluluk ve anonim şirketler hukuku öğretilerinde güçlü gerekçelerle savunulan hakim görüşün ürünü olduğu için bu ülkede olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmiştir. Böylece, İsviçre’de 1991 yılına kadar İsv. BK’nın eski 759. maddesine dayalı olarak anonim şirketler uygulamasında egemen bulunan ve özellikle Federal Mahkeme Kararları bağlamında sert eleştirilere konu yapılan mutlak teselsül anlayışı terk edilmiştir. İsviçre Federal Mahkemesi 1995 tarihli bir kararında (BGE 4C.147/1995), anılan maddede yer alan farklılaştırılmış teselsül ilkesini, eski hukukun güncelleştirilmiş yorumu olarak nitelendirmiş bu sebeple 1/07/1992 tarihinden önceki olaylara da uygulanabileceğini belirtmiştir. Bkz. Madde Gerekçesi.

ile alınmış ve para ödenmiştir. Bir yıl sonra kurul tamamen değişmiştir. Bu arada arsanın imar durumu olmadığı da anlaşılmıştır. Yeni kurul avukata ödenen 1000 de dahil olmak üzere 5000 zarar için A, B, C, D, E'ye karşı sorumluluk davası açıp bu tutarı davalılardan müteselsilen talep etmiştir. Mahkeme D ve E bakımından davayı reddetmiş, birlikte verilen bir zarar olmadığı gerekçesiyle avukata ödenen 1000'den tek başına A'yı sorumlu tutmuş, 4000 için de A, B, C'yi müteselsilen sorumlu bulmuştur. Mahkeme A ve B'nin yaptıkları anlaşma dolayısıyla olayda kasıtları bulunmasına karşı, C'nin Tasarının 393. maddesini ihlâl eden davranışını kusur olarak nitelendirip ona BK m. 43 ile 44'ü uygulayıp müteselsil sorumluluktaki payını yüzde doksan olarak belirlemiştir. Buna göre 1000 A tarafından ödenecektir. A, B, C müteselsil sorumludur. Ancak A ile B'nin sorumluluk tavanları 4000 iken C'nin sorumluluk tavanı 3600'dür. Bir an için B'nin ödeme gücünün bulunmadığını düşünelim. Şirket 4000'in tamamını A'dan alabilecektir. Bu tavan C için 3600'dür. A ve B'nin ikisinin de varlıksız C'nin zengin bir kişi olduğunu varsayarsak 3600 C'den istenebilecektir. Olayda A ve B'nin ödeme güçleri bulunmadığı için şirket 1400 kayıptadır. Ancak bu farklılaştırılmış müteselsil sorumluluk anlayışının ürünü değildir. Çünkü 1000'lik kayıp, birlikte verilen zarardan kaynaklanmamaktadır. Uygun nedensellik kurallarına göre bunu C'den istemek, bunun için müteselsil sorumluluk kavramını kullanmak hem yanlış olurdu, hem de adalete aykırı düşerdi. 400'lük kayıp ise genel hükümlerin ve hakimnin takdirinin doğal sonucudur. Yeni anlayış davacıyı (adalet temelinde) kayba uğratmamış, onun zararı kanuna aykırı olarak başkalarına yüklemesine engel olmuştur.”⁷⁸

Dolayısıyla farklılaştırılmış teselsül, birlikte zarar verenlerin dış ilişkideki sorumluluklarını düzenlemektedir. Şu halde mutlak teselsülün aksine sorumlular birlikte vermediği zararlar bakımından kendilerinin sorumlu tutulmayacağını ileri sürebilecektir. Söz gelimi A, B, C, D, E adlı üyelerden oluşan bir yönetim kurulunda bu üyelerin tek başlarına ve birlikte verdikleri toplam zarar 4000 ise ve bunun 2000'i bu beş kişi tarafından birlikte verilmiş, geriye kalanın 1000'i A, 500'ü D ve 500'ü de

⁷⁸ Madde Gerekçesi.

E'ye tek başlarına isnat ediliyorsa, 2000'den A, B, C, D, E müteselsilen ve zararın diğer bölümünden de kendilerine isnat edilen tutarda A, D ve E tek başlarına sorumlu olur⁷⁹.

Diğer yandan TTK m. 557/2, zarar görenin birden çok sorumlu kişiye karşı zararın tamamı için birlikte dava açabilmesine ve hâkimin aynı davada her bir davalının tazminat borcunu belirlemesini isteyebilmesine olanak tanımıştır. Buradaki zararın tamamı kavramı, zarar verenlerin hukuka aykırı fiil ve işlemlerinin doğurduğu, tek başlarına veya birlikte verdikleri zarar kalemlerinin toplamını ifade eder⁸⁰. Bu kavram, TTK m. 553 ve devamı hükümlerine göre sorumlu olan kişilerin tek başlarına veya birlikte şirkete verdikleri “zararlar” bulunduğu varsayımına dayanır. Adeta her sorumlu bir zarar kaynağıdır. Bunların verdikleri zararların toplamı, zararın tamamını oluşturur. Zararın tamamı içinde birlikte veya münferiden verilmiş zararlar vardır. Bu kavram, şirketin malvarlığındaki eksilmelerden doğan ve/veya artmaların engellenmesinden oluşan zarardan farklı olabilir. Zira, şirket sorumluların 553 üncü madde anlamında kanunda ve sözleşmede öngörülen yükümlerini kusurları ile ihlâl etmemiş olmalarına rağmen zarar etmiş olabilir ve zararın bir kısmı hiçbir sorumluya isnat olunamayabilir. Ayrıca, “zararın tamamı” iç ilişkide rücu hakları dikkate alınarak bulunan her tazminle yükümlü kişinin taşıyacağı tutarların toplamından da farklıdır⁸¹.

TTK m. 557/2’ de belirtilen "birlikte dava" edebilme konusunda kaynak kanunun Fransızcası ile İtalyancasında bu açıklıkta yer almamakta, bu açıklık hükmün tercüme edildiği Almanca metinde bulunmaktadır. Davacının, davalıları birlikte dava etmesinin anlamı davalıların tek davalı olarak kabul edilmeleridir. Bu kabulün sonucu dava bazı davalılar bakımından reddedilse bile, davacının talebi kabul edilmişse davacının dava giderlerine mahkûm olmamasıdır⁸².

⁷⁹ Madde Gerekçesi.

⁸⁰ Pulaşlı, **Genel Esaslar**, s. 704 – 705.

⁸¹ Madde Gerekçesi.

⁸² Madde Gerekçesi.

4. Birlikte Vekâlet Verenlerin Müteselsil Sorumluluğu

a. Genel Olarak

Bir kişiye birlikte vekâlet verenler, vekile karşı müteselsil olarak sorumlu olurlar (TBK m. 511/1)⁸³. Vekâlet verenlerin bu müteselsil sorumluluğu tıpkı vekillerin müteselsil sorumluluğunda olduğu gibi kanuni dayanan müteselsil sorumluluktur. TBK m. 511’de genel düzenleme olan TBK m. 162/1 hükmüne istisna öngörülmekte, vekâlet verenlerin müteselsil olarak sorumlu tutulması için borcun tamamından sorumlu olduklarını ayrıca bildirmelerine ihtiyaç duyulmamaktadır. Dolayısıyla burada müteselsil sorumluluk tarafların iradesine değil ve fakat kanun hükmüne dayanmaktadır.

İlgili hüküm çerçevesinde vekâlet verenlerin müteselsil olarak sorumlu tutulabilmesi için, bunların birlikte iş gördürme iradesi ile aynı işin görülmesi konusunda bir kişiyle vekâlet sözleşmesi akdetmeleri gerekir⁸⁴. Diğer bir deyişle ancak vekâlet verenler bakımından birlikte vekâlete ilişkin unsurların⁸⁵ gerçekleşmesi ile birlikte kanundan doğan müteselsil sorumluluk gündeme gelecektir. Şu halde vekâlet verenler vekâlet sözleşmesinden doğan borcun ifasında vekile karşı müteselsilen sorumlu olduklarını kararlaştırmasa dahi TBK m. 511/1 hükmü çerçevesinde bahse konu unsurların gerçekleşmesi halinde müteselsil sorumluluk kendiliğinden gündeme gelecektir.

Birlikte vekâlet verenlerin müteselsil sorumluluğu kanunî bir karine olarak öngörüldüğünden aksinin kararlaştırılabileceği hususunda şüphe yoktur⁸⁶. Bu çerçevede birden fazla vekâlet veren vekille yaptıkları anlaşma ile müteselsil sorumluluk karinesinin aksine bir düzenleme yapabilir. Söz gelimi taraflar vekâlet verenlerin sorumluluğun belli paylarla sınırlı olduğunu kararlaştırabilir. Bu durumda

⁸³ Birlikte vekâlet verenlerin sorumluluğu Fransız Medeni Kanunu’nda (m. 2002) açıkça düzenlenmiş olmakla birlikte Alman, Avusturya ve İtalyan Kanunlarında bu konuda açıkça bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Tandoğan, **II**, s. 604. Ancak Alman hukukunda bu ihtiyaç, adi ortaklık hükümleri çerçevesinde vekâlet verenlerin müteselsil sorumluluğunun kabul edilmesiyle giderilmektedir.

⁸⁴ Becker, **Şerh**, s.725; Tandoğan, **II**, s. 569; Karahasan, **C. III**, s. 1301; Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 1179; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 660; Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 842.

⁸⁵ Bu şartlar için bkz. İkinci Bölüm, II, C.

⁸⁶ Tandoğan, **II**, s. 606; Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s.146.

vekil, sözleşmeden doğan borçtan vekâlet verenlerin müteselsil sorumlu olduğunu ileri sürerek borcun tamamının ifasını her bir vekâlet verenden talep edemez. Vekâlet verenler vekilin bu talebine karşı, dış ilişkide müteselsil sorumluluğun aksine yapılan anlaşmayı ileri sürerek kendisinin sorumluluğun bu anlaşmada belirtilen oranla sınırlı olduğunu, anlaşmada kararlaştırılan belirlenen orana karşılık gelen tutarın üzerinde kendisine başvurulamayacağını ileri sürebilir.

Vekâlet verenlerin müteselsil sorumluluğuna ilişkin genel düzenleme TBK m. 511/1 hükmü olmakla birlikte vekâlet sözleşmesinde vekâlet veren tarafının birden fazla olduğu başka hükümlerde de müteselsil sorumluluk öngörülmüştür. Bu düzenlemeler aşağıda kısaca açıklanacaktır.

b. Avukatlık Hukuku Bakımından Birden Fazla İş Sahibinin Müteselsil Sorumluluğu

Birden fazla kişinin bir avukata birlikte vekâlet vermesi günlük hayatta sık rastlanan bir durumdur. Örneğin ortaklığın giderilmesi davasını takip etmesi için beş kardeşin bir avukat ile avukatlık sözleşmesi akdetmesi halinde durum böyledir. Böyle hallerde birden fazla iş sahibinin avukata karşı ne şekilde sorumlu olacakları ayrıca önem arz etmektedir.

Avukatlık Kanunu m. 165 “İş sahibinin birden çok olması halinde bunlardan her biri, sulh veya her ne suretle olursa olsun taraflar arasında anlaşmayla sonuçlanan ve takipsiz bırakılan işlerde her iki taraf avukat ücretinin ödenmesi hususunda müteselsil borçlu sayılırlar.” şeklindeki hüküm ile, vekâlet ücreti bakımından birden fazla iş sahibinin avukata karşı müteselsil olarak sorumlu olacaklarını düzenlemiştir⁸⁷. Birden fazla iş sahibinin müteselsil sorumluluğu kanundan doğduğundan avukat ile iş sahipleri arasındaki sözleşmede bu konuda bir düzenleme bulunmasa dahi iş sahipleri avukatlık ücretinin ödenmesi konusunda müteselsil olarak sorumludur⁸⁸. Kanundan doğan müteselsil sorumluluk öngören bu hükme göre, birden fazla iş sahibinin avukata vekâlet vermesi halinde bu sözleşmeden doğan vekâlet ücreti bakımından avukat

⁸⁷ Hatemi/Serozan/Arpacı (Hatemi), **Borçlar Özel**, s. 429; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 668; Güner, **a.g.e.**, s. 796; Kurtoğlu, **a.g.e.**, s. 204; Murat Aydın, **Avukatlık Ücreti**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2015, s. 105; İlgin, **a.g.e.**, s. 170.

⁸⁸ Güner, **a.g.e.**, s. 796; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 668.

müteselsil sorumlulardan birine veya bir kaçına başvurabilecektir. Birden fazla iş sahibi avukata karşı varsa avukatlık sözleşmesi çerçevesinde belirlenen vekâlet ücretinden, avukatlık sözleşmesinde bu şekilde ücret kararlaştırılmamışsa Avukatlık Kanunu'nun 164. maddesinin 4. fıkrasına göre belirlenecek olan ücret ile yargılama gideri olarak karşı tarafa yükletilecek avukatlık ücretinden müteselsil olarak sorumludur⁸⁹.

Avukatlık Kanunu'nda birden fazla iş sahibinin avukatlık ücreti bakımından müteselsilen sorumlu olacakları düzenlenmiş olmakla birlikte, avukatlık sözleşmesi kapsamında olup da vekâlet ücreti dışındaki diğer borçlarından ne şekilde sorumlu olacakları düzenlenmemiştir. Sözelimi Avukatlık Kanunu'nun 173/2 maddesinde avukata tevdi edilen işin yapılması veya yapıldıktan sonra sonucunun alınması için gerekli bütün vergi, resim, harç ve giderlerin iş sahibinin sorumluluğu altında olduğunu düzenlemiştir. Bu harcamaların avukat tarafından yapılabilmesi için iş sahibi tarafından yeteri kadar avansın avukata verilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Yine avukatın iş için yapacağı yolculuk masrafları ile bulunduğu yerden ayrılma tazminatının anlaşma gereğince iş sahibi tarafından ödeneceği düzenlenmiştir⁹⁰. Birden fazla iş sahibinin olduğu durumlarda söz konusu avans ve masraflardan iş sahiplerinin sorumluluğunun ne şekilde olacağı Avukatlık Kanunu'nda düzenlenmemiştir⁹¹. Türk Borçlar Kanunu'ndaki birden fazla vekâlet verenin müteselsil sorumluluğuna ilişkin TBK m. 511/1 hükmünün burada da uygulanıp uygulanmayacağına üzerinde durulması gerekmektedir.

Belirtelim ki avukatlık ücreti dışında avukatlık sözleşmesinden doğan diğer borçlar bakımından iş sahiplerinin TBK m. 511/1 hükmü çerçevesinde sorumlu tutulabilmesi

⁸⁹ İlğün, **a.g.e.**, s.170; Aydın, **Avukatlık Ücreti**, s. 106. Ancak bu durum müteselsil sorumlu birden fazla kişi aleyhine birden fazla vekâlet ücreti takdir olunacağı anlamına gelmemektedir. Nitekim Yargıtay'ın 15.5.1957 T. 14 E., 8 K. sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında "*Davacıya karşı müteselsilen sorumlu bulunan müteaddit hakiki ve hükmi şahıslar aleyhine ikâme olunan bir davanın müteaddit davalılar için müşterek sebepten dolayı reddi halinde, ayrı ayrı değil, müddeabihin kıymet veya miktarı üzerinden bir tek vekâlet ücreti takdir ve tayin olunur.*" Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 845.

⁹⁰ Kurtoğlu, **a.g.e.**, s. 49; Meral Sungurtekin, **Avukatlık Mesleği, Avukatın Hak ve Yükümlülükleri**, İzmir, Barış Yayınları, 1999, s. 242; Güner, **a.g.e.**, s. 687.

⁹¹ Av. K. m. 165'teki düzenleme vekâlet ücretine ilişkin olduğundan söz konusu avans ve masrafları kapsamaz. Zira ilgili hükümde açıkça avukatlık ücretinden söz edilmektedir.

için TBK'nın vekâlet sözleşmesine ilişkin hükümlerin avukatlık sözleşmesi bakımından da uygulanabilmesi gerekmektedir. Bu konuda TBK m. 502/2 hükmünde yer alan “*Vekâlete ilişkin hükümler, niteliklerine uygun düştükleri ölçüde, bu Kanunda düzenlenmemiş olan işgörme sözleşmelerine de uygulanır.*” düzenlemeyle TBK’da düzenlenmeyen iş görme sözleşmelerine niteliğine uygun olmak kaydıyla vekâlete ilişkin hükümlerin uygulanabilmesinin önü açılmıştır⁹². Kanaatimizce bu düzenleme karşısında bir iş görme sözleşmesi olan avukatlık sözleşmesine de TBK’daki vekâlet sözleşmesine ilişkin hükümler (bu arada da TBK m. 511/1 hükmü) uygulanabilmelidir. Dolayısıyla birden fazla iş sahibi avukatlık ücreti dışında avukatlık sözleşmesinden doğan diğer borçlar bakımından da avukata karşı TBK m. 511/1 hükmü çerçevesinde müteselsil sorumludur.

Son olarak belirtelim ki birden fazla iş sahibinin avukata karşı müteselsil sorumlu olmasına ilişkin karinenin aksinin kararlaştırılmasına herhangi bir engel bulunmamaktadır. Bu çerçevede taraflar avukatlık sözleşmesine bu konuda koyacakları bir hükümle iş sahiplerinin tek başlarına sorumlu olacaklarını düzenleyebilir.

c. Adi Ortaklık Bakımından Birlikte Vekâlet Verenlerin Müteselsil Sorumluluğu

Adi ortaklık ortaklarının bir vekille bir işin görülmesi ya da işlemin yapılması için vekâlet sözleşmesi akdedilmesi halinde vekâlet veren adi ortaklık ortakları vekile karşı müteselsilen sorumlu olur. Bu konuyu düzenleyen TBK m. 638/3 hükmünde ortakların müteselsil sorumluluğu “*Ortaklar, birlikte veya bir temsilci aracılığı ile, bir üçüncü kişiye karşı, ortaklık ilişkisi çerçevesinde üstlendikleri borçlardan, aksi kararlaştırılmamışsa müteselsilen sorumlu olurlar.*” şeklinde ifade edilmiştir⁹³.

Adi ortaklık ortaklarının ortaklık ilişkisi çerçevesinde üstlendikleri borçların vekâlet sözleşmesinden kaynaklanması zorunlu değildir. Bu borç kaynağı vekâlet sözleşmesi olabileceği gibi herhangi başka bir sözleşme de (eser sözleşmesi gibi) olabilir. Söz gelimi adi ortaklığa ait bir taşınmazın onarılması işinin bir üçüncü kişiye

⁹² Bu konuda bkz. Birinci Bölüm, I, A.

⁹³ Şener, **Adi Ortaklık**, s. 421.

göndürülmesi halinde ortaklar ile üçüncü kişi arasında eser sözleşmesi gündeme gelir. Böyle bir durumda ortaklar eser sözleşmesi kapsamında üçüncü kişiye karşı müteselsilen sorumludur.

İşte TBK m. 638/3 hükmünde belirtilen ilişkinin vekâlet sözleşmesi olması halinde, ortaklar vekile karşı birlikte vekâlet veren konumunda olup vekâlet sözleşmesinden doğan borçlardan müteselsil olarak sorumlu olurlar⁹⁴. Bu durumda vekâlet verenlerin vekile karşı müteselsil sorumluluğunun kaynağı TBK m. 511/1 hükmü değil, TBK m. 638/3 hükmü olacaktır.

Bunun gibi adi ortaklık ortaklarının oy birliği ile ortaklığa vekil tayin etmeleri halinde de bu vekile karşı sorumlulukları da müteselsil sorumluluk esasına dayanacaktır.

Diğer yandan TBK'nın 630. maddesinin 1. fıkrasında ortaklık iç ilişkisinde ortaklardan birinin yönetici ortak olması halinde bu ortak ile diğer ortaklar arasındaki ilişkinin adi ortaklığa ilişkin TBK hükümleri ile ortaklık sözleşmesinde aksine bir hüküm bulunmadığı durumlarda vekâlet sözleşmesine ait hükümlere tabi olacağı düzenlenmiştir. Bu düzenleme çerçevesinde ortaklık sözleşmesinde aksine bir hüküm yoksa, diğer ortakların yönetici ortağa karşı sorumlulukları vekâlet verenin vekile karşı sorumluluğuna ilişkin hükümlere tabi olacak ve diğer ortakların birden fazla kişiden oluşması halinde bunlar yönetici ortağa karşı TBK m. 511/1 hükmü uyarınca müteselsil olarak sorumlu olacaktır. Ancak belirtelim ki bu sorumluluk için de TBK m. 638/3 hükmünden farklı olarak birlikte vekâlet için aranan şartların gerçekleşmesi gerekmektedir.

d. Miras Ortaklığı Ortaklık Bakımından Birlikte Vekâlet Verenlerin Müteselsil Sorumluluğu

Daha önce de belirttiğimiz üzere miras bırakanın ölümü ile miras küllî olarak mirasçılara geçer ve mirasçılar tereke üzerinde elbirliği hak sahibi olurlar. Mirasçılardan oluşturduğu bu topluluğa “miras ortaklığı” adı verilir. Nitekim bu durum TMK m. 640'da,

⁹⁴ Tandoğan, II, s. 605.

“Birden çok mirasçı bulunması hâlinde, mirasın geçmesiyle birlikte paylaşmaya kadar, mirasçılar arasında terekedeki bütün hak ve borçları kapsayan bir ortaklık meydana gelir. Mirasçılar terekeye elbirliğiyle sahip olurlar ve sözleşme veya kanundan doğan temsil ya da yönetim yetkisi saklı kalmak üzere, terekeye ait bütün haklar üzerinde birlikte tasarruf ederler.”

şeklinde ifade edilmiştir⁹⁵.

Miras ortaklığını oluşturan mirasçıların tereke borçlarından sorumluluğu konusunda da kanuna dayanan müteselsil sorumluluk karinesi öngörülmüştür (TMK m. 641). Buna göre mirasbırakanın sağlığında taraf olduğu borç ilişkisine küllî halefiyet yoluyla taraf olan mirasçıları, bu ilişkiye bağlı borçlardan kişisel şekilde müteselsil olarak sorumlu olurlar⁹⁶.

Mirasçıların mirasbırakanın borçlarından müteselsil sorumluluğu, mirasbırakanın taraf olduğu, niteliği gereği ölüm ile sona ermeyen vekâlet sözleşmesinden doğan borçlar bakımından da geçerlidir⁹⁷. Ancak burada mirasçıların müteselsil sorumluluğunun tabi olduğu kanun hükmü bakımından bir ayırım yapılması isabetli olacaktır. TMK m. 641 hükmü çerçevesinde mirasçıların müteselsil sorumluluğu mirasbırakanın tereke borçlarına ilişkindir. Örneğin mirasbırakanın taşınmazın satışı konusunda vekâlet vermesi halinde vekilin taşınmazın satışını gerçekleştirmesi

⁹⁵ Yargıtay da bir kararında bu durumu şu şekilde açıklamıştır: “*Bilindiği üzere; Türk Medeni Kanununun 599. maddesi hükmü uyarınca; miras, miras bırakanın ölümüyle ve terekenin açılmasıyla mirasçılara geçer ve mirasçılar terekedeki mallar (taşınır -taşınmaz) üzerinde bu tarih itibari ile hak sahibi olurlar. Türk Medeni Kanunun 640. maddesi hükmü gereğince birden çok mirasçının bulunması halinde, mirasın intikaliyle paylaşmaya kadar mirasçılar arasında terekedeki bütün hak ve borçları kapsayan bir ortaklık meydana gelir. Böylece, mirasçılar terekeye elbirliği mülkiyetiyle sahip olurlar ve sözleşme veya kanundan doğan temsil ya da yönetim yetkisi saklı kalmak üzere terekeye ait haklar üzerinde birlikte tasarruf ederler.*” Yargıtay 1. HD. E. 2013/10403, K.2013/13611, T. 30.9.2013 (www.kazanci.com erişim tarihi 05.05.2017).

⁹⁶ Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 699; Dural/Öz, **Miras Hukuku**, s. 457; Serozan/Engin, **Miras Hukuku**, s. 635; Antalya/Sağlam, **Miras Hukuku**, s. 409; Sarı Fidan, **Miras Ortaklığı**, s. 59.

⁹⁷ “*Vekalet ilişkisini düzenleyen Borçlar Kanunu hükümlerine göre ölümle vekalet ilişkisinin sona ereceği karine olarak hükme bağlanmış, öte yandan bu karinenin iki istisnası bulunduğu da belirtilmiştir. Bu istisnalardan biri müvekkil ile vekil arasındaki sözleşmede ölümünden sonra da devam edeceğinin kararlaştırılmış olması, diğeri ise işin niteliğinin vekalet ilişkisinin devamını gerektirmesidir. Nitekim 07.12.1940 tarih ve 1938/20-1940/87 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında da vekalet sözleşmesinde ölümünden sonra da devam edeceğinin kararlaştırılmış olması veya işin niteliğinden anlaşılması halinde vekalet ilişkisinin ölümünden sonra da devam edeceği açıkça vurgulanmıştır.*” Yargıtay 5. HD. E. 2015/24866, K. 2015/25188, T. 22.12.2015 (www.kazanci.com erişim tarihi 05.05.2017).

üzerinde buna ilişkin ücretten mirasçılar vekile karşı TMK m. 641 hükmü çerçevesinde müteselsilen sorumludur.

Buna mukabil vekilin vekâlet sözleşmesi çerçevesinde mirasbırakanın ölümünden sonra borç doğarsa bu borçlardan vekâlet verenler vekile karşı TBK m. 511/1 hükmü çerçevesinde sorumlu olur. Yukarıdaki örnekte vekilin mirasbırakan vekâlet verenin ölümünden sonra sözleşme kapsamında alacaklı olması halinde bu alacaktan mirasçı vekâlet verenler TBK m. 511/1 hükmü uyarınca sorumlu olacaktır. Zira burada TMK m. 641 hükmünde belirtilen “*tereki borçlarından*” söz edilemez⁹⁸. Diğer yandan son halde kanun zaten vekillerin işe devamını zorunlu kıldığından ayrıca işin birlikte tevdi edilmiş olma şartı da aranmaz⁹⁹.

C. Birlikte Vekâlet Çerçevesinde Müteselsil Sorumluluğun Hükümleri

1. Genel Olarak

Müteselsil sorumluluğun hüküm ve sonuçları, alacaklı ile müteselsil borçlular arası ilişkiler (dış ilişki) ile müteselsil borçluların kendi aralarındaki ilişkiler bakımından gündeme gelir¹⁰⁰. Alacaklı ile borçlu arasındaki ilişkiye (dış ilişkiye) uygulanacak hükümler TBK m. 163-166’da, borçluların kendi aralarındaki ilişkiye (iç ilişkiye) uygulanacak hükümler ise TBK m. 167-168’de düzenlenmiştir.

Bu çalışmamızın konusu esas itibarıyla müteselsil sorumluluk olmadığından dış ilişki ile iç ilişki ve bunlara uygulanacak hükümler detaylı olarak ele alınmamış, birlikte vekâlet açısından özellik arz eden hususlar üzerinde durulmuştur¹⁰¹.

Bu konuda açıklamaya geçmeden önce belirtelim ki birlikte vekiller ile birlikte vekâlet verenlerin müteselsil sorumluluğunu düzenleyen TBK m. 511 hükmünde

⁹⁸ Aynı yönde Tandoğan, **II**, s. 605.

⁹⁹ Tandoğan, **II**, s. 605.

¹⁰⁰ Esasen bu kavramların da pek isabetli olduğu söylenemez. Zira hukukumuzda dış ilişki ile borç ilişkisinin taraflarından biri ile üçüncü bir kişinin ilişkisi kastedilmektedir. İç ilişki kavramı ise borçlu ile alacaklı arasındaki ilişkiyi ifade etmek için kullanılmaktadır. Bkz. Akıntürk, **a.g.e.**, s. 149 – 150. Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, **Tekinay Borçlar Hukuku**, s. 296.

¹⁰¹ Bu konuda detaylı bilgi için bkz. Turgut Akıntürk, **Müteselsil Borçluluk**, Ankara, Sevinç Matbaası, 1971, s. 149 vd.; Selahattin Sulhi Tekinay, **Borçlular Arasında Akdi Teselsül**, Yayımlanmamış Doçentlik Tezi, İstanbul 1956, s. 30 vd.

müteselsil borçluluğun genel hükümlerinin düzenlendiği TBK m. 163 vd. hükümlerinin uygulanacağına ilişkin açık bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Ancak TMK m. 5 hükmünde Borçlar Kanununun genel nitelikli hükümlerinin uygun düştüğü ölçüde tüm özel hukuk ilişkilerine de uygulanacağına yer verildiğinden müteselsil sorumluluğa ilişkin hükümlerin birlikte vekâlet açısından da uygulama alanı bulacaktır¹⁰².

2. Alacaklı ile Borçlular Arasındaki Hukuki Durum (Dış İlişki)

Müteselsil borçluluk açısından dış ilişkinin alacaklı ile müteselsil borçlular arasındaki ilişki olduğu ifade edilmişti. Bu ilişki birlikte vekâlette vekillerin birden fazla olduğu hallerde birlikte vekiller ile vekâlet veren arasındaki ilişkiyi, vekâlet verenlerin birden fazla olduğu hallerde ise birlikte vekâlet verenler ile vekil arasındaki ilişkiyi ifade eder. Diğer bir deyişle, vekillerin birden fazla olduğu hallerde müteselsil sorumlu olacak kişiler vekiller, vekâlet verenin birden fazla olduğu hallerde müteselsil sorumlu olacak kişiler vekâlet verenler olacağından, dış ilişkide müteselsil borçlu olarak bu birden fazla kişi göz önünde bulundurularak değerlendirme yapılacaktır.

Müteselsil borçlulukta dış ilişkiyi düzenleyen TBK m. 163-166 hükümleri *vekâlet sözleşmesi özelinde ve bu sözleşmenin niteliği ile bağdaştığı ölçüde* uygulama alanı bulacaktır. Dolayısıyla (birlikte vekâlet sözleşmesinde sözleşmenin tarafının birden çok kişiden oluşmadığı) alacaklının borcun tamamının veya bir kısmının ifası için borçluların hepsine ya da birini veya bir kaçına başvurabileceğini ve borcun tamamı ödeninceye kadar borçluların sorumluluğunun devam edeceğini düzenleyen TBK m. 163'te hükmü, müteselsil borçlulardan birinin alacaklıya karşı, ancak onunla kendi arasındaki kişisel ilişkilerden veya müteselsil borcun sebep ya da konusundan doğan def'i ve itirazları ileri sürebileceği, onun ortak def'i ve itirazları ileri sürmemesi halinde diğer müteselsil borçlulara karşı sorumlu olacağını düzenleyen TBK m. 164 hükmü ve kanun veya sözleşme ile aksi belirlenmedikçe, borçlulardan biri kendi davranışıyla diğer borçluların durumunu ağırlaştıramayacağına ilişkin TBK m. 165

¹⁰² Öte yandan TBK m. 162/2 hükmü ile kanundan doğan diğer müteselsil sorumluluk hallerine atıf yapılmak suretiyle de hükümler arası bağlantı sağlanmıştır.

hükmü¹⁰³ birlikte vekâlette müteselsil sorumluluk açısından da uygulama alanı bulacaktır. Bunun gibi müteselsil borçluların borcunun sona ermesine ilişkin TBK m. 166 hükmü de vekâlet sözleşmesi özelinde ve bu sözleşmenin niteliğine uygun düştüğü ölçüde uygulanacaktır¹⁰⁴.

Müteselsil sorumlulukta dış ilişkiyi düzenleyen bu hükümler birlikte vekâlet açısından da uygulanacağından alacaklı (yerine göre vekil ya da vekâlet veren) müteselsil borçlulardan dilediğine başvurmak suretiyle vekâlet sözleşmesinden doğan borcun tamamının veya bir kısmının ifasını talep edebilecektir. Bu çerçevede alacaklı müteselsil borçlu vekil ya da vekâlet verenlerden birine ya da bir kaçına dava açabilir ya da takip başlatabilir. Böyle bir durumda vekiller veya vekâlet verenlerden biri alacaklının diğer müteselsil borçluya başvurduğu savunmasını ileri sürmesi mümkün değildir¹⁰⁵. Zira alacaklı borç tamamen ifa edilinceye kadar dilediği borçluya başvurma imkânına sahiptir.

Buna mukabil alacaklı kendine başvurduğunda müteselsil borçlu vekil ya da vekâlet veren her bir borçluya tanınmış müteselsil borcun hukuki sebebinden ya da konusundan doğan ortak savunmaları alacaklıya karşı ileri sürebilir¹⁰⁶. Örneğin birlikte vekillerden her biri vekâlet sözleşmesinin konusunun başlangıçta imkansız olduğunu savunmasında bulunarak vekâlet sözleşmesinin hükümsüz olduğunu ve dolayısıyla, bu borçlar için kendisine başvurulamayacağını ileri sürebilir¹⁰⁷. Yine aynı şekilde müteselsil borçlu vekil ya da vekâlet verenler sadece kendi şahsına ilişkin savunmaları da ileri sürebilir. Sözgelimi müteselsil vekillerden biri vekâlet sözleşmesinin akdedilmesi sırasında irade beyanının sakat olduğunu ileri sürerek

¹⁰³ Borçlulardan birinin kendi davranışıyla diğer borçluların durumunu ağırlaştıramayacağı kuralının tek istisnası TBK m. 155 hükmüdür. Bu hükme göre zamanaşımı müteselsil borçlulardan birine karşı kesilirse diğerlerine karşı da kesilmiş olur. Böyle bir durumda, alacaklıya karşı zamanaşımının kesilmesine sebebiyet veren kendisine başvurulmuş borçlunun bu fiilin kendilerinin durumunu ağırlaştırdığını gerekçe göstererek diğer borçluların savunmada bulunmaları mümkün değildir. Akıntürk, **a.g.e.**, s. 200; Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 1233; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, **Tekinay Borçlar Hukuku**, s. 299; Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku C. II**, s. 480.

¹⁰⁴ Tandoğan, **II**, s. 607.

¹⁰⁵ Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku C. II**, s. 471.

¹⁰⁶ Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 1230; Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku C. II**, s. 472.

¹⁰⁷ Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 1230; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, **Tekinay Borçlar Hukuku**, s. 299; Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku C. II**, s. 473.

ifadan kaçınılabilir. Ancak TBK m. 164 hükmü çerçevesinde borçlulardan biri alacaklı ile kendi arasındaki şahsi ilişkiden veya müteselsil sorumluluğun sebep ve konusundan doğanlardan başka bir savunma ileri sürerek ifadan kaçınamaz.

3. Müteselsil Sorumlu Birlikte Vekil ya da Vekâlet Verenler Arasındaki Hukuki Durum (İç İlişki)

a. Genel Olarak

Müteselsil sorumlulukta birlikte vekil ya da vekâlet verenlerin sözleşmenin diğer tarafına karşı müteselsilen sorumlu olması, alacaklıya borcu ifa eden borçlunun iç ilişkide diğer sorumlulara başvurabilmesine engel değildir. Gerçekten de kanundan doğan bu müteselsil sorumluluğun düzenlenme amacı alacaklıyı korumaktır, yoksa vekâlet sözleşmesinden doğan borcun müteselsil borçlulardan birinin üzerine yıkmak değil.

Birlikte vekâlette müteselsil sorumluların iç ilişkide nasıl sorumlu olacağı konusunda TBK m. 511 hükmünde bir düzenleme yapılmamıştır. Ancak borçlular arasındaki iç ilişki bakımından genel düzenleme yapan TBK m. 167-168 hükümlerinde payından fazla ödeme yapan borçluya iç ilişkide diğer müteselsil borçlulara rücu hakkı ile alacaklıya halef olma imkanı tanınmıştır. Müteselsil borçlulukta iç ilişkiyi düzenleyen söz konusu hükümlerin birlikte vekâlet açısından da uygulanacağına tereddüt yoktur¹⁰⁸. Dolayısıyla birlikte vekâlette müteselsil sorumluların kendi aralarındaki ilişkinin belirlenmesinde öncelikle TBK m. 167-168 hükümleri göz önünde bulundurulmalıdır.

TBK m. 167 hükmünde müteselsil borçluların ilişkideki sorumlulukları bakımından, “*Aksi kararlaştırılmadıkça veya borçlular arasındaki hukuki ilişkinin niteliğinden anlaşılmadıkça, borçlulardan her biri, alacaklıya yapılan ifadan, birbirlerine karşı eşit paylarla sorumludurlar.*” hükmüne yer verilmiştir. Buna göre borcun iç ilişkide nasıl bölüneceği ya borçluların kendi aralarında yapacakları bir sözleşme ile ya da borçlular arasındaki hukuki ilişkinin niteliğine göre

¹⁰⁸ Üçüncü Bölüm, II, C, 1.

belirlenecektir¹⁰⁹. Borçlular arasında, alacaklıya ödenen borcun nasıl paylaştırılacağına ilişkin bir anlaşma ya da paylaştırmada esas alınacak bir hukuki ilişki yoksa o takdirde borçlulardan her biri, alacaklıya yapılan ifadan, birbirlerine karşı eşit paylarla sorumludurlar (TBK m. 167).

Şu halde birlikte vekâlette müteselsil sorumlular bakımından iç ilişkide nasıl paylaştırma yapılacağı hususunun ortaya konulması için öncelikle birlikte vekiller ile birlikte vekâlet verenler hakkında iç ilişkide hangi hükümlerin uygulanacağını tespiti gerekmektedir.

b. Birlikte Vekillerin Kendi Aralarındaki Hukuki İlişki

Yukarıda da belirtildiği üzere birlikte vekillerin kendi aralarında hangi hükümlere tabi olduğu konusu iç ilişkinin tespiti açısından ayrıca önem arz etmektedir. Gerçekten de vekiller arasında daha önceden kurulmuş bir ilişki yoksa vekillerin iç ilişkilerinde hangi hükümlere tabi olacağı konusu TBK m. 511 hükmünde düzenlenmemiştir.

İsviçre hukukunda, Alman hukukundan ilham alan *Gautschi* vekâleti birlikte kabul edenler arasında daha önceden kurulmuş bir adi ortaklık olmasa ya da vekâlet verenler vekillerin oluşturdukları adi ortaklık adına vekâlet vermemiş olsa dahi vekillerin birlikte vekâleti kabul etmesiyle birlikte, vekâlet konusu olan işin yerine getirilmesi bakımından (o iş için = ad hoc) adi ortaklık oluşturduğu düşüncesine sahiptir¹¹⁰. Yazar adi ortaklık ilişkisinin konusunun vekâlet sözleşmesi çerçevesinde belirlendiğini, vekâlet ilişkisinin adi ortaklık ilişkisine egemen olduğu kanaatindedir. Bu düşüncesini de TBK m. 638/3 hükmünde öngörülen müteselsil sorumluluk esasıyla desteklemektedir.

Benzer görüş Türk hukukunda *Sarı* tarafından savunulmaktadır. Yazara göre, birden fazla vekilin içinde bulunduğu durum nedeniyle iç ilişkilerini düzenleyen kural mevcutsa öncelikle o kural, böyle bir kuralın olmaması halinde ise, bunların belli bir konuda vekâlet sözleşmesi kapsamında iş görmeyi sağlamak amacıyla emeklerini ve malvarlığı değerini bir araya getirmesi adi ortaklık oluşturmaktadır. İkinci halde dahi

¹⁰⁹ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Alttop, *Tekinay Borçlar Hukuku*, s. 314.

¹¹⁰ Gautschi, **Art. 403, 4 a ve b, 13 a ve b**. *Guhl* de aynı kanaati taşımaktadır (Gautschi, **Art. 403, 4 a ve b, 13 a ve b**.’den naklen).

adi ortaklık hükümleri vekâlet sözleşmesine ilişkin hükümlerin yetersiz kaldığı ölçüde uygulanacaktır¹¹¹.

Bize göre de birlikte vekillerin vekâlet sözleşmesi kapsamında iş yüklenmesi içinde bulunduğu hukuki ilişkiden kaynaklanıyorsa, o takdirde vekiller hakkında bu hukuki ilişkiye ilişkin hükümler uygulama alanı bulacaktır. Söz gelimi vekilin ölümü halinde yerini alan mirasların vekâlet sözleşmesinin ölüm ile sona ermediği hallerde birlikte vekil olacağını yukarıda belirtmiştik. İşte bu vekillerin birlikte vekil olmaları arasındaki miras ortaklığı ilişkisinden kaynaklandığından iç ilişki bakımından buna ilişkin hükümler uygulama alanı bulacaktır. Örneğin vekillerin istifa ile vekâlet sözleşmesini sona erdirebilmeleri TMK m. 640 hükmü gereği istifa hakkının kullanılması yönünde birlikte karar vermeleri gerekmektedir. Yine avukatlık ortaklığı oluşturmayan birden fazla avukatın birlikte vekil olmaları halinde bu avukatların iç ilişkilerine Av. K. m. 44 hükmü uygulanacaktır. Bunun gibi 29574 sayılı işveren avukat ile işçi¹¹² avukatların çalışma esaslarını düzenleyen Yönetmelik¹¹³ çerçevesinde işveren avukat ile işçi avukat aralarındaki sözleşme de 4857 sayılı İş Kanunu'na tabi iş sözleşmesidir. Bu avukatlara birlikte vekâlet verilmesi halinde avukatların iç ilişkilerinde aralarındaki iş sözleşmesine ilişkin hükümler uygulanacaktır.

Dolayısıyla birlikte vekillerin vekâlet sözleşmesi kapsamındaki işi görmeye dayanak oluşturan bu şekilde bir hukuki ilişkinin bulunması halinde iç ilişkide buna ilişkin hükümler uygulanacaktır. Ancak daha önce de belirttiğimiz üzere birlikte vekillerin vekâlet sözleşmesinden doğan işin görülmesi için sözleşmenin kurulmasından önce mutlaka bu şekilde bir hukuki ilişki içerisinde olmaları zorunlu

¹¹¹ Sarı, **a.g.e.**, s. 231. Meseleyi farklı bir açıdan ele alan *İnceoğlu*, vekillerin sırf vekâlet konusu işi görmeleri için adi ortaklık kurduğundan söz ettikten sonra, vekiller ile vekâlet verenler arasındaki ilişki bakımından vekâlet sözleşmesi, vekillerin kendi aralarındaki ilişki bakımından ise adi ortaklık hükümlerinin uygulanması gerektiğini belirtmektedir. Buna göre vekiller ile vekâlet verenler arasındaki ilişkide (vekâlet ilişkisinde) vekiller üçüncü kişiye karşı vekâlet vereni TBK m. 511/2 hükmü kapsamında birlikte temsil ederken, vekillerin kendi aralarındaki ilişkide adi ortaklık hükümleri çerçevesinde vekillerden her biri diğer ortakları tek başına temsil etmektedir. *İnceoğlu*, **Temsil**, s. 242 – 243.

¹¹² Yönetmeliğin deyimiyle “işgören” avukat.

¹¹³ Bir Avukat Yanında, Avukatlık Ortaklığında veya Avukatlık Bürosunda Ücret Karşılığı Birlikte Çalışan Avukatların Çalışma Esaslarına İlişkin Yönetmelik (RG, 26.12.2015, S.29574).

değildir. Aksine çok kere vekiller aynı işi görme iradesiyle birlikte vekâlet sözleşmesi çerçevesinde bir araya gelmektedir.

İşte birlikte vekillerin iç ilişkilerini önceden düzenleyen hukuki ilişkinin olmaması halinde, bu kişiler arasındaki hukuki ilişkinin düzenlenmesi bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkmaktadır¹¹⁴. Bu konuda biz de diğer yazarlar gibi bu hallerde vekiller arasındaki iç ilişkiye adi ortaklığa ilişkin hükümlerin uygulanması gerektiği kanaatindeyiz. Gerçekten de birden fazla vekilin vekâlet sözleşmesinden doğan iş görme borcunu yerine getirmek amacıyla emeklerini ve malvarlıklarını bir araya getirmeleri ile adi ortaklık ilişkine benzer bir hukuki ilişki oluşmaktadır¹¹⁵. Nitekim TBK m. 620 hükmü adi ortaklığı “*Adi ortaklık sözleşmesi, iki ya da daha fazla kişinin emeklerini ve mallarını ortak bir amaca erişmek üzere birleştirmeyi üstlendikleri sözleşmedir.*” şeklinde tanımlamıştır.

Görüldüğü üzere birden fazla kişinin belli bir müşterek amaç doğrultusunda emek veya malvarlığını kullanarak iş ve işlem gerçekleştirmesi hususunda anlaşması ile adi ortaklık meydana gelmektedir. Birlikte vekiller de birlikte hareket iradesi ve vekâlet sözleşmesinden doğan iş görme borcunun ifası şeklinde tezahür eden ortak amaç doğrultusunda iş görme konusunda anlaşmaları ile adi ortaklık ilişkisine benzer bir ilişki meydana getirmiş olmaktadır.

Esasen bu çözüm müteselsil sorumlulukta hâkim olan çokluk görüşünün altında yatan temel düşünce ile de bağdaşmaktadır. Gerçekten de çokluk görüşüne göre müteselsil borçluların bağlı bulundukları borç ilişkileri birbirinden bağımsız olup, bu bağımsızlık nisbî bağımsızlıktır. Bu borç ilişkisini birbirine bağlayan unsur ise müteselsil borçluların ortak (müşterek) amaç doğrultusunda toplanmasıdır¹¹⁶. Birlikte vekâlette de vekiller vekâlet sözleşmesinden doğan borcun ifası olan ortak amaç doğrultusunda bir araya gelmektedir. İşte çokluk görüşünün esas alınan bu ortak amaç,

¹¹⁴ Sarı, **a.g.e.**, s. 231.

¹¹⁵ Gautschi, **Art. 403, 4 a.**

¹¹⁶ Akıntürk, **a.g.e.**, s. 66.

adi ortaklık açısından bulunması zorunlu olan ortak amacın da tezahürü teşkil etmektedir¹¹⁷.

Öte yandan bu şekilde nitelendirme, adi ortakların üçüncü kişilere karşı sorumluluğunu düzenleyen “Ortaklar, birlikte veya bir temsilci aracılığı ile, bir üçüncü kişiye karşı, ortaklık ilişkisi çerçevesinde üstlendiği borçlardan, aksi kararlaştırılmamışsa müteselsilen sorumlu olurlar.” şeklinde TBK m. 638/3 hükmü ile de uyumludur¹¹⁸. Gerçekten de birlikte vekâlette vekillerin ya da vekâlet verenlerin kanunen müteselsil sorumluluğunu düzenleyen TBK m. 511 hükmü ile adi ortaklık ortaklarının üçüncü kişiye karşı müteselsil sorumluluğunu düzenleyen TBK m. 638/3 hükmü uyum içerisindedir. Dolayısıyla TBK m. 638/3 hükmü de bu görüşümüzü desteklemektedir.

Ancak belirtmek gerekir ki, adi ortaklığa ilişkin hükümler vekâlet sözleşmesine ilişkin hükümlerde düzenleme olmadığı hallerde uygulanacaktır. Diğer bir deyişle adi ortaklık hükümleri Türk Borçlar Kanunu’nun vekâlet sözleşmesine ilişkin hükümleri yetersiz kaldığı ölçüde ve bu müessesinin bünyesine uygun düştüğü ölçüde uygulama alanı bulacaktır. Dolayısıyla Türk Borçlar Kanunu’nun vekâlet sözleşmesine ilişkin hükümleri adi ortaklık hükümlerine göre öncelikli olarak uygulanacaktır. Konumuzu da ilgilendirmesi açısından bu noktada adi ortaklığa ilişkin TBK m. 625/2 hükmünün TBK m. 511/2, c. son karşısında uygulanmayacağı hususu örnek olarak verilebilir. Zira TBK m. 625/2 kural olarak yönetici ortakların ortaklığı borç altına sokacak işlemlerini tek başına yapabileceğini hükme bağlamıştır. Oysa TBK m. 511/2, c. son

¹¹⁷ Adi ortaklıkta müşterek amaç, adi ortaklık sözleşmesi kapsamında güdülen nihai hedefin tüm ortaklar bakımından “müşterek” olmasını ifade eder. Bu kapsamda müşterek amacın varlığından söz edilebilmesi için her bir ortağın ortaklığın amacını diğer ortaklarla paylaştığı kendi amacıymış gibi görmesi ve müşterek amacın izlenmesini kendi kişisel hedefine ulaşmada bir araç olarak kabul etmesi gerekir. Dolayısıyla amacın müşterek olması tarafların o amaca ulaşmada menfaat sahibi olması anlamına da gelmektedir. Söz konusu müşterek amaç geçici nitelikte olabileceği gibi sürekli nitelikte de olabilir. Bu bakımından adi ortaklığın sürekli nitelikte olma zorunluluğu da bulunmamaktadır. Müşterek amacın ekonomik bir amaç olma zorunluluğunun olup olmadığı hususu ise doktrinde tartışmalıdır. Doktrinde Şener adi ortaklıkta müşterek amacın mutlaka iktisadi bir amaç olması gerektiğini savunur. Şener, **Adi Ortaklık**, s. 103. Buna karşılık İsviçre Hukuku’nda esinlenen Barlas adi ortaklık müşterek amacının ekonomik olma zorunluluğunun olmadığını, dinsel, siyasal, bilimsel, sanatsal veya sosyal bir amaç izlemek üzere de adi ortaklık kurulabileceği görüşündedir. Barlas, **Adi Ortaklık**, s. 33. Aynı yönde Poroy (Tekinalp/Çamoğlu), **Ortaklıklar Hukuku I**, s. 48. Kanaatimizce de adi ortaklık sözleşmesinde müşterek amacın iktisadi bir amaç olma zorunluluğu bulunmamaktadır. Zira TBK m. 620 hükmü amacın niteliği konusunda herhangi bir sınırlama getirmemiştir.

¹¹⁸ Gautschi, **Art. 403, 4 a.**; Sarı, **a.g.e.**, s. 231.

birlikte vekillerin yetkilerini başkalarına devir hakları olmadıkça tek başına yaptığı işlemlerle vekâlet vereni borç altına sokamayacağı düzenlenmektedir. Böyle bir halde yukarıdaki açıklamalarımız çerçevesinde adi ortaklık sözleşmesine ilişkin TBK m. 625/2 yerine TBK m. 511/2, c. son hükmü uygulama alanı bulmalıdır.

Birlikte vekillikte iç ilişkide adi ortaklık hükümlerinin bünyesine uygun düştüğü ölçüde uygulanacağının kabul edilmesinin temel fonksiyonu vekiller arasındaki iç ilişkinin düzenlenmesi ihtiyacının giderilmesidir¹¹⁹. Dolayısıyla bu halde iç ilişkide düzenleme ihtiyacı da ortadan kalkmış olmaktadır.

c. Birlikte Vekâlet Verenlerin Kendi Aralarındaki Hukuki İlişki

Yukarıda da belirtildiği üzere birlikte vekâlet verenlerin kendi aralarında ilişkinin hangi hükümlere tabi olduğu konusu iç ilişkinin tespiti açısından ayrıca önem arz etmektedir. Gerçekten de vekâlet verenlerin arasında daha önceden kurulmuş bir ilişki yoksa bunların iç ilişkilerinde hangi hükümlere tabi olacağı konusu TBK m. 511 hükmünde düzenlenmemiştir.

İsviçre hukukunda *Gautschi* burada da birden fazla kişiye birlikte vekâlet verenler arasında daha önceden kurulmuş bir adi ortaklık olmasa ya da böyle bir adi ortaklık adına vekâlet verilmemiş olsa dahi vekâlet verenlerin birlikte iş gördürme iradeleri ile vekâlet vermesiyle, vekâlet konusu olan işin gördürülmesi bakımından (o iş için = ad hoc) adi ortaklık oluşturduğu düşüncesine sahiptir¹²⁰.

Kanaatimizce birlikte vekâlet verenlerin vekâlet sözleşmesi kapsamında iş gördürmesi vekâlet verenlerin aralarında daha önceden kurulmuş bir hukuki ilişkiden kaynaklanıyorsa, o takdirde vekâlet verenler hakkında bu hukuki ilişkiye ilişkin hükümler uygulama alanı bulacaktır.

Birlikte vekâlet verenlerin iç ilişkilerini önceden düzenleyen hukuki ilişkinin olmaması halinde ise, vekâlet verenler arasındaki iç ilişkiye tıpkı birlikte vekiller bakımından belirtildiği gibi burada da adi ortaklığa ilişkin hükümlerin uygulanması

¹¹⁹ Sarı, **a.g.e.**, s. 235.

¹²⁰ Gautschi, **Art. 403, 4** . *Guhl* de aynı kanaati taşımaktadır (Gautschi, **Art. 403, 4** a'dan naklen). Benzer görüş Türk hukukunda Sarı tarafından savunulmaktadır. Bkz. Sarı, **a.g.e.**, s. 231.

uygun olacaktır¹²¹. Böylelikle birlikte vekâlet verenlerin iç ilişkisinin düzenlenmesi ihtiyacı giderilmiş olmaktadır.

Ancak şüphesiz adi ortaklığa ilişkin hükümlerin birlikte vekâlet verenlerin iç ilişkileri bakımından uygulama alanı bulabilmesi vekâlet sözleşmesine ilişkin hükümlerde düzenleme olmadığı hallerde mümkündür. Dolayısıyla Borçlar Kanunu'nun vekâlet sözleşmesine ilişkin hükümleri adi ortaklık hükümlerine göre öncelikli olarak uygulanacak, adi ortaklık hükümleri bu konuda hüküm olmadığı durumlarda devreye girecektir.

d. Vekâlet Sözleşmesi Çerçevesinde İfa Edilen Borcun İç İlişkide Paylaştırılması (Borçluların Birbirine Rücu Hakkı)

Yukarıda da belirttiğimiz üzere¹²² borçlular arasındaki iç ilişkide paylaştırmanın nasıl yapılacağı hususu ya borçluların kendi aralarında yapacakları bir sözleşme ile ya da borçlular arasındaki hukuki ilişkinin niteliğine göre belirlenmektedir (TBK m. 167)¹²³.

Bu sebeple öncelikle birlikte vekâlet sözleşmesi çerçevesinde müteselsil sorumluların bu konuda kendi aralarında anlaşma yapmaları halinde bu anlaşma hükümleri esas alınmak suretiyle paylaşma yapılacaktır. Örneğin birlikte vekillerin vekâlet sözleşmesinden doğan borçlardan %30 ile %70 oranında sorumlu olacaklarını kararlaştırmış olduklarını varsayalım¹²⁴. Bu durumda vekillerin iç ilişkide sorumluluk miktarı belirlenirken bu yöndeki anlaşmaları esas alınacak, vekâlet verene fazla ödeme yapan vekil diğer vekile karşı sorumlu olduğu oranı aşan miktar üzerinden başvurabilecektir.

Borçlular arasında, alacaklıya ödenen borcun nasıl paylaştırılacağı konusunda bir anlaşma yoksa o takdirde borçlular (duruma göre birlikte vekil ya da birlikte vekâlet

¹²¹ Bu görüşümüzü destekleyen gerekçeler için bkz. Üçüncü Bölüm, II, C, 3, b.

¹²² Üçüncü Bölüm, II, C, 3, a.

¹²³ Akıntürk, **a.g.e.**, s. 209; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, **Tekinay Borçlar Hukuku**, s. 314-315; Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku C. II**, s. 485; Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 1234; Tercier/Pichonnaz/Develioğlu, **Genel Hükümler**, s. 507; Kılıçoğlu, **Genel Hükümler**, s. 774; Poroy/Tekinalp (Çamoğlu), **Ortaklıklar Hukuku I**, s. 74.

¹²⁴ Birlikte vekiller arasındaki böyle bir anlaşma şüphesiz dış ilişkide vekillerin müteselsil sorumluluğunu ortadan kaldırmaz, meğerki vekâlet veren buna rıza göstermiş olsun.

veren) arasındaki hukuki ilişki esas alınacaktır. Diğer bir deyişle, taraflar arasında vekâlet sözleşmesinin akdedilmesinden önce bir hukuki ilişki varsa bu ilişki birlikte vekiller veya birlikte vekâlet verenler arasındaki iç ilişkinin düzenlenmesinde göz önünde bulundurulacaktır. Sözelimi vekilin veya vekâlet verenin ölümü ile onun yerine alan mirasçılar (birlikte vekil veya birlikte vekâlet verenlerin) iç ilişkilerinin düzenlenmesinde TMK m. 682 hükmü esas alınacaktır. Buna göre paylaşma sözleşmesinde ifası kendisine yükletilmemiş olan bir tereke borcunu veya üzerine aldığı miktardan fazlasını ifa eden mirasçı, diğer mirasçılara rücu edebilir. Rücu hakkı, ilk önce, ifa edilmiş olan borcu paylaşma sözleşmesiyle üstlenmiş bulunan mirasçıya karşı kullanılır. Diğer hâllerde ise, aksi kararlaştırılmış olmadıkça, mirasçılardan her biri terekedeki borçları miras payı oranında ödemekle yükümlüdür (TMK m. 682). Dolayısıyla bu durumda mirasçılar arasındaki rücu sorunu miras paylarına göre düzenlenir¹²⁵.

Müteselsil borçlu vekil ya da vekâlet verenler arasındaki ilişki bakımından rücu ilişkisini düzenleyen bir anlaşma ya da önceden var olan bir hukuki ilişki söz konusu değilse o takdirde bu ilişkinin düzenlenmesinde TBK'nın adi ortaklığa ilişkin hükümleri göz önünde bulundurulacaktır¹²⁶. Bu doğrultuda TBK m. 167/2 hükmüne paralel düzenleme getiren TBK m. 627, ortaklardan birinin ortaklık işleri için yaptığı giderlerden veya üstlendiği borçlardan dolayı diğer ortakların, ona karşı sorumlu olduğunu, bu ortağın, yönetim işleri yüzünden doğrudan doğruya uğradığı zararlar ile ortaklığın yönetiminden kaynaklanan tehlikeler sonucunda doğan zararların, diğer ortakların gidermekle yükümlü olduğunu hükme bağlamıştır¹²⁷. Bu hüküm uyarınca vekâlet sözleşmesinden doğan borcu vekil ya da vekâlet veren fazla ödediği tutar için diğer vekil veya vekâlet verene başvurabilecektir. Örneğin (A) ve (B)'nin avukat olan (C) ile akdettiği avukatlık sözleşmesi çerçevesinde yükümlendikleri avukatlık ücretinin tamamını ifa eden (A) TBK m. 627 hükmü uyarınca fazla ödediği tutarı (B)'den talep edebilecektir¹²⁸. Aynı şekilde vekâlet sözleşmesi kapsamında uğranılan

¹²⁵ Tandoğan, **II**, s. 606 – 607; Gautschi, **Art. 403, 8 c.**

¹²⁶ Sarı, **a.g.e.**, s. 231; 235.

¹²⁷ Bu konuda detaylı açıklama için bkz. Şener, **Adi Ortaklık**, s. 325 vd.

¹²⁸ Avukata ödenen vekâlet ücretinin TBK m. 627 (eBK m. 527) kapsamında *gider* olarak kabul edileceğine ilişkin bkz. Yargıtay 13. HD., E. 1984/4918, K. 1984/5871 ve T. 01.10.1984.

zararlar için de diğer müteselsil sorumluya TBK m. 627 hükmü çerçevesinde sorumlu diğer vekil ya da vekâlet verene rücu edilebilecektir.

Müteselsil borçluların vekâlet sözleşmesi kapsamında yüklendikleri borcun iç ilişkide nasıl paylaştırılacağı TBK m. 623 hükmü göz önünde bulundurularak belirlenecektir¹²⁹. Burada birlikte vekil ya da vekâlet verenlerin katılma payları göz önünde bulundurulacak, bu paydan fazla ödeme yapan vekil ya da vekâlet veren fazla ödediği tutar için diğer vekil ya da vekâlet verene rücu edecektir¹³⁰. Ancak vekâlet sözleşmesinde vekillerin kendi aralarındaki ilişkileri düzenleyen klasik adi ortaklıktaki gibi katılım payları çok kere belirlenmeyeceğinden bu paylaşmada kusurun ağırlığı göz önünde bulundurulmak suretiyle sonuca gidilecektir. Dolayısıyla kusurun hafif olduğunu iddia eden ve bunu ispat eden birlikte vekil ya da vekâlet veren, diğer vekile ya da vekâlet verene karşı buna dayanıp kendisine kusuru oranında rücu edilmesini ileri sürebilecektir¹³¹.

İç ilişkide katılım paylarına ilişkin düzenleme yapılmaması (-ki çok kere böyle bir düzenleme yapılmamaktadır) ya da kusur oranlarının eşit olması halinde ise katılım payları eşit olarak kabul edileceği için rücu ilişkisi bu ilke gözetilerek düzenlenecektir.

Son olarak alacaklıya karşı kendi payından fazla ifada bulunan müteselsil borçlunun rücu edeceği müteselsil borçlunun birden fazla olması halinde, bunlara müteselsil olarak rücu edip edemeyeceği üzerinde durulması gerekmektedir. Bu konuda genel kabul iç ilişkide müteselsil sorumluluğa ilişkin hükümlerin uygulanmayacağı yönündedir¹³². Buna göre borçlulardan her biri iç ilişkide

¹²⁹ Adi ortaklık bakımından aynı yönde açıklamalar için bkz. Şener, **Adi Ortaklık**, s. 340 vd.

¹³⁰ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, **Tekinay Borçlar Hukuku**, s. 315; Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku C. II**, s. 486.

¹³¹ Tandoğan, **II**, s. 571; Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 841.

¹³² Tunçomağ, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 1063; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, **Tekinay Borçlar Hukuku**, s. 314; Akıntürk, **a.g.e.**, s. 215; Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku C. II**, s. 488; Kılıçoğlu, **Genel Hükümler**, s. 772; Tercier/Pichonnaz/Develioğlu, **Genel Hükümler**, s. 507 – 508; Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 1211. “Davacı hissesinden fazla ödediği miktarın davalılardan müteselsilen tahsilini istemiş ve mahkemece de bu yolda karar verilmiştir. Oysa gerek bilimsel görüşlerde, gerekse yargısal kararlarda belirtildiği gibi davacının kendi hissesini aşan miktardaki ödemeden, diğer borçlular müteselsilen borçlu olmayıp, ancak kendi hisseleri oranında sorumludurlar. Diğer deyişle borçlular arasındaki iç münasebette teselsül hükümleri cari değildir. BK.nun 147. maddesi de bu görüşün kabulüne engel olacak nitelikte bulunmamaktadır.” Yargıtay 4. HD. E. 1987/10605, K. 1988/1291 ve T. 9.2.1988 (www.kazanci.com erişim tarihi 13.05.2017).

kendilerine terettüp eden pay oranıyla sorumludur. Dolayısıyla fazla ödeme yapan borçlu ödediği fazla kısmı ancak diğer borçluların sorumlu oldukları miktar üzerinden ayrı ayrı talep edebilecektir.

Aynı husus birlikte vekil ya da vekâlet verenlerin kendi aralarındaki ilişkiye adi ortaklık hükümlerinin uygulanması halinde de söz konusudur. Bu durumda birlikte vekiller ya da vekâlet verenler vekâlet sözleşmesinden doğan borçlardan şahsen sorumlu olmakla birlikte, bu sorumluluk kendi aralarında özel anlaşma yoksa müteselsil değildir¹³³. Dolayısıyla payından fazlasını ödeyen birlikte vekil ya da vekâlet veren fazla ödediği kısım için diğer birlikte vekil ya da vekâlet verenleri müteselsil olarak sorumlu tutamayacaktır¹³⁴.

D. Birlikte Vekâlette Birlikte Vekil ya da Vekâlet Veren Alacaklı Olması

1. Genel Olarak

Bir borç ilişkisinde normal olan alacaklının tek kişiden oluşması (tek alacaklılık) ise de alacaklı tarafın birden fazla kişiden oluşmasına da hukuken bir engel bulunmamaktadır. Gerçekten de bir borç ilişkisinde daima iki taraf bulunması zorunluluğu alacaklı tarafın mutlaka bir kişiden ibaret olması gerektiği anlamına gelmez. Pekala, tıpkı borçlu tarafta olduğu gibi alacaklı tarafta da birden fazla kişi bulunabilir¹³⁵.

İşte birlikte vekâlette birden fazla vekil ya da vekâlet verenin vekâlet sözleşmesinin karşı tarafından alacaklı olması durumunda da birden fazla alacaklının olduğu bir hukuki ilişki gündeme gelmektedir. Bu hukuki ilişkide birlikte vekil alacaklı olabileceği gibi birlikte vekâlet veren de alacaklı olabilir. Bu alacaklılık genel ifade ile birlikte alacaklılık teşkil etmektedir.

¹³³ Poroy/Tekinalp (Çamoğlu), **Ortaklıklar Hukuku I**, s. 74; Şener, **Adi Ortaklık**, s. 345, 428.

¹³⁴ Aynı yönde Yargıtay 13. HD. E. 3113, K. 3558, T. 15.06.1987. Karar için bkz. Uygur, **C. VIII**, s. 499.

¹³⁵ Akıntürk, **a.g.e.**, s. 2; Tercier/Pichonnaz/Develioğlu, **Genel Hükümler**, s. 513; Acar, **Alacaklılar Arası Teselsül**, s. 76 vd.

Ancak birlikte alacaklılık bir üst kavram olup bölünmez alacaklılık, müteselsil alacaklılık, kısmi alacaklılık, kümülatif alacaklılık ve elbirliği alacaklılık hallerini kapsadığından birlikte vekâlette bu alacaklılık halinin hangi alacaklılık içerisinde değerlendirilmesi gerektiği çözümü gereken bir sorun teşkil etmektedir. Zira bu belirleme borçlu ve alacaklıların hukuki durumunu doğrudan etkilemektedir. Gerçekten de buradaki birlikte alacaklılığın kısmi alacaklılık olarak nitelendirilmesi halinde her bir alacaklı payına düşen kısmi alacağı borçludan talep edebilecek, müteselsil alacaklılık olarak nitelendirilmesi halinde ise alacaklılardan her biri edimin tamamını talep edebilecektir¹³⁶. Aynı şekilde borçlu da alacaklılık türüne göre borcun tamamını ya da bir kısmını alacaklıların tamamına ya da bir kısmına ifa ile yükümlü olacaktır. Bu sebeple birlikte vekâlette birlikte alacaklılığın hangi alacaklılık türü kapsamında olduğunun tespiti özel önem arz etmektedir. Aşağıda gerek birlikte vekiller bakımından gerekse de birlikte vekâlet verenler bakımından birlikte alacaklılık hali ayrı ayrı ele alınacaktır.

2. Birlikte Vekillerin Vekâlet Verene Karşı Alacaklılık Durumu

Birlikte vekillerin vekâlet verene karşı alacaklılık durumu hakkında birlikte vekâleti düzenleyen TBK m. 511 hükmünde birlikte vekillerin sorumluluğunda teselsül hükmü gibi açık düzenlemeye yer verilmemiştir. Böyle açık bir düzenleme olmaması sebebiyle bu konu gerek Türk gerekse de İsviçre hukukunda tartışmalıdır.

İsviçre hukukunda bu konuda baskın görüş¹³⁷ vekâleti birlikte kabul edenlerin vekâlet verenden olan alacakları bakımından müteselsil alacaklılık durumunun bulunmadığı yönündedir. Azınlıkta kalan görüş ise, birlikte vekillerin vekâlet verene karşı müteselsil sorumluluğu yanında alacakları bakımından da müteselsil alacaklılığın olduğunu savunmaktadır¹³⁸.

¹³⁶ Acar, **Alacaklılar Arası Teselsül**, s. 85.

¹³⁷ Becker, **Şerh**, s. 726; Tandoğan, **II**, s. 572 (Naklen Oser – Schönenberger, **Art. 403, 2**); Gümüş, **Borçlar Özel C. II** s. 146 (Naklen Weber, **Art. 403, 4**; Felman, **Art. 403, 113**).

¹³⁸ Gümüş, **Borçlar Özel C. II** s. 146 ve orada zikredilen yazarlar.

Türk hukukunda da hâkim görüş¹³⁹ vekâleti birlikte kabul edenlerin vekâlet verene karşı olan alacakları bakımından aralarında teselsül bulunmadığı, bu alacaklar bölünebilir olduğu takdirde her birinin kısmi bir alacak ileri sürebileceği yönündedir.

Buna karşılık *Gautschi* vekâleti birlikte kabul edenlerin adi ortaklık teşkil ettiğinden hareketle vekâlet verene karşı olan alacaklarını ancak hep beraber ya da ortak bir temsilci vasıtasıyla ileri sürebileceği düşüncesindedir¹⁴⁰.

Kanaatimizce birlikte vekâleti düzenleyen TBK m. 511’de açıkça müteselsil alacaklılığa yer verilmediği şu durumda vekillerin vekâlet verene karşı müteselsil alacaklı olduğunu savunmaya imkân yoktur. Herşeyden önce TBK m. 169 hükmünde müteselsil alacaklılığın borçlunun, alacaklılardan her birine borcun tamamını isteme hakkını tanıdığı veya kanunun belirlediği durumlarda doğacağı hükme bağlanmıştır. İlgili hüküm uyarınca müteselsil alacaklılık ya tarafların müteselsil alacaklılığa ilişkin iradesinden ya da kanundan doğmaktadır¹⁴¹. Vekâlet verenin birden fazla vekilin müteselsil alacaklı olacağı yönünde bir iradesi olmadan TBK m. 511 hükmünde müteselsil alacaklılığa ilişkin düzenlemeye yer verilmediği de dikkate alındığında vekillerin müteselsil alacaklı olduğundan söz edilmesi mümkün değildir¹⁴².

Vekâleti birlikte kabul edenlerin müteselsil olarak alacaklı olmadıklarını şu durumda bunların alacakları bakımından vekâlet sözleşmesinin konusunu oluşturan edim niteliği gereği bölünemez bir edimse bölünmez alacaklılık, aksi halde kısmi alacaklılığın varlığını kabul etmek en isabetli çözüm olacaktır¹⁴³.

¹³⁹ Tandoğan, **II**, s. 572; Yavuz, **Özel Hükümler**, s.1179; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s.667; Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 841.

¹⁴⁰ Gautschi, **Art. 403, 1 a ve d.**

¹⁴¹ Acar, **Alacaklılar Arası Teselsül**, s. 160 vd.

¹⁴² Nitekim meselenin avukatlık ücreti yönünden değerlendirildiği bir Yargıtay kararında, birden fazla avukatın ücret alacağı bakımından müteselsil alacaklı olmadığı hükme bağlanmıştır: “*Dava dilekçesinde müteselsil talep olmadığına ve davacı birden fazla olduğuna, kanunda, birden fazla avukatın işi alması halinde ücret alacağından dolayı müteselsil alacaklı olduğuna dair bir hüküm de bulunmadığına göre, davacılarından sadece A.N. lehine talep edilen ücretin yarısına hükmedilmesi ve davası reddedilen E.A. aleyhine ve davalı lehine hüküm altına alınan miktarın yarısının reddedilmiş olması nedeniyle Avukatlık Ücretine hükmedilmesi gerekirken bu yönün göz ardı edilmesi usul ve yasaya aykırıdır.*” Karar için bkz. Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 847.

¹⁴³ Aynı yönde Becker, **Şerh**, s. 726; Tandoğan, **II**, s. 572; Yavuz, **Özel Hükümler**, s.1179; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s.667; Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 841.

Vekâleti birlikte kabul edenlerin kendi aralarındaki ilişkiye adi ortaklığa ilişkin hükümlerin uygulanacağı düşüncesine göre vekillerin vekâlet sözleşmesinden doğan haklarını elbirliği hak sahipliği

3. Birlikte Vekâlet Verenlerin Vekile Karşı Alacaklılık Durumu

Birlikte vekillerin alacaklılık durumunda olduğu gibi birlikte vekâlet verenler bakımından da TBK m. 511 hükmünde, müteselsil alacaklılığa ilişkin açık düzenlemeye yer verilmemiştir. Böyle açık bir düzenleme olmaması sebebiyle bu konu gerek Türk gerekse de İsviçre hukukunda tartışmalıdır.

Doktrinde baskın görüş¹⁴⁴ birlikte vekâlet verenlerin bir işin görülmesi hususunda vekilden olan alacakları bakımından müteselsil alacaklılığın kabul edilemeyeceği yönündedir. Bizce de birlikte vekâleti düzenleyen TBK m. 511’de açıkça müteselsil alacaklılığa yer verilmediği şu durumda vekâlet verenlerin vekile karşı müteselsil alacaklı olduğunu savunmaya imkân yoktur. Zira müteselsil alacaklılığı düzenleyen TBK m. 169 hükmü uyarınca müteselsil alacaklılık ya tarafların müteselsil alacaklılığa ilişkin iradesinden ya da kanundan doğmaktadır. Dolayısıyla vekil, vekâlet verenlerin müteselsil alacaklı olduğunu kabul etmedikçe vekâlet verenlerin müteselsil alacaklılığından söz edilemez¹⁴⁵.

Şu halde vekâlet verenlerin vekâlet sözleşmesinden doğan alacağı bölünebiliyorsa vekâlet verenlerden her biri yalnızca kendi payına düşen kısmın ifasını talep edebilir. Örneğin vekâlet verenlerin vekile verdiği avansların iadesi bakımından vekâlet verenlerden her biri verilen avansın tamamını değil, ancak kendi payına düşen kısmın ifasını talep edebilir. Ancak vekilin borcu bölünemeyen borç niteliğinde ise, TBK m. 85 hükmü çerçevesinde vekâlet verenlerden her biri, borcun alacaklıların tamamına ifasını isteyebilir. Vekil de, edimini alacaklıların (vekâlet verenlerin) hepsine birden ifa etmek zorundadır. TBK m. 508 uyarınca vekilin hesap verme borcunda durum

düşüncesine göre hep birlikte ya da ortak bir temsilci vasıtasıyla sürmesi gerektiği savunulabilirse de vekillerin iç ilişkilerine adi ortaklığa ilişkin hükümler niteliği elverdiği ölçüde uygulanacağından kanaatimizce burada vekilleri hep birlikte veya ortak bir temsilci vasıtasıyla alacağını talep etmeye zorlamak isabetli olmaz. Aksi görüş için bkz. Gautschi, **Art. 403, 1 a ve d.**

¹⁴⁴ Becker, **Şerh**, s. 726; Tandoğan, **II**, s. 607 (Naklen Oser – Schönenberger, **Art. 403, 2**); Gümüş, **Borçlar Özel C. II** s. 146 (Naklen Weber, **Art. 403, 4**; Felman, **Art. 403, 113**); Yavuz, **Özel Hükümler**, s.1179; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 667; Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 841. *Gautschi* burada da edim bölünebilir olsa dahi adi ortaklık oluşturan vekâlet verenlerin edimi hep birlikte veya ortak bir temsilci vasıtasıyla talep edebileceği görüşündedir. Gautschi, **Art. 403, 8 d ve 9 c.**

¹⁴⁵ Miras ortaklığını oluşturan mirasçıların alacakları da müteselsil alacak teşkil etmemektedir. Dolayısıyla mirasçılar edimin tamamını borçluların her birinden ayrı ayrı talep edemezler. Sarı Fidan, **Miras Ortaklığı**, s. 59.

böyledir. Vekil yürüttüğü işe ilişkin olarak vekâlet verenlerin tümüne hesap vermekle yükümlüdür¹⁴⁶.

III. BİRLİKTE HAREKET ZORUNLULUĞU

A. Genel Olarak

Birlikte vekâlet çerçevesinde vekilin birden fazla olduğu durumlarda TBK m. 511/2 hükmü vekâleti birlikte üstlenenlerin müteselsil sorumluluğuna ilişkin karineden başka, onların vekâleti ifa ederken vekâlet vereni borç altına sokacak işlemler bakımından birlikte hareket etmekle yükümlü oldukları karinesine de yer vermiştir¹⁴⁷. Vekâletin ifasında vekâlet verenin borç altına girebilmesi için vekillerin birlikte hareket zorunluluğu, vekâlet verenin vekillerin ancak birlikte hareket etmesi halinde ona güvendiği düşüncesine dayanmaktadır¹⁴⁸. Bu düşüncenin altında yatan gerekçe de vekillerin ya işlemin ifasında yeterli olmaması ya da hileli davranışlarda bulunabilmesi nedeniyle vekâlet verenin risk altında olma düşüncesidir¹⁴⁹. Bir projeye ilişkin üçüncü kişiyle işlem yapması için biri hukukçu diğeri mimar iki çocuğuna vekâlet veren babanın durumu birinci hale, yeterince tanımadığı iki kişinin birbirini denetlemesi için bunların ikisine birden bir taşınmazın satın alınması konusunda vekâlet veren iş sahibinin durumu ikinci hale örnek teşkil eder.

İşte kanun koyucu bu riski zayıflatmak amacıyla birlikte vekillerin vekâlet vereni borç altına sokabilmesi için birlikte hareket etmesi zorunluluğuna yer vermiştir. Dolayısıyla vekillerin vekâlet vereni temsil ederken onu borç altına sokması ancak onu birlikte temsil etmesi halinde mümkün kılınmıştır¹⁵⁰. Buradaki birlikte temsilde vekillerinden her birinin kendi başına irade beyanı bulunmaktadır. Ancak geçerli bir temsilden söz edilebilmesi için bu irade beyanlarının bir araya gelmesi (birleşmesi)

¹⁴⁶ Tandoğan, **II**, s. 607.

¹⁴⁷ Tandoğan, **II**, s. 572; Hatemi/Serozan/Arpacı (Hatemi), **Borçlar Özel**, s. 429.

¹⁴⁸ Becker, **Şerh**, s. 725; Akyol, **Temsil**, s. 300; İncoğlu, **Temsil**, s. 226.

¹⁴⁹ Akyol, **Temsil**, s. 300.

¹⁵⁰ Vekillerin bu temsil yetkisi doktrinde “toplu temsil yetkisi” olarak ifade edilmektedir. Becker, **Şerh**, s. 725. TBK m. 511/2 hükmünü birlikte temsil olarak ifade eden yazar için bkz. İncoğlu, **Temsil**, s. 227.

gerekmektedir¹⁵¹. Bu sebeple burada vekillerden her birinin kısmi irade beyanının bulunduğundan söz edilmesi mümkün değildir¹⁵².

Diğer yandan vekillerin vekâlet sözleşmesi kapsamında üstlendiği işi kendi aralarında bölüşmesi ya da yetki verilmemişse işin tamamını üçüncü kişiye gördürmeleri mümkün değildir.

Böylelikle vekâlet verenin vekillerin sözleşmeden doğan iş görme borçlunu birlikte ifa etmekle yükümlü oldukları konusunda talimatı olduğu kanuni karine olarak kabul edilmekte, vekillerce söz konusu işlem birlikte ifa edilmedikçe bu işlem vekâlet veren açısından sonuç doğurmamaktadır.

Benzer durum Türk Ticaret Kanunu'nda yönetim kurulu üyelerinin şirketi temsili bakımından söz konusudur¹⁵³. TTK m. 370 “*Esas sözleşmede aksi öngörülmemiş veya yönetim kurulu tek kişiden oluşmuyorsa temsil yetkisi çift imza ile kullanılmak üzere yönetim kuruluna aittir.*” şeklindeki düzenleme ile şirketin üçüncü kişilere karşı temsili için bu işlemler açısından en az iki yönetim kurulu üyesinin imzası aranmıştır. Kanun koyucu tarafından çifte imzanın getirilmesinin nedeni de, tıpkı birlikte vekillere ilişkin TBK m. 511/2 hükmündeki gibi vekâlet veren şirket açısından tehlike sonuçların önüne geçmektedir¹⁵⁴.

Buna mukabil avukatlık hukuku bakımından HMK m. 75'teki “*Dava için birden fazla vekil görevlendirilmiş ise vekillerden her biri, vekâletten kaynaklanan yetkileri, diğerinden bağımsız olarak kullanabilir.*” şeklinde düzenlemesiyle avukatların iş sahibini borç altına sokacak işlemleri bakımından da tek başına yetkili olduğunu hükme bağlanmıştır¹⁵⁵. Birden fazla avukatın avukatlık sözleşmesi çerçevesinde

¹⁵¹ Bu nedenledir ki burada temsil hukukuna ilişkin genel kuralların uygulama alanı bulabilmesi mümkündür.

¹⁵² Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı (Kocayusufpaşaoğlu), **a.g.e.**, s. 661; İnceoğlu, **Temsil**, s. 227.

¹⁵³ Yönetim kurulu üyeleri ile ortaklık arasındaki ilişkin vekâlet sözleşmesi olduğu yönündeki açıklamalar için bkz. yuk. Birinci Bölüm, A ve B. 1.

¹⁵⁴ Tekinalp(Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar Hukuku I**, s. 348; Bilgili/Demirkapı, **Şirketler Hukuku**, s. 383. Hasan Pulaşlı **Şirketler Hukuku Şerhi C.I**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2014 s. 1104. Son yazar yönetim kurulu üyelerinin bu temsil yetkisini *birlikte temsil* olarak ifade etmiştir.

¹⁵⁵ Kuru, **C.II**, s. 1306 – 1307; Kuru, **Medenî Usul Hukuku**, s. 184; Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı (Kocayusufpaşaoğlu), **a.g.e.**, s. 663; Pekcanitez/Özekes/Akkan/Taş Korkmaz, **Pekcanitez Usûl C. I**, s. 675. “*Temyiz talebinin yapıldığı*

davayı takip konusunda başlangıçta yetkilendirilmesi söz konusu olabileceği gibi sonradan başla avukatın işin takibine katılması da mümkün olup anılan sonucun gerçekleşmesi bakımından bu durum önem arz etmemektedir. Her iki halde de avukatların iş sahibini borç altına sokacak işlemleri tek başına gerçekleştirmesi mümkündür. Ayrıca hükmün ikinci cümlesinde aksi yöndeki sınırlamaların karşı taraf bakımından geçersiz olduğu ifade edilmiştir. Dolayısıyla bu durumda TBK m. 511/2 hükmü uygulama alanı bulmayacak, HMK'daki emredici hüküm çerçevesinde iş sahibini borç altına sokacak işlemler bakımından her bir avukatın yetkili olduğu kabul edilecektir. Ayrıca avukatlık sözleşmesinde aksi yönde yapılan düzenleme de karşı taraf bakımından sonuç doğurmayacaktır¹⁵⁶.

Kanunda öngörülen bu birlikte hareket zorunluluğuna ilişkin karinenin varlığından söz edilebilmesi için birtakım şartların bir arada bulunması gerekmektedir. Aşağıda bu şartlar ayrı başlıklar halinde ele alınacaktır.

B. Birlikte Hareket Zorunluluğu Karinesinin Şartları

1. Birden Fazla Vekil Bulunması

Birlikte hareket karinesinin gündeme gelebilmesi için her şeyden önce vekâlet sözleşmesi kapsamında borç altına giren birden fazla vekil bulunması gerekir. Diğer bir deyişle, kanun koyucu sadece birlikte vekiller bakımından böyle bir karineye yer vermiştir. Dolayısıyla vekâlet verenlerin birden fazla olduğu hallerde vekâlet verenlerin vekili temsil etmeleri söz konusu olamayacağından onlar açısından birlikte hareket zorunluluğuna ilişkin bir karine söz konusu değildir.

tarihte yürürlükte bulunan 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Birden Fazla Vekil Görevlendirilmesi" başlıklı 75. maddesi gereğince: Dava için birden fazla vekil görevlendirilmiş ise vekillerden her biri, vekaletten kaynaklanan yetkileri, diğerinden bağımsız olarak kullanabilir. Aksi yöndeki sınırlamalar, karşı taraf bakımından geçersizdir. Birden fazla vekili olan davacının vekillerinden birine yapılan tebligatın varlığına karşın, davacı tarafın diğer vekiline yapılan 2. tebligat sonuca etkili olmayıp, temyiz süresi ilk tebliğden itibaren başlamakla 15 günlük yasal temyiz süresi geçtikten sonra yapılan temyiz isteminin reddi gerekir. Davalı yönünden gerçekleşen usuli kazanılmış hakkın, müvekkil vekil arasında etkili olabilecek hususlara dayanılarak ortadan kaldırılması olanaklı değildir." Yargıtay HGK., 2012/19-60 E., 2012/45 K. 01.02.2012 T. (www.kazanci.com erişim tarihi 04.07.2017). Aynı yönde Yargıtay 5. HD. E. 1985/488, K. 1985/1815, T. 19.2.1985.

¹⁵⁶ Şüphesiz bu durum dış ilişki bakımından önem arz etmektedir. İç ilişkide vekillere getirilen sınırlamalar taraflar açısından hüküm ifade edecektir. Dolayısıyla avukatlık sözleşmesinde yapılan bu yöndeki düzenlemeye avukatların riayet etmemesi onların iş sahibine karşı sorumlu olmaları sonucunu doğuracaktır.

Aynı durum vekilin vekâletin ifasında kullandığı ifa yardımcıları ile alt vekiller için de söz konusudur. Bunlar TBK m.511/2 hükmü çerçevesinde birlikte vekil statüsüne sahip olmadıkça burada birlikte hareket zorunluluğu karinesinden söz edilmesi mümkün değildir. Ancak bu alt vekilin birlikte vekil statüsünü kazandığı haller açısından geçerli değildir. Gerçekten de vekâlet verenin rıza göstermesi durumunda alt vekilin mevcut vekille birlikte vekâletin ifasını üstlenmesi halinde durum böyledir. Böyle bir durumda birlikte vekil niteliği kazanan alt vekil ile mevcut vekil bakımından, vekâlet vereni borç altına sokacak işlemleri birlikte yapmak zorunluluğu söz konusudur.

Diğer yandan vekâletin ifasının 507/2 çerçevesinde birden fazla alt vekile bırakılması halinde de bu birlikte (alt) vekiller vekâlet vereni borç altına sokacak işlemler bakımından birlikte hareket etme zorunluluğu altındadır.

Yine vekâletin ifasının alt vekile bırakılmasının caiz olduğu hallerde vekiller ancak birlikte verecekleri yetkiyle işin tamamının ya da bir kısmının görülmesini alt vekile bırakabilirler¹⁵⁷. Görüldüğü üzere vekâlet verenin borç altına girmesine yol açabilecek alt vekilin tayini işlemi de vekillerin birlikte verecekleri yetkiyle mümkün olabilecektir. Ayrıca birlikte vekillerden birinin işlemin yapılması konusunda diğerini yetkili kılmasına imkân yoktur. Zira diğer vekilin yapabileceği işlemlere önceden rıza gösterebilmesinin kabulü, birlikte vekâlet müessesesinin koyucuyu etkisiyle bağdaşmamaktadır¹⁵⁸.

2. Vekâletin Hukuki İşleme İlişkin Olması

TBK m. 511/2’de öngörülen karinenin uygulama alanı bulabilmesi için, vekâletin hukuki işleme ilişkin olması gerekir¹⁵⁹. Zira vekillerin yapmış oldukları işlem neticesinde vekâlet verenin borç altına girmesi ancak üçüncü kişi ile hukuki işlemin yapılması halinde söz konusu olur.

¹⁵⁷ Böyle bir durumda birlikte vekiller alt vekilin fiilinden TBK m. 507/2’deki sınırlamalar çerçevesinde müteselsil olarak sorumlu olurlar. Alt vekiller de vekâletin gereği gibi ifasından TBK m. 507/3 hükmüne göre vekâlet verene karşı doğrudan sorumlu olur. Tandoğan, **II**, s. 572 – 573.

¹⁵⁸ Turhan Esener, **Mukayeseli Hukuk ve Hususiyle Türk – İsviçre Borçlar Hukuku Bakımından Sâlahiyete Müstenit Temsil**, Ankara, Ajans Türk Matbaası, 1971, s. 75.

¹⁵⁹ Tandoğan, **II**, s. 572; Becker, **Şerh**, s. 725; Yavuz, **Özel Hükümler**, 1179; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s.667; Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 147; Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 843.

Nitekim doktrinde *Tandoğan* bu karinenin temsilin vekâletin dış görüntüsü teşkil ettiği yolundaki eski görüşün izi olduğunu ifade ederek bu hükmün vekâlet verenin temsil edildiği hallere ilişkin olduğunu vurgulamıştır¹⁶⁰. Gerçekten de vekâlet sözleşmesinin konusu hukuki işlemler oluşturabileceği gibi maddi fiiller de oluşturabilmektedir¹⁶¹. Bir alacağın temlikine ilişkin vekâlet verilmesi birinci hale, hekimin hastayı tedavi etmesine ilişkin vekâlet ikinci hale örnek teşkil etmektedir.

İşte birlikte vekillerin vekâlet vereni borç altına sokabilecek işlemler açısından birlikte hareket karinesi, vekâlet sözleşmesinin konusunu hukuki işlem oluşturması halinde mümkündür. Zira maddi fiillere ilişkin vekâlette vekiller sözleşmenin tarafı olmayan üçüncü kişilerle vekâlet vereni temsilen işlem yapmayacağından burada vekâlet verenin üçüncü kişilere karşı borç altına girdiğinden söz edilemeyecektir.

3. İşlemin Vekâlet Vereni Borç Altına Sokacak Nitelikte Olması

TBK m. 511/2 hükmü uyarınca birlikte hareket zorunluluğu vekillerin vekâlet vereni borç altına sokacak işlemleri bakımındandır¹⁶². Hükmün getiriliş amacı vekillerin ya işlemin ifasında yeterli olmaması ya da hileli davranışlarda bulunabilmesi nedeniyle vekâlet vereni korumak olduğundan, böyle bir durum ancak vekâlet verenin borç altına girmesi sonucunu doğuracak işlemler bakımından gündeme gelecektir.

Vekâlet verenin yalnızca haklarının korunması için yapılan işlemlerde vekillerin birlikte hareket etme zorunluluğu bulunmamaktadır¹⁶³. Söz gelimi vekâlet verene teslim edilen mallarda ayıp bulunması nedeniyle vekillerden her birinin ayıp ihbarında bulunması mümkündür. Böyle bir durumda vekillerin birlikte ayıp ihbarında bulunması aranmamaktadır¹⁶⁴.

¹⁶⁰ Tandoğan, **II**, s. 567.

¹⁶¹ Bu konuda detaylı bilgi için bkz. Birinci Bölüm, I, B.

¹⁶² Tandoğan, **II**, s. 567; Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı (Kocayusufpaşaoğlu), **a.g.e.**, s. 663; Hatemi/Serozan/Arpacı (Hatemi), **Borçlar Özel**, s. 429; Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 845; Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 147.

¹⁶³ Gautschi, **Art. 403, 11 c.**

¹⁶⁴ Kanaatimizce vekâlet veren aleyhine başlatılan icra takibine aksi kararlaştırılmamışsa vekillerden her birinin tek başına itiraz edebilmesi mümkün olmamalıdır. Zira yapılan itirazın haksızlığına karar verilmesi halinde itirazın kaldırılmasına ilişkin yargısal süreçte vekâlet verenin icra inkâr tazminatına mahkûm edilmesi sonucu doğabilir.

Öte yandan vekillerin hepsinin işleme katılmasının zorunlu olması sadece aktif temsil bakımından söz konusudur. Buna karşılık pasif temsil bakımından böyle bir sınırlama söz konusu değildir¹⁶⁵. Zira bu halde de yapılan işlem vekâlet verenin borç altına girmesi sonucunu doğurmamaktadır. Dolayısıyla örneğin vekillerden her biri vekâlet veren adına yapılan tebligatı kabul etmeye yetkilidir. Nitekim Tebligat Kanunu'nun 12. maddesinde “*Hükmi şahıslara tebliğ, salahiyetli mümessillerine, bunlar birden ziyade ise, yalnız birine yapılır.*” birden fazla temsilcinin her birinin tebligatı kabule yetkili olduğunu düzenlemiştir¹⁶⁶.

Şu halde birden fazla vekilin TBK m. 511/2 hükmü yalnızca vekâlet vereni borç altına sokacak nitelikteki işlemler için öngörülmüştür. Bu sebeple vekillerin birlikte hareket zorunluluğu vekâlet vereni borç altına sokacak işlemler açısından geçerli olup yalnızca vekâlet verenin haklarının korunması için yapılan (vekâlet vereni borç altına sokmayan) işlemlerle pasif temsil bakımından birlikte hareket zorunluluğu bulunmamaktadır.

4. Vekâlet Veren Tarafından Aksi Yönde Talimatın Bulunmaması

Kanunda vekillerin birlikte hareket karinesine yer verilmek suretiyle vekillerin birlikte hareket etmeleri konusunda vekâlet verenin talimatı olduğu kanunî karine olarak kabul edilmiştir. Bu nedenledir ki taraf arasında akdedilen vekâlet sözleşmesinde vekâleti birlikte üstlenen vekillerin birlikte hareket etmelerine yönelik bir hükme yer verilme dahi bu sonuç TBK m. 511/2 hükmünden çıkmaktadır.

Kanunda böyle bir düzenlemeye yer verilmiş olmakla birlikte bu düzenleme vekâlet verenin menfaatlerini korumak amacına hizmet ettiğinden vekâlet veren pekâlâ vekillere kendisini borç altına sokacak işlemleri ayrı ayrı yapması yönünde talimat verebilir. Diğer bir deyişle TBK m. 511/2 hükmünde öngörülen karinenin aksine,

¹⁶⁵ Esener, **Temsil**, s. 75; Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı (Kocayusufpaşaoğlu), **a.g.e**, s. 663; İnceoğlu, **Temsil**, s. 235.

¹⁶⁶ Aynı yönde Yargıtay 9. HD E. 2017/4170, K. 2017/6330, T. 11.4.2017 kararı. Aynı durum vekillerden birine karşı işlemin karşı tarafı tarafından yapılan fesih ve dönme beyanı bakımından da söz konusudur. Bu konuda bkz. Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı (Kocayusufpaşaoğlu), **a.g.e**, s. 663

vekâlet verenin iradesi ile vekâlet vereni borç altına sokacak işlemler bakımından vekillerin her biri yetkili kılınabilir¹⁶⁷.

Bunun gibi TTK m. 370 hükmünde de esas sözleşmeyle aksine düzenleme yapmak suretiyle çift imza kuralından sapılabilmesine imkân tanınmıştır¹⁶⁸. Örneğin şirketin yönetim kurulu birden fazla kişiden oluşsa dahi esas sözleşmeye konulacak bir hükümle temsil yetkisinin tek imza ile kullanılacağı hüküm altına alınabilir. Böyle bir durumda çift imza kuralı aranmaz ve şirket tek imza ile temsil edilebilir.

Acaba vekâlet verenin bu yönde iradesi olmamasına rağmen vekillerin bazı işlemleri tek başına yapabilmesi mümkün müdür? Örneğin işlemin önemsizliği ya da aciliyeti vekillerin tek başına hareket edebilmesine imkân tanır mı? Doktrinde özellikle bazı önemsiz işlemler bakımından birlikte vekillerden birinin tek başına vekâlet vereni borç altına sokacak işlemler yapabilmesinin mümkün olduğu, zira ticaret hayatının işlemlerin aşırı güçleştirilmeden yapılabilmesini zorunlu kıldığı ileri sürülmektedir¹⁶⁹. Ancak kanaatimizce bu görüşe itibar edilmesi mümkün değildir. Aksi halde vekâlet verenin kanunen korunan menfaatlerinin ihlal edilebilmesinin yolu açılmış olur¹⁷⁰. Öte yandan vekâlet verenin önemli ya da önemsiz bazı işlemler bakımından birlikte vekillerin tek başına hareket etmesine izin vermesine herhangi bir engel bulunmamaktadır. Ancak vekâlet verence bu şekilde izin verilmediği sürece vekillerin bazı işlemler bakımından tek başına yetkili kılındığının kabulüne TBK m. 511/2 hükmü karşısında imkân göremiyoruz.

C. Hükme Aykırılığın Sonuçları

TBK m. 511/2 hükmü birlikte vekillerin vekâlet vereni borç altına sokacak işlemler bakımından birlikte hareket zorunluluğu karinesini hükme bağlamış olmakla birlikte,

¹⁶⁷ Böyle bir durumda birlikte vekillerin müteselsil sorumluluğunun ortadan kalktığını kabul etmek uygun olacaktır. Zira bu karine vekillere birbirlerinin davranışlarını kontrol etme ve aksi yönde davranışta bulunulmasını engelleme imkânı verir. Birlikte hareket zorunluluğu karinesinin ortadan kalktığı hallerde birlikte vekillerin müteselsil sorumluluğundan söz etmek bu denetim imkânının olmadığı hallerde de vekillerden birinin diğerinin işlemlerinden sorumlu tutulması gibi adaletsiz sonuçların ortaya çıkmasına yol açacaktır. Aynı doğrultuda bkz. Sarı, **a.g.e.**, s. 236.

¹⁶⁸ Tekinalp(Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar Hukuku I**, s. 348; Pulaşlı, **Şerh C.I**, s. 1104; Bilgili/Demirkapı, **Şirketler Hukuku**, s. 383.

¹⁶⁹ Becker, **C. VI, Fasikül II**, s. 182.

¹⁷⁰ Aynı yönde İnceoğlu, **Temsil**, s. 232.

vekillerin bu işlemleri tek başına yapması durumunda ne gibi sonuçların ortaya çıkacağına ilişkin açık bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Ancak kanaatimizce kanunda böyle bir düzenlemeye yer verilmemesi eksiklik olarak görülemez. Zira bu işlemlerin akıbeti vekâlet ve temsil hukukunun genel hükümleri çerçevesinde değerlendirilmelidir. Gerçekten de vekillerden birinin vekâlet veren adına onu borç altına sokacak işlemlerde bu işlemin akıbeti dış ilişkide temsil hukukunu iç ilişkide de vekâlet hukukunu ilgilendirmektedir.

Nitekim *Tandoğan* birlikte hareket etmesi gereken vekillerden birinin yalnız başına vekâlet vereni borç altına sokacak işlem yapması halinde bu işlemin iç ilişkide vekâletsiz iş görme, dış ilişkide yetkisiz temsil hükümleri çerçevesinde ele alınması görüşündedir¹⁷¹.

Bu durumda işlemin dış ilişkide hüküm ifade edebilmesi için vekâlet verenin yapılan işleme icazet vermesi gerekmektedir¹⁷². İşlemin icazet verilmemesi nedeniyle geçersiz olması halinde işlemi yapmış olan birlikte vekilin TBK m. 47 çerçevesinde sorumluluğu söz konusu olacaktır. Ancak vekilin birlikte vekil olduğunu işlemin karşı tarafına açılması halinde üçüncü kişinin iyiniyeti ortadan kalkacağından birlikte vekilin sorumluluğu söz konusu olmayacaktır¹⁷³.

İfade etmek gerekir ki, birlikte vekâlette bu sonuçların gündeme gelmesi için mutlaka bütün vekillerin aynı anda işleme katılmaları (hazır bulunmaları) zorunlu değildir. İçlerinden birinin yapmış olduğu işleme diğer vekillerin sonradan katılması suretiyle hukuki işlemin tamamlanması halinde de yapılan işlem geçerli olur¹⁷⁴. Bu

¹⁷¹ Tandoğan, II, s. 574. Aynı yönde Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku C. I**, s. 244; Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 845; İnceoğlu, **Temsil**, s. 236. Birden fazla kişinin yetkisiz temsilci olarak hareket etmesi halinde, bunlar iyiniyetli üçüncü kişiye karşı TBK m. 47 uyarınca müteselsilen sorumlu olur. Ergüne, **Olumsuz Zarar**, s. 202.

¹⁷² Belirtelim ki birlikte vekillerin yaptığı işlem şekle tabi olsa dahi vekâlet verenin icazeti hiçbir şekle tabi değildir. Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı (Kocayusufpaşaoğlu), **a.g.e.**, s. 728.

¹⁷³ Birlikte temsil yetkisi kaydını ihtiva etmeyen bir temsil belgesine güvenerek işlem yapan üçüncü kişiye karşı bu eksikliğin ileri sürülmesi mümkün değildir. Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku C. I**, s. 241 vd. Buna mukabil vekillere verilen temsil yetkisinde (vekâlet sözleşmesinde) birlikte vekâlet kaydını içeren ibare varsa ya da bu belgelerden vekillerin TBK m. 511/2 hükmü çerçevesinde birlikte borç altına girdiği anlaşılıyorsa üçüncü kişilerin korunmaya muhtaç bir iyiniyetinden söz edilemez.

¹⁷⁴ Feyzi Necmettin Feyzioğlu, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. I**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1976, s. 414; Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı (Kocayusufpaşaoğlu), **a.g.e.**, s. 662; Esener, **Temsil**, s. 74-75; Akyol, **Temsil**, s. 306; İnceoğlu, **Temsil**, s. 228. Ancak vekillerin vekâlet vereni borç altına sokacak hukuki işlemin resmi şekle tabi olması durumunda birlikte vekillerin hepsinin aynı anda

durumda son vekilin irade beyanını açıklaması ile işlem tamam olacaktır. Dolayısıyla birlikte vekillerin bu şekilde işlem gerçekleştirmeleri halinde TBK m. 511/2 hükmüne aykırılıktan söz edilmesi mümkün değildir.

Diğer yandan bu şekilde vekilin diğer vekilin yapmış olduğu işleme sonradan katılmasının ileriye etkili mi yoksa geriye etkili mi sonuç doğuracağının tespiti de ayrıca önem arz etmektedir. Zira varılacak sonuç işlemin karşı tarafının işlemle ne zamandan itibaren bağlı olduğu üzerinde belirleyici olacaktır. Bu konu doktrinde tartışmalı olmakla birlikte¹⁷⁵ kanaatimizce burada işlemin tekemmül etmesi vekillerin iradelerinin birleşmesiyle gerçekleşeceğinden hukuki işlem ancak diğer vekilin işleme katıldığı andan itibaren sonuç doğurmaya başlayacaktır¹⁷⁶. Dolayısıyla diğer vekilin irade beyanı burada ileriye etkili olacak şekilde sonuç doğuracaktır.

Ancak vekillerden birinin yapmış olduğu işleme vekâlet verenin icazet vermesi halinde durum farklıdır. Bu konuda doktrinde genel olarak kabul edildiği üzere temsil olunanın (vekâlet verenin) vereceği icazet askıda hükümsüz olan işlemi geçmişe etkili olacak şekilde baştan itibaren geçerli hale getirecektir¹⁷⁷. Dolayısıyla bu halde TBK m. 511/2 hükmüne aykırılık baştan itibaren ortadan kalkar.

resmi memurun önünde hazır bulunmaları ve irade beyanlarında bulunmaları zorunluluk arz etmektedir. Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı (Kocayusufpaşaoğlu), **a.g.e.**, s. 662. Yazılı şeklin öngörüldüğü hallerde ise durum tartışmalıdır. Bu konudaki görüşler için bkz. İnceoğlu, **Temsil**, s. 228 – 229. Kanaatimizce adi yazılı şekle tabi işlemler bakımından vekillerin iradelerini aynı anda açıklamaları zorunlu değildir.

¹⁷⁵ Bu konudaki tartışmalar için bkz. İnceoğlu, **Temsil**, s. 230. Aynı tartışma vekilin diğer vekilin işleme katılmadan yapılan işleme sonradan icazet vermesi halinde de gündeme gelmektedir.

¹⁷⁶ Aynı yönde Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı (Kocayusufpaşaoğlu), **a.g.e.**, s. 662; Akyol, **Temsil**, s. 306. Aksi yönde İnceoğlu, **Temsil**, s. 230.

¹⁷⁷ Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı (Kocayusufpaşaoğlu), **a.g.e.**, s. 723; Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 455; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, **Tekinay Borçlar Hukuku**, s.201; Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku C. I**, s. 245; Akyol, **Temsil**, s. 306; Tercier/Pichonnaz/Develioğlu, **Genel Hükümler**, s. 136.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BİRLİKTE VEKÂLET SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ

I. GENEL OLARAK VEKÂLET SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ

A. Genel olarak

Hukukumuzda sona erme konusu, borcun ve borç ilişkisinin sona ermesi şeklinde ayırım yapılmak suretiyle ele alınmaktadır¹⁷⁸. Birincisinde borç ilişkisi devam etmekte, fakat bu ilişki çerçevesinde ortaya çıkan (dar anlamda) münferit borçlar sona ermekte, ikincisinde ise bizzatıhi borç ilişkisinin kendisi ortadan kalkmaktadır. Bu kapsamda borcun sona ermesi bir edim yükümlülüğünün, borç ilişkisinin sona ermesi ise bir veya birden fazla borcun dayanağını teşkil eden, bunların kaynağını oluşturan hukuki yapının hukuken ortadan kalmasını ifade eder.

Borcun konusunu teşkil eden edimin ifa edilmesi borcun arzu edilen sona erme şekli olmakla birlikte borcun sona erme şekilleri bununla sınırlı değildir. Türk Borçlar Kanunu’nun “Borçların ve Borç İlişkilerinin Sona Ermesi, Zamanaşımı” başlığını taşıyan Birinci Kısımın Üçüncü Bölümü’nde TBK m. 131 – 161 maddelerinde 138. maddedeki “Aşırı İfa Güçlüğü” hükmü dışında borçların sona ermesini düzenlemiştir¹⁷⁹.

¹⁷⁸ Saymen/Elbir, **a.g.e.**, s. 849; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, **Tekinay Borçlar Hukuku**, s. 984; Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku C. I**, s. 531 vd.; Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 1263; Hatemi/Gökyayla, **Borçlar Genel**, s. 301; Kılıçoğlu, **Genel Hükümler**, s. 839; Seliçi, **Sürekli Borç İlişkisinin Sona Ermesi**, s. 135; Sarı, **a.g.e.**, s. 38; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 231. Borç ve borç ilişkisi kavramları hakkında detaylı bilgi için bkz. Saymen/Elbir, **a.g.e.**, s. 2 vd.; Feyzioğlu, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. I**, s. 16; Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı (Kocayusufpaşaoğlu), **a.g.e.**, s. 5 vd.; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, **Tekinay Borçlar Hukuku**, s. 6; Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku C. I**, s. 3; Tercier/Pichonnaz/Develioğlu, **Genel Hükümler**, s. 444 – 445.

¹⁷⁹ eTK döneminde bu hükümler sadece borçların sona ermesini düzenlemesi sebebiyle eleştirilmekteydi. Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, **Tekinay Borçlar Hukuku**, s. 984; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 231; Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 849. Kanaatimizde 6098 sayılı Borçlar Kanunu’nda yer alan düzenleme de bu eleştirileri karşılamaktan uzaktır. Bir defa borcun en doğal ve sona erme sebebi olan ifaya hiç yerilmemiş, birçok sona erme sebebi de eksik bırakılmıştır. Öte yandan ilgili bölümde (TBK m. 146 vd. hükümlerinde) yer alan zamanaşımının borcu sona erdiren bir sebep olmadığına da işaret etmek isteriz. Zira zamanaşımı borçluya sadece kendisine karşı yöneltilen ifa talebine karşı, bunu yerine getirmekten kaçınma hakkı sağlayan bir defidir. Mehmet Erdem, **Özel Hukukta Zamanaşımı**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2010, s. 5 vd.

Ancak belirtmek gerekir ki, borcun sona erme sebepleri TBK m. 131 – 161’de sayılanlarla sınırlı değildir. Gerçekten de bazı durumlarda bir bozucu şartın gerçekleşmesi, hak düşürücü sürenin geçmesi gibi sebeplerle borç sona erebileceği gibi bazı hallerde de kanun koyucu belirli borçların taşıdıkları özelliklerden hareketle özel sona erme sebepleri öngörmüştür. Örneğin TBK m. 447/1 uyarınca hizmet sözleşmesinde işverenin rekabet yasağının sürdürülmesinde gerçek bir yararının bulunmadığının tespiti halinde rekabet etmeme borcu sona erer¹⁸⁰.

Öte yandan Türk Borçlar Kanunu’nun genel hükümlere ilişkin Birinci Kısımında 138. maddedeki “Aşırı İfa Güçlüğü” hükmü dışında borç ilişkisinin (özel olarak sözleşmenin) sona ermesine ilişkin sebeplerin özel olarak düzenlenmediği görülmektedir¹⁸¹. Buna mukabil Türk Borçlar Kanunu’nun Özel Borç İlişkilerini düzenleyen İkinci Kısım’nda değişik sözleşmelere ait hükümlerde, genel olarak her bir ilişkiye ilişkin sona erme sebepleri ayrı ayrı düzenlenmiştir^{182,183}. Kanun koyucu özel borç ilişkilerinde sözleşmenin niteliğine bağlı olarak o sözleşme için söz konusu olabilecek sona erme sebeplerini göz önünde bulundurarak düzenleme yapmıştır.

İşte vekâlet sözleşmesinin sona erme sebepleri de vekâlet sözleşmesinin niteliği göz önünde bulundurularak TBK’nın 512 – 514 maddelerinde özel olarak düzenlenmiştir. Bu hükümlerden TBK m. 512, gerek vekâlet verenin gerekse de vekilin vekâlet sözleşmesini tek taraflı olarak sona erdirmesini, TBK m. 513, ölüm, ehliyetin kaybedilmesi ve iflas nedeniyle vekâlet sözleşmesinin sona ermesini ve nihayet TBK m. 514 sona ermenin hükümlerini düzenlemektedir. Ancak şüphesiz kanunda düzenlenmemiş olmakla birlikte işin doğası gereği vekâlet sözleşmesinin sona erme

¹⁸⁰ Sarı, **a.g.e.**, s. 38.

¹⁸¹ TBK’nın genel hükümlerinde borç ilişkisinin sona ermesine ilişkin özel düzenlemelere yer verilmemesinin nedenini bu kavramların modern hukuk öğretisi tarafından ortaya konulmasına dayandıran Seliçi, **Sürekli Borç İlişkisinin Sona Ermesi**, s. 2; Sarı, **a.g.e.**, s. 39 – 40.

¹⁸² Ancak borç ilişkisinin sona ermesi de TBK’da düzenlenen sözleşmeler için öngörülen özel sona erme sebepleri ile sınırlı değildir. Gerçekten de borç ilişkisinden doğan tüm borçların sona ermesi, ikale gibi sebepler de TBK da düzenlenmemesine rağmen borç ilişkisinin sona ermesi sonucunu doğuracaktır.

¹⁸³ Bu hükümlerden hareketle doktrinde sözleşmelerin başlıca sona erme sebeplerinin sözleşmeden dönme, sözleşmenin feshi, sözleşmede kararlaştırılan sürenin tamamlanması, sözleşmenin taraflarından birinin ölmesi, fiil ehliyetini kaybetmesi, iflas etmesi olduğu kabul edilmektedir. Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, **Tekinay Borçlar Hukuku**, s. 984; Seliçi, **Sürekli Borç İlişkisinin Sona Ermesi**, s. 104 vd.; Feyzioğlu, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. II**, s. 413; Sarı, **a.g.e.**, s. 40.

sebeplerine işin görülmesi veya belirlenen sürenin dolması da eklenmelidir¹⁸⁴. Aşağıda vekâlet sözleşmesinin sona erme sebepleri genel olarak ele alınacak, ardından da birlikte vekâlet bakımından özellik arz eden hususlar değerlendirilecektir.

B. Vekâlet Sözleşmesinin Sona Erme Sebepleri

1. Vekâletin İşin Görülmesi veya Belirlenen Sürenin Dolması İle Sona Ermesi

a. Vekâletin İş Görme Borcunun İfası ile Sona Ermesi

Vekâlet sözleşmesi belirli bir işin görülmesi ya da işlemin gerçekleştirilmesi için yapılmış olabilir. Böyle durumlarda vekâlet sözleşmesi kapsamında üstlenilen işin gereği gibi yerine getirilmesi ile vekâlet sözleşmesi sona ermiş olacaktır. Öte yandan vekâlet sözleşmesinde eser sözleşmesinden farklı olarak sonuç taahhüdü (belli bir sonucu gerçekleştirmeye yönelik taahhüt) olmadığı için¹⁸⁵ sözleşmenin sona ermesi için sözleşme kapsamında hedeflenen amaç gerçekleşmesi de zorunlu değildir¹⁸⁶. Bu çerçevede vekâlet sözleşmesinde amaçlanan sonuç gerçekleşse de gerçekleşmese de vekâlet sözleşmesinin gereği gibi ifa edilmesi ile sözleşme sona erer. Ancak vekâlet sözleşmesi kapsamında hedeflenen sonuç gerçekleşmişse, ifanın gereği gibi ve tam yapıldığı kabul edilir. Bu ihtimalde vekilin özen borcunu yerine getirip getirmediği ayrıca araştırılmaz¹⁸⁷. Dolayısıyla ifa ile vekâlet sözleşmesinin sona ermesi, ikili bir ayırım yapılmak suretiyle özetlenebilir:

Şayet vekâlet sözleşmesi kapsamında yönelinen sonuç vekilin iş veya işlemi nedeniyle tamamen elde edilmişse, o takdirde vekil vekâlet sözleşmesinden doğan özen borcunu tam ve gereği gibi yerine getirmiş kabul edilir. Bu ihtimalde vekilin özen

¹⁸⁴ Tandoğan, II, s. 617 – 618; Hatemi/Serozan/Arpacı (Hatemi), **Borçlar Özel**, s. 431; Eren, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, s. 744; Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 1184; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 668.

¹⁸⁵ Bilge, **a.g.e.**, s. 285; Hatemi/Serozan/Arpacı (Hatemi), **Borçlar Özel**, s. 389 vd.; Öz, **İş Sahibinin Eser Sözleşmesinden Dönmesi**, s. 8 vd.; Sarı, **a.g.e.**, s. 36; Kürşat, **Eser ve Vekâlet Sözleşmelerinin Nitelendirilmesi Sorunu**, s. 145; Başpınar, **Özen Borcu**, 70; Yalçınduran, **a.g.e.**, s. 25 vd.

¹⁸⁶ Tandoğan, II, s. 618; Eren, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, s. 719; Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 1184; Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s. 410; Sarı, **a.g.e.**, s. 53.

¹⁸⁷ Tandoğan, II, s. 618; Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 1185.

borcunu yerine getirip getirmediği konusunda bir değerlendirme yapılmasına ihtiyaç yoktur¹⁸⁸.

Vekil vekâlet sözleşmesinden doğan özen borcunu gereği gibi yerine getirmiş olmasına rağmen vekâlet sözleşmesi çerçevesinde hedeflenen amaç gerçekleşmemişse, bu takdirde yine vekilin sözleşmeyi gereği gibi ifa etmiş olduğu kabul edilir¹⁸⁹. Zira vekâlet sözleşmesi kapsamında vekil sonuç taahhüdünde bulunmamaktadır.

b. Vekâletin Sözleşmede Belirlenen Sürenin Dolması İle Sona Ermesi

Vekâlet sözleşmesini sona erdiren bir diğer sebep, vekâlet sözleşmesinde kararlaştırılmışsa, kararlaştırılan sürenin dolmasıdır. Bazı hallerde taraflar vekâlet sözleşmesini belirli bir süre için yapabilir. Bu durum özellikle avukata verilen süreli vekâlet hallerinde söz konusu olur. Böyle hallerde sürenin sona ermesi vekâlet sözleşmesini de sona erdirecektir. Dolayısıyla burada sürenin geçmesi başlı başına vekâlet sözleşmesini sona erdirici bir sebep olmaktadır. Ancak şüphesiz taraflar sözleşmede kararlaştırılan sürenin dolması halinde dahi vekâlet sözleşmesinin devam edeceği hususunda anlaşabilirler. Taraflarca böyle bir anlaşma yapılması halinde süre dolmasına rağmen vekâlet ilişkisi sona ermeyecektir.

Diğer yandan süre ile vekâlet sözleşmesinin sona ermesi durumu vekâlet sözleşmesinde süre kararlaştırılması halinde söz konusu olabileceği gibi vekile belirli ve süreli bir işin takibi konusunda vekâlet verilmesi halinde de söz konusu olabilir. Böyle hallerde sözleşmenin süresinin dolmasıyla veya sözleşmenin konusunu oluşturan işin bitimiyle birlikte vekâlet sözleşmesi de sona ermiş olur.

¹⁸⁸ Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 1185. Bu durum esasen TMK m. 2'nin bir gereğidir. Zira vekâlet sözleşmesi kapsamında hedeflenen sonucun gerçekleşmesi halinde vekâlet verenin vekilin özen borcunu yerine getirmediği iddiasına dayanması dürüstlük kuralına aykırılık teşkil eder.

¹⁸⁹ Tandoğan, **II**, s. 618; Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 1185.

2. Vekâlet Sözleşmesinin Tarafların Tek Taraflı İradesiyle Sona Ermesi (Azil ve İstifa)

a. Genel Olarak

Vekâlet sözleşmesinin kendine özgü yapısı göz önünde bulundurularak sözleşme hukukunda temel ilke olan ahde vefa ilkesi bir kenara bırakılarak, TBK m. 512 hükmüyle gerek vekil gerekse de vekâlet veren bakımından vekâlet sözleşmesini her zaman tek taraflı olarak sona erdirebilme imkânı getirilmiştir^{190,191}.

Böyle bir düzenleme vekâlet sözleşmesinin güven esasına dayanması, vekâlet sözleşmesinin taraflarının kişiliğinin korunması, vekâlet sözleşmesinin ücretsiz olması, vekâlet verenin iş sahibi konumunda bulunması, vekâlet sözleşmesinin kısa süreli bir borç ilişkisi olması gibi düşüncelere dayandırılmaktadır¹⁹². Kanaatimizce vekâlet hukuku bakımından böyle bir hükme yer verilmesine temel alınan esas düşünce vekâlet ilişkisinin güven esasına dayanmasıdır¹⁹³. Gerçekten de özellikle vekâlet veren bakımından vekilin kişiliğinin arz ettiği önem dolayısıyla vekile güvenin ortadan kalkması halinde vekâlet vereni vekâlet ilişkisine devam etmeye zorlamak hakkaniyete aykırı sonuçlara yol açacaktır¹⁹⁴.

İşte bu nedenle kanun koyucu vekâlet sözleşmesi bakımından diğer sözleşme türlerinden farklı olarak tarafların tek taraflı iradesi ile sözleşme ilişkisini sona erdirebileceklerini düzenlemiştir. Böylelikle bu hüküm çerçevesinde taraflar herhangi bir neden göstermeksizin vekâlet sözleşmesini ortadan kaldıracaktır¹⁹⁵.

¹⁹⁰ Gerçekten de ahde vefa ilkesi (Pacta sunt servanda) çerçevesinde sözleşme yapmak suretiyle yükümlülük altına giren kişiler hukukun öngördüğü sebepler ve durumlar dışında, bu taahhütlerini yerine getirmekten kurtulamazlar ve bu hukuki ilişkiyi tek taraflı olarak ortadan kaldıramazlar.

¹⁹¹ Benzer düzenleme Av. K. m. 174'te "Üzerine aldığı işi haklı bir sebep olmaksızın takipten vazgeçen avukat hiçbir ücret istiyemez ve peşin aldığı ücreti geri vermek zorundadır. Avukatın azli halinde ücretin tamamı verilir. Şu kadar ki, avukat kusur veya ihmaliinden dolayı azledilmiş ise ücretin ödenmesi gerekmez." şeklindeki hükümle getirilmiştir. Bu konuda bkz. Gökyayla, **Azil ve İstifa**, s. 57.

¹⁹² TBK m. 512'de (eBK m. 396/1'de) öngörülen bu istisnanın temelinde yatan düşünceler hakkında bkz. Sarı, **a.g.e.**, s. 69 vd.

¹⁹³ Aynı yönde Gökyayla, **Azil ve İstifa**, s. 57.

¹⁹⁴ Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 239.

¹⁹⁵ Vekâlet sözleşmesinin herhangi bir haklı neden gösterilmeksizin bu şekilde her zaman sona erdirilebilmesi vekâlet sözleşmesini hizmet sözleşmesinden ayırmak bakımından da önem arz etmektedir. Tandoğan, **II**, s. 620. Gerçekten de hizmet sözleşmesinde taraflar vekâlet sözleşmesinde

b. Azil ve İstifa Hakkının Hukuki Niteliği ve Kullanım Şartları

TBK'nın 512. maddesi vekâlet verenin ve vekilin, vekâlet sözleşmesini tek taraflı olarak her zaman sona erdirebileceğini düzenlemiştir. Azil ve istifa hakkı doktrinde haklı bir neden ya da bir süreye bağlanmasına gerek olmaksızın, tek taraflı ve varması gerekli bir beyanla geleceğe yönelik olarak ve hemen hüküm doğurmak üzere kullanılan bozucu yenilik doğuran hak olarak tanımlanmıştır¹⁹⁶. Bu çerçevede vekâlet sözleşmesinin tarafları bu hükme dayanarak vekâlet ilişkisini tek taraflı olarak herhangi bir sebep göstermeden sona erdirebilir. Burada tarafların vekâlet ilişkisini ortadan kaldırabilmesi için haklı bir nedene dayanması ya da karşı tarafa süre vermesi gerekmez¹⁹⁷.

Tarafların vekâlet sözleşmesinin sona erdirici bu beyanı bozucu yenilik doğuran hak niteliğinde olup, hükümlerini doğurması için karşı tarafın kabulüne ihtiyaç yoktur. Dolayısıyla sona erdirmeye yönelik iradenin açığa vurulması yeterlidir¹⁹⁸. Buradaki sona erdirme hakkı yenilik doğuran hak olduğundan yenilik doğuran hakların özellikleri burada da geçerlidir. Buna göre azil ya da istifa hakkı şarta bağlanamaz. Bu durum şarta bağlı olma dolayısıyla ortaya çıkacak olan belirsizliğinde önüne geçme imkânı sağlar. Azil ve istifa hakkının yenilik doğuran bir hak olmasının bir diğer sonucu da, bu hakkın kullanılma ile sona ermesidir. Dolayısıyla taraflarca azil veya istifa hakkı kullanılmakla sona erer. TBK m. 512'de düzenlenen sona erdirme hakkının kullanılması neticesinde sonuçlarının doğmasından sona bunlardan geri dönülmesi mümkün değildir. Zira yenilik doğuran haklar kullanılmakla birlikte etkilerini kendiliğinden gösterir.

Azil ya da istifa hakkının kullanılmış sayılabilmesi için bu iradenin muhatabın öğrenmesini sağlayacak tarzda açıklanması gerekir¹⁹⁹. Ancak kanaatimizce bu

olduğu haklı neden olmaksızın sözleşmeyi sona erdirme imkânına sahip değildir. Bu konuda ayrıca bkz. TBK m. 438.

¹⁹⁶ Tandoğan, **II**, s. 620; Serozan, **Dönme**, s. 137; Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 853. Kayıhan/Ünlütepe, **a.g.m.**, s.179.

¹⁹⁷ Tandoğan, **II**, s. 620; Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 856.

¹⁹⁸ Tandoğan, **II**, s. 620; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 668, 670; Sarı, **a.g.e.**, s. 85-89; ; Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 196.

¹⁹⁹ Buna mukabil Av. K. m. 41/1'de sona avukatın istifası halinde sona ermenin ne zaman hüküm doğuracağı konusunda özel düzenlemeye yer verilmiştir. Buna göre belli bir işi takipten veya

hakkının kullanıldığına karşı tarafça öğrenilmesini sağlayacak tarzda açıklanması yeterli olup muhatabın fiilen öğrenmiş olması aranmamalıdır²⁰⁰. Öte yandan azil ve istifa beyanı açık bir irade beyanı ile yapılabileceği gibi örtülü veya kanaat verici davranışla da yapılabilir. Burada önem arz eden husus, vekâlet sözleşmesinin sona erdirildiğinin irade beyanından anlaşılabilmesidir²⁰¹.

Kanunda öngörülen bu hakkın kullanılması bakımından herhangi bir şekil şartı öngörülmemiştir. Dolayısıyla taraflar vekâlet sözleşmesini belli bir şekle uyarak yapmış olsalar dahi sözleşmeyi hiçbir şekle tabi olmadan azil ya da istifa iradesiyle sona erdirebilecektir. Ancak TTK m. 18/3'te tarafların tacir olması halinde diğer tarafı temerrüde düşürmeye, sözleşmeyi feshe, sözleşmeden dönmeye ilişkin ihbarlar veya ihtarların noter aracılığıyla, taahhütlü mektupla, telgrafla veya güvenli elektronik imza kullanılarak kayıtlı elektronik posta sistemi ile yapılacağı düzenlenmiştir. Bu hallerde taraflar bu hakkını TTK m. 18/3'de belirtilen araçlarla kullanacaktır.

TBK m. 512 hükmünde azil veya istifa hakkının kullanılabilmesine ilişkin zamansal bir sınır öngörülmemiştir. Buna göre taraflar kanundan doğan bu hakkını sözleşmenin kurulmasından sona ermesine kadar herhangi bir zaman diliminde kullanabilirler. Kanunda her ne kadar bu hakkın uygun olmayan zamanda kullanılması halinde karşı tarafın bu yüzden uğradığı zararın tazmin edilmesi gerektiğinden söz edilmişse de, bu durum tarafların bu haklarını kullanabilmesini engellememekte,

savunmadan isteği ile çekilen avukatın o işe ait vekalet görevi, durumu müvekkiline tebliğinden itibaren onbeş gün süre ile devam eder. Dolayısıyla bu halde sona erme buna ilişkin beyanın iş sahibine tebliğinden itibaren 15 sonra hükümlerini doğuracaktır.

²⁰⁰ Aksi görüş için bkz. Tandoğan, II, s. 631. Yazar bu görüşünü TBK m. 514'te "öğrenme" anının esas alınmasına dayandırmaktadır. Ancak kanaatimizce yenilik doğuran hak niteliğinde olan azil ve istifa hakkının hüküm doğurması için bu beyanın karşı tarafa varmasını yeterli görmek gerekir. Nitekim Yargıtay da bir kararında varma tarihini esas almıştır: "... vekalet sözleşmesi karşılıklı güvene dayalıdır. 818 Sayılı Borçlar Kanunu'nun 396/1. maddesine göre, müvekkilin vekilini azletmesi veya vekilin vekillikten istifa etmesi her zaman caizdir. Bu hükme göre; vekalet sözleşmesi, her iki tarafça da, belirli bir sebep gösterilmesine gerek olmaksızın, tek taraflı bir irade beyanıyla her zaman ortadan kaldırılabilir. Söz konusu irade beyanı, karşı tarafa ulaşmakla, geleceğe yönelik olarak hükümlerini hemen doğurur." Yargıtay HGK, E. 2010/13-571, K. 2010/550, T. 3.11.2010. Karar için bkz. Kayıhan/Ünlütepe, a.g.m., s.186.

²⁰¹ Sarı, a.g.e., s. 86.

sadece bu hakkın uygun olmayan zamanda kullanılması nedeniyle karşı tarafın bu nedenle ortaya çıkan zararının tazminine imkân vermektedir²⁰².

Vekâlet sözleşmesinin tek taraflı sona erdirilebilmesini düzenleyen TBK m. 512 hükmünün emredici olduğu kabul edilmektedir²⁰³. Buna göre tarafların kanundan doğan bu hakkı ortadan kaldıran herhangi bir anlaşma yapması mümkün değildir. Tarafların emredici hükme aykırı olarak azil ya da istifa hakkını ortadan kaldıran anlaşma yapmaları halinde bu anlaşma TBK m. 27/1 hükmü uyarınca kesin olarak hükümsüzdür. Diğer yandan sözleşmenin belirli süreli olması halinde de bu durum tarafların azil ya da istifa hakkını belirlenen süre içerisinde kullanabilmesine engel değildir.

TBK m. 512 hükmünün emredici olmasına ilişkin temel gerekçeyi vekâlet sözleşmesinin temelinin tarafların karşılıklı olarak birbirine güvenmesi düşüncesine dayanması oluşturmaktadır²⁰⁴. Gerçekten de özellikle vekilin kişisel nitelikleri ve yeteneklerinin özel önem arz ettiği hallerde vekâlet verenin vekile olan güveninin ortadan kalkması halinde, ilişkiye devam zorunluluğunun söz konusu olması vekâlet verenin kişilik haklarının ihlali niteliğini doğurmaktadır. Böyle bir durumda vekâlet verenden sözleşmeye etmesini beklemek hakkaniyete de aykırılık teşkil eder. Aynı durum vekil bakımından da söz konusu olabilir. Vekilin de görülecek iş bakımından kendisini yeterli bulmadığı, vekâlet verenin vicdanına ve sözleşmede güdülen amaca aykırı talimatına uymak istemediği durumlarda vekâlet sözleşmesini sona erdirmeye hakkı olmalıdır. İşte bu hakkının tarafların anlaşmasıyla kaldırılması emredici hükümle engellenmiştir.

²⁰² Aynı yönde Sarı, **a.g.e.**, s. 90; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 670; Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 199.

²⁰³ Tandoğan, **II**, s. 623; Serozan, **Dönme**, s. 130 – 131; Hatemi/Serozan/Arpacı (Hatemi), **Borçlar Özel**, s. 436; Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 1186; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 669; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 75; Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 859 – 860; Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 197; Kayıhan/Ünlütepe, **a.g.m.**, s. 183; Sarı, **a.g.e.**, s. 109 vd. Son yazar, söz konusu hükmün her türlü vekâlet sözleşmesi bakımından değil güvenin ağır bastığı vekâlet ilişkileri bakımından emredici olup olmadığı tartışılması gerektiği düşüncesindedir.

²⁰⁴ Tandoğan, **II**, s. 623; Bilge, **a.g.e.**, s. 301; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 669; Hatemi/Serozan/Arpacı (Hatemi), **Borçlar Özel**, s. 436; Gümüş, **Özen**, s. 36; Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 861; Sarı, **a.g.e.**, s. 96; Kayıhan/Ünlütepe, **a.g.m.**, s.188.

TBK m. 512’de düzenlenen tek taraflı sona erdirme hakkını kaldıran anlaşmalar geçersiz olduğu gibi bu hakkın kullanılmasını engelleyecek veya güçleştirecek anlaşmaların geçersiz olduğu kabul edilmektedir²⁰⁵. Dolayısıyla azil ya da istifa hakkının ancak belirli sürenin sonunda hüküm doğuracağına, bu hakkın bildirim ile hüküm ifade edeceğine, bu hakkın kullanılması halinde sözleşmeden doğan haklardan mahrum kalınacağına ya da cezai şart ödeneceğine ilişkin anlaşmalar azil ya da istifa hakkının kullanılmasını güçleştirdiğinden geçersizdir.

Belirtelim ki doktrinde hükmün emrediciliğinin vekâlet sözleşmesinin tipik ve atipik olmasına göre ayırım yapılarak ele alınması gerektiğini savunan görüşler de bulunmaktadır²⁰⁶. Bu görüşe göre vekâlet sözleşmesi şahsa sıkı sıkıya bağlı nitelikte ise, diğer bir deyişle vekilin kişiliği özel önem arz ediyorsa, o takdirde vekâlet sözleşmesi tipiktir ve TBK m. 512 hükmü emredici niteliktedir. Buna mukabil güven unsuru bu derece ön planda değilse vekâlet sözleşmesi atipik niteliktedir ve TBK m. 512 hükmünün aksi kararlaştırılabilir. Bu ihtimalde taraflar aralarında anlaşarak vekâlet sözleşmesini tek taraflı olarak sona erdirme hakkını diledikleri zaman kaldırabilirler veya sınırlandırabilirler²⁰⁷. Kanaatimizce de güven unsurunun ön planda olmadığı hallerde hükmün emrediciliğinin gerekçesi de ortadan kalkacağından bu ihtimalde TBK m. 512 hükmünün aksi kararlaştırılabilmelidir²⁰⁸. Aksi halde bu durum haklı bir gerekçe olmadan taraf iradelerinin gereksiz bir şekilde sınırlandırılmasına neden olacağı gibi, *Sarı*’nın da işaret ettiği üzere vekâlet sözleşmesinden kaçışa yol açar²⁰⁹.

²⁰⁵ Tandoğan, **II**, s. 623; Bilge, **a.g.e.**, s. 301; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 669.

²⁰⁶ Bu görüşeler için bkz. Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 197 – 198.

²⁰⁷ Konuyu kapsamlı bir şekilde ele alan *Sarı*’ya göre ise, hizmet sektörünün gelişmesine paralel olarak ekonomik yönleri ağır basan vekâlet ilişkileri karşısında, her türlü vekâlet sözleşmesinde emredici hükmün kabul edilmesinin vekâlet sözleşmesinden kaçışa yol açacağı, bunun vekâlet sözleşmesinde temkinli bir yaklaşımı da beraberinde getirdiği, bu hükmün emrediciliğinin kamu düzeni, genel ahlak ve kişilik hakkı bakımından denetlenmesi gerektiği, şahıs varlığı üzerinde etkisini gösteren vekâlet sözleşmeleri bakımından azil hakkının sınırlandırılmayacağı kanaatindedir. *Sarı*, **a.g.e.**, s. 109. Yazar ayrıca istifa hakkının sınırlandırılmasına ilişkin anlaşmaların geçerliliğinin, ücretli vekâlette, bu anlaşmanın emredici hukuk kurallarına, ahlaka, kamu düzenine ve kişilik haklarına aykırı olmamasına, ücretsiz vekâlette ise kişilik haklarını ihlal edip etmemesine bağlı olduğu kanaatindedir. *Sarı*, **a.g.e.**, s. 125 – 126.

²⁰⁸ Doktrinde *Gümüş* ise bu halde ortada vekâlet sözleşmesi olmadığı görüşündedir. Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 198.

²⁰⁹ *Sarı*, **a.g.e.**, s. 109.

c. Uygun Olmayan Zamanda Vekâlet Sözleşmesinin Sona Erdirilmesi ve Sonuçları

TBK m. 512 hükmü tarafların vekâlet sözleşmesini azil veya istifa yoluyla “her zaman” sona erdirebileceğinden söz etmektedir. Bu hüküm çerçevesinde taraflar vekâlet sözleşmesini süre sınırlaması olmaksızın ve herhangi bir sona erme sebebine dayanmaksızın dilediği zaman sona erdirebilirler.

Buna karşılık hükmün ikinci cümlesinde “*Ancak, uygun olmayan zamanda sözleşmeyi sona erdiren taraf, diğerinin bundan doğan zararını gidermekle yükümlüdür.*” düzenlemesine yer verilmiştir. Bu hüküm çerçevesinde taraflar vekâlet sözleşmesini uygun olmayan zamanda sona erdirmişse, bu nedenle karşı tarafın zararını tazmin ile yükümlüdür²¹⁰.

Uygun olmayan zaman kavramı soyut ve yeterli açıklığa sahip olmayan bir kavramdır. Azil ve istifa hakkının kullanıldığı an, vekâletin konusu iş görmenin yerine getirilmesi bakımından karşı taraf açısından elverişsiz olup, karşı taraf için bir zararın doğmasına sebebiyet veriyorsa, sona ermenin uygun olmayan zamanda gerçekleştirildiği kabul edilir²¹¹. Türk Borçlar Kanunu’nda vekâlet sözleşmesi bakımından uygun olmayan zaman kavramından söz edilmişse de, hizmet sözleşmesine ilişkin 435. maddesinde *haklı sebep* kavramına yer verilmiş, 2. fıkrasındaki dürüstlük kuralına aykırılık haklı sebep sayılmıştır²¹². Yine Av. K. m. 174’te de *haklı sebep* ifadesine yer verilmiştir. Ancak belirtelim ki TBK m. 512/2’de

²¹⁰ Tandoğan, **II**, s. 634; Bilge, **a.g.e.**, s. 301; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 670; Hatemi/Serozan/Arpacı (Hatemi), **Borçlar Özel**, s. 436 vd.; Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 1186; Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 200; Sarı, **a.g.e.**, s. 129; Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 862; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 245. “... vekalet sözleşmesi karşılıklı güvene dayalıdır. 818 Sayılı Borçlar Kanunu’nun 396/1. maddesine göre, müvekkilin vekilini azletmesi veya vekilin vekillikten istifa etmesi her zaman caizdir. Bu hükme göre; vekalet sözleşmesi, her iki tarafça da, belirli bir sebep gösterilmesine gerek olmaksızın, tek taraflı bir irade beyanıyla her zaman ortadan kaldırılabılır. Söz konusu irade beyanı, karşı tarafa ulaşmakla, geleceğe yönelik olarak hükümlerini hemen doğurur. Hizmet sözleşmesinden farklı olarak, vekalet sözleşmesinde bu hakkın kullanılması, haklı bir nedene dayanmak zorunda olmadığı gibi bir süreyle sınırlı da değildir. Borçlar Kanunu’nun azil veya istifa konusundaki bir irade bildirimine bağladığı tek sonuç, azil veya istifanın münasip olmayan bir zamanda gerçekleşmiş olması halinde, diğer tarafın bundan dolayı uğradığı zararı tazmin yükümlülüğüdür...” Yargıtay HGK, E. 2010/13-571, K. 2010/550, T. 3.11.2010. Karar için bkz. Kayhan/Ünlütepe, **a.g.m.**, s.186.

²¹¹ Sarı, **a.g.e.**, s. 136.

²¹² Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 860.

yer alan “*uygun olmayan zaman*” kavramı “*haklı sebep*” kavramından farklıdır²¹³. Haklı sebep kavramı uygun olmayan zaman kavramına göre daha kolay tanımlanabilecek bir kavram olsa da bu kavram da belirsizdir, sebebin haklı olup olmadığının tayinini somut olayın özelliklerine göre hakim yapacaktır²¹⁴.

Vekâlet sözleşmesi bakımından sözleşmenin sona erdirilebilmesi için haklı bir sebebe ihtiyaç bulunmamaktadır. Ancak sözleşmesinin haklı sebeple sona erdirilmesi, sözleşmeyi sona erdiren tarafı çoğunlukla tazminat ödemekten kurtarır²¹⁵.

Buna mukabil sözleşmenin uygun olmayan zamanda sona erdirilmesi halinde karşı tarafa tazminat ödenmesi gündeme gelebilir²¹⁶. Burada tazmin edilmesi gereken zarar sözleşmenin ifa edilmemesi nedeniyle uğranılan zarar değil, sözleşmenin ifa edileceğine duyulan güvenin boşa çıkmasından doğan zarardır²¹⁷. Dolayısıyla burada karşılanması gereken zarar menfi zarar teşkil etmektedir²¹⁸. Tazmin edilmesi gereken zarar, uygun olmayan zamanda azil veya istifanın sebep olduğu, bununla illiyet bağı içerisinde olan zararlardır. Bu zararın kapsamına sözleşmenin kurulması sebebiyle yapılan masraflar, faydasız kalan hazırlık masrafları, başka bir sözleşmenin yapılması imkânının kaçırılması sebebiyle ortaya çıkan kayıplar vb. girmektedir²¹⁹. Diğer yandan uygun olmayan zamanda yapılan azil ve istifada vekil o zamana kadar yapmış olduğu işlere ilişkin masrafları, iş görme fiili nedeniyle uğramış olduğu zararlar ve varsa o zamana kadar ki ücret alacağını vekâlet verenden talep edebileceği gibi vekâlet veren de ana kadar vekilin aldıklarını kendisinden isteme hakkına sahiptir²²⁰. Bu kapsam dışında kalan ve özellikle sözleşmenin ifa edilmemesi sebebiyle uğranılan zararların tazmin edilmesi mümkün değildir.

²¹³ Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 860; Gökyayla, **Azil ve İstifa**, s. 69.

²¹⁴ Gökyayla, **Azil ve İstifa**, s. 73.

²¹⁵ Sarı, **a.g.e.**, s. 178 vd.; Gökyayla, **Azil ve İstifa**, s. 71.

²¹⁶ Sözleşmenin sona erdirilmesi haklı bir sebebe dayanıyorsa genellikle tazminat söz konusu olmaz.

²¹⁷ Tandoğan, **II**, s. 638; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 672; Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 1186; Hatemi/Serozan/Arpacı (Hatemi), **Borçlar Özel**, s. 437; Sarı, **a.g.e.**, s. 139; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 244; Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 200; Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 862 – 863; Gökyayla, **Azil ve İstifa**, s. 114.

²¹⁸ Menfi zarar kavramı hakkında detaylı bilgi için bkz. Ergüne, **Olumsuz Zarar**, s. 36 vd.

²¹⁹ Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 866.

²²⁰ Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 243.

Bu konuda Av. K. m. 174 hükmünde özel düzenlemeye yer verildiği görülmektedir. Buna göre, üzerine aldığı işi haklı bir sebep olmaksızın takipten vazgeçen avukat hiçbir ücret isteyemez ve peşin aldığı ücreti geri vermek zorundadır. Burada avukat fesih hakkını haklı bir sebep olmadan kullanmışsa vekâlet verenden ücret isteyemez, ücret olarak aldığını da iade ile yükümdür. Anılan hükmün ikinci fıkrası ise azle ilişkindir. Buna göre avukatın azli halinde ücretin tamamı verilir. Dolayısıyla burada TBK m. 512 hükmünden farklı olarak avukatın müspet zararın tazminini talep edebilmesine imkân tanınmıştır. Ancak avukat kusur veya ihmalden dolayı azledilmiş ise ücretin ödenmesi gerekmez (Av. K. m. 174/2)²²¹.

3. Vekâlet Sözleşmesinin Taraflardan Birinin Ölümü, Ehliyetsizliği ve İflası Sebebiyle Sona Ermesi

a. Genel Olarak

TBK m. 513 hükmü vekâlet sözleşmesinden veya işin niteliğinden aksi anlaşılmadıkça sözleşme, vekilin veya vekâlet verenin ölümü, ehliyetini kaybetmesi ya da iflası ile kendiliğinden sona ereceği düzenlemesine yer vermiştir. İlgili düzenleme çerçevesinde vekâlet sözleşmesinin taraflarından birinin ölümü, ehliyetsizliği, iflası tek başına vekâlet sözleşmesini sona erdiren bir sebep olarak düzenlemiştir.

Gerçekten de vekâlet sözleşmesi tarafların karşılıklı güvenine dayanan bir ilişki olması nedeniyle bilhassa vekil bakımından sözleşmeden doğan borçların ifasında tarafların kişiliği özel önem taşımaktadır. İşte bu nedenlerle bazı hallerin

²²¹ Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 857. “Borçlar Kanununa göre vekillikten istifa her zaman mümkün olup, bu istifa vekalet ilişkisini ileriye doğru sona erdiren bozucu ve yenilik doğuran bir işlemdir. Ancak istifa haklı değil ve müvekkil de bu sebeple zarara uğramışsa, vekil bu zarardan sorumludur. Avukatlık Kanununda ise haksız istifa halinde, vekil yönünden Borçlar Kanunundaki aynı konuya dair düzenlemelere göre daha ağır bir sorumluluk esası getirilmiştir. Gerçekten de, Avukatlık Kanununun 174/1 maddesinde “üzerine aldığı işi haklı bir sebep olmaksızın takipten vazgeçen avukat ücret talebinde bulunamaz.” hükmü mevcut olup, bu hükümle, vekaletten haklı bir neden olmadan istifa eden avukatın, Borçlar Kanunundaki vekalet akdine dair genel düzenlemelerden farklı olarak, herhangi bir zarar şartı olmadan da müvekkile karşı sorumlu tutulduğu görülmektedir. Anılan düzenlemeye göre, haksız olarak işi bırakan, vekaletten istifa eden avukat, ücrete hak kazanamadığı gibi, aksine bir hüküm mevcut değilse aldığı peşin ücretleri, kullanmadığı masraf avanslarını da iş sahibine iade etmek zorundadır.” Yargıtay 13. HD., E. 2015/22019E., 2017/1691K. 13.02.2017 T. (www.kazanci.com erişim tarihi 04.07.2017).

gerçekleşmesiyle kanun koyucu vekâlet sözleşmesinin sona ermesini uygun görmüştür²²².

Ancak vekâlet sözleşmesinin sona ermesi vekâlet verenin menfaatlerini tehlikeye düşürüyorsa, vekâlet veren veya mirasçısı ya da temsilcisi, işleri kendi başına görebilecek duruma gelinceye kadar, vekil veya mirasçısı ya da temsilcisi, vekâleti ifaya devam etmekle yükümlüdür (TBK m. 513/2). Dolayısıyla bu halde vekil ya da mirasçılar veya temsilcilerinin vekâlet sözleşmesinden doğan ifa borcu sona ermeyecektir.

Aşağıda bu sona erme sebepleri kısaca ele alınacaktır.

b. Taraflardan Birinin Ölümü

Vekâlet sözleşmesindeki güven ilişkisi sebebiyle tarafların kişiliği ayrıca önem arz ettiğinde kanun koyucu taraflardan birinin ölümü halinde bu durumun vekâlet sözleşmesinden veya işin niteliğinden aksi anlaşılmadıkça sözleşmeyi sona erdirici bir etki doğuracağını hükme bağlamıştır²²³.

Diğer yandan taraflardan birinin gaipliğine karar verilmesi ya da tüzel kişinin sona ermesi halinde de bu durum ölüm benzeri sonuç doğuracak ve vekâlet sözleşmesi kendiliğinden sona erecektir²²⁴. Tüzel kişilerin sona ermesinin vekâlet sözleşmesine etkisi 818 sayılı Borçlar Kanunu'nda açıkça düzenlenmemiş olmakla birlikte doktrinde kabul ediliyordu²²⁵. Bu konuda 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda açıklığa kavuşturulmuş, tüzel kişiliğin sona ermesinin vekâlet sözleşmesini sona erdireceği hükme bağlanmıştır (TBK m. 513/1, c. son).

²²² Ancak hemen belirtelim ki, vekâlet sözleşmesine özgü bu sona erme sebebi emredici değildir. Dolayısıyla taraflar bu düzenlemenin aksine olarak ölümden, fiil ehliyetinin kaybından ya da iflastan sonra da vekâlet sözleşmesinin devam edebileceğini kararlaştırabilirler. Bunun gibi işin niteliği de bu olguların ortaya çıkmasına rağmen vekâlet sözleşmesinin devam etmesini gerektirebilir.

²²³ Tandoğan, **II**, s. 646 vd.; Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 1187; Sarı, **a.g.e.**, s. 59; Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 960 – 961.

²²⁴ Tandoğan, **II**, s. 664 – 665; Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 1187.

²²⁵ Tandoğan, **II**, s. 664 – 665.

c. Taraflardan Birinin Ehliyetini Kaybetmesi

TBK m. 513/1 hükmü, vekâlet verenin ya da vekilin fiil ehliyetini kaybetmesini vekâlet sözleşmesini sona erdirici bir sebep olarak düzenlemiştir. Bu çerçevede taraflardan birinin ayırt etme gücünü sürekli olarak kaybederek tam ehliyetsiz hale gelmesi²²⁶ durumunda vekâlet sözleşmesi kendiliğinden sona erecektir^{227,228}.

Öte yandan kanun hükmünde vekâlet sözleşmesinin taraflarından birinin sınırlı ehliyetsiz hale gelmesi halinde vekâlet sözleşmesinin akıbeti bakımından açık düzenleme olmamakla birlikte ilgili hükmün sınırlı ehliyetsizleri de kapsadığında tereddüt bulunmamaktadır. Bu çerçevede gerek vekilin gerekse de vekâlet verenin sınırlı ehliyetsiz duruma düşmesi halinde vekâlet sözleşmesi kural olarak sona erecektir. Ne var ki kanuni temsilci vekâletin devamına muvafakat ederse, bu durumda vekâlet sözleşmesi devam edecek, sınırlı ehliyetsiz vekilin ya da vekâlet verenin sahip olduğu hakları kullanacak, kanuni temsilcinin muvafakat etmesi halinde de sözleşmenin tarafı sözleşmeden doğan hakları bizzat kullanacaktır²²⁹.

d. Taraflardan Birinin İflası

TBK m. 513/1 hükmü vekilin ya da vekâlet verenin iflasıyla birlikte vekâlet sözleşmesi de kendiliğinden sona ereceğini düzenlemiştir. Bu hüküm çerçevesinde iflasın vekâlet sözleşmesinin akıbetine üzerindeki etkisi bakımından bir ayırım yapılması uygun olacaktır.

²²⁶ Bu konuda detaylı bilgi için bkz. Selahattin Sulhi Tekinay, **Medeni Hukuka Giriş Dersleri**, İstanbul 1984, s. 224 vd.

²²⁷ Söz konusu madde metninde ehliyetsizliğin sınırı belirtilmemişse de tam ehliyetsizlerin fiili hiçbir hukuki sonuç doğurmayacağından gerek vekâlet verenin gerekse de vekilin tam ehliyetsiz duruma düşmesi halinde vekâlet sözleşmesinin sona ereceğinde şüphe etmemek gerekir. Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 963 – 964.

²²⁸ Bu hükmün tam ehliyetsizler bakımından aksinin kararlaştırılıp kararlaştırılamayacağı doktrinde tartışmalı olmakla birlikte açık düzenleme karşısında kanaatimizce tarafların sözleşme özgürlüğü çerçevesinde bu konuda da düzenleme yapabilmelerine engel bulunmamaktadır. Aynı doğrultuda Tandoğan, **II**, s. 666 – 667; Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 1189; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s.673; Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 963.

²²⁹ Tandoğan, **II**, s. 667; Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 963; Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 1187 – 1188.

Maddi fiillere ilişkin vekâlette gerek vekâlet verenin gerekse de vekilin iflası kural olarak vekâlet sözleşmesini sona erdirmeyeceği kabul edilmektedir²³⁰. Zira iflas müflisin ehliyetini değil, sadece malları üzerinde tasarruf ehliyetini kaldırır.

Hukuki işlemlere ilişkin vekâlette ise (vekâlet sözleşmesinin doğrudan ya da dolaylı temsili gerektirip gerektirmemesine bakılmaksızın) tarafların iflası kural olarak vekâlet sözleşmesini kendiliğinden sona erdirmektedir²³¹.

II. BİRLİKTE VEKÂLET BAKIMINDAN VEKÂLET SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ

A. Genel olarak

Vekâlet sözleşmesinin sona ermesine ilişkin hususlar esas itibarıyla birlikte vekâlet sözleşmesinin sona ermesi bakımından da geçerlidir. Zira birlikte vekâlet sözleşmesi vekâlet sözleşmesinin özel bir türünü teşkil etmektedir.

Ne var ki vekâlet sözleşmesinin taraflarının birden fazla kişiden oluşması, sözleşmenin kurulması ve devamı açısından olduğu gibi sözleşmesinin sona erdirilmesi bakımından da adi vekâlet sözleşmesinin sona ermesine göre birtakım özel durumları göz önünde bulunmayı gerektirmektedir. Gerçekten de özellikle azil ya da istifa sebebiyle vekâlet sözleşmesinin sona ermesi halinde birlikte vekâletin sona erdirilmesi bakımından arz ettiği özellik daha da belirgin bir hal almaktadır. Zira vekâlet veren konumundaki birden fazla kişinin sahip olduğu azil hakkını ne şekilde kullanacağı, yine birden fazla vekilin sahip olduğu istifa hakkını ne şekilde kullanacağı cevaplandırılması gereken bir sorudur²³².

Bunun gibi birlikte vekil ve birlikte vekâlet verenlerden birinin ölümü, ehliyetini kaybetmesi, iflasının da vekâlet sözleşmesi sona erdirip erdirmeyeceği konusu adi vekâletteki göre özellik arz etmektedir. Zira vekillerden birinin ya da vekâlet verenlerden birinin ölümü, azli ya da istifası halinde sözleşmenin karşı tarafı ile diğer

²³⁰ Tandoğan, II, s. 669, 672; Zevkliler/Gökyayla, a.g.e., s.673; 667; Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 965, 967. Şüphesiz vekilin iflası sebebiyle vekâlet verenin güven eksiliğine dayanarak haklı sebeple vekâlet sözleşmesini sona erdirmeye hakkı bulunmaktadır.

²³¹ Tandoğan, II, s. 669 vd.; Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 965 vd.

²³² Sarı, a.g.e., s.231, 233.

vekil ya da vekâlet veren arasında vekâlet ilişkisinin devam edip etmediği, ölüm, azil ya da istifanın sözleşmeyi sona erdirip erdirmeyeceğine bağlı olarak değişecektir.

Dolayısıyla vekâlet sözleşmesinin sona ermesi birlikte vekâlet bakımından ayrıca üzerinde durulmayı gerektirecek önemdedir. Bu sebeple aşağıda öncelikle birlikte vekâlette azil ve istifa halleri, ardından da birlikte vekil ve birlikte vekâlet verenlerden birinin ölümü, ehliyetini kaybetmesi, iflasının vekâlet sözleşmesi üzerinde etkisi ayrı ayrı ele alınmıştır.

Birlikte vekâlet sözleşmesinin sona ermesinin sona erme sebepleri çerçevesinde değerlendirilmesine geçmeden önce birlikte vekâlet halinde ortada tek bir vekâlet sözleşmesinin mi olduğu yoksa birden fazla vekil ya da vekâlet veren sayısı kadar vekâlet sözleşmesinin mi olduğu hususunun tespit edilmesi gerekmektedir. Zira sözleşmenin sona ermesinde bu soruya verilecek yanıtı göre sonuca varılacaktır. Gerçekten de birlikte vekâlet halinde birbirinden bağımsız birden fazla vekâlet sözleşmesinin varlığı kabul edilirse, o takdirde birlikte vekâletin sona ermesi adi vekâlete göre özellik arz etmeyecek, her bir vekâlet sözleşmesi birbirinden bağımsız olarak sona erdirilecektir. Buna mukabil birlikte vekâlet halinde ortada tek bir vekâlet sözleşmesinin olduğu kabul edilirse, bu durumda birlikte vekâlet sözleşmesinin ne şekilde sona erdirileceği ayrıca önem arz edecektir.

Daha önce de çeşitli vesilelerle açıklandığı üzere, bize göre birlikte vekâletin doğumu ancak vekâlet verenlerin aynı sözleşme kapsamında borç altına girmeleri halinde mümkündür²³³. Zira birden fazla kişi ile ayrı ayrı vekâlet sözleşmesi akdedilmesi halinde vekâlet verenleri bir araya getirecek ortak bir vekâlet sözleşmesi olmadığından vekâlet verenlerin birlikteliğinden söz edilemez. Diğer yandan mevcut sözleşmelerinin konularının aynı olması da vekâlet sözleşmelerini birlikte vekâlet haline getirmez. Zira aynı konuda olsa da tek sözleşme bulunmadıkça birlikte vekâlet değil, birden fazla münferit vekâlet sözleşmesi söz konusu olur. Birlikte vekâletin oluşmasında belirleyici olan husus, iş görmeyi yerine getirmeyi taahhüt etme şekli ve

²³³ Aynı yönde Sarı, **a.g.e.**, s. 229; Aday, **a.g.e.**, s. 128. Çok açık olmamakla birlikte aynı yönde Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 1183. Aksi yönde Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 839; Güner, **a.g.e.**, s. 796. Birlikte vekâletin bir hükmü olan müteselsil sorumluluktaki çokluk görüşünün benimsenmesi de bu gerçeği değiştirmemektedir. Zira orada kastedilen birden fazla borç, dar anlamda borç ilişkisi açısından önem arz etmektedir. Burada kastedilen borç ilişkisi ise geniş anlamda borç ilişkisidir.

özellikle de tarafların birbirine uygun iradesidir²³⁴. Tarafların ortak iş görme iradesi ile tek bir sözleşme kapsamında taahhüdü yoksa, böyle bir durumda tarafların farklı kişilerden oluştuğu birden fazla vekâlet sözleşmesinden söz edilir.

Birden fazla vekâlet sözleşmesi ile birlikte vekâlet sözleşmesinin sona ermesini birbirinde ayırmak gerekir. Birbirinden bağımsız vekâlet sözleşmelerinin sona ermesinde özellik arz eden bir durum söz konusu değildir. Zira burada her bir vekâlet sözleşmesi birbirinden bağımsız olduğundan, bu sözleşmeler açısından yukarıdaki vekâlet sözleşmesinin sona erdirilmesine ilişkin açıklamalar geçerlidir. Aşağıda birlikte vekâlet sözleşmesinin sona erdirilmesi bakımından özellik arz eden hususlar açıklanacaktır.

B. Birlikte Vekâlette Azil ve İstifa

1. Birden Fazla Kişinin Vekâleti Birlikte Kabul Etmesi Halinde Azil ve İstifa

Birlikte vekâlet sözleşmesi vekâlet sözleşmesinin özel bir görünümünü teşkil ettiğinden vekâlet sözleşmesini sona erdiren sebepler (ve bu arada azil ve istifa) birlikte vekâlet açısından da sözleşmeyi sona erdirmektedir. Her ne kadar TBK m. 512 hükmü “*vekalet veren ve vekil...*” ifadesi ile tek bir vekil ya da vekâlet verenden bahsetse de vekil ile vekâlet verenin birden fazla olduğu hallerde de ilgili hükmün uygulanacağından şüphe etmemek gerekir.

TBK m. 512 hükmünde vekilin vekâlet sözleşmesini tek taraflı olarak sona erdirebileceği düzenlenmiş olmakla birlikte, birlikte vekillerin sözleşmeyi tek taraflı sona erdirmeye yetkisini nasıl kullanacağı konusunda açık bir hükme yer verilmemiştir. Aynı durum vekâlet verenin birlikte vekillere karşı azil hakkını kullanması bakımından da söz konusudur. Bu halde de vekâlet verenin birlikte vekillere karşı azil hakkını nasıl kullanacağı konusunda kanunda bir açıklık bulunmamaktadır.

Tandoğan, TBK m. 512 hükmünün emredici karakterini dikkate alarak birlikte vekillerin her birinin vekâlet sözleşmesini tek başına sona erdirebileceği

²³⁴ Sarı, **a.g.e.**, s.229.

kanaatindedir²³⁵. Bu düşünceye göre, vekillerden birinin tek başına vekâlet sözleşmesini sona erdirememesi vekilleri istemedikleri bir vekâlet sözleşmesinde kalmaya zorlamak olur ki böyle bir durum TBK m. 512 hükmüne aykırılık teşkil eder. Buna mukabil yazar birden çok vekilin azledilmesi için bu azil beyanının hepsine birden yapılmasını ya da ortak temsilci atanmışsa bu temsilciye yöneltilmesi gerektiği düşüncesindedir.

Doktrinde diğer bir görüş, birlikte vekillerin vekâlet sözleşmesini ancak birlikte sona erdirme iradesiyle sona erdirebileceğini savunmaktadır²³⁶. Bu düşüncenin temelini ise birlikte vekillerin vekil konumunda olmaya yönelik ortak iradesi oluşturmaktadır.

Konuyu temsil hukuku bağlamında ele alan *Akyol*, temsil olunanın birden çok kişiye temsil yetkisi vermesi halinde bu temsilcilerden birini veya hepsini azledebileceği görüşündedir. Yazara göre temsilcilerden birinin azledilmesi halinde diğer temsilciler temsil yetkisini kullanarak üçüncü kişi ile işlem yapamaz²³⁷. Yazar ayrıca temsil olunanın birlikte temsilcileri bir tek temsilci kalıncaya kadar azletmesi halinde, onun birlikte temsili zımnen tek temsilciye çevirdiği sonucuna varılamayacağını savunarak bu düşüncesini şu örnekle açıklamaktadır: Jeolog, inşaat mühendisi, finansman uzmanı ve hukukçu olan dört uzmanın bir otoyol sözleşmesini imzalamak için yetkilendirilmesinden sonra, içlerinden üçünün azledilmesi ve geriye sadece jeologun kalması durumunda, bu durumda bu kimsenin tek başına temsil yetkisine sahip olduğu kabul edilemez²³⁸.

Aynı düşünceden yola çıkan *İnceoğlu*, temsil olunanın birden fazla temsilciye temsil yetkisi vermesi ve bunlardan birini azletmesi halinde, temsilcilerden ikisinin imzasının yeterli sayılması istisnası dışında, diğer birlikte temsilcilerin de yetkilerinin sona ereceği görüşündedir²³⁹. Yazara göre temsil olunanın birden fazla temsilci tayin etmesi konuya özel önem verdiğini ve temsilcilerden hiçbirine yeteri kadar

²³⁵ Tandoğan, **II**, s. 646.

²³⁶ Bu görüş için bkz. Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 147 dn. 770'te zikredilen yazarlar.

²³⁷ Akyol, **Temsil**, s. 432.

²³⁸ Akyol, **Temsil**, s. 433.

²³⁹ İnceoğlu, **Temsil**, s. 326 – 327.

güvenmediğini göstermektedir. Bu düşünceye göre ayrıca temsilcilerden birinin azledilmesi de diğer temsilciye olan güvenin çoğalmasına yol açmayacaktır²⁴⁰.

Doktrinde *Özkaya* birden çok vekilin aynı işin görülmesi konusunda müstakil olarak yetkilendirilmesi halinde vekillerden birinin azlinin diğerini etkilemeyeceği, böyle bir serbestinin olmaması halinde ise bunlardan birinin azlinin hiçbir şekilde hüküm ve sonuç doğurmayacağı kanaatindedir. Vekâlet veren azil beyanını hepsine ya da varsa onların ortak temsilcisine yöneltmelidir. Yazara göre vekâlet veren sadece bir vekil ile sözleşmeye devam etmek istiyorsa onunla yeni bir vekâlet sözleşmesi yapmalıdır²⁴¹. Konuyu birlikte vekillerin istifası bakımından değerlendiren *Özkaya* istifa hakkının birlikte ya da ortak bir temsilci tarafından kullanılabileceği görüşüne karşı çıkarak, TBK m. 512 hükmü çerçevesinde her bir vekilin vekâlet sözleşmesini tek başına sona erdirebileceği görüşündedir²⁴².

Vekillerin birden fazla olduğu birlikte vekâlet bakımından azil ve istifa hakkını farklı bir açıdan değerlendiren *Sarı* ise, birlikte vekillerin iç ilişkilerine uygulanacak bir hüküm bulunup bulunmamasına göre ayırım yaparak konuyu ele almaktadır. Yazara göre vekillerin kendi iç ilişkilerini düzenleyen hükümlerin bulunması halinde vekâlet sözleşmesinin nasıl sona erdirileceği bu hükümlere göre, iç ilişkiyi düzenleyen hükümlerin bulunmaması halinde adi ortaklık hükümlerine göre belirlenecektir. Bu durumda bu kişilerin istifa hakkı TBK m. 624 ve 625 hükümleri çerçevesinde kullanılacaktır²⁴³. Birlikte vekillere karşı azil hakkının nasıl kullanılabileceği bakımından ise yazar vekâlet verenin bu hakkını vekillerin hepsine birden ya da ortak bir temsilciye yöneltmek zorunda olduğu savunmaktadır²⁴⁴.

Kanaatimizce de birlikte vekillerin istifa hakkını nasıl kullanabilecekleri konusunda öncelikle birlikte vekâletin doğumuna yol açan hukuki ilişki dikkate alınmak suretiyle sonuca gidilmelidir. Birlikte vekâlet sözleşmesinin ortaya çıkmasına yol açan hukuki ilişki vekâlet sözleşmesini sona erdirmeye hakkının ne şekilde

²⁴⁰ İncoğlu, **Temsil**, s. 327.

²⁴¹ Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 868 – 869.

²⁴² Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 869.

²⁴³ Sarı, **a.g.e.**, s.236 – 237. Aynı doğrultuda Gökyayla, **Azil ve İstifa**, s. 130.

²⁴⁴ Sarı, **a.g.e.**, s.239.

kullanılacağı konusunda da belirleyici olacaktır. Söz gelimi ölüm ile vekâletin sona ermediği hallerde miras ortaklığı oluşturan birlikte vekiller istifa hakkını TMK m. 640 çerçevesinde birlikte kullanabilecektir²⁴⁵. Buna göre birlikte vekiller TBK m. 640/2 hükmü kapsamında tereke kapsamına giren haklardan birlikte tasarruf edeceklerinden²⁴⁶ vekâlet sözleşmesini sona erdirici istifa hakkını da ancak vekâlet verene karşı birlikte yapacakları bir beyanla kullanacaktır.

Bununla birlikte, birlikte vekil konumunda bulunan kişiler arasındaki iç ilişkiyi düzenleyen özel hükümlerin olmadığı durumlarda istifa hakkının nasıl kullanacakları vekillerin bu konuda yaptıkları anlaşma çerçevesinde belirlenecektir. Örneğin birlikte vekiller vekâlet sözleşmesinin oy birliği ile ya da oy çokluğu ile alınacak kararlar sona erdirilebileceği konusunda anlaşabilirler. Taraflar arasındaki iç ilişkiyi düzenleyen böyle bir anlaşma yapılmışsa vekâlet sözleşmesi bu anlaşma hükümleri çerçevesinde sona erdirilecektir.

Buna mukabil taraflar arasındaki iç ilişkiyi düzenleyen bir hukuk kuralının olmaması ya da birlikte vekiller tarafından bu konuda yapılmış bir anlaşmanın da bulunmaması halinde TBK m. 512’de öngörülen sona erme hakkının nasıl kullanılacağına ayrıca tespit edilmesi gerekecektir. Bize göre burada *Sarı*’nın da işaret ettiği gibi adi ortaklık hükümleri dikkate alınarak sonuca gidilmelidir. Gerçekten daha önce de belirttiğimiz üzere²⁴⁷ birlikte vekiller arasındaki vekâlet sözleşmesinin akdedilmesinden önce bir hukuki ilişkinin bulunmasa dahi, birlikte iş görme konusunda anlaşmaları ve bu çerçevede birlikte hareket etme iradelerini ortaya koymaları halinde bunlar arasındaki ilişkiye adi ortaklık hükümleri uygulanacaktır. İşte vekâlet sözleşmesinin sona erdirilmesi bakımından da iç ilişkinin düzenlenmemiş olması halinde adi ortaklık hükümleri dikkate alınarak istifa hakkının kullanılması uygun olacaktır. Buna göre TBK m 624 çerçevesinde alacakları ortak bir kararla istifa hakkını kullanacak ve vekâlet sözleşmesini sona erdirecektir²⁴⁸.

²⁴⁵ Sarı, **a.g.e.**, s.236.

²⁴⁶ Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 678; Dural/Öz, **Miras Hukuku**, s. 452.

²⁴⁷ Üçüncü Bölüm, II, C, 3, b.

²⁴⁸ Buna karşılık *Gökyayla* vekillerden yalnız birinin istifa etmesi halinde bunun geçerliliğinin söz konusu vekilin diğer vekiller ve vekâlet verene üçlü bir anlaşma yapmasına bağlı olduğunu savunmaktadır. Gökyayla, **Azil ve İstifa**, s. 129 – 130.

Bununla birlikte doktrinde bazı yazarlar bu görüşe karşı çıkmakta, bu durumun TBK m. 512 hükmünün emredici niteliğine aykırılık teşkil ettiğini savunmaktadır²⁴⁹. Bu yazarlara göre bu halde vekillerin istifa hakkını birlikte kullanmasını kabul etmek, vekilleri kişilerin rızaları dışında vekâlet sözleşmesine taraf olmaya zorlamak anlamına gelecektir. Bu durumun da taraflara hiçbir sebep göstermeden diledikleri zaman sözleşmeyi sona erdirmeye hakkı veren TBK m. 512 hükmüne aykırılık teşkil edecektir²⁵⁰.

Ancak bize göre birlikte vekillerin vekâlet sözleşmesini birlikte sona erdirebilmelerinde hukuken bir engel olmadığı gibi bu durum TBK m. 512 hükmünün emredici niteliğine de aykırılık teşkil etmemektedir. Zira *Sarı*'nın da isabetle vurguladığı gibi, istifa hakkının kullanılması yönünde birlikte karar verme zorunluluğu, bu kişiler arasında birlikte vekâleti kabul ederken ortaya çıkan birlikte hareket iradesinin bir gereğidir²⁵¹. Gerçekten de TBK m. 511/2 hükmü uyarınca birlikte vekillğin doğabilmesi için vekillerin birlikte iş görmeyi gerçekleştirmek üzere anlaşmaları ve bu çerçevede birlikte hareket iradelerini ortaya koymaları gerekmektedir. İşte istifa hakkının kullanılması yönündeki birlikte karar verme zorunluluğu, vekillerin birlikte vekâleti kabul ederken ortaya koydukları bu birlikte hareket iradesinden kaynaklanmaktadır²⁵².

Esasen birlikte vekillerin vekâlet sözleşmesinden doğan borçlardan müteselsil sorumlu olması da bu düşüncüyü destekler niteliktedir. Vekillerden birinin vekâlet sözleşmesini uygun olmayan zamanda sona erdirmesi nedeniyle diğer vekilin de müteselsil sorumluluk çerçevesinde bundan sorumlu olması, vekâlet sözleşmesini bu sebeple sona erdirmek istemeyen vekilin hiçbir kusuru olmamasına rağmen vekâlet sözleşmesinin sona ermesinden sorumlu tutulması sonucunu doğuracaktır. Oysaki vekillerin vekâlet sözleşmesini ancak birlikte sona erdirebileceğini kabulü halinde, bu tür adaletsiz sonuçların önüne geçilmiş olacaktır.

²⁴⁹ Tandoğan, II, s. 644; Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 869.

²⁵⁰ Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 869.

²⁵¹ Sarı, **a.g.e.**, s.238.

²⁵² Sarı, **a.g.e.**, s.238; Gökyayla, **Azil ve İstifa**, s. 130.

Öte yandan birlikte vekâlette taraflar arasında tek bir vekâlet sözleşmesinin olduğu göz önüne alındığında, vekillerden tek birinin vekâlet sözleşmesini sona erdirebilmesinin kabulü, bazı vekiller açısından vekâlet sözleşmesinin devam etmesi gibi izahı güç olan sonuçlar doğuracaktır²⁵³. Tek bir vekilin vekâlet sözleşmesini sona erdirebilmesi halinde vekâlet sözleşmesinin sona ermesini arzu etmeyen vekil bakımından sözleşmenin devam etmesi engellenmiş olacaktır. Bu sakıncaların önüne geçebilmek açısından vekillerin ancak alacakları ortak bir kararla vekâlet sözleşmesini sona erdirebilmesi düşüncesi en isabetli çözüm olacaktır.

Vekâlet veren tarafından birden fazla vekile karşı azil hakkının nasıl kullanılacağı konusu üzerinde de ayrıca durmak gerekmektedir. Birlikte vekillerin azli bakımından doktrinde genel kabul aynı işin görülmesi için vekillerden her birine yalnız başına hareket etme yetkisi verilmemişse vekâlet veren bunlardan yalnız birini azletmesi onunla olan vekâlet ilişkisini sona erdirir²⁵⁴. Konuyu avukatlık hukuku bakımından ele alan *Gökyayla* ise avukatlardan birinin azlinin diğer avukatlara da sirayet edeceği ve birlikte çalışan avukatlardan birinin azlinin diğer avukatlar bakımından da vekâlet sözleşmesini sona erdireceği görüşündedir. Yazara göre büroda çalışan avukatlardan birini karşı güvenini kaybeden iş sahibinin diğer avukatlara karşı güvenin hala tam olduğunu söylemek güçtür²⁵⁵.

Kanaatimizce vekâlet verenin azil yoluyla vekâlet sözleşmesini sona erdirebilmesi için bu iradesini birlikte vekillerin hepsine birden yöneltmesi gerekmektedir. Bu kişilerin ortak bir temsilci atamaları halinde bu irade temsiliye yöneltilecektir²⁵⁶. Burada birlikte vekillerin aralarındaki ilişkinin niteliği de vekâlet verenin azil hakkını vekillerin hepsine birden kullanması zorunluluğunu ortadan kaldırmayacaktır. Zira burada vekillerin kendi aralarındaki ilişki vekâlet sözleşmesinin vekâlet veren tarafından sona erdirilme şekli üzerinde etki doğurmayacaktır²⁵⁷.

²⁵³ Sarı, **a.g.e.**, s.238.

²⁵⁴ Tandoğan, **II**, s. 644; Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 868 - 869.

²⁵⁵ Gökyayla, **Azil ve İstifa**, s. 130.

²⁵⁶ Tandoğan, **II**, s. 646; Sarı, **a.g.e.**, s.238 – 239.

²⁵⁷ Dolayısıyla doktrinde bazı yazarların (Tandoğan, **II**, s. 646; Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 868 – 869) belirttiği gibi vekâlet verenin azil hakkını vekillerin hepsine karşı

Ayrıca belirtelim ki, vekâlet veren tarafından birlikte vekillere yalnız başına hareket yetkisi verilmiş olsa dahi bu durumda da vekâlet verenin vekilleri ayrı ayrı azletme yetkisi bulunmamaktadır. Zira burada belirleyici olan husus, vekillerin ayrı ayrı yetkilendirilmeleri değil, tek bir vekâlet sözleşmesi kapsamında aynı işin görülmesinin birlikte hareket iradesiyle üstlenilmesidir.

Diğer yandan birlikte vekâlet halinde ortada tek bir vekâlet sözleşmesinin bulunması da bu vekâlet verenin bazı vekilleri azledip bazılarıyla vekâlet sözleşmesine devam etmesine engeldir²⁵⁸. Vekâlet veren vekillerden bazılarıyla vekâlet ilişkisine devam etmek istiyorsa tüm vekilleri azlettikten sonra bu kişilerle yeni bir vekâlet sözleşmesi akdetmelidir.

2. Birden Fazla Kişinin Birlikte Vekâlet Vermesi Halinde Azil ve İstifa

TBK m. 512 hükmünde vekâlet verenin vekâlet sözleşmesini tek taraflı olarak sona erdirebilmesi düzenlenmiş olmakla birlikte, birlikte vekâlet verenlerin sözleşmeyi tek taraflı sona erdirme yetkisini nasıl kullanacağı konusunda TBK m. 512 hükmünde açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Aynı durum vekilin birlikte vekâlet verenlere karşı istifa hakkını kullanması bakımından da söz konusudur. Kanuni düzenlemede vekâlet verenlerin birden fazla olduğu hallerde sözleşmenin nasıl sona erdirileceği konusu bir düzenleme olmaması sebebiyle bu konuda doktrinde fikir birliği bulunmamaktadır.

Tandoğan, vekâlet verenlerin miras ortaklığı ya da adi ortaklık teşkil etmeleri durumu üzerinde durarak, bunların vekili hepsi birlikte veya yetkili bir temsilci ya da yönetici aracılığıyla azletmesi gerektiği düşüncesindedir²⁵⁹. Yazar vekilin istifa hakkı bakımından ise, bu hakkın birlikte vekâlet veren birden fazla kişinin hepsine ayrı ayrı ya da bunların ortak bir temsilcisine karşı kullanılması gerektiği düşüncesindedir²⁶⁰.

kullanılması, vekillerin iç ilişkisi bakımından inançlı malik olunması ya da adi ortaklık oluşturulması durumuna münhasır değildir.

²⁵⁸ Buna mukabil aynı konuda birden fazla kişi ile ayrı ayrı vekâlet sözleşmeleri akdettiği durumlarda, bu kişilerin ayrı ayrı azledilmeleri her zaman mümkündür. Sarı, **a.g.e.**, s.239. Burada her bir vekâlet sözleşmesinin sona ermesi kendi hükümlerine tabi olacaktır.

²⁵⁹ Tandoğan, **II**, s. 645.

²⁶⁰ Tandoğan, **II**, s. 645. Aynı yönde Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 868.

Doktrinde bazı yazarlar, TBK m. 512 hükmünün emredici karakterini dikkate alarak birlikte vekâlet verenlerin her birinin vekâlet sözleşmesini tek başına sona erdirebileceği kanaatindedir²⁶¹. Bu düşünceye göre, vekâlet verenlerden her birinin tek başına vekâlet sözleşmesini sona erdirememesi vekâlet verenleri istemedikleri bir vekâlet sözleşmesinde kalmaya zorlamak olur ki böyle bir durum TBK m. 512 hükmünün emredici aykırılık teşkil eder.

Gökyayla ise, bu sonuca birlikte vekâlet verenlerin ortaklık oluşturmaması ihtimalinde ulaşmakta, birden çok vekâlet veren arasında aynı zamanda bir ortaklığın mevcut olması halinde, bunların azil hakkını nasıl kullanacağı sorununun ortaklığın temsil yetkisine ilişkin hükümlerden hareketle çözülmesi gerektiğini savunmaktadır²⁶².

Doktrinde diğer bir görüş, birlikte vekâlet verenlerin vekâlet sözleşmesini ancak birlikte sona erdirme iradesiyle sona erdirebileceğini savunmaktadır²⁶³. Bu düşüncenin temelini birlikte vekâlet verenlerin vekâlet sözleşmesiyle bağitlanma konusunda ortak iradesi oluşturmaktadır.

Sarı ise birlikte vekâlet verenlerin vekâlet sözleşmesini tek başına sona erdirip erdiremeyeceği sorusunu, vekâlet verenlerin kendi aralarındaki iç ilişkiden yola çıkarak cevaplamaktadır²⁶⁴. Yazara göre, birlikte vekâlet veren konumunda bulunan kişilerin azil hakkını kullanmak suretiyle vekâlet sözleşmesini sona erdirebilmeleri, kendi aralarındaki iç ilişkiyi düzenleyen hükümler çerçevesinde alacakları bir kararla mümkün olacaktır²⁶⁵. Şayet birlikte vekâlet veren konumunda bulunan kişilerin arasında ilk defa vekâlet sözleşmesine taraf olmakla bir iç ilişki meydana gelmişse, bu durumda bu kişiler adi ortaklığa ilişkin TBK m. 624 ve 625 hükümleri çerçevesinde alacakları ortak bir kararla azil hakkını kullanabilecek ve bu yolla vekâlet sözleşmesini sona erdirebilecektir. Yazar birlikte vekâlet verenlere karşı istifa hakkının nasıl kullanılacağı konusunda ise, vekilin bu hakkı vekâlet verenlerin hepsine karşı ileri

²⁶¹ Bu görüş için bkz. Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 146 dn. 767’de zikredilen yazarlar.

²⁶² Gökyayla, **Azil ve İstifa**, s. 133.

²⁶³ Bu görüş için bkz. Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 146 dn. 768’de zikredilen yazarlar.

²⁶⁴ Sarı, **a.g.e.**, s.231. Aynı yönde bkz. Gökyayla, **Azil ve İstifa**, s. 132.

²⁶⁵ Sarı, **a.g.e.**, s.231; Gökyayla, **Azil ve İstifa**, s. 132 – 133; Ezgi Turan, **Avukatın Azil ve Haksız Azlin Hukuki Sonuçları**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2011, s. 151.

sürmesi gerektiği, bunların ortak bir temsilci bulunması halinde bu beyanın temsilciye yöneltmesi görüşündedir²⁶⁶.

Kanaatimizce de birlikte vekâlet verenlerin azil hakkını nasıl kullanabilecekleri konusunda öncelikle birlikte vekâletin doğumuna yol açan hukuki ilişki dikkate alınmak suretiyle sonuca gidilmelidir²⁶⁷. Söz gelimi ölüm ile vekâletin sona ermediği hallerde miras ortaklığını oluşturan birlikte vekâlet verenler bu azil hakkını TMK m. 640 çerçevesinde birlikte kullanabilecektir. Bunun gibi birlikte vekâlet verenlerin elbirliği hak sahipliğinden doğan iş görmenin gerçekleştirilmesine ilişkin vekâlet sözleşmesinin sona erdirilmesinde vekâlet verenler bu azil hakkını TMK m. 702/2 çerçevesinde birlikte kullanacaktır. Birlikte vekâlet paylı hak sahipliği nedeniyle ortaya çıkmışsa, iş görmenin konusu paylı hak sahipliği yönünden ne tür bir yönetim işi ise buna ilişkin karar nisabı dikkate alınarak vekâlet sözleşmesi azil yoluyla sona erdirilebilecektir²⁶⁸.

Bununla birlikte, birlikte vekâlet veren konumunda bulunan kişiler arasındaki iç ilişkiyi düzenleyen özel hükümlerin olmadığı durumlarda vekâlet sözleşmesinin azil yoluyla nasıl sona erdirileceği vekâlet verenlerin bu konuda yaptıkları anlaşma çerçevesinde belirlenecektir. Söz gelimi vekâlet sözleşmesinin vekâlet verenlerin salt çoğunluğu ile sona erdirileceği kararlaştırılmışsa, azil hakkı salt çoğunluğun olumlu oyuyla kullanılacaktır.

Buna mukabil taraflar arasındaki iç ilişkiyi düzenleyen bir hukuk kuralının olmaması ya da birlikte vekâlet verenler tarafından bu konuda yapılmış bir anlaşmanın da bulunmaması halinde TBK m. 512’de öngörülen sona erme hakkının nasıl kullanılacağına ayrıca tespit edilmesi gerekecektir.

Kanaatimizce tıpkı birlikte vekillerin istifa hakkını kullanmalarında olduğu gibi vekâlet verenlerin azil hakkını kullanmaları bakımından da adi ortaklık hükümleri dikkate alınarak sonuca gidilmelidir. Gerçekten daha önce de belirttiğimiz üzere²⁶⁹

²⁶⁶ Sarı, **a.g.e.**, s.234.

²⁶⁷ Azil hakkının kullanılması konusunda vekâlet verenler arasında uyuşmazlık çıkması halinde bu durum iç ilişkideki hükümler çerçevesinde çözümlenecektir. Sarı, **a.g.e.**, s.233.

²⁶⁸ Gökyayla, **Azil ve İstifa**, s. 133.

²⁶⁹ Üçüncü Bölüm, II, C, 3, c.

birlikte vekâlet verenler arasındaki vekâlet sözleşmesinin akdedilmesinden önce bir hukuki ilişkinin bulunmasa dahi, birlikte iş gördürme konusunda anlaşmaları ve bu çerçevede birlikte hareket etme iradelerini ortaya koymaları halinde bunlar arasındaki ilişkiye adi ortaklık hükümleri uygulanacaktır. İşte vekâlet sözleşmesinin sona erdirilmesi bakımından da iç ilişkinin düzenlenmemiş olması halinde adi ortaklık hükümleri dikkate alınarak azil hakkının kullanılması uygun olacaktır. Buna göre vekâlet verenler TBK m. 624 – 625 çerçevesinde alacakları ortak bir kararla azil hakkını kullanacak ve vekâlet sözleşmesini sona erdirecektir²⁷⁰. Böylelikle vekâlet verenler aksi yönde anlaşma yapmamışsa azil hakkını birlikte kullanacaktır.

Doktrinde bazı yazarlar²⁷¹ bu görüşe azil hakkının birlikte kullanılmasının bir kişiyi razısı dışında vekâlet ilişkisine taraf olmaya zorlamak anlamına geleceği, bu durumun da TBK m. 512 hükmünün emredici niteliğine aykırı olduğu gerekçesiyle karşı çıkmakta ise de, kanaatimizce vekâlet verenlerin azil hakkını birlikte kullanmaları TBK m. 512 hükmünün emredici niteliğine aykırılık teşkil etmemektedir. Zira istifa hakkının kullanılması yönünde birlikte karar verme zorunluluğu, bu kişiler arasında birlikte hareket iradesinin bir gereğidir²⁷².

Öte yandan birlikte vekâlette taraflar arasında tek bir vekâlet sözleşmesinin olduğu göz önüne alındığında, vekâlet verenlerin tek başına vekâlet sözleşmesini sona erdirebilmesinin kabulü durumunda bazı vekâlet verenler bakımından sözleşmenin sona ermesi, bazıları bakımından devam etmesi gibi hukuken açıklaması zor birtakım sonuçların doğmasına yol açacaktır²⁷³. Bu sakıncaların önüne geçebilmek açısından vekâlet verenlerin ancak alacakları ortak bir kararla vekâlet sözleşmesini sona erdirebilmesi düşüncesi en isabetli çözüm olacaktır.

Vekilin birden fazla vekâlet verene karşı istifa hakkını nasıl kullanacağı konusu üzerinde de ayrıca durmak gerekmektedir. Bizce burada da vekillerin istifa yoluyla

²⁷⁰ Buna karşılık Alman Hukuku'nda birden çok vekâlet verenin azil hakkını birlikte mi kullanacakları yoksa sadece birinin vekili azletmesinin yeterli mi olduğu konusunda, değişik durumlara göre farklı cevaplar verilmektedir. Bu görüşlerin detaylı açıklaması için bkz. Gökyayla, **Azil ve İstifa**, s. 129 – 130.

²⁷¹ Tandoğan, **II**, s. 646 ve orada zikredilen yazarlar.

²⁷² Sarı, **a.g.e.**, s. 233.

²⁷³ Sarı, **a.g.e.**, s. 233.

vekâlet sözleşmesini sona erdirebilmesi için, bu iradesini birlikte vekâlet verenlerin hepsine birden yöneltmesi gerekmektedir. Bu kişilerin ortak bir temsilci atamaları halinde bu irade temsilciye yöneltilecektir²⁷⁴.

3. Azil ve İstifanın Birlikte Vekâlet Açısından Sonuçları

Azil ve istifanın vekâlet sözleşmesini tek taraflı olarak sona erdireceği yukarıda görüldü²⁷⁵. Azil ve istifanın sözleşmeyi sona erdirici etkisi birlikte vekâlet açısından da söz konusudur. Burada da birlikte vekillerin ya da vekâlet verenlerin iç ilişkilerini düzenleyen kurallara (iç ilişkiyi düzenleyen hükümlerin bulunmaması halinde adi ortaklık hükümlerine göre) azil ve istifa hakkını kullanmaları ile vekâlet sözleşmesi sona erecektir.

Birlikte vekil ya da vekâlet verenler arasında tek bir sözleşme olduğundan azil ya da istifa tüm vekil ya da vekâlet verenler bakımından sonuç doğuracaktır. Dolayısıyla vekil ya da vekâlet verenlerin bazıları bakımından sözleşmenin devam ettiği bazıları bakımından sona erdiğinden söz edilemez. Bu nedenle bize göre doktrinde bazı vekillere tek başına hareket yetkisinin verilmesi halinde vekillerden sadece birinin azledilebileceği ya da birden çok vekilin istifa hakkını ayrı ayrı kullanabileceği yönündeki görüşlere katılmak mümkün değildir²⁷⁶. Taraflar bir vekille ya da vekâlet verenle sözleşmesel ilişkiye devam etmek istiyorlarsa birlikte vekâlet sözleşmesinin sona ermesinden sonra onunla yeni bir vekâlet sözleşmesi akdedebilir. Ancak birlikte vekâlet sözleşmesinin bazıları için sona erip bazıları için devam etmesi mümkün değildir. Dolayısıyla birlikte vekâlette azil ve istifa tüm vekiller ya da vekâlet verenler açısından hüküm ifade edecektir.

Azil ve istifa yoluyla birlikte vekâlet sözleşmesinin sona erdirilmesi halinde de adi vekâlet sözleşmesinde olduğu gibi vekil ya da vekâlet veren sözleşmenin uygun olmayan zamanda sona erdirilmesinden dolayı tazminat talep edebilir²⁷⁷. Burada tazmin edilmesi gereken zarar sözleşmenin ifa edilmemesi nedeniyle uğranılan zarar

²⁷⁴ Tandoğan, II, s. 646; Sarı, a.g.e., s.238 – 239.

²⁷⁵ Üçüncü Bölüm, I, B, 2, c.

²⁷⁶ Bu görüşler için bkz. Tandoğan, II, s. 644; Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 867 vd.

²⁷⁷ Sözleşmenin sona erdirilmesi haklı bir sebebe dayanıyorsa genellikle tazminat söz konusu olmaz.

değil, sözleşmenin ifa edileceğine duyulan güvenin boşa çıkmasından doğan zarardır²⁷⁸. Dolayısıyla burada karşılanması gereken zarar menfi zarar teşkil etmektedir²⁷⁹. Bu zararın kapsamına sözleşmenin kurulması sebebiyle yapılan masraflar, faydasız kalan hazırlık masrafları, başka bir sözleşmenin yapılması imkânının kaçırılması sebebiyle ortaya çıkan kayıplar vb. girmektedir²⁸⁰. Diğer yandan uygun olmayan zamanda yapılan azil ve istifada vekil o zamana kadar yapmış olduğu işlere ilişkin masrafları, iş görme fiili nedeniyle uğramış olduğu zararlar ve varsa o zamana kadar ki ücret alacağını vekâlet verenden talep edebileceği gibi vekâlet veren de ana kadar vekilin aldıklarını kendisinden isteme hakkına sahiptir²⁸¹. Bu kapsam dışında kalan ve özellikle sözleşmenin ifa edilmemesi sebebiyle uğranılan zararların tazmin edilmesi mümkün değildir.

Birlikte vekâlet açısından teselsül karinesi uygun olmayan azil ve istifa neticesinde gündeme gelen tazminat talepleri bakımından da söz konusudur. Bu çerçevede birlikte vekiller ya da vekâlet verenler karşı tarafın zararından müteselsilen sorumlu olurlar²⁸². Alacaklı müteselsil sorumlulardan birine, bir kaçına ya da tamamına başvurarak zararının tazminini talep edebilir. Birden fazla kişinin aynı işin görülmesi için ayrı ayrı vekâlet sözleşmeleri akdetmeleri halinde ise ortada birlikte vekâlet olmadığından bunların azil ve istifa haklarını kullanmaları ve bunun sonucu birbirinden ayrı olacaktır.

Birlikte vekillerin (ve birlikte vekâlet verenlerin) sorumluluğu müteselsil sorumluluk olduğu şu durumda, bunların müteselsil sorumluluk çerçevesinde tazmin edeceği zarar menfi zarar olmakla birlikte, vekillerden birinin menfi, diğerinin müspet zarar talep edebilmesi mümkün olup olmadığı da ayrıca önem arz etmektedir.

²⁷⁸ Tandoğan, **II**, s. 638; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 672; Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 1186; Hatemi/Serozan/Arpacı (Hatemi), **Borçlar Özel**, s. 437; Sarı, **a.g.e.**, s. 139; Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 244; Gümüş, **Borçlar Özel C. II**, s. 200; Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 862 – 863; Gökyayla, **Azil ve İstifa**, s. 114.

²⁷⁹ Menfi zarar kavramı hakkında detaylı bilgi için bkz. Ergüne, **Olumsuz Zarar**, s. 36 vd.

²⁸⁰ Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 866.

²⁸¹ Akipek, **Alt Vekâlet**, s. 243.

²⁸² Aynı şekilde temsil hukuku bakımından da birden fazla kimsenin yetkisiz temsilci olarak hareket ettiği durumlarda, bunların iyiniyetli üçüncü kişilere karşı sorumluluğu TBK m. 61 hükmü çerçevesinde müteselsil sorumluluktur. Bkz. Ergüne, **Olumsuz Zarar**, s. 202, dn. 183. Aynı doğrultuda İnceoğlu, **Temsil**, s. 484.

Konuyu temsil hukuku bakımından değerlendiren *İnceoğlu*, temsilcilerden birinin kusurunun bulunmaması sebebiyle menfi, diğerinin kusurlu olması sebebiyle müspet zarardan sorumlu olacağı ve bu sorumluluklarının eBK m. 50 (TBK m. 61) hükmü çerçevesinde müteselsil sorumluluk olacağı görüşünü savunmaktadır²⁸³. Yazar böyle durumlarda temsilcilerin ikisinin de menfi zarardan müteselsilen sorumlu olacakları, buna karşılık menfi zararın üzerinde bir tazminat almak isteyen üçüncü kişinin bu konuda sadece yetkisiz temsilciye başvurabileceği görüşündedir²⁸⁴. Buna mukabil *Ergüne*, yetkisiz temsilcilerden bazılarının müspet, bazılarının menfi zarardan sorumlu tutulmasının mümkün olmadığını, aksi düşüncenin temel prensibe aykırı olarak zarar görenin hem menfi zararın hem de müspet zararın birlikte edilmesi sonucunu doğuracağı kanaatindedir²⁸⁵.

Kanaatimizce de zarar görenin hem menfi hem de müspet zararı birlikte elde edecek şekilde tazminat talebinde bulunması mümkün değildir²⁸⁶. Aksi halde zarar gören uğradığı zararı aşan tutarda bir giderim imkânı elde etmiş olur. Buna karşılık yetkisiz temsilcilerden bazılarının menfi bazılarının müspet zarardan sorumlu olmaları halinde zarar gören bunlardan hangisi daha az ise o miktarda borçluları müteselsil sorumlu tutup arta kalan tutarı bundan sorumlu olan kişiden talep edebilmelidir. Böylelikle zarar gören hem müspet ve menfi zararı bir arada talep edemeyecek hem de en iyi giderim imkanına kavuşmuş olacaktır.

Birden fazla iş sahibi ile avukatın olduğu durumlarda azil veya istifanın avukatlık ücretine etkisi üzerinde ayrıca durulmalıdır. Av. K. m. 174/2 hükmü uyarınca avukatın haksız azli halinde avukat ücretinin tamamına hak kazanır. Birden fazla iş sahibinin olduğu durumlarda bu ücretten iş sahipleri Av. K. m. 165 hükmü çerçevesine müteselsil sorumludur. Buna mukabil birden fazla avukatın haksız azli halinde bu avukatların ücret alacağı bakımından iş sahibine karşı müteselsilen alacaklı oldukları söylenemez. Burada avukatların tek bir ücret alacağı vardır ve bu alacaklılık kısmî

²⁸³ İnceoğlu, **Temsil**, s. 484.

²⁸⁴ İnceoğlu, **Temsil**, s. 484.

²⁸⁵ Ergüne, **Olumsuz Zarar**, s. 202, dn. 183.

²⁸⁶ Tandoğan, **Mesuliyet**, s. 426 vd.; Oğuzman/Öz, **Borçlar Hukuku C. I**, s. 386; Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 1056; Serozan, **İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme**, s. 210; Ergüne, **Olumsuz Zarar**, s. 70 vd.

alacaklılıktır. Zira ne TBK m. 511 ve 512 hükmünde ne de Av. K. m. 165 ve 174 hükmünde müteselsil alacaklılık karinesine yer verilmiştir. Kanunda kural kısmi alacaklılık olduğundan teselsül karinesine yer verilmediği hallerde müteselsil alacaklılıktan söz edilemez²⁸⁷.

İlk avukatın muvafakati olmadığı halde ikinci avukatı işin soruşturmasına ve kovuşturmasına katan iş sahibi kural olarak her iki avukata karşı ücret ödeme borcu altındadır. Her iki avukatın birden haksız azlı halinde iş sahibinin ücret ödeme borcu her iki avukata ayrı ayrı olacaktır²⁸⁸.

Av. K. m. 174/1 uyarınca üzerine aldığı işi haklı bir sebep olmaksızın takipten vazgeçen avukat hiçbir ücret isteyemez ve peşin aldığı ücreti geri vermek zorundadır. Burada işi takipsiz bırakan avukatın birden fazla olması halinde peşin ücretin iadesi bakımından iş sahibine karşı sorumluluğu müteselsil sorumluluktur (TBK m. 511/2).

C. Birlikte Vekâlette Taraflardan Birinin Ölümü, Ehliyetsizliği ve İflası Sebebiyle Vekâlet Sözleşmesinin Sona Ermesi

TBK m. 513 hükmünde vekâlet sözleşmesinden veya işin niteliğinden aksi anlaşılmadıkça sözleşmenin, vekilin veya vekâlet verenin ölümü, ehliyetini kaybetmesi ya da iflası ile kendiliğinden sona ereceği düzenlenmiş olmakla birlikte, birlikte vekâlet halinde ölüm, ehliyetsizlik ya da iflasın vekâlet sözleşmesinin sona erdirip erdirmeyeceği konusunda bir açıklık bulunmamaktadır.

Gerçekten de birlikte vekiller ya da vekâlet verenlerden birinin ölümü, ehliyetini kaybetmesi ya da iflası halinde vekâlet sözleşmesinin kendiliğinden sona erip ermeyeceği hususu ayrıca ele alınmalıdır. Burada ölüm, ehliyetsizlik ve iflasın birlikte vekâlete etkisi ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

Vekillerin birden fazla olduğu birlikte vekâlette vekillerden birinin ölümü halinde işin niteliğinden ya da sözleşmeden vekâlet sözleşmesinin devam edeceği anlaşılmıyorsa²⁸⁹ vekâlet sözleşmesinin sona erdiği kabul edilmelidir. Zira burada

²⁸⁷ Gökyayla, **Azil ve İstifa**, s. 103; Yalçınduran, **a.g.e.**, s. 188.

²⁸⁸ Gökyayla, **Azil ve İstifa**, s. 104.

²⁸⁹ Vekâletin ifası bakımından her bir vekilin yetkili kılınması, vekillerden birinin ölümü halinde dahi vekâletin sona ermediğini kabule olanak tanır.

birlikte vekâlet açısından söz konusu olan birden fazla vekil olma şartı ortadan kalkmaktadır. Öte yandan vekâlet sözleşmesinde özel güven ilişkisi, özellikle vekâlet verenlerin vekillerin ancak birlikte hareket etmesi halinde ona güvendiği düşüncesi, vekillerden birinin ölümü halinde vekâlet sözleşmesinin sona erdiği düşüncesinin kabulünü zorunlu kılmaktadır. Aynı husus vekâlet verenin birden fazla olduğu birlikte vekâlet açısından da söz konusudur. Vekâlet veren ya da vekil sağ kalan tarafla vekâlet ilişkisine devam etmek istiyorsa, o takdirde sağ kalanla yeni bir vekâlet sözleşmesi akdetmelidir.

Birlikte hareket yetkisine sahip vekillerden birinin ölmesi halinde sağ kalan vekil, vekâlet veren gerekli önlemleri alıncaya kadar gecikmesi tehlike arz eden işleri yalnız başına yürütecektir²⁹⁰. Nitekim TBK m. 513/2’de yer alan “*Vekâletin sona ermesi vekâlet verenin menfaatlerini tehlikeye düşürüyorsa, vekâlet veren veya mirasçısı ya da temsilcisi, işleri kendi başına görebilecek duruma gelinceye kadar, vekil veya mirasçısı ya da temsilcisi, vekâleti ifaya devam etmekle yükümlüdür.*” düzenlemesi ile bu durum hükme bağlanmıştır. Dolayısıyla burada sağ kalan vekilin işe devam zorunluluğu TBK m. 505/1’den değil, TBK m. 513/2’den doğmaktadır²⁹¹.

Ölüm gibi ehliyetsizlik de kural olarak birlikte vekâleti sona erdirici etkiye sahiptir. Gerek birlikte vekillerden gerekse de birlikte vekâlet verenlerden birinin tam ehliyetsizliği vekâlet sözleşmesini sona erdirecektir. Doktrinde *Tandoğan* vekillerden her birinin vekâletin yalnız başına ifasında yetkili kılınması halinde vekillerden birinin ehliyetsiz duruma düşmesi halinde diğerlerinin vekâlete devam edebileceği görüşündedir²⁹². Bizce de bu halde (her bir vekilin vekâletin ifasında yetkili kılınması halinde) vekillerden birinin ehliyetsizliği vekâlet sözleşmesini sona erdirmemelidir. Zira vekâlet verenin her bir vekili ifa bakımından yetkili kılması yönündeki iradesi vekillerden birinin ehliyetsizliği halinde dahi diğer vekilin vekâleti ifa edebilmesine imkân tanır. Böyle bir durumda vekâletin sona ermediğini kabul etmek isabetli olacaktır. Öte yandan vekâletin ifasında her bir vekilin yetkili kılınması halinde

²⁹⁰ Tandoğan, **II**, s. 662.

²⁹¹ Tandoğan, **II**, s. 662.

²⁹² Tandoğan, **II**, s. 668.

müteselsil sorumluluğun kalktığını kabul ettiğimizden, tek bir vekilin ifası nedeniyle müteselsil sorumlu tutmanın yarattığı adaletsiz sonuçlardan da söz edilemez.

İflasın birlikte vekâlet sözleşmesi üzerinde etkisi ölüm ve ehliyetsizliğe göre farklılık arz eder. Burada iflasın vekâlet üzerindeki etkisini tespit ederken, birlikte vekil ve birlikte vekâlet veren açısından vekâletin maddi fiillere ilişkin mi yoksa hukuki işlemlere ilişkin mi olduğu konusunda ayırım yapmak yerinde olur.

Vekâlet verenin birden fazla olduğu birlikte vekâlet halinde vekâlet sözleşmesinin konusu maddi fiillere ilişkin ise, bu halde vekâlet verenlerden birinin iflası vekâlet sözleşmesini sona erdirmez²⁹³. Bu durumda vekâlet sözleşmesi işin mahiyeti gereği devam eder²⁹⁴. Doğrudan temsili gerektiren hukuki işlemlere ilişkin vekâlet ile dolaylı temsile ilişkin vekâlette ise, vekâlet verenlerden birinin ölümü ile kural olarak vekâlet sözleşmesi sona erer. Zira iflas halinde vekâlet verenin malvarlığı üzerindeki tasarruf yetkisi ortadan kalkar. Buna karşılık iflas eden vekâlet verenin yerine geçen iflas idaresi vekâlet konusu işin yerine getirilmesinde masa mallarının arttırılması bakımından yarar görüyorsa iflas eden birlikte vekâlet veren yerine vekâlet sözleşmesine katılabilir²⁹⁵.

Vekilin birden fazla olduğu maddi fiillere ilişkin birlikte vekâlette vekillerden birinin iflası kural olarak birlikte vekâlet sözleşmesi sona ermez²⁹⁶. Buna karşılık doğrudan ve dolaylı temsili gerektiren hukuki fiillere ilişkin birlikte vekâlette²⁹⁷

²⁹³ Tandoğan, II, s. 669; Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 965. Maddi fiillere ilişkin vekâlette, vekilin vekâlet veren için hukuki işlem ya da hukuki işlem benzeri fiilleri gerçekleştirerek hak kazanması ya da vekâlet vereni borç altına sokması söz konusu değildir. Burada vekil vekâlet verene her türlü maddi fiilin ya da fiili bir işin ifası borcu altına girer . Bu iş çok kere bedensel bir faaliyet ya da fikri bir uzmanlık gerektirir. Örneğin bir hekim tarafından hastanın tedavi edilmesi, öğretmen tarafından özel ders verilmesi, hukukçunun hukuki görüş vermesi bu kapsamda değerlendirilir. Bu konuda detaylı bilgi için bkz. Birinci Bölüm, I, B, 1.

²⁹⁴ Bu halde vekilin iflas eden vekâlet verenin vekâlet sözleşmesinden doğan yükümlülüklerini yerine getiremeyeceği düşüncesiyle vekâletten istifa hakkına sahip olduğunda şüphe yoktur.

²⁹⁵ Tandoğan, II, s. 670 – 672; Özkaya, **Vekâlet ve Kötüye Kullanılması**, s. 966.

²⁹⁶ Vekillerden birinin iflası halinde bu durum vekâlet verenin güvenini ortadan kaldırabilir ve vekâlet veren azil yoluyla vekâlet sözleşmesini sona erdirebilir.

²⁹⁷ Tandoğan dolaylı temsili gerektiren birlikte vekâlet bakımından birlikte inançlı vekillerden birinin iflası halinde onun inanç konusu şey üzerindeki mülkiyet hakkının diğerlerine eklenip onların payını arttırmayacağını, bu konuda aksi yönde yapılan anlaşmaların ise geçersiz olduğunu savunmaktadır. Yazar iflas edeceğini anlayan vekilin diğer vekillerle anlaşarak vekâlet ilişkisinden çekilebileceğini de belirtmektedir. Tandoğan, II, s. 675.

vekillerden birinin iflası ile vekâlet kural olarak sona erer. Ancak burada iflas idaresi ya vekilin yerine geçerek vekâleti devam ettirir ya da diğer vekillerden uygun bir tazminat alarak aradan çekilir veya onun payının tasfiyesini ister.

SONUÇ

Vekâlet sözleşmesi, TBK m. 502 hükmünde, vekilin vekâlet verenin bir işini görmeyi veya işlemi yapmayı üstlendiği sözleşme olarak tanımlanmıştır. İlgili tanım ve vekâlete ilişkin diğer hükümler göz önünde bulundurulduğunda, kanun koyucunun vekâlet sözleşmesine ilişkin hükümleri, diğer sözleşme tiplerinde olduğu gibi, tarafların tek kişiden oluştuğu varsayımıyla düzenlediği anlaşılmaktadır. Buna karşılık önemine binaen vekâlet sözleşmesinde vekilin ve vekâlet verenin birden fazla kişiden oluşması haline ilişkin TBK m. 511 hükmünde özel bir düzenlemeye yer verildiği de görülmektedir. Bu çalışmada TBK m. 511 hükmünde öngörülen birlikte vekâlet, kurulmasından sona ermesine kadar her yönüyle ele alınmış, bu çerçevede aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Birlikte vekâlet, vekâlet sözleşmesinde vekil ya da vekâlet verenin birden fazla kişiden oluşması halini ifade eder. Bu tür vekâlet sözleşmesinde sözleşmenin taraflarından biri ya da her iki taraf birden fazla kişiden oluşmakta, bu kişiler sözleşmenin diğer tarafına karşı birlikte borç altına girmektedir. Bu haliyle birlikte vekâlet, vekâlet sözleşmesinin vekilin veya vekâlet verenin birlikte borç altına girdiği özel bir görünümünü teşkil eder. Bu vekâlet tipi tarafların iradesinden ya da kanun hükmünden doğabilir.

2. Birlikte vekâlete ilişkin tek hüküm olan TBK m. 511'nin 1. fıkrasında, vekâlet verenlerin birden fazla kişiden oluştuğu birlikte vekâlet, 2. fıkrasındaki ise, vekillerin birden fazla olduğu birlikte vekâlet düzenlenmiştir. İlgili düzenlemede birlikte vekâlet kavramına ilişkin bir tanıma yer verilmemiş, birlikte vekâlet verenler bakımından müteselsil sorumluluk karinesinden, birlikte vekiller bakımından da müteselsil sorumluluk ile birlikte hareket zorunluluğu karinesinden söz edilmiştir.

3. TBK m. 511 hükmünde öngörülen birlikte vekâlete ilişkin karinelerin gündeme gelebilmesi için birtakım unsurların bir arada bulunması gerekmektedir. Birlikte vekâletin vekiller bakımından söz konusu olduğu hallerde, öncelikle iş görme yükümlülüğü altına giren birden fazla vekil yanında bu vekillerin gördüğü işte ayniyet ile birlikte iş görme iradesinin bulunması gerekmektedir. Vekâlet verenler bakımından söz konusu olan birlikte vekâlet bakımından ise, birden fazla vekâlet verenin birlikte

iş gördürme iradesiyle aynı işin gördürmesini bir veya birden fazla vekile bırakması gerekmektedir.

Birden fazla vekil ya da vekâlet veren bulunması birlikte vekâlet sözleşmesinin tabii unsurunu oluşturmaktadır. Birden fazla vekil ya da vekâlet veren vekâlet sözleşmesine konu iş için bir araya gelebileceği gibi daha önce farklı bir hukuki ilişki nedeniyle bir arada bulunabilir. Örneğin belli bir bölgenin imar planının iptali için bir avukat tayin eden kişilerin durumu birinci hale, vekâlet sözleşmesinden doğan iş görme borcunun miras ortaklığını oluşturan mirasçılar tarafından ifa edilmesi ikinci hale örnek teşkil eder.

TBK m. 511 hükmü çerçevesinde birlikte vekâletten söz edilebilmesi için vekiller tarafından görülen ya da vekâlet verenler tarafından gördürülen işte ayniyet bulunmalıdır. Bu unsur birlikte vekâletin zorunlu unsuru teşkil etmektedir. Birden fazla avukatın bir davayı takip etmesi ya da birden fazla doktorun bir hastanın tedavisini üstlenmesi halinde görülen işte ayniyet söz konusudur. Ancak bir taşınmazın kiraya verilmesi işinin birine, bakım ve muhafazasının bir başkasına tevdi edilmesi halinde TBK m. 511/2 anlamında birlikte vekâletten söz edilemez. Birden fazla kişinin noteri bir sözleşme düzenlemek ya da belgenin resmi olarak onaylanması için vekil tayin etmişse burada da birlikte vekâlet söz konusu olmaktadır. Buna karşın birden çok alacaklının aynı borçludan olan farklı alacaklarının tahsili için bir vekili görevlendirmeleri halinde vekâlet verenler arasında birliktelik bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu unsurun gerçekleşip gerçekleşmediği her bir somut olay bakımından ayrıca değerlendirilmelidir.

Birlikte vekâlet bakımından gerçekleşmesi gereken bir diğer unsur da birlikte hareket iradesi ya da bu konuda kanuni bir zorunluluk bulunmasıdır. Birlikte vekillerin ya da vekâlet verenlerin birlikte hareket iradesine sahip olması ya da birlikte hareket iradesinin kanundan doğması birlikte vekâletin sübjektif unsurunu oluşturmaktadır. Bu unsurun gerçekleşmesi için vekâlet verenin ya da vekilin, sözleşmenin karşı tarafının (birlikte vekâlet verenlerin ya da vekillerin) birlikte hareket iradesine sahip olduğunu bilmesi ya da bilebilecek durumda olması gerekmektedir.

4. Birlikte vekâletin bu unsurları TBK m. 511 hükmünde öngörülen karinelerin gündeme gelmesi bakımından önem arz etmektedir. Bize göre, birlikte vekâlet kavramı TBK m. 511 hükmünde öngörülen şekliyle sınırlı tutulmamalı, geniş yorumlanmalıdır. Şöyle ki, birlikte vekâlet, birden fazla vekilin ya da vekâlet verenin birlikte iş gördükleri tüm halleri ifade eder. Dolayısıyla vekillerin birlikte vekâleti üstlenmesi ya da birden fazla vekâlet verenin bulunması halinde, vekiller ya da vekâlet verenler birlikte hareket iradesine sahip olmasalar ya da görülen işte ayniyet bulunmasa dahi (geniş anlamda) birlikte vekâlet söz konusu olur. Ancak geniş anlamda birlikte vekâlet bakımından, bu çalışmada esas alınan birlikte vekâlet bakımından geçerli olan karineler uygulama alanı bulmaz.

Birlikte vekâlet ister geniş anlamda isterse de çalışmamızın konusunu oluşturan TBK m. 511 hükmü çerçevesinde öngörülen anlamda değerlendirilsin, birliktelikten söz edilebilmesi için, taraflar arasında *tek bir vekâlet sözleşmesinin* (borç ilişkisinin) bulunması zorunludur. Aynı konuda birden fazla vekil veya vekâlet verenle ayrı ayrı vekâlet sözleşmesi yapılması halinde birlikte vekâletten söz edilemez.

5. Bu çeşit vekâlette birden fazla vekil ya da vekâlet veren bu şekilde tek bir vekâlet sözleşmesi çerçevesinde borç altına girdiğinden, bu yönüyle ikame ve alt vekâletten ayrılmaktadır. Gerçekten de alt vekâlette birlikte vekâletten farklı olarak asıl vekil ile alt vekil arasında asıl vekil ile vekâlet veren arasındaki vekâlet sözleşmesinden bağımsız bir sözleşme (alt vekâlet sözleşmesi) bulunmaktadır. Bu sözleşmede asıl vekil, vekâlet veren, alt vekil ise, vekil konumundadır. Oysaki vekillerin birden fazla olduğu birlikte vekâlette vekiller arasında ayrı bir vekâlet ilişkisi bulunmamaktadır. Bu sebeptendir ki, vekâlet veren alt vekile TBK m. 507/3 çerçevesinde başvurabilirken birlikte vekile TBK m. 511/2 hükmü çerçevesinde başvurabilmektedir. Bunun gibi birlikte vekâlet ile alt vekâlet arasında sözleşme kapsamında görülen iş açısından da farklılıklar söz konusudur. Zira vekillerin birden fazla olduğu birlikte vekâlet sözleşmesinde vekillerin gördüğü iş bakımından ayniyet söz konusudur; aksi halde TBK m. 511 anlamında birlikte vekâletten söz edilemez. Oysaki alt vekâlette asıl vekil vekâlet sözleşmesi kapsamında üstlendiği işin tamamını ya da bir kısmını alt vekile devrederek o işin ifasını alt vekile bırakmaktadır. Alt vekil de alt vekâlet sözleşmesi kapsamında (asıl vekil tarafından) kendisine bırakılan işi görmeyi üstlenmektedir.

Dolayısıyla asıl vekil ile alt vekil arasında görülen işte (birlikte vekâlette olduğu gibi) bir ayniyet bulunmamaktadır.

Benzer durum birlikte vekâlet ile ikame vekâlet açısından da söz konusudur. İkame vekâlette asıl vekil vekâlet veren adına ve hesabına ikame vekille ayrı bir vekâlet sözleşmesi akdetmektedir. Dolayısıyla ikame vekâlette de birlikte vekâletten farklı olarak vekiller (asıl vekil ile ikame vekil) bu edimi aynı bir vekâlet sözleşmeleri kapsamında üstlenmekte, her bir vekil vekâlet verenle kendi aralarındaki sözleşme çerçevesinde vekâlet verene karşı sorumlu olmaktadır. İkame vekâlette birlikte vekâlette olduğu gibi tek bir vekâlet sözleşmesi kapsamında ve birlikte hareket iradesiyle aynı işin görülmesini üstlenen birden fazla vekil olmadığından, ikame vekilin asıl vekille birlikte TBK m. 511 hükmü çerçevesinde müteselsilen sorumlu tutulması söz konusu değildir.

Birlikte vekâlet kavramı TBK m. 116'da düzenlenen yardımcı kişi kavramından da farklıdır. Yardımcı kişi, borçlunun bilgisi ve iradesi dâhilinde, borçlunun yüklendiği edimlerden birini ya da bir kaçını yerine getiren veya borçlu ile birlikte ifa faaliyetine katılan kişiyi ifade eder. Bu çerçevede birlikte vekâlet halinde vekâlet veren sözleşme kapsamında üstlenilen edimin ifası için birden fazla vekil ile sözleşme akdederken, edimin ifasında yardımcı kişi kullanılması halinde vekâlet veren ile yardımcı kişi arasında herhangi bir sözleşmesel ilişki bulunmaz. Diğer bir deyişle, birlikte vekâlette olduğu gibi vekâlet veren vekilin yanında yardımcı kişi ile doğrudan sözleşme ilişkisi içine girmez. Burada vekil, vekâlet sözleşmesinden doğan borçlarının tamamını ya da bir kısmını yardımcı kişi vasıtasıyla ifa etmektedir. Dolayısıyla hukuki ilişki vekâlet veren ile yardımcı kişi arasında değil ve fakat vekil ile yardımcı kişi arasında kurulmaktadır. Bu nedenle vekâlet veren vekile karşı sahip olduğu hakları doğrudan yardımcı kişiye karşı ileri süremez.

6. TBK m. 511 hükmü çerçevesinde öngörülen müteselsil sorumluluk, kanundan doğan müteselsil sorumluluk hallerinden birini teşkil etmektedir. Gerçekten de TBK m. 162/1 hükmünde birden çok borçludan her birinin, alacaklıya karşı borcun tamamından sorumlu olmayı kabul ettiğini bildirmesi halinde müteselsil borçluluğun doğacağından söz edilmiş, anılan hükmün 2. fıkrasında böyle bir bildirimin olmaması halinde müteselsil borçluluk ancak kanunda öngörülen hâllerde doğacağı

düzenlenmiştir. Birlikte vekâlet kapsamında sözleşmenin tarafları açıkça ya da örtülü olarak müteselsilen sorumlu olduklarını beyan etmese ya da bu iradeye sahip olmasa dahi sözleşmenin kurulması ile birlikte müteselsil sorumluluğa ilişkin karine gündeme gelir.

Birlikte vekâlet nedeniyle müteselsil sorumluluğu yer verilmesinin altında yatan temel düşünce, vekâlet sözleşmesine hakim olan güven ilkesidir. Bu güven ilişkisi tarafların birden fazla olduğu hallerde daha belirgin olarak ortaya çıkmaktadır. Zira birlikte vekâlette sözleşmenin diğer tarafı birlikte borçluların (vekillerin ya da vekâlet verenlerin) hepsine birden güven gösterir. İşte bu durum nedeniyle kanun koyucu, vekillerin ve vekâlet verenlerin birden fazla olduğu hallerde onların sözleşmenin diğer tarafına karşı müteselsilen sorumlu oldukları karinesine vermiştir. Birlikte vekâlet çerçevesinde müteselsil sorumluluğun öngörülmesinin bir diğer nedeni de, borçlular arasında kuvvetli menfaat birlikteliğinin bulunmasıdır. Bu menfaat birlikteliği, vekâlet sözleşmesinden doğan borcun yerine getirilmesinden diğer borçlunun da ciddi oranda yararlanması şeklinde ortaya çıkar. Diğer yandan birden fazla kişinin avukatı vekil tayin etmesi halinde Av. K. m. 165, adi ortaklığa vekâlet verilmesi halinde TBK m. 638/3 hükmünde öngörülen müteselsil sorumluluk ise, sözleşmenin karşı tarafına teminat sağlama düşüncesiyle kabul edilmektedir.

7. Birlikte vekâlet çerçevesinde doğan müteselsil sorumlulukta vekil ile vekâlet veren arasındaki ilişki (dış ilişki) bakımından TBK m. 163 – 166 hükümleri uygulama alanı bulacaktır. Birlikte vekil ile vekâlet verenlerin aralarındaki iç ilişki bakımından, iç ilişkilerini düzenleyen kural mevcutsa öncelikle o kural, böyle bir kuralın olmaması halinde ise, vekâlet konusu olan işin yerine getirilmesi bakımından bunlar arasında (o iş için = ad hoc) adi ortaklık oluşturduğu düşüncesine uygun olarak adi ortaklığa ilişkin hükümler ilişkinin niteliğine uygun düştüğü ölçüde uygulanacaktır.

Birlikte vekil ile vekâlet verenlerin alacaklı olması halinde, TBK m. 511'den müteselsil borçluluğa benzer bir karineye yer verilmediğinden bunların alacakları bakımından teselsül söz konusu değildir. Vekâlet sözleşmesinden doğan edim niteliği gereği bölünmez bir edimse bölünmez alacaklılık, aksi halde kısmi alacaklılık gündeme gelecektir.

8. Birlikte vekâlet çerçevesinde vekilin birden fazla olduğu durumlarda TBK m. 511/2 hükmü vekâleti birlikte üstlenenlerin müteselsil sorumluluğuna ilişkin karineden başka, onların vekâleti ifa ederken vekâlet vereni borç altına sokacak işlemler bakımından birlikte hareket etmekle yükümlü oldukları karinesine de yer vermiştir. Buna göre birden fazla vekil vekâlet vereni borç altına sokacak işlemleri ancak birlikte yapabilir.

9. Vekâlet sözleşmesinin sona erme sebepleri vekâlet sözleşmesinin niteliği göz önünde bulundurularak TBK'nın 512 – 514 maddelerinde özel olarak düzenlenmiş olup, bu hükümler birlikte vekâlet açısından da uygulanabilir alanı bulacaktır. Bununla birlikte, özellikle birlikte vekâlet halinde azil ve istifanın nasıl kullanılacağı konusunda açık bir düzenleme bulunmamaktadır.

Birlikte vekillerin istifa hakkını nasıl kullanacağı, birlikte vekâletin doğumuna yol açan hukuki ilişkiye göre tespit edilmeli, böyle bir ilişkinin olmaması halinde adi ortaklık hükümleri dikkate alınarak istifa hakkı kullanılmalıdır. Buna göre TBK m. 624 ve 625 çerçevesinde alacakları ortak bir kararla istifa hakkını kullanacak ve vekâlet sözleşmesini sona erdirecektir. Birlikte vekillerin azli halinde ise azil beyanı hepsine birden yöneltilmelidir.

Bunun gibi vekilin istifa hakkını birlikte vekâlet verenlerin hepsine karşı kullanması gerekmektedir. Aynı şekilde birlikte vekâlet verenlerin azil hakkını da aralarındaki iç ilişkiyi düzenleyen hükümler çerçevesinde aksi yönde bir düzenleme yoksa adi ortaklığa ilişkin nasıl kullanacağı TBK m. 624 ve 625 çerçevesinde alacakları ortak bir kararla kullanması gerekmektedir.

TBK m. 513 hükmünde vekâlet sözleşmesinden veya işin niteliğinden aksi anlaşılmadıkça sözleşmenin, vekilin veya vekâlet verenin ölümü, ehliyetini kaybetmesi ya da iflası ile kendiliğinden sona ereceği düzenlenmiş olmakla birlikte, birlikte vekâlet halinde ölüm, ehliyetsizlik ya da iflasın vekâlet sözleşmesinin sona erdirip erdirmeyeceği konusunda bir açıklık bulunmamaktadır.

Bu hallerin vekâlet sözleşmesi üzerinde etkisinin tespiti bakımından kanaatimizce tarafların vekâlet sözleşmesi yapması konusunda iradesine bakarak sonuca gidilmelidir. Buna göre tarafların iradesi bu hallerde vekâlet sözleşmesinin devam

etmemesi yönünde ise, gerek vekiller ve gerekse de vekâlet verenlerden birinin ölümü, ehliyetsizliği ya da iflası halinde vekâlet sözleşmesinin kendiliğinden sona erdiği kabul edilmelidir.

KAYNAKÇA

- Acar, Faruk: **Türk - İsviçre Medeni Hukukunda Alacaklılar Arası Teselsül**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2003 (Metin içerisinde “Alacaklılar Arası Teselsül” olarak anılmıştır.).
- Aday, Nejat: **Avukatın Sözleşmeden Doğan Hukukî Sorumluluğu**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2016.
- Akıntürk, Turgut: **Müteselsil Borçluluk**, Ankara, Sevinç Matbaası, 1971.
- Akipek, Şebnem: **Alt Vekâlet**, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2003.
- Akkanat, Halil: **Ölümün Özel Hukuk İlişkilerine Etkisi, Mirasın Açılması, Mirasçılara İntikali, İntikali Mümkün Hukuki Statüler, İntikalden Sonraki Hukuki Durum** İstanbul, Filiz Kitabevi, 2004.

Akyol, Şener:

Türk Medeni Hukukunda Temsil, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2009 (Metin içerisinde “Temsil” olarak anılmıştır.).

Altay, Sabah:

Borca Katılma, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2010.

Antalya, Gökhan/Sağlam, İpek:

Miras Hukuku, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2015.

Aral, Fahrettin/Ayrancı, Hasan

Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Ankara, Yetkin Yayınları, 2014.

Aydın, Murat:

Avukatlık Ücreti, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2015.

Aydoğan, Fatih:

Tek Kişi Ortaklığı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2012.

Ayrancı, Hasan:

Sözleşmelerin Yüklenilmesi (Devri), Ankara, Yetkin Yayınları, 2003.

Barlas, Nami:

Para Borçlarının İfasında Borçlunun Temerrüdü ve Bu Temerrüt Açısından

Düzenlenen Genel Sonuçlar, İstanbul, Kazancı Hukuk Yayınları, 1992. (Metin içerisinde “Temerrüt” olarak anılmıştır.)

Barlas, Nami:

Adi Ortaklık Temeline Dayalı Sözleşme İlişkileri, İstanbul, Vedat Kitabevi, 2016. (Metin içerisinde “Adi Ortaklık” olarak anılmıştır.)

Başalp, Nilgün,

Sorumluluk Anlaşması, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2011

Başpınar, Veysel:

Vekilin Özen Borcundan Doğan Sorumluluğu, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2004. (Metin içerisinde “Özen Borcu” olarak anılmıştır.)

Becker, Herman:

İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi C. VI, Fasikül IV, Çev. Saim Özkök, Ankara, Yarı Açık Cezaevi, 1972. (Metin içerisinde “C. VI, Fasikül IV” olarak anılmıştır.)

Becker, Herman:

İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi, Çev. A. Suat Dura, Ankara, Yargıtay Yayını No:24 1993. (Metin içerisinde “Şerh” olarak anılmıştır.)

Bilge, Necip:

Borçlar Hukuku Özel Borç Münasebetleri, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü, 1971.

Bilgili, Fatih/Demirkapı, Ertan:

Şirketler Hukuku, Bursa, Dora, 2013.

Burcuoğlu, Halûk:

“Avukatlık Sözleşmesi ve Avukatlık Ücretiyle İlgili Önemli Bazı Sorunlar”, **Ankara Barosu Hukuk Kurultayı**, 2004, Avukatlık Mesleği ve Savunma Hakkı C.3, Ankara, 2004, s. 479-508.

Çamoğlu, Ersin:

Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2010.

Dağdelen, Ahmet Hakan:

818 ve 6098 Sayılı Borçlar Kanunlarında Borçlular Arasında Teselsül, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2011. (Metin içerisinde “Borçlular Arası Teselsül” olarak anılmıştır.)

Dalcı Özdoğan, Nurcihan:

Müteselsil Sorumluluk, İstanbul, Seçkin Yayıncılık, 2015.

- Di Marzo, Salvatore: **Roma Hukuku**, (çev. Ziya Umur) İstanbul Sulhi Garan Matbaası, 1954.
- Dural, Mustafa/Öğüz, Tufan: **Türk Özel Hukuku, Kişiler Hukuku Cilt II**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2016.
- Dural, Mustafa/Öz, Turgut: **Türk Özel Hukuku, Miras Hukuku, C. IV** İstanbul, Filiz Kitabevi, 2016.
- Emiroğlu, Haluk: “Roma Hukuku’nda Vekâlet Sözleşmesi (Mandatum) Hukuki İşlerde Temsil”, **AÜHFD**, S. 1, C.52, 2003 s. 101-111.
- Erdem, Mehmet: **Özel Hukukta Zamanaşımı**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2010.
- Eren, Fikret: **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2017. (Metin içerisinde “Borçlar Özel” olarak anılmıştır.)
- Eren, Fikret: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2017.
- Ergüne, Mehmet Serkan: “Reform Sonrası Alman Medenî Kanununda İmkânsızlık Hâlleri ve

Sonuçları", **İÜHFM**, C. LXII, 2004, s. 351- 380.

Ergüne, Mehmet Serkan:

Olumsuz Zarar, İstanbul, Beta, 2008.
(Metin içerisinde “Olumsuz Zarar” olarak anılmıştır.)

Erlüle, Fulya:

“Alt Vekâlet”, **Selahattin Sulhi Tekinay’a Armağan**, İstanbul 1999, s. 259-269.

Esener, Turhan:

Mukayeseli Hukuk ve Hususiyle Türk – İsviçre Borçlar Hukuku Bakımından Sâlahiyete Müstenit Temsil, Ankara, Ajans Türk Matbaası, 1971. (Metin içerisinde “Temsil” olarak anılmıştır.)

Feyzioğlu, Feyzi Necmettin:

Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. I, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1976.

Fidan, Özlem Sarı:

Miras Ortaklığı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2016.

Gautschi, George:

Berner Kommentar, Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Das Obligationenrecht, 2 Abt., Die einzelnen Vertragsverhältnisse,

4. Teilband, Der Einfache Auftrag, Art. 394-406 OR, 3. Aufl., Bern 1971.

Gökyayla, Emre:

Avukatlık Sözleşmesinin Avukatın Azil veya İstifasıyla Sona Ermesi, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2007. (Metin içerisinde “Azil ve İstifa” olarak anılmıştır.)

Gümüş, M. Alper:

Borçlar Hukuku Özel Hükümler, C.II, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2014. (Metin içerisinde “Borçlar Özel C. II” olarak anılmıştır.)

Gümüş, M. Alper:

Türk - İsviçre Borçlar Hukukunda Vekilin Özen Borcu, İstanbul, Beta, 2001 (Metin içerisinde “Özen” olarak anılmıştır.).

Güner, Semih:

Avukatlık Hukuku, Ankara, Yetkin Kitabevi, 2015.

Güner, Semih:

“Sır Saklama Yükümlülüğü”, **Ankara Barosu Dergisi**, Y. 2000, s. 43-52. (Metin içerisinde “Sır Saklama” olarak anılmıştır.)

Günergök, Özcan:

Avukatlık Sözleşmesi, Ankara, Yetkin Yayınları, 2013.

Günergök, Özcan:

“Avukatın Sır Saklama Yükümlülüğü”, **AÜEHFD**, C.VII, A.1-2, Haziran 2003, s. 655 – 667. (Metin içerisinde “Sır Saklama” olarak anılmıştır.)

Hatemi, Hüseyin / Oğuztürk, Burcu Kalkan:

Kişiler Hukuku, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2014.

Hatemi, Hüseyin/Gökyayla, Emre:

Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2015.

Hatemi, Hüseyin/Serozan, Rona/Arpacı, Abdülkadir:

Borçlar Hukuku Özel Hükümler, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1992 (Metin içerisinde “Borçlar Özel” olarak anılmıştır.).

Helvacı, Mehmet:

Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu, İstanbul, Beta, 2001.

İlgün, Candaş:

Avukatlık Ücret Sözleşmesi, Ankara, Adalet Yayınevi, 2015.

İnceoğlu, Murat:

Borçlar Hukukunda Doğrudan Temsil, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2009 (Metin içerisinde “Temsil” olarak anılmıştır.).

Kaniti, Salamon:

Akdin İfa Edilmediği Defi, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 1962.

Kapancı, Kadir Berk:

Birlikte Borçlulukta Borçlular Arası İlişkiler, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2015.

Kaplan, İbrahim:

Türk – İsviçre Hukukunda Mimarlık Sözleşmesi ve Mimarın Sorumluluğu, Ankara, Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1983.

Karahasan, Mustafa Reşit:

Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt III, İstanbul, Beta, 2004 (Metin içerisinde “Cilt III” olarak anılmıştır.).

Kayıhan, Şaban/Ünlütepe, Mustafa:

“Vekâlet Sözleşmesinin Kendine Özgü Sona Erme Sebepleri”, **Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi İlmî**

**Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri
Dergisi**, S. 3, Y. 2014, s. 171-212.

Kendigelen, Abuzer/Doğan, Fatih:

“Avukatlık Mesleğinin Birlikte İcrası –
Avukatlık Limited Şirketi”, **AÜEHFD**, C.
VII, S.1-2, Haziran 2003, s. 315-340.

Kılıçoğlu, Ahmet:

Borçlar Hukuku Genel Hükümler,
Ankara, Turhan Kitabevi, 2016. (Metin
içerisinde “Genel Hükümler” olarak
anılmıştır.)

Kılıçoğlu, Ahmet:

Miras Hukuku, Ankara, Turhan Kitabevi,
2015. (Metin içerisinde “Miras Hukuku”
olarak anılmıştır.)

Kocayusufpaşaoğlu, Necip:

**Güven Nazariyesi Karşısında Borç
Sözleşmelerinde Hata Kavramı**, İstanbul
Garanti Matbaası, 1968. (Metin içerisinde
“Hata” olarak anılmıştır.)

Kocayusufpaşaoğlu, Necip/Hatemi,
Hüseyin/Serozan, Rona/Arpacı,
Abdülkadir (Kocayusufpaşaoğlu):

Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt: I,
İstanbul, Filiz Kitabevi 2014.

Kocayusufpaşaoğlu, Necip/Hatemi,
Hüseyin/Serozan, Rona/Arpacı,
Abdülkadir (Serozan):

Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme, C. III, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2016. (Metin içerisinde “ İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme ” olarak anılmıştır.)

Kocayusufpaşaoğlu, Necip:

Miras Hukuku, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1987.(Metin içerisinde “Miras Hukuku” olarak anılmıştır.)

Kurtoğlu, Tülin:

Akdi Vekâlet Ücreti ve Avukatın Hukuki Sorumluluğu, Ankara, Yetkin Yayınları, 2016.

Kuru, Baki:

İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medenî Usul Hukuku, İstanbul, Legal Yayınevi, 2016. (Metin içerisinde “Medeni Usul Hukuku” olarak anılmıştır.)

Kuru, Baki/ Arslan, Ramazan/
Yılmaz, Ejder:

Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2012.

Kuru, Baki:

Hukuk Muhakemeleri Usulü, C.II, İstanbul Demir Demir Müşavirlik ve Yayıncılık, 2001. (Metin içerisinde “C. II” olarak anılmıştır.)

Kürşat, Zekeriya:

“Eser ve Vekâlet Sözleşmelerinin Nitelendirilmesi Sorunu ve Nitelendirmenin Hükümü”, **İÜHFM** C. LXVII, S.1-2, 2009, s. 143-166, 2009. (Metin içerisinde “Eser ve Vekâlet Sözleşmelerinin Nitelendirilmesi Sorunu” olarak anılmıştır.).

Kürşat, Zekeriya:

“Yeni Borçlar Kanunumuzda Adi Ortaklık Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, **İÜHFM** C. LXX, S. 1, 2012, s. 301 - 318, 2012.

Oğuzman, Kemal/Barlas, Nami:

Medeni Hukuk, İstanbul, Vedat Kitabevi, 2016.

Oğuzman, Kemal/Öz, Turgut:

Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C.I, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2016. (Metin içerisinde “Borçlar Hukuku C. I” olarak anılmıştır.)

Oğuzman, Kemal/Öz, Turgut:

Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. II, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2016. (Metin içerisinde “Borçlar Hukuku C. II” olarak anılmıştır.)

Oğuzman, Kemal/Seliçi, Özer/
Oktay-Özdemir, Saibe:

Kişiler Hukuku, İstanbul, Filiz Kitabevi,
2016.

Oğuzman, Kemal/Seliçi,
Özer/Oktay-Özdemir, Saibe:

Eşya Hukuku, İstanbul, Filiz Kitabevi,
2016.

Oktay-Özdemir, Saibe:

“Teminat Amaçlı Mülkiyet Devri
Sözleşmeleri”, **Milletlerarası Hukuk ve
Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Prof.
Dr. Aysel Çelikel’e Armağan**, 1999-2000,
İstanbul 2001, s. 657-683.

Öz, Turgut:

**İş Sahibinin Eser Sözleşmesinden
Dönmesi**, İstanbul, Kazancı Kitap Ticaret,
1989.

Özkaya, Eraslan:

**Vekâlet Sözleşmesi ve Kötüye
Kullanılması**, Ankara, Seçkin Yayıncılık,
2016. (Metin içerisinde “Vekâlet ve Kötüye
Kullanılması” olarak anılmıştır.)

Özsunay, Ergun:

**Türk Hukukunda ve Mukayeseli
Hukukta İnançlı Muameleler**, İstanbul,
İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi,
1968.

Öztañ, Bilge:

Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinde Organ Kavramı ve Organın Fiillerinden Doğan Sorumluluk, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1970.

Pekcanitez, Hakan/Özekes,
Muhammet/Akkan, Mine/Korkmaz,
Hülya Taş:

Pekcanitez Usûl Medeni Usul Hukuku C. I, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017. (Metin içerisinde “Pekcanitez Usul C. I” olarak anılmıştır.)

Poroy, Reha/Tekinalp, Ünal/
Çamoğlu, Ersin:

Ortaklıklar Hukuku I, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2014.

Pulaşlı, Hasan:

Şirketler Hukuku Genel Esaslar, Ankara, Adalet Yayınevi, 2016. (Metin içerisinde “Genel Esaslar” olarak anılmıştır.)

Pulaşlı, Hasan:

Şirketler Hukuku Şerhi C.I, Adalet Yayınevi, Ankara 2015. (Metin içerisinde “Şerh C. I” olarak anılmıştır.)

Rado, Türkan:

Roma Hukuku Ders Notları, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1987.

Reisoğlu, Safa:

Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler,
İstanbul, Beta, 2014.

Sarı, Suat:

**Vekâlet Sözleşmesinin Tek Taraflı
Olarak Sona Erdirilmesi,** İstanbul, Beşir
Kitabevi, 2004.

Saymen, Ferit Hakkı/Elbir, Halid
Kemal:

**Türk Borçlar Hukuku Umumi
Hükümler, C. I-II,** İstanbul, Filiz Kitabevi,
1965.

Schönenberger, H. Oser/w.:

İsviçre Borçlar Hukuku Şerhi, Çev. Ferid
Ayıter, Ankara, Yeni Cezaevi Matbaası,
1950.

Seliçi, Özer:

**Borçlar Kanununa Göre Sözleşmeden
Doğan Sürekli Borç İlişkisinin Sona
Ermesi,** İstanbul, İstanbul Üniversitesi
Hukuk Fakültesi, 1977. (Metin içerisinde
“Sürekli Borç İlişkisinin Sona Ermesi”
olarak anılmıştır.)

Seliçi, Özer:

**İnşaat Sözleşmelerinde Müteahhidin
Sorumluluğu,** İstanbul, Fakülteler
Matbaası, 1978.

- Serozan, Rona: **Medeni Hukuk**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2015. (Metin içerisinde “Medeni Hukuk” olarak anılmıştır.)
- Serozan, Rona/Engin, Baki İlkay: **Miras Hukuku**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2014.
- Serozan, Rona: **Sözleşmeden Dönme**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2007. (Metin içerisinde “Dönme” olarak anılmıştır.)
- Sungurtekin, Meral: **Avukatlık Mesleği, Avukatın Hak ve Yükümlülükleri**, İzmir, Barış Yayınları, 1999.
- Sungurtekin-Özkan, Meral: “Avukatlıkta Şirketleşme ve Reklam Yasağı”, **İzmir Barosu Dergisi**, S. 1996/2, s. 99-108.
- Şener, Oruç Hami: **Ticari Temsilci ve Ticari Temsil Yetkisi**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2015.
- Şener, Oruç Hami: **Adi Ortaklık**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2008. (Metin içerisinde “Adi Ortaklık” olarak anılmıştır.)

Şenocak, Zarife:

Borçlunun İfa Yardımcılarından Sorumluluğu, Ankara, Dayınlarlı Hukuk Yayınları, 1995.

Tandoğan, Haluk:

Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri C. II, İstanbul, Vedat Kitabevi, 2010. (Metin içerisinde “II” olarak anılmıştır.)

Tandoğan, Haluk:

Mesuliyet Hukuku, Ankara, Ajans Türk Matbaası, 1961. (Metin içerisinde “Mesuliyet” olarak anılmıştır.)

Tekinalp, Ünal:

Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2015.

Tekinay, Selahattin Sulhi:

Borçlular Arasında Akdi Teselsül, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doçentlik Tezi, İstanbul 1956.

Tekinay, Selahattin Sulhi:

Medeni Hukuka Giriş Dersleri, İstanbul, Beta, 1984.

Tekinay, Selahattin Sulhi/Akman,
Sermet/Burcuoğlu, Halûk/Altop,
Atilla:

Tekinay Borçlar Hukuku, İstanbul, Filiz
Kitabevi, 1993.

Tercier, Pierre/ Pichonnaz, Pascal/
Develioğlu, Murat:

Borçlar Hukuku Genel Hükümler,
İstanbul, On İki Levha, 2016. (Metin
içerisinde “Genel Hükümler” olarak
anılmıştır.).

Tunçomağ, Kenan:

Borçlar Hukuku Genel Hükümler,
İstanbul, Sermet Matbaası, 1976.

Turan, Ezgi:

**Avukatın Azli ve Haksız Azlin Hukuki
Sonuçları**, İstanbul Üniversitesi Sosyal
Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek
Lisans Tezi, İstanbul 2011.

Turanboy, Asuman:

“Avukatlık Ortaklığı”, **AÜHFD**, C. 5, S. 4
2001, s. 41-63.

Uygur, Atiye B.:

“Teminat Amaçlı İnançlı İşlemler”, **Gazi
Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.
X, S.1,2 Yıl 2006, s. 171-195.

Uygur, Turgut:

Açıklamalı ve İctihatlı Borçlar Kanunu Sorumluluk ve Tazminat Hukuku, C. VIII, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2003.

Ülgen, Hüseyin/Helvacı,
Mehmet/Kendigelen, Abuzer/Kaya,
Arslan:

Kıymetli Evrak Hukuku, İstanbul On İki Levha Yayıncılık, 2015.

von Tuhr, Andreas :

Borçlar Hukuku 1-2, Çev. Cevat Edege, Ankara, Yargıtay Yayınları, 1983.

Yalçınduran, Türker

Vekalet Sözleşmesinde Ücret, Ankara, Yetkin Yayınları, 2004.

Yavuz, Nihat:

“Vekilin; Müvekkil Adına veya Hesabına Bizzat Kendisi İle İşlem Yapabilmesi (Kendisiyle Sözleşme Yapması) ve Sözleşmenin İki Tarafını Temsil Edebilmesi (Çifte Temsil) Sorunu”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XII, Y. 2008, s. 1295-1302.

Yavuz, Cevdet/Acar, Faruk/Özen,
Burak:

Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler), İstanbul, Beta, 2016 (Metin içerisinde “Ders Kitabı” olarak anılmıştır.).

Yavuz, Cevdet:

Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler,
İstanbul, Beta, 2014 (Metin içerisinde
“Özel Hükümler” olarak anılmıştır.).

Yavuz, Cevdet:

**Türk-İsviçre ve Fransız Medeni
Hukuklarında Dolaylı Temsil,** İstanbul,
Fakülteler Matbaası, 1983. (Metin
içerisinde “Temsil” olarak anılmıştır.)

Zevkliler, Aydın/Gökyayla, Emre:

Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri,
İstanbul, Turhan Kitabevi, 2016.